

AENEIS

Publius Vergilius Maro

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60 Kč** za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Aeneis

Publius Vergilius Maro

Přeložil Otmar Vaňorný

Znění tohoto textu vychází z díla [Aeneis](#) tak, jak bylo vydáno v Praze nakladatelstvím Svoboda v roce 1970. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

Text díla (Publius Vergilius Maro: Aeneis), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uvedte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 4. 12. 2018.

OBSAH

KNIHA I	10
Obsah Aeneidy, příčiny hněvu Iunonina	11
Mořská bouře	12
Aeneas se sedmi loďmi (z dvaceti) na břehu libyjském; ostatní byly zahrnány bouří	16
Na Olympu. Venušina rozprava s Iovem	19
Aeneas s Achátem jdou do Kartháginu. Venus	22
Aeneas v Karthágu. Pohřešování Trójané se náhle objeví. Dídó přijme laskavě všechny Trójany a pozve je k hostině	26
Hostina. Bůh Amor vzbudí v Dídóně šílenou lásku k Aeneovi ..	34
KNIHA II	39
Pád Tróje	40
Dřevěný kůň	40
Láokoón	41
Sinón	42
Smrt Láokoóntova	47
Trójané vtáhnou koně do města	48
Dobytí Tróje	49
Hektór	50
Aeneas v boji. Panthús. Androgeós	52
Boj o hrad	56
Smrt Priamova	59
Helena. Venuše	61
Aeneas v domě otcově. Anchísés nechce odejít z Tróje. Dvě znamení	63
Aeneas odchází z Tróje. Ztráta manželky Kreúsy	66
Aeneas vrací se sám do Tróje hledat manželku. Zjeví se mu její duch a věští mu budoucnost	68
Aeneas odejde do ídských hor	69

KNIHA III	71
Po pádu Tróje vystavěl loďstvo a odplul hledat novou vlast. .	72
V Thrákii. Polydóros	72
Na Délu, věštba Apollónova, plavba na Krétu.	74
Na Krétě, mor, věštba penátů	77
Plavba do Itálie. Harpýje	79
Setkání s Andromachou a Helenem. Helenova věštba	82
Plavba podél břehů jižní Itálie a Sicílie	90
Aetna	92
Achaimenidés.	93
Kyklópové	95
Konec Aeneových cest.	97
KNIHA IV	99
Dídó se radí se sestrou Annou	100
Iunonina smlouva s Venuší	103
Lov	104
Pověst. Iarbás.	106
Iovův posel	107
Aeneas a Dídó.	110
Dídónino zoufalství	116
Aeneův náhlý odjezd	120
Dídónina sebevražda.	121
KNIHA V	126
Aeneas opět zahrán na Sicílii, kde ho vlídně přijal král Acestes. .	127
Aeneas obětuje na hrobě zemřelého otce Anchísa a ohlašuje hry k jeho počtě.	128
Hry	131
Požár lodí.	149
Založení města Acesty.	152
Aeneas pluje do Itálie pod ochranou Neptunovou	155
Palinúrova smrt.	157

KNIHA VI	160
Věštba kúmské Sibylly.....	161
Aeneas žádá, aby směl vstoupit do podsvětí k otci Anchísovi.	
Podmínky vstupu: pohřeb Mísénův a zlatá větévka.....	164
Vstup do podsvětí. Oběti	169
Podsvětí	171
Nemluvňata, nespravedlivě odsouzení, sebevrazi,	
soudce Mínós	176
Anchísés vykládá Aeneovi o jeho potomcích, zvláště	
o Římanech	188
Východ z podsvětí.....	194
KNIHA VII	195
Kájéta	196
Vzývání Músy. Stav Itálie	197
Snědené stoly.....	200
Poselství ke králi Latinovi	202
Iuno způsobí válku. Alléktó.....	207
Královna Amata zešílí.....	209
Alléktó podnítí Turna k válce.....	211
Alléktó způsobí boj Trójanů s pastýři. Jelen	214
Návrat Alléktin do podsvětí	216
Lid chce válku, král odpírá	217
Výčet spojenců Turnových	220
KNIHA VIII	227
Turnus dal vztyčit na hradě laurentshém válečné prapory,	
čímž byla válka vyhlášena	228
Poselství k Diomédovi.....	228
Aeneovi se ve snách zjevil Tiberinus.....	228
U Euandra	230
Slavnost Herculova. Kákos.....	234
Pravěký stav míst, na nichž později stál Řím.....	239
Venuše žádá Vulkána, aby zhotovil Aeneovi novou zbroj....	241

Euandrus radí Aeneovi, aby se postavil v čelo Etrusků.	
Sám mu nabízí 400 jezdců	245
Nová Aeneova zbroj	250
Augustovy triumfy	255
KNIHA IX	256
Íris pobídne Turna k boji. Obležení trójského tábora	257
Turnův útok na trójské lodi, jejich proměna v mořské nymfy ..	259
Nísos a Euryalos	263
Útok na trójský tábor	276
Turnus.	276
První válečný čin Iulův	279
Pandaros a Bitiás	282
Turnus v táboře trójském	284
KNIHA X.	288
Porada bohů na Olympu (Venušin spor s Iunonou).	289
Aeneův návrat	294
Výčet Aeneových spojenců	295
Mořské nymfy, ve které bohyně Kybelé změnila Aeneovy lodi, pomáhají mu v plavbě. Přistání ku břehům Latia	297
Bitva na břehu	300
Pallantova chrabrost a smrt	302
Aeneas způsobil strašné krveprolití, hledaje Turna k souboji ..	308
Mezentius a Lausus	315
Mezentiova smrt	320
KNIHA XI	324
Pohřební průvod Pallantův. Příměří. Pohřeb padlých	325
Poselství Latínů o dvanáctidenní příměří, aby mohli pochovat mrtvé	328
Pohřeb Pallantův.	330
Pohřeb padlých na obou stranách	331
Nevole Latínů proti Turnovi. Král svolá velikou radu stran odpovědi Diomédivy	333

Návrh krále Latina	336
Drances a Turnus	337
Trójané táhnou proti městu. Zmatek Latínů.....	341
Turnus obsadí horskou rokli, chce přepadnout Aenea.....	343
Camilla	344
Jízdní boj	347
Turnus opustí zálohu. Hned za ním přejde Aeneas horský hřbet	358
KNIHA XII	359
Turnus vyzval Aenea na souboj.....	360
Smlouva	365
Porušení smlouvy. Všeobecný boj. Iuturna se snaží zachránit od smrti bratra Turna.....	367
Aeneas uzdraven vrátí se do boje.....	374
Aeneův útok na město Laurentum.....	380
Sebevražda královny Amaty.....	381
Aeneův souboj s Turnem	383
Iuno smířena s Trójany.....	389
Turnův pád	390

KNIHA I

*Za plavby ze Sicílie do Itálie byl Aeneas bouří zahnán do
Kartháginy v Libyi. Amor, bůh lásky, zažehne v Dídóně
šílenou lásku k Aeneovi*

Obsah Aeneidy, příčiny hněvu Iunonina

O válce zpívám a reku, jenž první z krajiny trójské
přišel k italské zemi, hnán osudem, k lavinským břehům,
vyhnanec, dlouhý čas jej po zemích štvála i mořích
božská moc: zlý Iunonin hněv, jenž nedal se smířit.
Mnoho i trpěl válkou, než konečně, založiv město,
usídlil v Latiu bohy: tak povstal Latinský národ,
dávní praotci albští, a římské vysoké hradby.

Příčiny, Múso, mi zjev, jaký úmysl Iunoně zmařen,
mocné královně bohů, a pro jakou stíhala bolest
muže tak nábožného, že tolik snášeti musel
všelikých běd — což takový hněv je u bohů možný?

Bývalo dávné město, jež tyrskou osadou bylo,
daleko italské země a naproti tiberské deltě,
Karthágo, bohaté jměním a hroživé chtivostí války.
To prý ze všech zemí, i na úkor milého Samu,
Iuno mívala ráda; svou zbroj tam složenu měla,
tamtéž její byl vůz.

Již tenkrát dychtila snažně,
bude-li osud přízniv, by Karthágo nad světem vládlo —
však prý z trójské krve, jak slyšela, vyrůstá plémě,
které v budoucí čas má tyrské vyvrátit hradby.
Z něho prý válečný lid pak vyrosté, vládnoucí světem,
který Libyi zničí, vždyt' takto prý určily Parky.

Toho se Iuno bála — a také v paměti měla
válku, ve které sama kdys hájila milé své Argy.
Rovněž příčiny hněvu a kruté bolesti srdce
ještě jí nevyšly z mysli: tkví dosud hluboko v srdci

onen Paridův výrok, ta potupa zhrzené krásy,
celý ten protivný rod, zvlášt' oslava Ganymédova.

Vším tím vznícena Iuno, je hleděla rozptýlit mořem,
Trójany, po Řecích zbytky i Achillu, rekovi krutém,
daleko od země Latské je zdržujíc; po mnohá léta
bloudili po všech mořích, svým těžkým osudem štváni.

Tolik práce to stálo, než římský založen národ!

Mořská bouře

Když už vesele pluli a sešla jim sicilská země
z očí a kovaná příď jim slané brázdila pěny,
věčný živíc bol v svých ňadrech, pravila k sobě
Iuno: „Já že se mám svých plánů, zmožena, zřící,
aniž trójský král byl zahrán od Itálie? — — —
Inu, mně překáží osud!

Však Pallas spáliti mohla
Řekům celé loďstvo a do vod potopit mužstvo —
pro jeden šílený čin, jež Aiás Oileův spáchal?“

Iovův popadne blesk — jím mrští z oblaků sama,
všechno jím rozmete loďstvo a vzbouří hladinu vichrem,
bleskem mu prorazí hrud', z níž dýchá po blesku oheň,
pak jej do víru strhne a vrazí na ostrou skálu — — —

„Já, jež kráčím s pýchou jak mocná královna bohů,
Iovova sestra a choť, jen s jedním národem vedu
zápasy po tolik let! — — —

Což bude pak Iunonu někdo
vzývat a na oltář můj, pln pokory, položí oběť?“

Jak těch myšlenek vír v ní klokotal, srdce jí plálo,
do vlasti deštných mraků a do míst bouřlivých větrů
vkročila, do Aiolie.

Král Aiolos v rozsáhlé sluji
odboj vzpurných větrů a vytí ječivých vichřic
mocí na uzdě drží a vazbou v žaláři poutá:
větrů hněvivý vzdor v těch skalách bouří a z hory
slyšet je mocný jek — sám Aiolos na strmém místě
sedí a mocným žezlem jich vzteklé výbuchy krotí.

Kdyby to nechtěl dělat, tu hluboké nebe i zemi
s mořem by rozmetli rázem a s sebou je vláčeli vzduchem.

Všemocný Zeus však z toho měl strach — z té příčiny větry
uzavřel v temné sluji a svrchu je mohutnou horou
přikryl a krále jim dal, jenž umí dle úmluvy jistě
řádně jim utáhnout uzdu neb povolit, má-li ten rozkaz.

K němu teď božská Iuno se s prosbou ozvala takto:
„Aiolo, od otce bohů a vladaře veškerých lidí
moc máš konejšit vlny a opět větrem je bouřit:
národ mi nepřátelský se plaví Tyrhénským mořem,
Ílion do Itálie a zmožené penáty nesa —
rozbuř divé větry a potop a zalij jim lodi,
nebo je porůznu rozptyl a rozmeť mrtvolý mořem! —

Mám já čtrnácte nymf, jež všecky jsou spanilé krásou,
tu pak, která z nich ze všech je nejhezčí, Déiopeiu,
tobě dám v stálý sňatek a patřit bude jen tobě:
za tak veliký čin ta s tebou pak prožije život,
krásné dívky ti dá a učiní otcem těch dítek.“

Aiolos na to jí dí: „Je na tobě, královno, zkoumat,
čeho bys měla si přát — já smím jen vykonat rozkaz;
ty mi tu všechnu mou moc, mé žezlo a Iovovu přízeň

dáváš, ty přeješ mi též, bych přisedal k hostinám bohů,
ty mě i deštivých mračen i bouřek vladařem činíš.“

Praví, obrátí žezlo a prudkým úderem jeho
nachýlí na bok horu a větrové v bojovném šiku
vyrazí, kudy dán průchod, a přes souš dujíce vírem,
na moře vpadnou divě a celé jez nejhlubších hlubin
zvíří, Euros a Notos i Africus nárazů prudkých:
vtom proud hrozných vln se valí ku břehu z moře,
strhne se veslařů ryk, zní praskot provazů lodních.

Najednou nebe a den je mračnem Trójanům odňat
z očí a černá noc se rozprostře po širém moři;
zahřmí nebeská bář, blesk za bleskem nebem se míhá,
všecko, co kolkolem jest, jim blízkou záhubou hrozí.

Rázem chladnou hrůzou se zhroutí rekovy údy,
zalká a obojí dlaň pak zdvíhaje k nebeským hvězdám
zoufale zvolá takto: „Ó třikrát, čtyřikrát šťastni,
kteří před zraky otců a pode zdmi vysoké Tróje
padli! — Ó Týdeovče, ty z Řeků největší reku,
že jsem nemohl tenkrát, tam na širých planinách trójských
padnout a pravící tvou tam ukončit statný svůj život,
strašný kde od Achillea byl kopím usmrcen Hektór,
obrovský Sarpédón padl, a Simoeis pod vodou valí
tolik přilbic a štítů a mrtvol hrdinů statných!“

Co tak zoufale volá, vtom zafičí severní vichr,
vpředu mu do plachet bije a k hvězdám pozvedá proudy,
větrem praská veslo — i stočí se přída a vlnám
nastaví bok, sloup vod jim hrozí strmící spoustou.

Ti tam na povrch vln jsou zdviženi, tam zas až ke dnu
v propast se rozšklebí proudy a příboj rozrývá písek.

Notos chopí tři lodi a žene je na skryté skály —
skály ty, zalité v bouři, jsou Italy *Oltáře* zvané —
za ticha strašný hřbet ční nad vodou — Euros tři jiné
do mořských mělčin a písčín chce zatlačit — žalostný pohled —
potom je v mělčinu vrazí a obklopí ohradou písku.

V jednu, jež lycké družstvo a věrného Oronta vezla,
odshora, před jeho zraky, mu mořská nesmírná vlna
udeří v zád' — je na jeden ráz z ní kormidla správce
po hlavě do moře smeten — vtom lodí na jednom místě
třikrát zatočí vír — pak dravý ji pohltní jícen.

Semtam v proudech vod je vidět plující mužstvo,
také výzbroj jeho a poklady trójské i prkna.

Koráb Ílioneův, lod' Acháta, statného reka,
jakož i Aléta starce, i lod', v níž vezl se Abás,
porouchá mořská bouř: když vazba se zvolnila v bocích,
vniká tam zhoubný proud, čímž trhliny lodí se šíří.

Zatím Neptunus pozná, jak s hrozným rykem se zmítá
moře, jak bouř je zbavena pout, jak z nejhlubších hlubin
valí se k povrchu proud — pln nevole nad mořské vlny
zdvíhá vznešenou hlavu a po moři do dálky hledí:
vidí trójské loďstvo, jak vichr je rozptýlil mořem,
kterak i průtrž mračen a vlnění Trójany kručí,
také úskok Héřin a mstivost neušla bratru.

Zavolá Zefyra s Eurem a těmito slovy se ozve:
„Taková posedla vás už důvěra k vašemu rodu,
že už i odvahu máte — vy větrové — bez mé vůle
smíchat nebe i zemi a zdvíhat takové spousty?!
Já vás — bude však líp, když utiším vzbouřené vlny —
příště tak mírný trest vás nestihne za hrozná činy!
Dělejte, ať jste už pryč, však vyříd'te vladaři svému:

Nemá nad mořem vládu ni strašný trojzubec svěřen
losem, nýbrž já — on v pustých skalínách vládne —
tam je, Eure, vás dům — ať v tomto se nadýmá dvoře
Aiolos: v žaláři větrů, však v zavřeném, jeho je vláda!“

Ještě než dokončil řeč, již utišil vzedmuté moře,
shluklá oblaka zahnal a slunce zas uvedl nazpět.

Zároveň Kýmothoé a Trítón, o lodi opřen,
sráží je s ostrých skal, sám Neptun je trojzubcem zvedá,
otvírá nánosy písku a tiší vzbouřené vody,
lehkými kolešy vozu se po vrchu hladiny veza.

Jako když ve velkém městě se občas roznítí vzpoura
náhle a prostý lid, pln vzteklosti, zuřivě bouří,
lítá už kamení s ohněm, vztek vzpoury jim dodává zbraní,
náhle však šlechetný muž, jenž velkých zásluh si dobyl,
přijde jim vstříc — hned zmlknou — a stojí s napjatým sluchem.

Ten pak krotí jich vášně a řečí konejší srdce.
Podobně mořský jek se utišil, jakmile otec
za jasné oblohy vyjel a na moře do dálky hledě
letěl na rychlém voze a koňům povolil uzdu.

Aeneas se sedmi lodími (z dvaceti) na břehu libyjském; ostatní byly zahrnány bouří

Umdlený Aeneův lid vším úsilím s koráby kvapí,
kde je nejbliže souše, a míří k libyjským břehům.

Prostorná, zářezem v souš, je zátoka — ostrov ji činí
přístavem oběma křídly a od moře veškeré vlny
lámou se o jejich čela a v zpětných se půlkruzích tříští.

Z obou zálivů stran jsou skaliny, ze kterých strmí dvojí obrovská skála, a širá pod jejich čely mlčí bezpečná tůň.

Jsou v pozadí třpytivé lesy, svrchu, však temný háj ční vespod strašlivým stínem.

Na zadní zátoky straně jest jeskyně z převislých skalin, v které je sladká voda a sedátka z přírodní skály, libé to bydliště nymf.

Tam koráby znavené plavbou nepoutá žádné lano, ni kotva křivým svým zubem.

Aeneas vplul v ten záliv — však toliko se sedmi lodmi, jež měl z celého počtu.

Lid trójský ze žhavé touhy po souši, vyskočí z lodí a na břeh žádoucí vkročí, údy zmáčené mořem si rozloží na břehu v písku.

Achátés vykřeše jim, z nich první, z křemene jiskru, listím podchytí oheň a palivo úplně suché přiloží okolo něho a plamen rozdmýchá v troudu.

Obilí zmáčené vodou a veškeré náradí mlecí vynesou, na smrt mdlí, pak zrní vyrvané moři hodlají pražit v ohni a mlýnem kamenným semlít.

Na skálu vystoupne zatím rek Aeneas, na moře hledí do dálky, na všechny strany, zda někde by Antheův koráb spatřil, zmítaný větrem, a dvouveslé koráby jeho, Kapyra též neb Kaikův štít, jež na zádi vztyčil.

Koráby, pokud zří, tam nejsou — v dáli však zhlédne na břehu jeleny tři, jak chodí — za nimi celé stádo, jak v dlouhé řadě se celým údolím pase.

Stanul tu rek, vzal do ruky luk, vzal perutné šípy, které nosíval jindy druh Achátés, společník věrný.

Nejdřív náčelníky, jak vysoko zdvíhali hlavy
s parohy rozvětvenými, jim zastřelil, ostatní stádo
střelbou zaplašil všecko a zahnal v listnaté háje.

Střílet nepřestal dřív, až velkých jelenů sedm
povalil, šťastný lovec, vždy jednoho pro každý koráb.

Potom k přístavu kvapil a všechněm je rozdělil druhům,
pak též rozdělil víno, jež na břehu sicilském štědrý
Acestes v džbány jim nalil a daroval na další cestu.

Potom promluvil takto a smutné srdce jim těšil:
„Přátelé, všelikých strastí již oddávna neznalí nejsme,
snesli jste horší trudy a bůh dá konec i těmto;
vždyť jste až k samé Skyлле, k té vzteklici, ke skalám přišli,
které v hlubinách řvou, též kyklópské viděli skály!
Proto se vzmužte zas, svou bázeň ze srdce pusťte!
Jednou bude vás těšit i vzpomínka na tyto strasti.

Zaživše pohromy různé a tolik hrozivých zkoušek,
jdeme už v Latínský kraj, kde klidná nám slibuje sídla
osud a povstati má zas poznovu království trójské.
Proto zas buďte silní a šetřte se pro šťastné doby!“

Tak k nim mluvil jen ústy a přese vši tísnivou starost
předstíral naději tváří a bolest potlačil v srdci.

Druzi se kořisti chopí a brzké chystají hody:
strhnou se žeber kůži a pod ní odhalí maso,
jiní je řežou v kusy a čerstvé je na rožně vetknou,
talíře chystají jiní a další hledí si ohně.
Lehnou si do trávy na zem a pokrmem ožíví síly,
píjí to staré víno a jedí i zvěřinu tučnou.

Když už hlad byl zahnán a sklizeno bylo už jídlo,
po svých ztracených družích se v dlouhém hovoru ptají,

nejisti, mají-li doufat, či báti se, ještě-li žijí,
či již podleli smrti a neslyší, když je kdo volá.

Obzvlášť Aeneas věrný se u sebe nad smrtí rmoutí
Oronta, rázného v boji i Amyka, nad krutým losem
Lyka i statného Gya a Kloantha, statného reka.

Konečně přestali lkát.

Na Olympu. Venušina rozprava s Iovem

Sám Iuppiter z nebeských výšin
na moře, brázděné lodmi, i na země, ležící pod ním,
na břehy, národy dálné se dívaje, na vrchu nebes
stanul a libyjské říše si prohlížel upřeným zrakem.

Tu, když mnohé věci mu plní starostmi duši,
Venus — zářivý zrak má zalitý slzami smutku —
takto mu dí: „Ó ty, jenž osudy lidí a bohů
věčnou spravuješ vládou a strašným bleskem je děsíš,
čím as Aeneas můj se na tobě prohřešil takto,
čím též trójský národ, že po takých ztrátách lidu
všechnen mu zemský kruh je uzavřen pro Itálii.

Z nich pak v průběhu let, jak slíbil, Římané vzejdou,
také že z Teukrovy krve, zas oživlé, zrodí se vůdci,
kteří povládnu mořím i pevnině nejvyšší mocí:
jaký to úmysl zas, můj drahý otče, tě změnil?

Tím jsem se při zkáze Tróje a jejích žalostných troskách
těšila, s osudem zlým též dobrý na váhu kladouc.
Stejně však trpí můj lid, jenž tolik zakusil strastí —
kdypak už, velký králi, těm útrapám učiníš konec?

Trójský Anténór směl, když vyvázl ze středu Řeků,
vniknout v illyrský záliv a s úplným bezpečím vejít
do nitra liburnské říše a ústí Timavu oplout,
který z devíti jícnů a s hrozným hučením hory
vyráží, hotové moře, a s jekem zatápí pole.

Přec vsak patavské město a pevné založil sídlo
Tróům, dal národu jméno a trójské odložil zbraně,
sám pak pokoje došel a v klidném míru tam žije.

My však, vlastní tvá krev, již dáváš výšiny nebes,
zbaveni lodí, ó hrůzo! — a pro hněv jedině z bohyň
do zkázy jdeme, vždyť v italskou zem nám bráněno vejít.
To že je za zbožnost pocta? A takto nás uvádíš k žezlu?!“

Otec bohů i lidí se usmál na dceru jemně
tváří, již zjasňuje nebe, když někdy se zatemní bouřkou,
zlehka ji políbil v ústa a těmito slovy se ozval:

„Odlož strach, má dcero, je nezměněn potomstva tvého
osud, ty uzříš město a pevné Lavinské hradby,
které ti slíbeny jsou... pak vzneseš k nebeským hvězdám
Aenea, chrabrého reka — mne nezměnil úmysl žádný.

Syn tvůj — řeknu to teď, vždyť strach ten stále tě hlodá,
osud rozvinu dále a odhalím tajemství jeho —
povede velkou válku a divoký italský národ
zdrtí, postaví hradby a vydá zákony lidu.

Až pak třetí léto ho spatří v Latiu vládnout,
tři až období zimní pak Rutulům zmoženým minou,
chlapec tu Askanios, teď Iulus, dříve však Ílos,
dokavad ílijská říš svou vládou bezpečna byla,
třicet dlouhých let, jež během měsíců vzniknou,
vládou naplní svou, když přenese z lavinských sídel
vladařství v Dlouhou Albu, z níž pevnost mohutnou zřídí.

Po tři sta dlouhých let tam potom potrvá vláda
pod žezlem trójských králů, až konečně královská kněžka,
Ília, stane se matkou a zrodí dvojčata z Marta.

Potom ve vlčí kůži jsa zahalen z pěstounky šedé
Romulus převezme národ a založí k Martově počtě
hradby a trójský lid svým jménem Římany nazve.

Těmto ni světových hranic ni časových nemíním klásti,
bez konce dal jsem jim moc — též bezcitná bohyně Iuno,
jež teď hrůzami plní i moře i zemi i nebe,
změní smýšlení v lepší a se mnou chrániti bude
Římany, vladaře světa a občany oděné v tógu.

Tak jsem rozhodl já — pak staletí minou a přijde
doba, kdy trójský kmen jhem poddanství jařmiti bude
Fthíi i Mykény slavné a povládne zdolaným Argem.

Potom se narodí Caesar, ten Trójan z vzácného rodu,
jehož říše až k moři a pověst dosáhne k hvězdám,
Iulius, jehož jméno má z velkého Iula původ.

Tohoto přijmeš jednou, až přinese z Východu kořist,
bezpečná, na nebes báň — též on bude prosbami vzýván.

Tehdy přestanou války a zjemní se divoké časy,
velebná Věrnost a Vesta a Quirinus s bratrem svým Remem
budou zákony dávat a železné závory zavrou
kruté válečné brány, a Běs pak zločinný uvnitř
nad krutou zbraní sedě a sterým na zádech poutem
uvázán, soptit bude svou strašnou krvavou tlamou.“

Potom Máina syna, když domluvil, z Olympu pošle,
aby i země i hrad, jenž v novém městě je stavěn,
přijaly trójský lid, sic neznalá osudu Dídíó
mohla by z hranic je vyhnat.

Bůh letěl po širém nebi,
vesloval rychlým křídlem, až na břehu libyjském stanul.

Kvapem vykoná rozkaz, a Púnové po vůli boží
odloží vzpurnou mysl a obzvlášť královna pojme
k Teukrům smýšlení vlídné a hostinnost ochoty plnou.

Aeneas s Achátem jdou do Kartháginy. Venus

Přemýšlí po celou noc král Aeneas o mnohých věcech,
jak však živný den zas vysvitl, stanovil vyjít,
prozkoumat nová místa i pobřeží, k němuž byl zahrán,
kdo tam as je — vždyť pustinu zřel — zda lidé či šelmy,
neboť podat chtěl o všem, co vyzkoumá, zprávu svým druhům.

Ukryv pod krov skal své koráby, pod klenbu háje,
ztajené větvemi stromů a jejich děsivým stínem,
na souš vystoupil sám, jen provázen Achátem cestou,
přitom si v pravici nesl dvě kopí širokých hrotů.

Pojednou uprostřed lesa mu vkročí do cesty matka
s dívčí tváří a šatem a se zbraní dívčiny spartské,
podobná Harpalyce, jež v Thrákii předbíhá koně
velkou rychlostí svou neb předhání proudící Hebros.

Na pleci lehký luk má zavěšen, jako je zvykem
lovkyň, a vlající vlas jí rozvívá vanutí větru,
kolena její jsou holá a roucho sepjaté uzlem.

„Hej!“ tak zavolá dřív, „ó jinoši, dejte mi zprávu:
nezřel tu některý z vás z mých sester některou chodit,
na plecích zdobenou lukem a rysí skvrnitou kůží,
nebo jak s pokřikem velkým se za vepřem zpěněným žene?“

Praví, a Venušin syn jí na to zas odpoví takto:
„Žádnou ze sester tvých jsem neslyšel, aniž ji viděl. —

Jak tě však oslovit mám, ó dívčino? — Nejsou tvá líce lidská — po lidsku nezní tvůj hlas — tys bohyně jistě!
Jsi snad Foibova sestra — či pocházíš z rusalčí krve?
Kdokoliv jsi, dej milost, a v naší tísní nám ulev!
Pouč mě, pod kterým nebem a v kterých se končinách světa zmítáme? — Nejsme znalí ni krajiny této ni lidí,
bloudíme, zahnáni větrem a strašnými mořskými proudy —
hojné ti před oltářem má pravice porazí žertvy!“

Venus mu dí: „Tot' čest, jíž nijak se za hodnu nemám,
nám však, tyrským dívkám, je zvykem nositi toulec,
v červený lovcí střevíc si vysoko šněrovat lýtka.

Púnskou říši tu vidíš, kmen tyrský, foinické město,
zem však to libyjská jest, v níž lid je nezdolný válkou.
Dídó vládu zde má, jež přišla sem z tyrského města,
prchajíc před svým bratrem — však dlouho by trvalo, dlouho
vyprávět o jeho křivdách — jen hlavních věcí se dotknu:
Sychaeus její byl choť, jenž nejvíc měl z Foiniků polí,
ze všech, a velkou láskou byl milován ubohou chotí.
Čistou dal mu ji otec a prvním zasnoubil sňatkem,
bratr však Pygmalión měl vladařství nad městem Tyrem,
který zločinstvím svým byl nelidský nad jiné všecky.

Oba dva zuřivým hněvem se rozešli: Sychaea onen,
slepý po zlatě touhou, ten zákeřník, před oltářem
sklál, když netušil zradu — a nedbal sestřiny lásky.

Skrýval dlouho ten čin a klamal svou trpící sestru,
padouch, nadějí marnou a mnohé vymýšlel klamy...

Muže však nepohřbeného se podoba ve snách jí zjeví:
zvedal k Dídóně tvář tak divným způsobem bledou,
ukázal krutý oltář a prsa proklátá mečem
odkryl a odhalil tím ten skrytý domácí zločin.

Potom jí radil prchnout a odejít narychlo z vlasti,
ukázav pokladů skrýš, jež k cestě jí přispěti měly,
množství to zlata a stříbra, jež dosud jí nebylo známo.

Dídó pohnuta tím, hned chystá útěk i s druhy:
jdou, v kom plamennou zášť ten tyran surový vzbudil,
neb snad veliký strach.

Hned koráby po ruce jsoucí
chopí a naplní zlatem, a chamtivce Pygmalióna
jmění již plní se mořem — a žena je původcem činu.

Potom připluli k místu, kde nyní veliké vidíš
bašty a Karthága hrad, jenž nově tu právě se zvedá;
tam si koupili půdu — a proto ji nazvali Byrsou,
tolik, co volskou kůží by dokola obemknout mohli.

Avšak kdopak jste vlastně? — a z kterých jste připluli břehů?
Jaký cesty je cíl?“

Jí na dotaz, vzdychaje zhloubi,
odpoví rek, však hlas jen stěží dral se mu z hrudi:

„Kdybych měl z počátku začít a vyprávět, bohyně, celé
dějiny vlastních útrap a čas bys měla je slyšet,
večerní hvězdou by den byl zakončen, Olympos zavřen.

Vyšli jsme z dávné Tróje, ač jestli zde k vašemu sluchu
dostal se název Tróje, a zmítané po dálných mořích
náhodou prudká bouř nás zahrnala k libyjským břehům.

Já jsem Aeneas zbožný, jenž penáty odpůrcům vyrvav
vezu je s sebou v loďstvu, svou slávou nad hvězdy známý,
hledám italskou vlast, svou kolébku, od Iova vzešlou.

S dvakrát desíti loďmi jsem vyplul na trójské moře,
řídil se výroky věštek a božská matka mě vedla,
stěží jich mám teď sedm, jež porouchal vítr a vlny,
sám pak neznámý, nuzný, tu pustou Libyí chodím,
ze země asijské vyhnán i z Evropy.“

Stížnosti další

Venuše nemohla snést a přetrhla bolestný nárek:

„Bud' si kdo bud', já myslím, že bohům protivný nejsi,
dýchaje živný vzduch — když do města tyrského přišels.

Jdi jen a kráčeť dál, až ku prahu kněžninu přijdeš,
neboť zprávu ti dávám, že druzi se vrátili s lod'mi,
které obratem větru ti v bezpečí zahrnány byly —
leč že by věštbám z ptáků mě rodiče učili klamně.

Tam viz labutí dvanáct, jak letí radostně v řadě,
které byl Iovův pták, jenž z výšin nebeských sletěl,
rozplasil po širém nebi, teď šik ten v pořadí dlouhém
bud' si už vybírá místo nebo vybrané prohlíží shůry.

Jako se vrátili ptáci a laškují, šustíce křídly,
co dřív kroužili nebem a píseň radostnou pěli,
nejinak též tvé lodi a s nimi i veškeré mužstvo
bud' již v přístavu jest neb plnými plachtami vjíždí.
Jdi jen a řiď svůj krok, kam směr tvé cesty tě vede!“

Potom se obrátí Venus a růžová šíje se zaskví,
božský na hlavě vlas jí rajskou zavane vůní,
krátký pak lovecký šat jí dolů splyne až k nohám.
Bohyni již sám krok jim prozradil.

Jakmile matku

poznal, těmito slovy, jak prchala, zavolal za ní:

„Pročpak tolikrát, matko, i ty tak krutě mě šálíš
klamnou přetvářkou svou? — Proč rukou stisknouti ruku,
proč též pravdivou řeč nám nedáno slyšet a mluvit?“

Takto si na matku stýská a k hradbám obrátí kroky.
Venus je v temný vzduch, jak kráčeli, zahalí kolem
oba, a v mlhavý háv, jsouc bohyně, zakryje hustě,
aby je nebylo vidět a nikdo je nemohl zajmout,
ani jim překážet v cestě a důvod příchodu zvídat.

Vzduchem pak do svého sídla zas odletí, výsledkem šťastna,
do Pafu, ve svůj chrám, kde kadidlem arabským planou
nesčetné oltáře její a voní čerstvými věnci.

Aeneas v Karthágu. Pohřešovaní Trójané se náhle objeví. Dídó přijme laskavě všechny Trójany a pozve je k hostině

Aeneas pospíchá vpřed, jak lesní cesta ho vede,
a již stoupá na chlum, kde nejmýš nad samým městem
strmí a dolů svrchu se na hrad protější dívá.

Diví se mocným stavbám, kde dřív jen stávaly chatky,
diví se branám městským a lomozu, dláždění ulic.

Tyřané planou chvatem: z nich někteří stavějí hradby,
druzí budují hrad, kam válí rukama kvádry,
jiní si volí místo a hledí je obehnat brázdou.

Také si stanoví soudce a úřady, posvátný senát.

Tady je kopán přístav a jinde zas k divadlu kladou
hluboké základy jiní neb ze skal náramné tešou
sloupy, jež ozdobou pyšnou pak příštímu jevišti budou.

Nejinak počátkem léta se tuží pracemi včely,
za slunce na květných nivách, když dospělé potomstvo rodu
kvapí vyvádět z úlu neb hromadí tekutý nektar
v plástve a sladký med jim plní dovrchu buňky,
neb když snímají tíž svým družkám, nebo když v šiku
línou čeládku, trubce, se snaží zapudit z úlů.
Hemží se včelami úl, je cítit thymián z medu.

„Ó jak šťastni jsou ti, jimž městské hradby už rostou!“
zbožný Aeneas praví a pohlíží na štíty domů.

Potom — divoucí div — šel středem, zahalen v mlhu,
míse se v městský lid, však přece ho neviděl nikdo.

Vprostřed města byl háj, tak lahodný chladným svým stínem,
ve kterém púnský lid, jež proud tam zahnal a vichr,
vykopal znamení první, jež na pokyn Iunonin našli,
hlavu to bujného koně: neb tak prý po všecky věky
budou vynikat válkou a tak se snadně i živit.

Mohutný tehdy chrám tam mocné Iunoně Dídó
stavěla, plný darů a božskou chráněný sochou.

Nad schody kovový práh je položen, veřeje pojí
nahoře kovový trám, čep křídel kovových skřípá.

Teprve tam, v tom háji, mu nový utišil objev
bázeň a teprve tam zas troufl si Aeneas věřit
v spásu a přes všechnu tíseň zas nové důvěry nabyt.

Zatímco královnu čekal a před chrámem rozměrů velkých
všecko si prohlížel kolem a divil se rozkvětu města,
společným umělců dílům a velkým obtížným pracím,
obrazy trójských bojů tam na stěně pořadem shlédl:
válku, jež pověstí svou již po všem světě je známa:
Priama, Átreovce i Achilla, hrůzu to obou.

Stanul a pravil s pláčem: „Ó kdepak je, Acháte, místo,
kde je kraj, jenž nebyl by pln těch svízelnů našich?“

Aj, toť Priamos náš! — Svou poctu i tady má chrabrost!
Ještě je nad strastmi pláč — je soucit s osudem lidským!
Neboj se, z této slávy nám vzejde nějaká pomoc!“

Řekl a mrtvá malba mu nadobro spoutala duši:
bolestně ze srdce vzdychal a slzy mu máčely tváře,
neboť viděl tu lid, jak válčí okolo Tróje:

tady jak prchají Řeci a ženou je junáci trójští,
tam zas prchají Teukři a s vozem je Achilleus žene.

Poblíž na jiném místě pak poznal po bílých plachtách
s pláčem Rhésův stan, jež při prvním u Tróje spánku
Týdeův krvavý syn kdys hroznou zpustošil vraždou,
koně pak plné ohně mu odvedl, dříve než mohli
okusit trójskou píci a z Xanthu se napítí vody.

Vedle zas Tróila vidí, jak prchaje, zbavený zbraně —
nešťastný hoch, jenž nerovný boj byl s Achillem svedl —
visí z prázdného vozu a naznak koně ho vlekou,
ještě však otěže drží, ač šíje a kadeř je prachem
vlečena, oštěpu hrot svým koncem do prachu ryje.

Zatím k Palladě hněvné se berou, k jejímu chrámu
Trójanky s rozpletlým vlasem a darem roucho jí nesou,
pokorně, zármutku plny a pěstmi se bijíce v prsa;
Pallas však odvrací oči a hledí upřeně k zemi.

Třikrát kol trójských zdí trup Hektóřův Achilleus vláčí,
potom však mrtvé tělo zas prodává za zlato otcí.

Tenkráté z hlubin srdce si Aeneas bolestně vzdychl,
když tam zbroj, když vůz, když mrtvolu druhovu viděl
a když Priama zhlédl, jak spíná bezbranné ruce.

Těž tam rozpoznal sebe, jak v první bojuje vřavě,
viděl i východní šiky a černého Memnona zbraně.

Privádí Amazonky, jež nosí srpaté štíty,
divá Penthesileia a uprostřed tisíců řadí,

prs svůj odhalen majíc a pod ním řemen je sepjat,
rekně, jež má smělost i s hrdiny bojovat — dívka.

Tomu se Aeneas diví a prohlíží obrazy všecky,
úžasem nad tím trne a pořád se dívá a dívá.

Vtom už kráčí kněžna, svou krásou spanilá Dídó,
k chrámu a okolo ní je šlechticů veliký zástup.

Nejinak na hřbetech Kynthu neb luzných Eurótu březích
Artemis provádí tance a na tisíc v průvodu jejím
hemží se horských nymf kol dokola — Artemis v čele
toulec na plecích nese a kráčejíc přečnívá všecky —
Latoně tichý ples pak proudí blaženou hrudí:
taková byla i Dídó, jak radostně kráčela středem,
pečujíc o své dílo a budoucnost království svého.

Pod klenbou předsíně chrámu a u vchodu svatyně božské
na trůn vysoký sedne a opře se, chráněna stráží,
práva i zákony dává a určuje obtížnou práci
mužům, slušně a správně, neb dává ji stanovit losem.

Najednou Aeneas zří, jak ve velkém zástupu Púnů
vchází Sergestos, Antheus a Kloanthos, hrdina statný,
také Trójané jiní, jež tmavý odloučil od nich
vichr a do jiných míst, jim neznámých, koráby zahnal.

Úžasne Aeneas sám, je zaražen průvodce jeho,
pojme je radost i strach: jsou dychtiví stisknout si ruce,
avšak ještě je mate, že nevědí, jak se to stalo.
Proto se nedají poznat a zkoumají, zakryti mlhou,
co se to s mužstvem stalo, kde nechali u břehu loďstvo,
který je příchodu cíl, vždyť vybraní z každé té lodi
přibyli o milost žádat a za křiku do chrámu vešli.

Když už vstoupili dovnitř a dáno jim veřejné slovo,
nejstarší Ílioneus k ní promluvil poklidným tónem:

„Kněžno, jíž Iuppiter sám dal nové založit město,
abys zákonným právem ten zpupný krotila národ,
prosí tě trójský lid, jenž větry je po mořích zmítán,
ubohý; od lodí nám rač zadržet bezbožný požár!
Zachraň počestný lid, rač přihlédnout k našemu stavu!
Neboť nejdeme sem vám plenit libyjské krby,
nejdem vám dobytek brát a pak jej zahánět na břeh:
nemají ráznost té, té zpupnosti zmožení lidé!

Země je Hesperie, jak jménem ji Řekové zovou,
stará, zbraněmi mocná a bohatá úrodou polní,
Oinótri bydlili v ní, teď potomci, jako se praví,
nazvali Itálií tu krajinu, vůdcovým jménem.
Ten byl korábů cíl,
když vtom náhlou bouří se deštný Óríón zdvihl,
k mělčinám skrytým nás zahnal a daleko zuřivým vichrem
po vlnách vzduťným mořem a po mořských neschůdných skalách
rozehnal — k vašim břehům se dostal jen nevelký oddíl.

Jaký to tady je lid? — neb jaká to surová země
připouští takový mrav? Je odpírán hostinný písek!
Svádějí boj, nám brání i na kraj pobřeží vkročit!

Jestliže lidským rodem a lidskou zhrdáte zbraní,
bojte se alespoň bohů, co právo i bezpráví znají.

Naším vladařem byl král Aeneas, nad něhož nikdy
nebyl čestnější nikdo ni slavnější chrabrostí v boji.
Jestliže losem ten rek je zachován, jestliže dosud
živ je pozemským vzduchem a není v podsvětí děsném,
nemáme strach!

Však nelituj též, žes pomohla první!
Neboť města i zbraň též v sicilských krajinách máme,
vládne tam Acestes slavný a z trójské pochází krve.

Lodi nám vytáhnout svol, jež těžce nám porouchal vítr,
v lesích si nařezat dříví a k lodním je ohladit veslům,
abychom do Itálie a k Latiu odpluli šťastně,
vrátí-li král se i druzi a je-li nám dáno tam odplout.

Je-li nám záchrana vzata a tys již, dobrý nás otče,
mrtev v libyjském moři a v Iula naděje není,
aspoň ať na Sicílii a do tamních hotových sídel
odtud nás odveze loďstvo a odplujem k Acestu králi!“

Takto děl Ílioneus i hlučel k souhlasu všechen
trójský lid.

Krátce pak královna Dídó jim odpoví sklopivši oči:
„Ze srdce zapudte bázeň, ó Trójané, zaplašte starost,
obtíže nové říše mě nutí k takovým věcem:
musím hranice své dát stráží daleko hlídat!

Kdopak by trójský rod neb trójské Ílion neznal,
chrabré činy jich reků a plameny takové války?
Žádný nenosí z nás tak bezcitné srdce v své hrudi,
aniž zapřahá Sol své koně tak daleko od nás!

Ať si už italské nivy a Hespersko volíte velké,
nebo ať Erykův kraj, v němž vladaří Acestes slavný,
dám vám bezpečný průvod a přidám prostředky hojné.

Chcete-li u nás zůstat a v této se usadit říši,
vám též náleží město, jež budu — vyvlecte loď!
Za rovné budu vás mít, ať Trójan to bude či Tyřan.

Kéž by tu též sám král, jež tentýž vítr sem zahnal,
Aeneas, přítomen byl. — Dám rozeslat po břehu věrné
lidi a libyjský kraj dám prohledat v nejzazších místech,
zda snad po lesích bloudí či osadách, vyvržen z moře.“

Tím hned nabyli ducha — však dlouho už protrhnout mlhu
zbožný Aeneas prahl i Achátés, hrdina statný.

Tedy byl Achátés první, jež oslovil Aenea takto:
„Jaká, bohynin synu, v tvém srdci se myšlenka budí?
Vidíš, že všecko je jisté, že druhové vyvázli s loďstvem,
jenom jediný chybí a toho jsme viděli tonout
ve vlnách, ostatní všecko se shoduje s matčinou řečí.“

Sotvaže domluvil on, když mrak, jež oba je halil,
zcela se roztrhl náhle a ve vzduch rozplynul čistý.

Aeneas stál tam sám a v jasném zazářil světle,
s plecí a tváří jak bůh, vždyť Venus sama mu dala
krásou zářící vlas, též vdechla mu růžový nádech
mládí a veselý půvab mu vkouznila do jeho zraků,
jako když mistrova dlaň dá půvab slonové kosti,
neb když parský kámen neb stříbro je vroubeno zlatem.

Potom královně dí, však také náhle se k druhům,
nikým netušen, ozve: „Jsem já, jež hledáte, tady,
trójský Aeneas sám, jež libyjským vlnám byl vyrván.

Ó tys jediná ze všech, jež s trójskou bídou máš soucit,
nás když, po Řecích zbytky, a ze všech zemí a moří
kdejakou možnou strastí už zlomené, zbavené všeho,
do města voláš a do domu, a proto ti nemůžem vzdáti
Dídóno, patřičné díky, ni ostatní z dardanské krve,
co jich po celém světě, tak velkém, rozseto žije.

Bohové — je-li kde božstvo, jež k lidem zbožným má zření,
platí-li zákon a právo a dobré svědomí lidí,
důstojně odměním tebe.

Jak šťastná tě zrodila doba!

Jací to rodiče jsou, když zrodili *takovou* dceru!

Dokavad horské stíny se svahem plížití budou,
řeky se do moře vlévat a na nebi hvězdy se pásti,
potrvá vždycky tvá čest, tvé jméno i oslava tvoje,
ať již kamkoli přijdu!“

Tak praví a pravici podá
příteli Íioneu a levici Serestu stiskne,
jiným i statnému Gyu a Kloanthu, statnému reku.

Nad jeho náhlým zjevem a osudem natolik krutým
užasla sídónská Dídó a konečně pravila toto:

„Jaký to, bohynin synu, tě tolika hrůzami stíhá
osud a jaká síla tě k břehům divokým žene?

Ty-li jsi Aeneas ten, jež Anchísu dardanskému
trójského u Simoenta kdys zrodila milostná Venus?

Ostatně v paměti mám, jak do města Sídóna přišel
Teukros, vypuzen z vlasti, a nové hledal si říše
s pomocí vladaře Béla; vždyť tehdy Bélos, můj otec,
plenil žírný Kypros, a vítěz, panoval nad ním.

Osudy trójského města již tenkrát byly mi známy,
znala jsem též tvé jméno a také vладыky řecké.

On pak zvláštní chválou, ač nepřítel, velebil Tróy,
tvrdě, že jeho je rod prý z dávného trójského kmene.

Proto pod střechu mou, ó junáci, vejďte chutě!
Stíhal podobný osud i *mne* kdys mnohými strastmi,
potom však v místech těchto mně zmítané dovolil stanout.
Nejsem neznalá útrap a nešťastným pomáhám ráda.“

Takto mu dí, pak v královský dům hned hrdinu vede,
káže, aby se v chrámech hned konala děkovaná slavnost.
Stejně tak jeho druhům dá zatím k mořskému břehu
poslat dvacet býků a také pošle sto velkých

vepřů s ježatým hřbetem, sto tučných s matkami jehňat darem a k potěše dne.

Vnitřní paláce síně jsou zdobeny s královským leskem a již v komnatách středních jsou chystány přeskvělé hody. Koberce uměle tkané a z látek nachové barvy, množství stříbrných nádob je na stolech: tepány v zlatě rekovné předků činy, jichž dlouhé pořadí bylo, konané tolika reky už od vzniku starého kmene.

Hostina.

Bůh Amor vzbudí v Dídóně šílenou lásku k Aeneovi

Aeneas — otcovská láska mu nedá dopřát si klidu — Acháta napřed pošle, by kvapně se rozběhl k lodím, všecko to synovi řekl a do města přived ho s sebou: veškerá otcova láska se soustředí v jediném synu.

Měl též přinést dary, jež vynesl ze sutin trójských: šat, v němž obrazy zlaté jsou vyšity, jakož i závoj, na kterém žlutý akanth kol dokola obrubu tvořil, skvostný to Helenin háv, jež z Řecka si přinesla s sebou, tehdy když do Tróje plula, by v sňatek bezprávný vešla, podivuhodný to dar, jenž pocházel od matky Lédy.

Mimoto skvostné žezlo, jež nejstarší králova dcera nosila, Ilioné, a na krk perlovou šňůru s dvojitou čelenkou zlatou, již krášlily kameny drahé.

Rychle chtěl provést rozkaz a k lodím Achátés mířil.

Venus však novou zas lest, zas nové vymýšlí plány, kterak by Cupido přišel, a v zevnějšku změněn a v tváři, namísto drahého lula a královnu rozpálil dary k vášni a plamen lásky v ní vznítil až do morku kostí —

strachem, že královnin dům je nejistý, Tyřané lstiví,
hněte ji krutá Iuno, a obava v noci se vrací.

Proto promluví takto a praví k Amoru s křídly:
„Synu, má jediná sílo, ty velká mocnosti moje,
synu, jenž hrozných blesků se nebojíš metaných Iovem,
s prosbou se utíkám k tobě a vzývám velebnost tvoji:

Známo ti, jak tvůj bratr se zmítá po mořských vlnách,
záštím Iunony hněvné kol kdejakých pobřeží mořských,
Aeneas — často ty sám s mým bolem jevívals soucit.
Tohoto foinická Dídó teď zdržuje vlídnými slovy.

Z příčiny té mám strach, kam povede Iunonská tato
hostinnost: v takových chvílích se Iuno rozhodne rychle.

Proto vymýšlím lest, jak královnu připoutat dřívě,
plamenem lásky ji sevřít, by žádnou se nedala mocí
zvrátit a stejně jak já jej pojala ve vřelou lásku.

Jak bys to udělat měl, hled' poznat záměry moje:
Povolán drahým otcem, chce nyní v sídónské město
vyjít královský hoch, můj poklad nad jiné vzácný,
s dary, jež z mořských bouří a z trójských plamenů zbyly.

Jeho já uspat míním a na vrch kythérský odnést
aneb na Idalion a v svatém sídle ho ukrýt,
sic by moh úskok poznat a přijít nám do cesty nevčas.

Jenom jedinou noc hled' v podobu jeho se odít
lstivě a známou tvář, sám chlapec, chlapcovu přijmout,
abys, až královna Dídó tě na klín radostně vezme,
vprostřed královských hodů a při pití Bakchova vína
až tě pak objímat bude a sladké ti polibky dávat,
vdechl jí tajný plamen a kouzlem lásky ji zmámil.“

Žádosti drahé matky je ihned poslušen Amor:
kráčí, složiv křídla, pln veselí, Iulovým krokem.

Venus však Iula svého, když klidným ho uspala spánkem,
uloží ve svém klíně a takto jej odveze kvapně
vzduchem v ídalské háje, kde majorán, květinka něžná,
v květy a libý stín jej zahalí dýchaje vůní.

Amor kráčel k městu, jak matka si přála, a nesl
Tyranům královský dar, pln radosti, Achátem veden.

Vejde a Dídó právě si na zlatou pohovku lehne,
pyšným pod baldachýnem, a zaujme ve středu místo.
Také Aeneas otec a s ním též junáci trójští
hrnou se v hodovní síň a na roucha nachová lehnou.

Lijí jim na ruce vodu a jiní jim sluhové nosí
ubrousky stříhané hladce a dávají z košíků chleby.

V domě je padesát žen, jež chystat na péči mají
pokrmu dlouhou řadou a oheň penátů chránit.

Sto je tam jiných služek, sto sluhů stejného věku,
kteří pokrmy nosí a na stůl poháry kladou.

Také občané tyrští se do domu radosti sešli
četně a na výzvu paní si na pestré pokrývky lehli.

Diví se trójským darům a zvláště se Iulu diví,
planoucím božským očím a strojeným hovorům jeho,
diví se šatu a rouchu, v něž vetkán žlutavý akanth.

Nebouhou ženu však zvláště, již propadlou budoucí zkáze,
rozžihá pohled na něj; i nemůže nasytit srdce
Dídó: i dary i hoch v ní budí nesmírnou touhu.
Nejdřív Aenea objal a kolem krku mu padl,
aby tak ukojil lásku, již planul nepravý otec,
potom ke kněžně spěchá — ta srdcem, ta zrakem ho vpíjí,

často ho na klín bere a laská ho, netušíc ani,
jaký se usadil bůh k ní ubohé.

V paměti chová
Amor Venušin rozkaz a hledí znenáhla smazat
Sychaea z její mysli a živou zaujmout láskou
dávno už chladnou mysl a lásce již odvyklé srdce.

Když jsou skončeny hody a sklizena byla už jídla,
staví měsidla velká a zdobí poháry věnci.

Ozve se komnatou šum, zní hovor po širých síních,
potom rozžehnou svícný, jež visí se zlatých čtverců
stropu, a voskové svíce svým světlem temnotu plaší.

Zlatem a klenoty těžkou dá na stůl královna přinést
číši a nalít víno, jak Bélos a Bélovi všichni
potomci činili vždycky — i nastalo v komnatě ticho:
„Love, jenž hostinných práv, jak praví se, chrániti kážeš,
dej, ať dnešní je den nám Tyřanům, jakož i Tróům
radosti dnem, nechť potomci též naň vzpomenou jednou!
Bakchu, ty radosti dárce, i lunono, buďte tu s námi!
Vy pak, Tyřané moji, tu hostinu přátelsky slavte!“

Řekla, pak ulila na stůl a bohům vzdávala poctu,
první pak, ulivši bohům, jen rty se dotekla číše,
potom s přípitkem číš dá Bitiu: vypije ruče
celý pěnivý pohár a vyprázdní nádobu zlatou,
píjí i předáci druzí.

I hrál tam na zlatou loutnu
Ijópás dlouhých vlasů, jež vyučil obrovský Atlás.
Ten pěl bloudění luny a lopotné oběhy slunce,
odkud lidský je rod, odkud zvířata, deště i blesky,
líčí Hyady deštné i Arktúra, Medvědy oba,

proč se vždy zimní slunce tak spěchá omočit v moři,
jaká překážka jest, jež letní zdržuje noci.

Znova vždy tleskají Tyrští a Trójané tleskají po nich.

Také ubohá Dídó se snaží hovory různé
protáhnout do pozdní noci a vpíjí trvalou lásku,
mnoho stran Priama krále, stran Hektora mnoho se táže;
jakou syn Aurořin zbraň, když přišel, na sobě nesl,
jaké měl Dioméd koně a jak byl rek Achilleus velký.

„Raděj však vypravuj nám již z prvních počátků války
o lstivých úkladech Řeků a pohromách krajanů vlastních,
o dlouhém bloudění svém, vždyt' sedmé už léto tě stíhá
bludného po všech zemích a po všech bouřlivých mořích.“

KNIHA II

Aeneas vypravuje o svých osudech

Pád Tróje

Rázem umlkli všichni a napjatě hleděli na něj:
Aeneas počal tedy a vysoko z lehátka mluvil:

„Nevýslovný bol, má královno, obnovit velíš,
kterak trójskou říši a bědné království naše
vyvrátil řecký lid.

Já sám jsem viděl ty hrůzy,
maje v nich velkou účast.

Kdo mohl by všechno to líčit,
byť to byl Myrmidón, Dolop neb drsného Ulixa vojín,
aniž by potlačil pláč? —

Těž noc již kloní se rosná
chvatně a západ hvězd již počíná vybízet k spánku.

Když však tolik si přeješ, bys poslední útrapy Tróje
slyšela líčit krátce a zvěděla osudy naše,
ačkoli vzpírá se duch, a pouhé se vzpomínky hrozí,
počínám:

Dřevený kůň

Zlomeni válkou a osudem od cíle hnáni
vůdcové řeckých vojsk — když tolik míjelo roků,
návodem Pallady božské si zbudují koně jak horu,
pobivše žebra té stavby kol dokola fošnami z jedlí:
za šťastný návrat prý dar, jak roznesli šálivou pověst.

Losují z vybraných reků a zvolené potajmu zavrou
do temných útrob jeho a zbrojným vyplní lidem
vnitřek nesmírných dutin a rozsáhlé koňovo břicho.

Ostrov z pověsti známý je vidět na dohled z Tróje,
Tenedos, bohatý statky, když trójské království kvetlo —
ted' jen zátoka pouhá a stanice nejistá lodím.

Plují směrem k němu a na pustém břehu se skrývají.

Mníme, že zmizeli z Tróje a odpluli do Řecka větrem...
tak již Trójská zem je zbabena předlouhých strastí!
Brány se rozletí v ráz: nás těší v achajský tábor
vejít — ted' prázdný kraj, jen pusté pobřeží mořské.
,Tady byl Dolopů zástup, zde tábořil Achilleus krutý,
zde bylo jejich loďstvo a tadyhle bývaly boje.'

Někteří nad zhoubným darem, jenž určen prý Minervě panně,
žasnou, nesmírné stavbě se divíce — — Thymoités první
radí vtáhnout v město a tam jej postavit na hrad —
ať již s úmyslem lstným, ať trójský osud tak určil.

Avšak Kapys a jiní, kdo lepší měl rozvahu v duši,
řecký ten úskočný dar, v němž jistou tušili zradu,
kázali do moře svrhnout neb zatopit pod ním a spálit
nebo mu prorazit břicho a prozkoumat dutiny skrýše.

Lid však neví, co počít, a tříští se v mínění různá.

Láokoón

Ejhle, tu Láokoón svůj velký předběhne průvod,
spěchaje z výšin hradu a zardělý zdaleka volá:

,Jaké to šílenství velké, ó nebozí krajané moji!
Mníte, že Řek je pryč? Což myslíte, že je kdy jaký
bez klamu danajský dar? — Tak málo snad Ulixa znáte?
Bud'to je řecký lid v tom dříví zavřen a ukryt,
anebo přístroj tento je zroben na naše hradby,

vidět chce dovnitř domů a přepadnout Ílion shora,
neb je v tom jinačí klam — jen nevěřte, Trójane, koni!
Bud' to, co bud', mám z Danaů strach, byt' dávali dary!'

Řekl a s napětím sil své těžké zarazil kopí
dřevěné obludě v bok, jenž vazbou klenul se v oblouk.
Uvázl oštěp s chvěním a otřesem koňova břicha
zazněly dutiny skřýše a duněly, jako by lkaly.

Nechtít to božský osud a nebýt nezapné mysli,
již by je býval přiměl, by řeckou rozbili skřýši,
Trója by nyní stála a trval bys, Priamův hrade!

Sinón

Aj, vtom jakýsi muž, jenž vzad měl svázány ruce,
od pastýřů trójských byl s křikem ke králi vlečen.
Náhle se pastýřům sám, jak kráčeli, postavil v cestu,
provést chtěje svůj úskok, by Řekům otevřel Tróju,
neznámý, smělé mysli a připraven k oběma věcem:
aby bud' nastrojil lest, neb jisté podlehl smrti.

Odevšad mládeže shluk kol něho se zvědavě sbíhá
kvapně a veškeren dav má o závod z cizince posměch.

Slyš ted' danajskou šalbu a z jednoho zločinu jejich
poznáš všecky.

Jak tak bezbranný stál, jim na očích, na pohled zděšen,
zvolal, když po trójském davu se rozhlédl dokola zrakem:

„Běda! Ó která země a které moře mě přijme?

Aneb copak mi už, mně bídnému, konečně zbývá?

Vždyť já se Řeky žít už nemohu — nadto pak ještě
trójský lid, pln hněvu, si žádá krvavé pomsty!'

Jak tak lká, v nás mění se duch, je tlumena všechna
prchlivost v nás — hned chceme, by děl, z čí pochází krve,
co by nám chtěl — nechť poví, več doufá, když nechal se zajmout.

Znenáhla odloží bázeň a praví po chvíli takto:
,Zajisté všecko ti, králi, at' cokoli nastane, řeknu
pravdivě, aniž zapřu, že pocházím z řeckého kmene —
říkám to napřed — vždyť lstivý-li los snad v neštěstí vrhl
Sinóna — v lichého mluvku ho nezvrhne, neřku-li v lháře.

Jestliže někdy k tvým uším se doneslo v hovoru jméno
Bélovce Palaméda a známá z pověsti sláva —
ježto je zrážel z války, byl obviněn od řeckých vůdců
ze zrady nařčením křivým, ač neměl nižádné viny,
pak jej vydali na smrt a teď jej mrtvého želí.

Byl jsem příbuzný jeho a chudý otec mě poslal,
abych mu průvodcem byl hned ve svých mladistvých letech.

Dokud byl mocným králem a v radách králů měl váhu,
dotud také jsem já měl jakés vážené jméno;
ale když úskočný muž, král Odysseus, poháněn záštím —
nemluvím neznámou věc — jej sprovodil z tohoto světa,
tu jsem, žalostí zdrcen, svůj život v úkrytu vlekl,
s hněvem ve svém srdci, že přítel nevinně zničen.

Těž jsem nemlčel, bloud, ba hlásal jsem nad nimi pomstu,
bude-li osud mi přát, bych do své otcovské vlasti
přišel vítězně zpět — čímž kruté záští jsem vzbudil.

To byl zhouby mé zdroj, neb nové si Odysseus smýšlel
žaloby, jimiž mě děsil, a trousil záhadné řeči
v lidu a vinou si jist, k mé záhubě vymýšlel cestu.
Nedal si pokoje dřív, až pomocí Kalchanta věštce —
nač však tu nemilou věc vám opět zbytečně líčím?

Stejný-li o všech Řecích váš úsudek, k čemu vás meškat? — stačí, že též jsem Řek — tož honem provedte ortel!

Tak by to Ithačan chtěl — též král by to zaplatil skvěle!

Tu teprv prahnem zvédat a slyšet příčiny toho, neznalí takových spádů a takové přetvářky řecké: mluvil, jakoby v bázni, a předstíral vzrušení mysli:

„Mnohokrát řecký lid, již vyčerpán, pojat byl touhou prchnout z trójské země a zanechat zdlouhavé války — měli to udělat dávno! — však mořská je zdržela bouře, vždycky když chtěli už odplout, a jižní je odstrašil vítr.

Také když tento již kuň, jenž srouben je z javorů silných, stál — vtom bouřný liják se rozhučel po celém nebi.

Pošleme Eurypyly v té úzkosti zeptat se Foiba — avšak neblahou zvěst nám nazpět přinesl z chrámu:

»Krví a dívčinou smrtí jste bouřné smířili větry, tenkrát když k trójským břehům jste poprvé, Řekové, přišli, krví jest hledat návrat a řeckým životem milost vykoupit.«

Když ten výrok se k uším donesl lidu, strnuli, mrazivý strach jim v kostech pronikl morkem, komu je chystána zhouba a koho to Apollón míní.

Tehdy s náramným hlukem tam přivedl do středu vojska Ithačan Kalchanta věštce a s důrazem nutil ho říci, jaká je božská ta vůle — již tehdy mi věštili mnozí krutou strůjcovu lest, mou budoucnost vidouce v duchu.

Věstec po deset dní byl zamklý, tajně se tváře, nechteže nikoho z nás svým slovem navrhnout k smrti.

Konečně velkým křikem byv Ulixem donucen stěží, vyrazil slovo a mne, jak smluveno, za oběť určil.

Každý souhlasil rád, vždyť čeho se pro sebe báli, když bylo v jiného zmar teď' změněno, rádi to snesli.

Prokletý den již nablízku byl, již chystána byla
oběť: slaná mouka a na skráň obětní stužka.

Tu jsem se vyrval smrti, to přiznávám, zpřerážel pouta,
v močál plný bahna a v síti v noci se ukryl,
co by jen odpluli odtud — ač vskutku-li odplují odtud.

Teď již naděje nemám, že dávnou otčinu spatřím,
ani své sladké dítky a obzvláště drahého otce:
na nich pro můj útěk se možná Řekové pomstí,
za mne, a ten můj čin snad vyváží nebohých smrtí.

Proto při bozích v nebi, již pravdy jsou svědkové mocní,
pro věrnost neporušenou, jež přec snad doposud někde
v člověku zbývá, tě prosím, měj lítost s takovou strastí,
slituj se nad mou duší, jež trpí nevinně křivdu!

Darujem život těm slzám a k tomu ho litujem ještě.

První Priamos sám dá rozkaz zajatci sejmout
na rukou těsná pouta a praví mu vlídnými slovy:

„Bud' si kdo bud',“ dí král, „již zapomeň ztracených Řeků!
Budeš teď náš — však nač se chci ptát, hled' říci mi správně:
Nač toho velkého koně tu stavěli? Kdo si to smyslíl?
Co to má být? Snad pro bohy dar? Snad válečný přístroj?“

Řekl, on v úskoku mistr a v řecké honěný šalbě,
nahoru pozdvihl ruce, už bez pout, k nebeským hvězdám:

„Vás, ó věčné ohně, vy božské moci, jež nelze
zklamat, za svědky volám, i oltáře, prokleté meče,
jimž jsem prchl, a vínek, ježž nesl jsem jakožto žertva:
teď se už zbaviti smím těch svatých závazků Řeků,
smím je už v nenávist vzít a vynést na světlo všechno,
cokoli chtějí skrývat — mne neváží zákony vlasti.
Ty jen v slově mi stůj, hled' zachovat, zachován, věrnost,
Trójane, řeknu-li pravdu, a hojně ti za život splatím.“

Všechna naděje Řeků a důvěra v počatou válku pevný v Palladě základ vždy mívala, ale co drze osudný bohynin obraz si odnést troufali z chrámu hříšný Týdeovec a Odysseus, zločinů strůjce, pobivše veškerou stráž, jež hlídala na hradě trójském, popadli svatou sochu a rukou zbrocenou krví vínků božské panny se s drzou odvahou dotkli —

Tehdy počala slábnout a nazpět klesat a mizet naděje, zlomeny síly — duch bohynin odpadl od nich.

Neklamné znamení toho jim Pallas zázrakem dala: obraz v táboře vojsk byv postaven, strnule upřel hněvivý zrak, vzplál v očích mu žár, a po údech slaný vyrazil pot, pak — divoucí div — sám obraz se třikrát vymrštil od země vzhůru a štít se i s oštěpem třásl.

Ihned jim věští Kalchás, ať zkusí to po moři prchnout: trójský že nemůže hrad být řeckou vyvrácen zbraní, leč když pro dotaz bohů se vrátí a přivezou nazpět sochu, již po mořských vodách si odvezli na oblých lodích.

I když teď odpluli větrem a cílí k otcovským zemím, božskou to pomoc a zbraň jen shánějí — brzy však náhle po moři budou tu zas — tak vyložil znamení Kalchás.

Kůň ten za palladium byl postaven na pokyn věštcův, za onu urážku božstva, by smířil ten neblahý zločin.

Tuto pak hroznou stavbu dal Kalchás sroubením trámů proto tak vysoko zdvihnout a vztyčit k samému nebi, aby vám neprošla branou a na hrad nemohla přijít ani vám chrániti lid, jak dřívější Palladin obraz.

Vaše-li poškodí dlaň ten dar, jenž Minervě určen,
potom strašný zmar — spíš na něj bozi tu kletbu
obratte! — královu říši i veškeré Trójaný stihne.

Kdyby však do vašich zdí byl vašima rukama vtažen,
Trójané velkou válkou se přivalí k mykénským hradbám
sami, a tento prý los pak čeká na naše vnuky.'

Nabyla takovou šalbou a úklady Sinóna lháře
víry ta lež — nás lest, nás vylhané přemohly slzy,
nás, jež Týdeův syn, jež Achilleus, Thessalan rodem,
deset nezmohlo roků ni tisíc válečných lodí.

Smrt Láokoóntova

Vtom však i jiný zjev nás překvapí, nebohé Tróy,
mnohem hroznější ještě, a náhle nám rozbouří srdce:

Láokoón byv zvolen, by Neptúnu vykonal oběť,
zabít chtěl před oltářem, jak obvykle, velkého býka.
Aj, vtom poklidným mořem se blíží — hrůza to líčit! —
z míst, v nichž Tenedos jest, dva hadi v závitech strašných
vrhnou se do mořských vln a pospolu ke břehu plují.
Hrudí ze vzduťých proudů jsou vztyčeni, krvavě rudé
hřebený nad vodu čnějí a zadní konce těch hadů
plují vlnami moře a hřbety se svíjejí v kruhy.

Moře se pění a šumí — a již jsou při samém břehu:
oči jsou podlity krví a žhoucím plamenem hoří,
mrštným jazykem svým pak lížou syčící tlamy.

Zbledneme nad tím zjevem a prcháme: útokem jistým
míří na kněze přímo — však dříve se ovine každý
okolo jednoho z těl dvou malých knězových synů,
zuřivě do něho hryže a drásá nebohé údy.

Otce, jenž na pomoc chvátá a kopí v pravici nese,
uchopí, v závitech sevřou a dvakrát ho šupinným tělem
ovinou kolem boku a dvakrát okolo šíje,
potom však krkem i hlavou se nad něj vysoko vztyčí.

Ubožák rukama přitom se namáhá roztrhnout kruhy,
potřísněn na božském vínku jich černým jedem a slinou,
přitom strašlivý křik až vzhůru k nebesům zdvíhá,
jako když bučí býk, jenž shodil sekyru z krku,
jež jej nejistě ťala, a uniká oltáři raněn.

Potom směrem k chrámu se plazí oba ti hadi
s chvatem a směřují k hradu, kde hrozná Minerva bydlí,
načež pod kruhem štítu se ukryjí, u jejích nohou.

Trójané vtáhnou koně do města

Tehdy vsak v zděšenou hrud' zas nové leknutí Tróům
vnikne a každý tvrdí, že za zločin pokutu splácí
po právu Láokoón, že kopím posvátné dřevo
znectil a klatý oštěp mu vrazil do jeho boku.
,Vtáhněme na hrad koně a bohyni o milost prosme!'
zvolá veškeren lid.

Průlom děláme do zdi a městské bouráme hradby;
všichni se mají k práci a pod nohy koňovy kladou
válce a lněný provaz mu napnou okolo krku.

Již nám otvorem v hradbě ten nástroj záhuby stoupá,
který je plný zbraní...

A píseň chlapci a dívky
zpívají, celí šťastní, když mohou se provazu dotknout.

Stoupá kůň — již ve městě je — již nad domy strmí...
Otčino, bohů sídlo, ó Ílion, dardanské hradby
proslulé kdys!

Již po čtvrté kůň hned na prahu brány
stanul a v útrobách zbraň již po čtvrté zařinkla hlasně —
my však nedbáme na nic a slepým šílenstvím hnáni
táhneme kletou stvůru, ji stavíme na svatém hradě.

Tehdy věštila nám též Cassandra budoucí hrůzy —
nikdy však žádný z Tróů jí nevěřil — z Foibovy vůle.

My však, nebozí lidé, jimž den ten naposled vzešel,
po městě božské chrámy jsme zdobili slavnostním listím.

Dobyetí Tróje

Zatím se otočí nebe a noc již pospíchá z moře,
halíc v temný stín bář nebes i veškerou zemi
zároveň s řeckou lší.

Lid trójský po celém městě
ztichl a chabé údy mu objal hluboký spánek.

Tehdy už řecký voj plul tichým příznivým svitem
mlčící zářné lony, plul na lodích v bitevním šiku
z Teneda ke známým břehům.

Když na zádi královské signál
zaplanul, tehdy Sinón, jež osud neblahý chránil,
otevře závoru skryše a vojíny zavřené v koni
potajmu vypustí ven. — Kůň otevřen na světlo vrátí
všecky — ti radosti plni z těch dutin dřevěných vyjdou:
Thessandros, Sthenelos, vůdci, a Odysseus, hrdina strašný,
po laně spuštěném s koně, i Akamás chrabrý a Thoás,
Pyrrhos, Péleův vnuk, též Macháón, nejprve ze všech,
s nimi i Meneláos i Epeios, úkladu strůjce.

Ihned do města vniknou, jež uspal spánek a víno,
rázem pobijí stráž, pak vpustí průlomem brány
do města spojence své: dav vojínů smlouvených s nimi.

Hektór

Právě byl čas, kdy první klid všem nebohým lidem
vzchází a z milosti boží je objímá, nade vše milý.

Tu se mi ve snách zdá, jak Hektór, nanejvýš smutný,
před mýma očima stojí a hořké prolévá slzy,
jako když vláčen byl koňmi a prachem krvavým zhyzděn
v tváři a zpuchlé nohy mu veskrz pronikal řemen.

Běda! Ó jakou měl tvář! — Jak jinačí, nežli byl Hektór
tenkrát, když vracel se z boje, jsa ve zbroji Achilleově,
nebo když trójský žár kdys vrhal do řeckých lodí!

Rozcuchán měl svůj vous, měl krví slepené vlasy,
poset byl ranami těmi, jichž bez počtu okolo hradeb
otcovských utržil kdys.

Já sám jsem, tak se mi zdálo,
první jej oslovil s pláčem a smutná pronášel slova:

„Hektore, dardanská hvězdo, ty jistá naděje Tróů,
kde ses to takový čas jen zdržoval? Z kterýchpak končin
vítán přicházíš k nám? Jak rádi tě po četných ztrátách
Tróů, po různých strastech i celého města i lidí,
umdleni, vidíme zas! — Však co ti tak potupně mohlo
jasnou zohyzdit tvář? — Kdes přišel k takovým ranám?“

Neřekl nic, když marný stesk jsem pronášel k němu,
nýbrž z hlubiny nader si povzdechl těžce a pravil:

„Prchej, bohynin synu, a vyrvi se z plamenů těchto!
Hradeb zmocnil se Řek, již pyšná Trója se kácí!
Dost již vlasti je dáno i Priamu!

Kdyby se trójský
rukou hájit dal hrad, již touto by obhájěn býval!

„Teď ti jen svátosti své, své penáty svěruje Trója,
tyto si za druhy zvol svých osudů, hledej jim hradby,
jež jim, veliké, zřídíš, až probloudíš daleká moře!“

Řekl a mocnou Vestu a její posvátné vínky
vynáší s věčným ohněm, jenž uvnitř svatyně hořel.

Mezitím z různých stran je slyšet po městě nářek,
pořád více a víc, ač v ústraní, v odlehlém místě
drahého Anchísa dům byl kolkol stromovím zakryt,
jasněji pronikal hluk, ryk zbraní dorážel hrozný.

Rychle se vytrhnu ze sna a vstupuji na střechu domu,
na samý její vrchol, a naslouchám s napjatým sluchem.

Vpadne-li v obilí oheň, když jižní větrové zuří
neb když bystřina dravá se rozvodní přívalem horským,
zaplaví osení bujné i s ornicí, práci to býků,
kácí a unáší lesy.

I užasne, ohromen, pastýř,
který z vrcholu skal ten hukot strašlivý slyší.

„Teď mi je celá ta věc již patrna, zjevný je zrádný
úklad: již Déifobův se zřítíl veliký palác,
zmožený požáru mocí, již v blízkém sousedství hoří
palác Úkalegontův — pláň mořská do dálky září,
strašný je vojínů ryk, zní rachotné troubení polnic.“

Aeneas v boji. Panthús. Androgeós

Po zbrani sahám slepě, však nevím, k jakému cíli,
avšak horoucně planu, jít sebrat k zápasu mužstvo,
s nímž bych ke hradu spěl — vztek s hněvem mi strhuje rozum,
to jen jasno mi je, jak krásné v boji je zemřít.

Ejhle, vtom přibíhá Panthús, jenž řeckým unikl zbraním,
Panthús, Óthryův syn, kněz Foibův na hradě trójském,
v rukou zmožené bohy a svátosti, malého vnuka
vláčeje, bez dechu běžel a mířil k našemu prahu.

„Jaký je osud Tróje, ó Panthoe, jak je to s hradem?“

Sotva jsem domluvil já, již Panthús s povzdechem pravil:

„Nastal záhuby den, je poslední hodina Tróje!

Byli jsme Trójané kdys, byl hrad náš, bývala skvělá
trójská válečná sláva — hněv Jovův přenesl všecko
k Řekům, hoří Trója, a Řekové pány jsou města.

Kůň, jenž ve středu města se vztyčuje, vojíny chrlí,
Sinón, nad námi vítěz, pak šíří požáry všude
s posměchem, jiné davy se branou dvojkřídlou valí —
tisíce, kolik jich kdys sem poslaly Mykény velké:
obsadí ulice úzké a naproti napřáhnou zbraně
k zápasu, ocele šik tam trčí s bleskotným hrotem,
taseným, hotovým vraždit. — A ještě jen u brány strážě
vpředu se k odporu mají a marným bojem se brání.“

Na tato Panthova slova — a zřejmým řízením božím
ženu se v plamen a seč, kam děsná mě Erínys volá,
lomoz bitvy a ryk, jenž k hvězdám nebeským stoupá...

Přidal se za druha Rífeus a Épytos, hrdina v boji,
kteří v měsíční záři se vyskytli, Hypanis, Dymás

k mému se přidruží boku a Koroibos, mladistvý junák,
Mygdonův syn:

Ten za oněch dnů sem teprve přišel,
poněvadž ke Kassandře byl vznícen šílenou láskou,
Priamu, tchánovi svému, i Trójanům pomoci chtěje,
nešťastník; nedbal slov, jež v božském nadšení vyřkla
nevěsta.

Když jsem viděl jich shluk, jak s odvahou po boji prahnou,
toto jsem pravil ještě: ‚Ó junáci, stateční marně,
máte-li nezvratnou touhu jít za mužem, který se vrhá
na smrt, jaký je teď stav zápasu, vidíte sami:
z chrámů a oltářů svých již prchli bohové všichni,
na nichž Ília zdar byl založen — na pomoc jdete
městu již hořícímu... Nuž zemřeme! V zápas se vrhněm!
Jedna je zdolaných spása; již v žádnou nedoufat spásu!‘

Tak byl roznícen vztek v těch jinoších! Všichni jak vlci,
lupiči, v černé mlze — když nezkrotná žaludku žravost
z doupat žene je slepě a štěňata nechaná doma
čekají s vyschlým hrdlem — skrz nepřátel davy a střely
kvapíme k jisté smrti a do středu města se ženem;
odevšad černá noc nás halí a oblétá stínem.

Kdopak by seč té noci a klání vylíčil slovy?
Kdopak by všecku tu strast moh zcela oželet pláčem?
Kácí se dávné město, jež kolik století vládlo!
Kolik nehybných těl tam po zemi v ulicích města,
kolik po domech všude a na prazích posvátných chrámů
poseto jest?

Však necedí krev jen Trójané sami —
někdy i přemoženému se vrací do hrudi chrabrost —
klesají Řekové též, ač vítězi!

Všude jen hrozný
zármutek, všude jen úděs a nesčetné výjevy smrti!

Z Řeků tu Androgeós, jež provázel veliký zástup,
první přišel nám vstříc, neb měl nás za hlouček přátel.

Ten pak, netuše nic, sám od sebe řekl nám vlídně:

„Mužové, pospěšte přece! Vždyť jaká vás liknavost takto
zdržuje? — Jiní už loupí a plení hořící Tróju —
vy však teprve teď sem z lodí vysokých jdete!“

Řekl — tu poznal náhle, vždyť odpověď, která mu dána,
nebyla jistá dosti, že do středu nepřátel padl.

Strnul a nazpět couvl a hlas svůj zarazil v hrdle.

Jako když na hada kdos, jenž v drsném křoví se skrývá,
těžkým krocejem šlápne a zděšen před hadem prchá,
který se vymrštil vztekle a tmavou nadýmá šíjí —
nejinak Androgeós chtěl utéci, pohledem zděšen.

My se však vrhnem na ně a sevřem je v sražených řadách
odevšad, neznalé místa a zděšené náhlou tou hrůzou rubáme —
v prvním boji nám štěstí příznivo bylo.

Rozjařen tímto zdarem a smělostí, Koroibos volá:
„Přátelé, pojdme již tam, kam první štěstí nám cestu
ke zdaru najevo dává a na níž jeví nám přízeň:
všichni si vyměňme štíty a řecké zbraně si vezměm!
Zdali to chrabrost či lest — zda ptá se kdo ve válce na to?
Sami nám poskytnou zbraň!“

Tak promluvil, vůdcovu přílbu
s chocholem na hlavu dá, pak štít, jenž zdoben byl znakem,
obleče, řecký meč pak ke svému boku si připne.

Totěž Rífeus, sám Dymás a všichni junáci činí
s radostí, čerstvý plen z nich každý na sebe vezme.

Smíšení s Danay jdem — však nebyli přízniví bozi!
Mnohé v četných srážkách jsme sváděli za noci boje,
ve kterých mnoho Řeků jsme poslali v temnotu Orku.
Část se jich rozprchne různě: buď na břeh bezpečný běží
tryskem, v lodích se skrýt, neb mrzkým puzeni strachem
nazpět do koně lezou a kryjí se ve známém břiše.

Bohužel, nechce-li bůh, je neradno spoléhat v něco!

Aj! Vtom královská dívka je za vlasy, vlající s hlavy,
Kassandra, vlečena z chrámu a svatyně Minervy božské:
nadarmo zvedá k hvězdám své hněvem planoucí oči,
oči, vždyť něžné ruce jí pozdvihnout bránila pouta.

Nesnesl pohled na to rek Koroibos: rozlícen v mysli,
do středu řeckých šiků se vrhl, jsa odhodlán zemřít.
Všichni se vrhnem za ním a vpadneme v sevřených řadách.

Tehdy střelami svými nás poprvé zasypou naši
z výšin chrámové střechy — i nastane žalostná srážka
klamným vzezřením štítů a chocholů achájských přílbic.

Potom s hněvným řevem, že dívka mu vyrvána byla,
shluklý řecký voj nás napadne, nejlítěj Aiás,
oba dva Átreovci a veškeré dolopské vojsko.

Jako se roztočí vítr, když vrhnou se na sebe v boji
Zefyros, Notos a Euros, jenž s východním spřežením jezdí:
strašně tu hučí lesy a Néreus ve vlnách řádí,
zpěněn, a mořský vír svým trojzubem ode dna bouří.

Také se Řekové oni, jež temnem jsme mráкотné noci
zahnali úklady svými a stíhali po celém městě,
vraceli — první byli, co klamavé štíty a zbraně
poznali, jakož i řeč, jež tónem se od jejich různí...

Přesila zasype nás a první Koroibos padne
pravicí Péneleovou blíž oltáře bohyně války,
padne i drahý Rífeus, jenž ze všech Trójanů našich
nejvíc spravedliv býval a nejvíc práva byl dbalý.

Bohové určili jinak: i zahynou Hypanis, Dymás,
prokláni od svých přátel.

Ni tebe však všecka tvá zbožnost,
Panthoe, od pádu smrti, ni Apollův nechrání vínek.

Svědkiem buď, popeli trójský i poslední hranice přátel,
že jsem při vašem pádu se nevyhnul střelám a půtkám,
nýbrž kdyby byl los tak stanovil, že jsem si bojem
zasloužil usmrcen být.

Pak rychle se odtrhnem odtud —
se mnou jen Ifitos kráčel a Peliás: onen byl stářím
slabý, Peliás mladý, jak Odysseus v boji ho zranil —
neboť veliký ryk nás k paláci královu volal.

Boj o hrad

Na hradě strašlivý boj se rozzuřil, jako by jinde
nebyl nikde už zápas a po městě nikdo už nemřel.

Vidíme nezkrotný svár: z nich na střechu útočí jedni,
jiní na dveře dole a chrání se štítovým krytem:

Opřou si žebříky o zed' a u samých veřejí domu
po příčkách lezou pracně a v levicích naproti střelám
k ochraně drží štíty a pravicí chápou se římsy.

Trójané naproti nim zas veškeré kryty a věže
strhují z králova domu a zbraní touto se hájí,
vidouce nezbytný pád — již v posledním smrtelném boji
svalují zlacené trámy, tu pyšnou výzdobu předků.

Opětně jiných dav jsem za dveřmi paláce viděl
s mečem taseným stát a sevřeným šikem je hájit.

Znova se vzpruží náš duch — jdem na pomoc královu sídlu,
přispěním posílit mužstvo a dodat zmoženým ducha.

Vchod tu byl tajnými dveřmi, jenž průchodní domácí chodbou
spojoval královny síně, byl odhlehlý, zezadu domu.

Tudy se Andromaché, ta ubohá, brávala často
sama, kdy vzkvétala říše, a chodila k tchyni a tchánu,
s maličkým Astyanaktem tu kráčela k dědovi jeho.

Vkročím těmito dveřmi a vystoupím na vrchol střechy,
z které ubozí Teukři své marné házeli střely.

Věž tam do velké výše se tyčila z vrcholu střechy
k hvězdám, v průčelí stěny, a celou z ní viděti bylo
Tróju a řecký tábor i veškeré koráby jejich;
pákou kolem všude, kde vrchní poschodí věže
mělo jen slabou vazbu, ji z vysokých základů vyrvem,
strčíme do ní a svrhнем. I skácí se s rachotem velkým,
střemhlav se na zem zřítí a zširoka na Řeky spadne.
Avšak jiný šik zas nastoupí — nelení zatím
kámen a kdejaká zbraň.

Před samým paláce vchodem, hned u prahu, sápe se Pyrrhos,
kovovým leskem zbroje se kmitaje, podoben hadu,
který vylézá ven, když nažral se otravných bylin,
po dobu zimních mrazů byv zkřehlý pod zemí ukryt.
Teď však svlékl kůži a omlazen leskne se mládím,
svinuje kluzký svůj hřbet a hrud' svou vztyčenu drží,
vylézá k sluneční záři a trojklaným jazykem kmitá.

Perifás obr byl s ním, též vozataj otcových koní,
zbrojnoš to Automedón a veškeré junáctvo skýrské:
vrhnou se na dům králův a metají na střechu ohně.

Pyrrhos sám je v čele, již uchopil sekýru ostrou,
proráží tvrdý práh a z čepů veřeje páčí
kované; vylomí trám, pak pevné dubové fošny
prorazí, prolomí okno, jež velkým otvorem zeje.

Zjeví se vnitřek domu a dlouhé vidět je síně,
zjeví se příbytek králův a dávných vladařů trójských,
zřít je i ve zbroji lid, jak stojí při samém prahu.
Palác v prostorách svých je naplněn nářkem a zmatkem,
z daleka, z klenutých síní, se ozývá kvílení ženské,
žalné a jejich lkání se zaráží o zlaté hvězdy.

Zděšené ženy je vidět, jak tápají v prostorných síních,
v objetí berou dveře a vtiskují polibky na ně.

Doráží s otcovskou silou syn Achillův: závory, strážci
nijak ho nemohou zdržet. A brána se údery břevna
viklá — pak vyrvaná z čepů se na zem kácejí křídla.

Cestu si násilím razí. I vynutí Řekové průchod,
vpadnou, pobijí strážce a proudem naplní palác...

Tak se ni zpěněný proud — když rozvodněn prolomí břehy,
odstraní prudkým vírem hráz překážek stojících v cestě —
neřítí přívalem dravým, když po širých dokola rolích
strhuje stáje i skot — já sám jsem viděl, jak Pyrrhos
s oběma Átreovci jak zběsilý na prahu vraždí.

Hekabu zřel jsem, sto žen, též Priama, kterak svou krví
poskvrnil oltární oheň, jež sám dřív zanítíl bohům.

Padesát oněch ložnic, tak skvělá naděje vnuků,
sloupoví, pyšné zlatem, jež barbarům odňato bylo,
strženo — v moci je Řeků, co nebylo spáleno ohněm.

Smrt Priamova

Snad se i na osud zeptáš, jenž krále Priama stihl.
Jakmile Ília zmar, jak spatřil rozbité dveře
u svých královských síní a komnaty nepřátel plné,
dávno už odvyklou zbroj ten stařec připínal marně
na plece vetché stářím a bezmocným mečem se pásal,
pospíchal v hustý dav svých nepřátel, připraven na smrt.

Uprostřed králova dvora a pod širou oblohy klenbou
veliký oltář se zvedal a poblíž prastarý vavřín
skláněl se nad onen oltář a obrazy penátů stínil.

Hekabé s dcerami svými si k tomuto oltáři marně
sedla, jak holubic shluk, jež před tmavou bouří se slétly.
Seděly stuleny k sobě a penáty v objetí měly.

Jakmile spatřila chotě, jak v junáckou výzbroj se oděl:
'Jaký to hrozný nápad, ó nebohý muži, tě přiměl
tuto si obléci zbroj?' — tak zvolala. 'Kam se to ženeš?
Nikoli! taková pomoc a takový obhájce není
platný v takový čas — byť sám byl tady můj Hektór.

Pojď' přec a uchyl se k nám, nás všechny buď' ochrání oltář,
nebo tu zahyneš též!'

Tak volá hlasitě na něj,
potom přitáhne starce a usadí na svatém místě.

Hle, vtom z vražedných ran jen stěží se Pyrrhovi vyrval
Polítés, králův syn; skrz nepřátel davy a střely
uniká sloupovím dlouhým a prchá komnatou prázdnou,
raněn — prudce ho stíhá a zbraní vražednou hrozí
Pyrrhos — jižjiž ho drží a oštěp napřahá k ráně.

Když už konečně před tvář a před oči rodičů doběh,
klesl a s proudem krve i vlastní vypustil život...

Ted' se už konečně král, ač odevšad obklíčen smrtí,
nemohl zdržet déle a netlumil hněvu a hlasu:

„Za tak troufalý skutek a za zločin bozi at'“ zvolá,
„jestliže v nebi je právo a soudí takové činy,
vzdají ti patřičné díky a stejnou odměnou splatí,
že jsi mě donutil ted', bych viděl na vlastní oči
synovu smrt, můj otcovský zrak žes poskvřnil vraždou!
Neboť ni Achilleus sám, jež za otce vydáváš lživě,
takto se nechoval ke mně, ač odpůrci: když jsem ho prosil,
ochrany šetřil a práva a vydal mi sinalé tělo
synovo, abych je pohřbil, a opět mě propustil domů.“

Zvolal takto ten kmet, pak bezmocným oštěpem mrštil,
bez síly: zaduněl štít, však do kovu nevníklo kopí,
nýbrž v povrchu pukly jen uvázlo — hozeno marně.

„Tak tedy,“ zvolá Pyrrhos, „tak půjdeš s poselstvím k otci,
Achillu Péleovci, a o mých hanebných činech,
o zvrhlém Neoptolemu mu vypravuj — pamatuj na to!
Ted' ale zhyň!“

Tak pravil a k samému oltáři vlekl
starce, jenž celý se třásl a smekal v synově krvi —
levicí za vlasy chyt ho a mečem v pravici mávl
trpytným a po samý jílec jej starcovi do hrudi vrazil.

To byl Priamův skon, řád osudu schvátil ho tenkrát,
když už hořeti Tróju a hrad svůj klesati viděl —
mocný Asie král, kdys hrdý tolika zemí,
tolika národů pán — ted' na břehu mrtvola velká,
z plecí utatá hlava a pouhé bez jména tělo.

Helena. Venuše

Teprv ve chvíli té jsem děsnou napaden hrůzou
strnul a drahého otce mi vstoupil na mysl obraz,
král když téhož věku tu krutou vypustil ranou
život před mým zrakem.

Těž Kreúsa přišla mi v mysl,
vydaná všanc, můj zpleněný dům, los malého Iula.

Pohlédnu zvědavě zpět, jak velký zástup je kolem.
Tam však nikoho z nich již nebylo: budtože na zem
skočili, na smrt mdlí, neb zoufalí vrhli se v plamen.

Byl jsem už úplně sám, když náhle jsem Helenu zhlédl,
kterak zticha se skrývá a na místě odlehlém sedí
uvnitř Vestina chrámu — vždy požár jasně mi svítil,
jak jsem porůznu chodil a cestu si k návratu hledal.

Helena bála se Tróů, že pro pád města se horší,
bála se mužova hněvu, jejíž zradila, achájské pomsty:
proto ten společný zloduch i otčiny vlastní i Tróje
v ten si zalezl úkryt a k oltáři, ohava, sedla.

Vzplanul v duši mi žár, hněv vzkypěl, chci pomstít se za pád
ubohé trójské vlasti a vykonat zločinnou pomstu:

,Tahle že živa i zdráva má Mykény spatřit i Spartu?
V získané vítězoslávě jak královna měla by kráčet,
manžela spatřit i dům, své rodiče, milené dítky,
v průvodu trójských paní a Trójanů, otroků jejich,
když i Priamos sám byl proboden, spálena Trója,
když i trójský břeh byl krví tolikrát skropen?!

Nikoli! Nesmí to být! — Vždyť jakkoli malá to sláva
vykonat nad ženou pomstu — a slavné to vítězství není —
přec jen pochválen budu, když po právu vykonám pomstu,

jestli tu ohavu zničím, a těšit mě bude, když ducha
nasytím žárem pomsty a smířím popel svých druhů!

Takové vyřáším hrozby a rozlícen vrhám se na ni —
vtom se mi milostná matka dá vidět docela zjevně,
jako až dosud nikdy, a jasným zazářím světlem
v temnotě, v podobě božské, jak bohům vidět se dává
v kráse a velikosti své — pak pravou mě chopila rukou,
drží a z růžových úst jsem slyšel domluvu tuto:

„Synu, jaký to bol tě pudí k tak nezkrotným hněvům?
Proč se tu tolik sápeš? — A kde je tvá pečlivost o nás?

Nepůjdeš dohlédnout spíš, kdes zanechal Anchísa otce,
vetchého velkým stářím? — zda žena tvá Kreúsa živa?
Živ-li je Iulus tvůj? Vždyť kdejaké danajské šiky
odevšad kolem chodí — a kdybych nebyla dbala,
byl by je zahubil oheň a nepřítel proklál je mečem.

Nikoli protivná tvář té Lakónky, Tyndareovny,
nikoli Paridův hřích — jen bohů nepřízeň, bohů
tuto ti vyvrací říši a z kořenů Tróju ti kácí!

Pohlédni — já ti teď mrak, jenž před tvýma očima prostřen,
smrtelný zrak tvůj kalí se vlhkostí temnotu šíří,
z očí odstraním již — jen neboj se vykonat matčin
rozkaz a pokynů jejich se nezdráhej poslušen býti.

Tamhle, kde zbořené hradby a od kvádrů urvané kvádry,
tamhle, kde spatřuješ kouř, jak vlní se, smíšený s prachem,
Neptunus bourá hradby a rozbíjí základy jejich
mocným trojzubcem svým, jímž vyvrací z kořene město.

Tam zas zuřivá Iuno je v popředí na Skajské bráně,
krunýř na hrudi majíc, a zuřivě od lodí volá
společný nepřítel dav.

Tamhle již Trítónská Pallas (jen pohled'!) na vrchu hradu
sedí a z mraku se skvěje, tak strašná gorgonskou hlavou.

Ano i sám náš otec už dává vítěznou sílu
Řekům a pobízí bohy, by válčili naproti Tróům...
Honem, prchni, můj synu, a ukonči válečnou práci!
Bezpečně, při tobě jsouc, až na práh tě dovedu otcův.
Řekla a zmizela máť, jež v noční se ukryla stíny.
Vidím přízraky děsné, jak hubí Ílion naše,
obří to postavy bohů.

Teprve tehdy jsem spatřil, jak mizí Ílion v ohni,
kterak neptunská Trója se od samých základů kácí.

Jako když venkovský lid kdes na hřbetě vysoké hory
podtíná starý habr a častými údery sekыр
o závod vyvrací jej — ten hrozivě do výše vztyčen,
pořád zachvívá listím a vrchem třese a kývá —
konečně podlehne přec, byť pomalu; naposled ještě
zalká a ze hřbetu hory, podťat, zřítí se na zem.

Aeneas v domě otcově. Anchísés nechce odejít z Tróje. Dvě znamení

Sejdu, a božstvem veden skrz nepřátel řady a plamen,
unikám — oheň mne mívá a zbraň se mi uhýbá z cesty.

Avšak jakmile již jsem na práh otcova sídla
přišel, v starý náš dům, můj otec, jehož jsem toužil
nejdříve do hor vynést a jež jsem především hledal,
odepře živ být dále a osud vyhnanství snášet,
když teď zhynula Trója. ,Však vy, v nichž doposud proudí
bujará krev, tak dí, ,a pevná ještě je síla,
útek na mysli mějte!

Kdyby si bohové přáli, bych ještě tu naživu zůstal,
byli by tento náš dům nám chránili!

Dost je, až nazbyt,
jednu že viděl jsem zkázu a přežil dobytí města.
Takhle, ó takhle tu ležet mě nechejte, s bohem mi dejte!
Zůstanu sám, bych našel smrt, snad pocítí lítost
nepřítel, po plenu touže — mě nermoutí, ztratím-li pohřeb!

Dříve již odporný bohům, svůj život darmo tu vláčím,
co mě byl otec bohů a vladař všelikých lidí
ovanul dechem blesku a ožehl plamenem jeho.‘

Takto tam pořád mluvil a nechtěl z místa se pohnout.

My však, tonouce v slzách, jsme s Kreúsu prosili snažně,
s Iulem, veškerým lidem, by otec v záhubu jistou
všecky nás nechtěl strhnout a urychlit kvapící osud.
Nechce a trvá na svém a zůstává na témže místě.

Do boje opět chci jít, a nešťastný, smrti si žádám —
jaká už jiná rada a jaký čekal mě osud?!

„Já že bych odejít mohl a tebe tu zanechat, otče?
Kterak z otcových úst ten hřích jen vyklouznout mohl?
Nechtí-li bohové nic z tak velkého zachovat města,
jestliže trváš na svém a těší tě k záhubě Tróje
přidat sebe i své — vchod k takové smrti je volný!
Zbrocený královou krví co nejdřív přikvačí Pyrrhos,
který před otcem syna, blíž oltáře zabíjí otce!

Proto-li, milostná matko, mě uprostřed zbraní a ohně
chráníš, abych tu viděl dav nepřátel řídit v mém domě,
abych syna i otce i manželku Kreúsu spatřil,
jeden jak v druhého krvi se válí, pobiti všichni? —
Zbraň sem, sluhové, zbraň! Den poslední zmožené volá.

Chci se zas k Řekům vrátit, chci nové zas vyhledat bitvy!
Nikterak dnešní den z nás bez pomsty nezemrou všichni!

Opět se pásám mečem a chystám si na levou ruku
navléci zase svůj štít a znova pak vyrazit z domu.

Vtom mi však manželka má hned na prahu obejme nohy
pevně a malého synka mi před tvář otcovskou zvedá.

„Jestliže na smrt chceš jít, též nás ved' ke všemu s sebou,
pakli však, zkušený rek, máš nějakou naději ve zbraň,
nejdřív tento náš dům hled' hájiti! — Komu tu necháš
lula, otce i ženu, již svou kdys manželkou nazvals?“

Tak tam hlasitě lkala a obydlí plnila křikem,
když vtom — divoucí div — nám náhlý úkaz se zjevil:
jak jsme ho drželi v rukou a smutně se dívali na něj,
náhle vidíme jasně, jak z temene synovy hlavy
lehký plamínek září a něžných se dotýká vlásků,
přítom jim neškodí nic a kolem spánků se šíří.

Zděšeni chvějem se hrůzou a z vlasů hledíme oheň
setřást a proudem vod ten svatý plamínek zhasit.

Ale tu Anchísés otec, pln radosti, pohlédl k nebi,
pozdvíhl k hvězdám dlaně a volal hlasitě takto:

„Jestli se, všemocný love, dáš pohnout nějakou prosbou,
teď jen pohlédni na nás, a jestli jsme pro zbožnost hodni,
ještě nám znamení dej a potvrď jím zjevení toto!“

Sotvaže dokončil řeč, vtom zahřmělo s rachotem náhle
zleva a ohnivá koule se z nebes temnotou snesla,
vlekla za sebou záři a přelétla s přejasným světlem.

Nad střechou, jak jsem viděl, se vznášela vysoko letíc,
pak ale záříc jasně se v ídských ukryla lesích,

značí cesty nám směr, pak dlouhá po nebi brázda
svítí a veškeren kraj kol dokola zapáchá sírou.

Aeneas odchází z Tróje. Ztráta manželky Kreúsy

Tím byl přesvědčen otec a ze svého lůžka se zdvihl,
takto se modlil k bohům a vzýval posvátnou hvězdu:

„Již, již nelze mi dlít! Kam vedete, bohové otců,
půjdu, jen chraňte mi rod, vás prosím, chraňte mi vnuka!
Od vás tento je zjev, je Ílion v ochraně vaší.
Proto se vzdávám, synu, a neváhám za tebou jítí.“

Řekl, a požáru praskot už jasněji slyšeti bylo
městem a vlnivý žár až k nám již z ohně se valil.

„Nuže, můj milený otče, teď na mou šíji se polož,
sám si tě na bedra vložím — ta váha mi nebude těžká!
Ať již cokoliv jest, nám jedna a společná zhouba,
jeden nám bude i zdar.“

Nechť Iulus maličký běží
po boku mém, však za námi choť necht' zpozvdálí kráčít!

Vy pak, sluhové moji, co pravím, v mysl si vštěpte:
Hned jak z města se vyjde, je pahorek, na němž je dávný,
opuštěn, Cereřin chrám; blíž něho je letitý cypřiš,
který po řadu let byl pěstěn zbožnými předky.

U něho z různých stran se sejdeme na témž místě.

Ty však si svátosti vezmi a penáty předků, můj otče!
Já, jenž z takové bitvy a nedávné seče jsem přišel,

nesmím se dotknout jich dřív, než v tekuté vodě si ruce umyju.'

Já svou nakloním šji a široká ramena svoje navrchu pokryji rouchem a kůží z ryšavé lvice, na ně pak naložím břímě. — Tu k pravé ruce se přimkne Iulus, půjde se mnou, však krokem nikoli stejným. Za námi v patách jde žena. I kvapíme temnotou ulic.

Mne — v němž dávný už čas dešť kopí nebudil hrůzy, nebudil zástup Řeků, když vyrazil v sražených řadách — děsí teď každý šelest, teď každého zvuku se lekám, stejně se o své břímě i průvodce úzkostně bojím.

Již jsem se blížil k bráně a myslil, celou že cestu šťastně už za sebou mám, když najednou jako bych slyšel dupání přečetných nohou — sám Anchísés do dálky hledě temnotou: 'Utíkej!' zvolal, 'ó utíkej!' — už nám jsou v patách! Vidím bleskot štítů a kmitání kovových mečů!'

Nevím, který mi bůh v tom zděšení, příznivý málo, odňal rozvahu mou, již zmatenou: zatímco prchám šíleně odlehlou cestou a známého směru se spouštím — běda, tu osudem zlým choť Kreúsa byla mi vzata! Stanula? — Zbloudila z cesty? — Či umdlením usedla někde? Nevím, však na oči mé již nikdy mi nepřišla nazpět. Dřív jsem se neohléd po ní, ba ani si nevzpomněl na to, až když k chlumu jsme došli, kde chrám je Cereřin svatý, tam teprv scházela nám, když všichni už na místě byli, zmizevši manželu svému i synovi, kteří s ní vyšli.

Komu jsem z lidí i bohů, pln zoufalství, nedával vinu? Mohl být krutější bol, jež při zkáze Tróje jsem zažil?

Aeneas vrací se sám do Tróje hledat manželku. Zjeví se mu její duch a věští mu budoucnost

Iula, Anchísa otce i veškery penáty trójské
svěřil jsem věrným druhům a v hlubokém údolí ukryl,
vzal jsem si třpytivou zbroj a pádil jsem do města nazpět,
hotov vydat se zas všem náhodám, prochodit znova
veškery ulice trójské a všanc dát opět svůj život.

Nejdřív vyšel jsem k hradbám a k temnému průchodu brány,
z něhož jsem vykročil dřív, své stopy jsem hledal a po nich
zpět jsem za noci krácel — a bystře je očima hledal.

Všude mě jímá hrůza, i mlčení samo mě děsí.
Vracím se ke svému domu, zda tam by snad, tam by snad vešla —
tam však už Řekové vtrhli a zabrali celý můj palác:
vtom již hltavý plamen až po střechu valil se větrem,
hned pak vyšlehl nad ni, a žár až k obloze sálal.

Potom ke hradu přijdu a k paláci Priama krále.
Již jsou podloubí prázdná a v ochranném Héřině chrámu
za strážce Odysseus krutý a starý Foiníx byl zvolen,
aby tam hlídal lup: tam odevšad poklady trójské
vzaté z hořících svatyň a posvátné obětní stoly,
měsidla z ryzího zlata a zabrané koberce vzácné
snášeny jsou — dav zděšených žen stál v pořadí dlouhém
s množstvím trójských chlapců.

Ano, já odvalu měl též hlasitě do noci volat,
ulice křikem jsem plnil, však marně jsem pronášel smuten
jméno Kreúsy své, již volal jsem opět a opět.

Co ji tak šíleně sháním a v ulicích bez konce běhám,
nešťastný Kreúsin přízrak a stínová podoba její
před oči vstoupila mi, však postavou větší než dříve.
Strnul jsem, vlasy mi vstaly a hlas se mi zarazil v hrdle.

Přízrak pravil tu ke mně a snímal starosti z mysli:
,Copak platno ti jest, v tak šíleném tonouti hoři,
drahý manželi můj? — Vždyť není to bez vůle bohů:
osud nesvolil ti, bys Kreúsu odvedl s sebou,
ani ten mocný Zeus, jenž vysokým Olympem vládne.

Budeš blouditi dlouho a brázdit nezměrné moře,
přijdeš pak do Hesperie, kde žírná vzdělaná pole
protéká etruský Thybris a teče povlovným proudem.

Tam tvá Štěstěna jest, tvé království s královskou chotí.

Proto už osuš slzy a pro drahou Kreúsu neplač!
Neuzřím myrmidonské ni dolopské paláce pyšné,
aniž v otroctví půjdu, bych řeckým sloužila ženám,
božské Venuše snacha a Dardanka:
velká rodička bohů mě poutá ve vlasti této.

Ted' buď zdrav — náš společný syn buď vždycky ti drahý!

Kreúsa po těchto slovech se ztrácela — ačkoli s pláčem
chtěl jsem mnoho jí říci — a mizela do vzdušných vánků.

Třikrát jsem učinil pokus, bych objal ji okolo krku,
třikrát uchopen marně mi z rukou unikl přízrak,
podobný prchavým snům neb lehkým vzduchovým vlnám.

Aeneas odejde do ídských hor

Teprv když minula noc, jsem ke svým druhům se vrátil.
Tam jsem s podivem shledal, jak nových přátel mi velké
množství přibýlo již, dav trójských matek i mužů,
shluklý to k vyhnanství lid, jenž v srdci mi vzbuzoval soucit.

Dav ten se odevšad sešel, jsa hotov duchem i jměním
se mnou do světa jít, ať kamkoli popluji mořem.

Již též Dennice jasná se zjevila z vrcholů Ídy
nesouc nový nám den.

Lid řecký obsadil zatím
veškeré městské brány, a nebylo naděje v pomoc.
Odejdu, uchopím otce a do hor pospíchám ídských.

KNIHA III

Aeneovy cesty mořem

Po pádu Tróje vystavěl loďstvo a odplul hledat novou vlast

Jakmile asijskou říši a nevinný Priamův národ
určili bohové k zhoubě a hrdé Ílion padlo,
když už z neptunské Tróje se kouřilo, z rozvalin jejích,
božské mě nutily věštby, bych prázdné vyhledal země,
dálná v cizině sídla.

I stavíme s úsilím loďstvo
u paty fryžské ídy a pod městem Antandrem přímo,
nejisti, kam náš osud nás zanese, kde je nám dáno
stanout. I sháníme lid.

Jak příští nastalo jaro,
otec nám Anchísés radil, ať osudu svěříme plavbu.

Otcovský přístav a břeh jsem s hořkým opouštěl pláčem,
místa, kde bývala Trója. Já vyhnanec pospíchám k moři,
se mnou druzi a syn, též penáti, bohové mocní.

V Thrákii. Polydóros

Opodál planinou širou se rozkládá Martova země,
Thrákové ořou tu zem, již vzdorný kdys Lykúrgos vládl.
Zdávna ten přátelský kraj měl penáty společné s námi,
dokud měli jsme zdar.

Tam vpluji a v zátoce mořské
prvé stavím si hradby a vlastním osadu jménem
nazývám Aeneovce — však osud nebyl mi přízniv.

Oběť diónské matce i ostatním bohům jsem vzdával
za přízeň počaté stavbě a sklál jsem na břehu býka
lesklého nebes králi a vladaři veškerých bohů.

Právě byl nablízku vrch; byl křovím dřínu a myrty
pokryt a husté pruty jak oštěpy trčely vzhůru.
Přijdu a zelené stonky se snažím vytrhnout z půdy,
hodlaje oltáře své tím listnatým větвовím pokrýt —
náhle tu — divoucí div — jsem spatřil strašlivý úkaz:
neb když první trs jsem vytrhl, z kořene urval,
krůpěje temné krve jsem spatřil kapati z něho,
třísničí sedlinou zem.

Mnou zatřese ledová hrůza,
krev pak ve všech žilách mi děsem stydne a tuhne.

Opět jsem učinil pokus, bych vytrhl z druhého keře
výhon a snažím se poznat ty příčiny hluboko skryté —
avšak temná krev též tomuto z kůry se prýští.

Napjatě přemýšlím o tom a nymfy té krajiny vzývám,
také Gradiva otce, jenž thráckých luhů je strážcem,
v dobré změnit ten úkaz a odvrátit znamení zhoubné.

Když však třetí již trs jsem uchopil se silou většší
a když kolenem přitom jsem naproti písku se opřel —
smlčet či říci to mám? — vtom slyším žalostný nářek
z útrob pahorku toho a volání k sluchu se nese:

„Pročpak bídného drásáš, ó Aenee? — Šeťř mne už v hrobě!
Zločinem zbožné ruce si netřísni! — Nejsem já tobě
cizincem, zrozenec trójský, a krev tahle neprýští z prutů!

Uprchni z vražedné země — ó uprchni z lakotných břehů!
Vždyť jsem já Polydóros! Mě pokryla rozbodaného
kopí jak železná setba, jež vyrostla z oštěpů ostrých.“

Tu teprv dvojí hrůzou jsa v mysli nesmírně zděšen,
strnul jsem, vlasy mi vstaly a hlas se mi zarazil v hrdle.

Tohoto Polydóra kdys s velkým nákladem zlata
Priamos, nešťastný muž, sem v ochranu způsobem tajným

poslal thráckému králi, když neměl už důvěru ve zbraň
trójskou a když už viděl, jak vojskem je sevřeno město.

Thrák, když Trójanův moc již poklesla, štěstí jim zašlo,
chytil se řeckého vůdce a vítězných achájských zbraní,
přerval veškeré právo a usmrtiv Polydóra
zlato si násilím vzal.

— Kam lidská neženeš srdce
prokletý po zlatě hlade!

Když bázeň mi zmizela z kostí,
zvoleným vůdcům lidu a obzvlášť Anchísu otci
oznámím znamení božské a za jejich mínění žádám.

Jedno je mínění všech: z těch míst, v nichž pohostné právo
zprzněno, ihned vyjít a plachtám dáti zas vítr.

Proto mu nový pohřeb hned strojíme, z přehojné prsti
mrtvému sypeme rov — již stojí obětní oltář,
smutný tmavými vínky a cypřiši smuteční barvy.

Kolem Trójanek stojí, dle zvyku si rozpletly vlasy.

Na rov čerstvé mléko mu lijeme z pěnivých číší,
z misek pak obětní krev — tak pokoj zjednáme duši
v hrobě a velikým hlasem ji voláme, naposled ještě.

Když byla plavba už jistá a vlny už nebouřil vítr,
když zas příznivý Jih zval na moře šuměním mírným,
druhovité stáhnou lodě a celé již pobřeží plní.

Z přístavu opět plujem — i tratí se země i města.

Na Délu, věštba Apollónova, plavba na Krétu

Ostrov ve středu vod je posvátný, nadmíru milý
mateři Néréoven a Neptunu Aegejskému:
bloudíval dřív kol souší a pobřeží, avšak ho pozděj

upevnil Mykonem strmým a Gyarem Lučistník vděčný,
učinil k bydlení vhodným a pevným naproti větrům.

K němu jsem plul. Ten přijme nás mdlé svým přístavem vlíd-
ným.

Tam jsme pak vystoupili z vod a s úctou jdem k Foibovu městu.
Anios, ostrova král, kněz Foibův, vyjde nás vítat,
věnčen vavřínem svátým a stužkou okolo skrání,
pozná Anchísa hned: bylť dávným přítelem jeho.
Ruce si přátelsky stisknem a vejdem do jeho domu.

Modlím se v bohově chrámě, jenž stavěn z kamenů dávných:
,Dej nám trvalou vlast, dej zemdleným hradby, ó Foibe,
stálé město a rod, chraň nového trójského hradu,
chraň nás, po Řecích zbytky i Achillu, rekovi krutém!
Za kým a kam mám jít? Kde poroučí založit sídla?
Otče, dej božský výrok a sestup do našich duší!'

Sotvaže dokončím řeč, hned všecko se otrásá zřejmě:
vavřínu háj, chrám Foibův i celá hora se chvěje,
samo se otevře nitro a z věštírny dunění zazní.

Padáme pokorně na zem a hlas nám proniká k sluchu:
,Tvrď Dardanův rode, ta zem, jež vašeho kmene
první je kořen a zdroj, zas nazpět ráda vás přijme
na svou mateřskou hrud' — i hledejte starou svou matku!
V ní bude Aeneův dům pak vládnout celému světu,
po něm i vnuků vnuci i celé potomstvo jejich.'

Tak k nám promluvil bůh. Hned vybuchl s bouřlivým hlukem
jásot a všichni se táží, kde toto se nalézá místo,
kam nás, bloudící, volá, kam velí Foibos se vrátit.

Vzpomínky dávných předků tu otec rozváživ, pravil:
,Poslyšte, vůdcové naši, a poznejte budoucnost vlastní!
Uprostřed moře je Kréta, jež ostrov je velkého Dia,

strmí tam Ídská hora a kolébka našeho kmene,
sto je tam velkých měst, z nichž každé je úrodnou říší.

Jestli si vzpomínám dobře, co slychal jsem: nejstarší předeek
Teukros ke trójským břehům byl ze všech zanesen první,
zvolil tam pro říši kraj — tam nestálo Ílion ještě,
nestál ni trójský hrad, lid bydlil v údolích nízkých.

Cimbály korybantské a Kybelé matka je z Kréty,
odtud i Ídský háj, jsou odtud i obřady tajné,
odtud i spřežení lvů, co táhnou bohynin povoz.

Již tedy odplujeme tam, kam zvou nás rozkazy bohů,
obětmi usmířme větry a vyplujeme do krétské říše!
Není tam dlouhá plavba, a bude-li Iuppiter s námi,
třetí mohl by den nás zakotvit u krétských břehů.'

Řekl a povinné žertvy dal k zabití k oltářům přivést:
Neptunu sklát dal býka a sličnému Foibovi býka,
černou ovečku Bouři, a Větrům příznivým bílou.

Pověst letí světem, že vyhnán z otcovské říše
odešel Ídomeneus a krétské břehy jsou prázdné,
domy jsou nepřátel prosty a prázdná tam čekají sídla.

Opustím délský přístav — i letíme po vlnách mořských,
míjíme hlučný Naxos a zelenou Donýsu, bílý
Paros a Ólearos a Kyklady rozseté mořem,
proplujeme průlivy proudné, jež tvoří ostrovy četné.

O překot závodí plavci a zdvihnou radostný pokřik,
jeden druhého nutě, ať spěcháme na Krétu k předkům,
odzadu fouká vítr a naši tak provází plavbu,
až pak na krétské břehy jsme dopluli konečně s lodmi.

Na Krétě, mor, věštba penátů

Úsilně stavím hradby a budu žádoucí město,
které Pergama nazvu, a lid, jenž těšil se z jména,
pobízím milovat krby a vyšehrad nad domy vztyčit.

Právě jsou na suchý břeh již vtaženy koráby všechny,
mládež si hledí sňatků a orání polností nových,
já jim zákony dávám i obydlí — ale tu náhle
bědná morová rána se zjeví nákazou vzduchu
lidem, stromům i setbě a nastalo vražedné vedro.

Ztrácejí sladké žití a vláčejí nemocná těla;
k tomu i Síriův žár nám vyžihá úrodu z polí,
rostliny uschly a bídná žeň nám nedává stravu.

Poznovu proplout mořem a vyhledat věštírnu délskou
radí nám tehdy otec a prosit za milost Foiba,
kdy již svízelně těm dá skončiti, odkud nám velí
trudům pomoci hledat a kam svou zaměřit plavbu.

Noc je a každý tvor je poután na zemi spánkem —
hle, vtom postavy božské, sbor svatých penátů trójských,
jež jsem vynesl z Tróje a zprostřed požáru města,
viděl jsem, na lůžku leže, jak před mýma očima stojí,
ve snách, však docela jasně a v skvělé záplavě světla,
poněvadž otvory oken se plná vlévala luna.

Tehdy pravili ke mně a snímali starosti z mysli:
,Co by ti na Délu děl bůh Apollón, kdybys tam přišel,
věští ti teď, vždyť posílá nás sem do domu k tobě.

S tebou a zbraněmi tvými jsme odešli z požáru Tróje,
s tebou a na tvých lodích jsme propluli bouřlivým mořem,
my tvé budoucí vnuky též zdvihneme k nebeským hvězdám,

městu pak nad světem moc chcem zjednati, velikým velký
připravuj byt — nuž neděš se běd své zdlouhavé cesty!

Změnit místo ti jest! — vždyť Délan ti neradil tyto
břehy a nedal rozkaz, bys volil na Krétě sídlo.

Země je Hesperie, jak jménem ji Řekové zovou,
stará, zbraněmi mocná a bohatá úrodou polí.
Oinótri bydlili v ní, teď potomci krajinu tuto
nazvali Itálií, prý po jménu vůdce svých předků.

Tam je vlastní náš domov — kdys Dardanos odtamtud vzešel
s praotcem Íasiem — náš rod má od něho původ.

Jdi a řekni tu zvěst, pln radosti, starému otci,
o níž pochyby není, ať hledá v italské zemi
Korythos — krétskou zem však Iuppiter odpírá tobě.

Ohromen takovým zjevem a radou penátů samých —
nebyl to sen! — vždyť tváří v tvář jsem v oči jim hleděl,
viděl na vlasech vínek a živá mluvící ústa,
také ledový pot se řinul ze všech mých údů.

Ihned vyskočím z lůžka a vzpínám dlaněmi vzhůru
k nebesům s prosbou ruce a za oběť ulévám bohům
na krb čistého vína, pak radostně, skončiv tu poctu,
dávám Anchísu zprávu a po řadě všecko mu líčím.

Poznal dvojí náš původ a dvojí praotce rodu —
vida, že divný blud stran dávných sídel ho zklamal.
Potom však dí: „Ó synu, ježž trójský otužil osud,
jenom Cassandra sama mi věštila takovou sudbu;
vzpomínám na její věštbu, že rod náš tohleto čeká,
často že o Hesperii a italské mluvila říši —
kdo by však věřit mohl, že Trójané ku břehům přijdou
italským? — kdo by byl dbal, když Cassandra věštila něco?

Ted' však poslechněm Foiba a lepší radou se řid'me!
Řekl, a otcových slov z nás každý poslechl s chutí.

Plavba do Itálie. Harpýje

Vyjdem i z tohoto sídla, zde necháme nemnoho našich,
plujeme na dutých lodích a kvapíme nesmírným vodstvem.
Byli jsme na širém moři, a nikde už nebylo vůkol
vidět nižádnou zem, jen odevšad nebe a moře.

Najednou temný mrak nám vyvstal nad samou hlavou,
noc nám nese a bouři — a v temnu se zježily vlny.
Mořskou vzdouvá pláň tlak vichřice, vody jak hory
rostou a dravý vír nás porůznu rozptýlí mořem,
den je mračnem zastřen a nebe je urváno vlhkou
nocí a za bleskem blesk jsem viděl prorývat mraky.
Ze správné dráhy jsme hnáni a slepě tápeme v proudech.

Nemůže od noci den již rozeznat na nebi temném
ani sám Palinuros a v bouři se vyznati v cestě.

Proto tři pochybné dni v té slepé temnotě chmurné
bloudíme bouřným mořem a tolikéž bezhvězdých nocí.

Čtvrtý konečně den zas vidím vyvstávat zemi,
z dálky se jeví hory a dým tam do výše stoupá.

O vesla, spustivše plachty, se opřeme, bez dlení plavci
veslem čeří pěny a modrou hladinu brázdí.

Nejdřív mě strofadský břeh, když z vln jsem vyvázl, vítá:
ostrovy stojí ted' pevně a po řecku Strofady slovou
v rozlehlém Ijónském moři.

Tam sídlí Kelainó hrozná,
jakož i Harpýje druhé, co navždy je před nimi zavřen
Fíneův palác a stůl, z nichž uprchly, puzeny strachem.

Větších příšer není a horší morové rány,
která hněvem bohů se zrodila ze styžských proudů:
ptáci to s dívčí tváří, však hnusné jsou výkaly jejich.
Na spárech křivé drápy a pořád nadmíru bledá
od hladu tvář.

Když jsme tam zahrnání byli a v zátoku vpluli — tu ejhle,
vidíme v pláni sem tam, jak tučné krávy a kozy
v stádech se pasou v trávě, však pastýře nebylo u nich.

S kopím vrhnem se na ně a bohy i samého Dia
voláme k podílu z lovu.

Pak na břehu zátoky mořské
lehátka zřídíme z drnu a bohatou hostinu máme.

Vtom jsou už Harpýje tam, jak z horstva by strašlivě spadly
naráz — jen hlučný pleskot jsme zaslechli z mohutných křídel:
hned nám rozchvátí jídlo a nečistým dotykem všecko
potřísní, křičíce hrozně, a šíří ohavný zápach.

Opět v odlehlém místě a v duté jeskyni skalní,
ztajené větvemi stromů a jejich děsivým stínem,
nové chystáme jídlo a na oltář kladem zas oheň.

Opět z tajných skrýší a z opačné světové strany
obléhá, křivíc drápy, svou kořist vřeštící hejno,
ústy nám třísníc pokrm.

Tu poručím zbraní se chopit,
neboť musíme svést s tou děsnou havětí bitvu.

Učiní, jak jsem kázal, a rozloží do trávy meče
skryté a také štíty si schovají v úkryty tajné.

Když tedy opět slétly a křik svůj šířily břehem,
nakvap znamení dá svou polnicí Mísénos z hlídky.
Druhově vrhnou se na ně a zkoušejí nezvyklou půtku,

hnusné ty mořské ptáky svým mečem posekat chtějí.
Meč však neprotne peří a údery nezraní těla,
nýbrž chvatným letem se vysoko pod hvězdy vznesou,
kořist snědenou zpola a hnusné zůstaví stopy.

Na strmý výběžek skal jen jediná Kelainó sedne,
věstkyně osudů zlých, jež hněvnou vyrazí kletbu:

„Boj tedy za vraždu býků a pobité jalůvky naše,
boj tedy chystáte nám, ó Láomedontovo plémě,
zahnat z domovských niv nás, nevinné Harpýje, chtějí?
Proto slyšte mou kletbu a do své mysli ji vštěpte,
kterou všemocný Zeus děl Foibovi, mně ji pak řekl
Foibos a já ji zas vám teď zjevuji, největší z Lític!
Chcete plout do Itálie, a větrů-li budete prosit,
přijdete do Itálie a můžete v zátoky veplout,
dříve však slíbené město si hradbami nesmíte sevřít,
než vás zuřivý hlad, než zločinný pokus nás pobít
donutí ohlodat stoly a čelistmi svými je snísti!“
Řekla a do lesa zpět zas zmizela, nesena křídly.

Najednou ustydne krev mým druhům zděšením náhlým,
všecka jim odvaha klesne — i nechtějí zbraněmi více,
nýbrž prosbou a sliby se domáhat milosti jejich,
ať už to bohyně jsou, ať hnusní, příšerní ptáci.

Také Anchísés otec tu z břehů vztáhl své dlaně,
volaje velké bohy, a za vděk jim slibuje žertvy:

„Bohové, zabraňte hrozbám, ó bohové, odvrátte hrůzu,
zachraňte zbožný lid v své milosti!“

Ihned pak velí
ze břehu strhnout provaz a roztrást a rozvinout lana.

Setkání s Andromachou a Helenem. Helenova věštba

Větrové napnou plachty — i prcháme, pěnice vodu,
kam nás volá vítr a ředitel kormidla lodi.

Jeví se uprostřed vln již Zakynthos, porostlý háji,
Dúlíchion i Samé i Néritos, skalami strmý;
pak též ithackým skalám se vyhneme, láertské říši,
klnouce krajině té, v níž krutý byl Odysseus živen,
brzy se Leukátských skal nám zjeví vrcholy mračné,
přítom i Foibův chrám, jenž budí v lodnících hrůzu.

Umdleni plujeme k němu a přistaneme pod malým městem,
kotva je vržena z přídy — již stojí u břehu lodě.

Když jsme již na tuto souš tak náhlým způsobem vstoupili,
Diovi očistnou oběť jsme konali pálíce žertvy,
nato pak aktijský břeh jsem oživil trójskými hrami.
Druhé svléknou šaty a natření olejem kluzkým
vedou zápasy zvyklé — vždyť unikli tolika řeckým
městům a nepřátel středem svůj útěk provedli šťastně.

Když pak již celý rok svým oběhem končilo slunce
a když v zimní čas již Sever vzbuřoval vlny,
tehdy jsem vypouklý štít, jež nosíval udatný Abás,
přibil k chrámovým dveřím a k tomu jsem připojil nápis:
,Aeneas tuto dal zbraň, již vítězným Danaům odňal.'

Káži pak opustit přístav a sednout na lodích k veslům,
druhé tepou moře a o závod hladinu brázdí.

Záhy se fajáckých hor nám ztrácejí vysoké vrchy,
při břehu épeirském plujem a vejdem v cháonský přístav,
načež k Búthrótu městu se blížíme, strmému hradu.

Tady mě překvapí zvěst, jež málo je podobna víře:
Helenus, Priamův syn, prý řeckým městům tu vládne,
po Pyrrhu z Aiaka rodem prý dostal ženu a říši,
takže prý Andromaché zas připadla trójskému muži.

Strnu a ve hrudi duch je roznícen podivnou touhou
promluvit s mužem tímto a zvláští tu příhodu poznat.
Proto se z přístavu беру a opouštím loďstvo a břehy,
právě když Andromaché svou obět', dary to smutku
výroční před městem v háji, kde nový Simoeis teče,
Hektoru na hrob lila a volala mužovu duši
u prázdné mohyly jeho. — Ji z drnů mu zelených kdysi
zřídila s oltáři dvěma, by u nich se vyplakat mohla.

Jakmile zhlédla mě jít a viděla, zmatená, všude
dokola trójské zbraně, tu zděšena podivným zjevem,
strnula hledíc na to a teplo jí zmizelo z údů.

Ztuhla a po dlouhé chvíli se stěží ozvala takto:

„To je tvá skutečná tvář? Zda přišels mi skutečným poslem?
Bohynin synu, jsi živ? — neb zhas-li ti milený život,
Hektór kde jest?“

Proud slz jí vytryskne z očí a všecko
okolí nářkem plní, že stěží šílené bolem
málo jen odvětit mohu, a rozčilen přeravaně mluvím:

„Ovšem jsem živ — však vláčím svůj věk jen v nejhorších strastech,
pochyb se zbav, je pravé, co zříš!“

Běda! ó jaká sudba tě zbavenou skvělého chotě
stíhá a jaký osud tě potkal, důstojný tebe! —
žena kdys Hektora vládce — že s Pyrrhem v manželství žiješ?“

Ona tu sklopí oči a praví tlumeným hlasem:
„Ó jak priamská dívka je blažena nad všechny jiné!“

U rovu Achilleova a pode zdmi vysoké Tróje
musila složit život — a nenesla hanebný osud,
také se nedotkla lůžka, jsouc zajata, vítěze pána.
Mne, když doplála Trója, však vláčeli po dálných mořích,
syna pak Achilleova jsem snášet musila pýchu,
v otroctví stala se matkou. —

Však potom zatoužil Pyrrhos
po lédské Hermioně a po sňatku lakedaimonském;
Helenu, sluhovi služku, mě přepustil — v majetek jeho.

Orestes však jej sklál, sám žhavou roznícen láskou
k nevěstě, kterou mu vzali, jsa puzen Líticí vraždy,
otcova u oltáře, kde netušil takové zrady.

Když byl zabit Pyrrhos, tu volná království částka
Helenu svěřena jest, jenž kraj ten Cháonským nazval,
Cháonskou celou zemi, dle Cháona, Trójana rodem.
Pergama, trójský hrad, nám zřídil na vrchu tamhle.

Jaké však větry či osud tvé koráby řídily cestou?
Či snad tě nějaký bůh hnal bezděčně k našemu břehu?

Copak je s Askaniem? — zda žije a na vzduchu dýchá,
kterého v Tróji ti již...

Dosud-li ztracená matka v něm budí nějakou touhu?
Zdalipak dávnou chrabrost a statečnost, důstojnou reka,
otec mu Aeneas vnuká — i Hektór, matčin to bratr?'

Takové otázky chrlí a slzí, čímž vzbuzuje dlouhý
marný pláč — vtom z městských zdí k nám přichází právě
Helenos, Priamův syn, jež provází početný průvod.

Poznal krajany své, je radostně do domu vedl,
mluvil a za každým slovem se rozplýval v proudících slzách.

Vidím tam malou Tróju, i Pergama, podobná trójským,
vidím i mělký potok, jež přijmím jmenoval Xanthos,

poznávám Skajskou bránu a obejmú veřeje její;
také ostatní Teukři si libují v přátelském městě.
V rozlehlé sloupové síni je vlídně přivítá vladař,
bohům uprostřed síně pak Bakchův nalili nápoj,
na zlatě dali jim jídlo — a v rukou drželi misky.

Minul už den, pak druhý zas den, již vábily větry
k plavbě a jižní vítr už naplno nadouval plachty.

Tehdy se obrátím k věštci a těmito slovy ho žádám:
,Trójane, bohů věštče, jenž božskou Foibovu vůli,
trojnože, klarský vavřín a souhvězdí zkoumati umíš,
rozumíš hlasům ptáků a významu rychlého křídla,
pověz — vždyť do těchto dob zdar plavby mi věštily v celku
věštby a bohové též svým pokynem dali mi radu,
abych plul do Itálie a hledal ty vzdálené země;
Kelainó, jediná jen, nám zvláštní předpověď dala,
kterou mi vyslovit nelze, a hrozila strašným svým hněvem,
příšerným totiž hladem — tož čemu se nejdřív mám vyhnout?
Copak udělat mám, abych překonal takové strasti?'

Nejdříve Helenos král dal zabít po zvyku býky,
prosil za milost boží a potom rozvázal vínek
na své posvátné hlavě a ke tvému prahu mě, Foibe,
uváděl za ruku sám, neb chvěl jsem se před mocným bohem,
potom však božskými ústy mi věstec prohlásil toto:

,Aenee, bohynin synu, je jisté, že po širém moři
pod vyšší ochranou pluješ. — Tak udílí nebeský vládce
osudy, změny jich řídí — toť určeno světovým řádem.

Z mnohého málo ti jen, bys pohostným jistěji mořem
proplul a v italský přístav se dostat konečně mohl,
řící a vyjevit smím, vždyť ostatní brání mi vědět
Parky a saturnská Iuno mi nesvolí všecko ti říci.

Dělí italskou zem — snad bláhový myslíš, že leží blízko, že blízko je přístav, v nějž míníš s koráby veplout — předlouhá od nás cesta a nescestná pobřežím dlouhým: nejdřív v sicilských vodách se musí ohýbat vesla, potom korábům tvým jest proplout Tyrrhénským mořem, k podsvětním jezerům přijdeš a k ostrovu aiajské Kirky, dřív než město si smíš tam zařídit v bezpečném místě.

Nyní ti znamení řeknu, jež hluboko v mysli si podrž: ty až starosti pln kdes v zákoutí proudivé řeky najdeš prasnici velkou, jak pod duby na jejím břehu s třicítí prasátky leží, jež právě se vylíhla na svět, bílá, ležící v klidu a u vemen prasátka bílá, tam bude pro město místo a od trudů bezpečný oddech.

Toho však jedení stolů se nijak v budoucnu neboj! Prostředky najde si osud — též pomůže vzývaný Foibos!

Avšak těmto zde zemím, ač italským, tomuto břehu, který nablízku nás je omýváán příbojem mořským, vyhni se! — Každé z těch míst je sídlem zlovolných Řeků, neboť si lokerský lid tam vystavěl hrazené město, krétský pak Ídomeneus zas vlastním osadil vojskem území sallentinské a thessalský Filoktétés opřel si o pevnou zed' své malé petélské město.

Až pak přepluje loďstvo a za mořem v přístavu stane, až též oltáře zřídíš a splníš na břehu sliby, vlasy pak na hlavě hled' si zakrýt nachovou rouškou, aby tě při poctě bohů, až oltář zaplane ohněm, nezhlédla nepřejná tvář, jež mohla by znamení zmařit. Obyčej ten hled' zachovat sám, též druhové tvoji, také vnukové zbožní at' obřadu toho se drží!

Až pak k sicilským břehům tě na cestě zažene vítr a až pelórská průrva se před tebou otvírat začne,

levých břehů se drž, pluj nalevo oklikou dlouhou
s lodmi, však pravým břehům a moři se pečlivě vyhni!

Otřesem tohoto místa a rozsáhlým zřícením země —
může předlouhý věk být zdrojem takových proměn —
kdysi se roztrhla ve dvě, ač bývaly obě ty země
předtím jediná jen; proud moře se mezi ně vedral,
vlnami přerval je v půli a podél osad a luhů,
které oddělil proud, teď protéká úzký jen průliv.

Na pravém břehu je Skylla a na levém Charybdis dravá,
hltajíc v bezednou tůň svým vírem třikráte denně
nesmírné přívaly vod, pak zase je do vzduchu nazpět
vrhá střídavou změnou a stříká pěnu až k hvězdám.

Skylla tam v tajných skrýších se ve své jeskyni tají,
zvedajíc jen svou tvář, jíž vábí ke skalám lodi.
Svrchu má lidský tvar, jsouc krásným poprsím dívkou
k pasu, však dolní část je ohromná obluda rybí,
jež má žraloci tělo a delfíni ocasy na něm.

Mnohem je zajisté líp, když objedeš sicilský Pachýn —
třebaže v plavbě se zdržíš a oklikou prodloužíš cestu,
než bys v té širé sluji i jenom jedinkrát spatřil
hnusnou Skyllu a skály, kde štěkají modraví psové.

Jestliže Helenův duch zná předvídat budoucí věci,
věštec-li zaslouží víry a vnuká mu Apollón pravdu,
jedno ti, bohynin synu, to jedno ti namísto všeho
radím a opět a opět ti v mysl to vštěpovat budu:
velké Iunony moc hled' především prosbami vzývat,
Iunoně rád čiň sliby a mocnou vládkyni tuto
dary si naklonit hled' — jen takto bys se zdarem mohl
opustit sicilskou půdu a připlout k italským břehům.

Až se tam doplavíš posléz a přijdeš ke městu Kúmám,
k tamním jezerům božským a k Avernu s šumnými lesy,
spatříš nadšenou věštku, jež hluboko v jeskyni skalní
věští, na listy píše své znaky i výroky věštné.

Když pak proroctví své již na listy napíše věštka,
potom je sestaví v řádky a v jeskyni zavřeny nechá.
Leží na místě lístky a nehnou se z pořadí svého.
Když se však otevrou dveře a zavane slabounký větřík,
kterým lehké listy se rozptýlí po duté sluji,
nikdy už poletující se nesnaží schytati lístky,
obnovit polohu jejich a opět sestavit věštbu.
Bez rady odchází lid, jenž věštně její pak klne...

Ty však nelituj času a zdrž se tam nějakou chvíli,
kdyby i reptali druzi a nutná by volala plavba
důrazně na moře plachty a dobrý je nadýmav vítr,
nýbrž k věštkyni vejdi a důtklivě o věštbu žádej!
Ať však sama ti věští a otevře k proroctví ústa!

Ona ti italské kmeny a příští vypočte války,
poví, jak každý trud bys překonal, jak se mu vyhnul,
také ti, poctěna jsouc, dá po moři příznivou plavbu.

To je, co jedině smím svou věštbou poradit tobě,
jdi teď a k nebesům vznes svou chrabrostí mohutnou Tróju!

Když tak vlídným slovem se věstec vyslovil ke mně,
dary nám těžké zlatem a zdobené řezanou sloní
do lodi kázal nosit a skládat do jejich nitra:
množství stříbrných nádob a hojnost dódónských kotlů,
krunýř ze zlatých kroužků, jež tvořily trojitě dráty,
velkou s kuzelem přílbu a s vlajícím chocholem z žíní,
kdysi to Pyrrhovu zbroj.

Těž případné dary dal otci,
koně a řidiče lodí pak připojil.
Doplnil veslařské mužstvo a náčiním opatřil druhy.

Zatím Anchísés velel zas napnout na lodích plachty
k cestě, by dobrý vítr, teď dující, promeškán nebyl.
K němu tu Foibův kněz pak pravil s velikou úctou:
,Anchise, jehož Venus kdys poctila vznešeným sňatkem,
dvakrát z rozvalin trójských už vyrvaný, miláčku bohů,
tamhle je italská zem, k níž kvapně se s koráby vydej,
avšak potřeba jest jen podél břehů se plavit,
neboť je daleký kraj, jež věštbou zjevil ti Foibos.
Pluj, jenž synovou láskou jsi přešťastný! Ale nač ještě
mluvím a hovorem svým jen meškám vanoucí vítr?'

Rovněž i Andromaché, jež pro náš odchod se rmoutí,
dá nám koberce skvělé, v něž vetkala obrazy zlaté,
Iulovi fryžský pláštík — a nejsouc pozadu v počtách,
četná mu daruje roucha a těmito slovy se ozve:

,Vezmi si, chlapče, i toto: toť památka práce mých rukou,
důkaz, že Andromaché, choť Hektora vládce, tě vždycky
ze srdce mívala ráda — toť poslední dary tvých drahých,
jediný už jen zbylý ty obraze Astyanaktův...
takový též měl pohled i pohyby, takový výraz!
nyní stejným věkem by s tebou dospíval v muže!'

Odpovím louče se s nimi a slzy mi vytrysknou z očí:
,Žijte tu blaženi štěstím, váš určený osud je splněn,
nás však honí hned sem, hned tam náš neblahý osud,
vám již dopřán je klid, vám netřeba hladinu brázdit,
hledati italské nivy, jež přede mnou couvají pořád;
vy již vidíte Xanthos a obraz milené Tróje,

stavěné vlastní rukou a k plnému, jak si též přeji,
štěstí, neboť je méně, jak doufám, na ráně Řekům.

Jestliže k Tiberu jednou a k sousedním Tiberu krajům
přijdu a spatřím město, jež dáno je našemu kmeni,
dvě ta příbuzná města, dva národy, z téže kdys krve,
v Épeiru, v Itálii, jimž týž je Dardanos předkem,
jakož i tentýž osud, v svých duších v jedinou Tróju
spojíme — starost o to ať mají vnukové naši!

Plavba podél břehů jižní Itálie a Sicílie

Vyplujem na širé moře kol blízkých Keraunských vrchů,
odkud do Itálie jest mořem nejkratší přechod.

Když již klesalo slunce a hory se halily v stíny,
v žádoucí pevniny klín, hned při moři ulehnu k spánku,
určíme k veslům místa — pak porůznu na suchém břehu
ležíme, tělo již mdlé nám vzpružuje hluboký spánek.

Noc, již Hodiny vedly, v střed oběhu nepřišla dosud,
bdělý když Palinuros se zdvihl ze svého lůžka,
zkoumá veškeré větry, tah jejich lapaje sluchem,
prohlíží polohu hvězd, jež tichým nebem se šinou,
na deštné Hyady hledí, i Arktúra, Medvědy oba,
dívá se na Órióna, jenž zlatou zbrojí je oděn.

Vida, že nebe je jasné a všechno je v úplném klidu,
dá nám ze zádi signál, a ihned z tábora vstanem,
k další plabě se máme a rozepnem perutě plachet.

Z oblohy zmizely hvězdy a Zora se začala rdíti,
když jsem temné vrchy a nízké pobřeží spatřil
italské. ‚Itálie!‘ tu první Achátés zvolá,
druhé Itálii pak vítají veselým křikem.

Tehdy velikou číš dá Anchísés ozdobit věncem,
dovrchu naplnit vínem a volá na pomoc bohy,
vysoko na zádi stojí:

„Bohové moře a země a mocní vládcové bouří,
plavbu nám ulehčte větrem a příznivě do lodí dujte!“

Ihned toužený vítr se rozmáhá, jeví se přístav
nablízku již, též Minervin chrám je ve výši vidět.

Druhové svinou plachty a ženou ku břehu lodě.

Návalem východních vln je přístav vyhlouben v oblouk,
stříká slaná pěna a skrápí skaliny před ním.

Přístav je skryt: dvě zdí jak ramena do vody sklání
vysoké skály jak věže, a chrám se tím vzdaluje z břehu.

Čtveřici koní — znamení první — jsem uviděl v travě
v širém poli se pást, srst jejich jak sněhem se bělá.

Otec tu dí: „Ó boj nám přinášíš, hostinná země!“

Do války zbrojí se koně a válkou ta zvířata hrozí.

Přec však zvyknou si někdy, že spolu se zapráhnout dají
k vozu a společným jhem pak snášejí udidla svorně.

Je tedy naděj i v mír.

Pak svaté vzýváme božstvo

Pallady chřestící zbraní, jež ples náš vítala první,

hlavy své před oltářem si trójským zakryjem rouchem,

potom dle rad, jež Helenos zvlášť nám na srdce kladl,

Iunoně velenou obět' dle obřadu pálíme k poctě.

Bez dlení, hned jak bohům jsme oběti po řadě vzdali,

lodních ráhen konce jsme stáčeli ve směru k moři,

nato pak z řeckých sídel a z nejistých krajů již vyjdem.

Tarentu herkulského jsme spatřili záliv, ač je-li

pravdivá zvěst, hned naproti chrám má lacinská Iuno,

Scylaceum, kde tříští se loď, pak Kaulónské vrchy,

z dálky pak moře je zřít, kde strmí sicilská Aetna.

Strašlivý mořský jek, též silné údery do skal
každý uslyší z dálky a o břeh lámané zvuky,
ode dna proudu se dmou, vír písku se s příbojem mísí.

Tehdy Anchísés dí: „To jistě je Charybdis ona,
tato nám Helenos bradla a strašná úskalí věštil.
Zachraňte nás, ó druzi, a do svých se opřete vesel!“

Učiní, jak jim velel, a Palinúros byl první,
který otočil příď, až praskala, na levou stranu,
nalevo celý ten sbor hnal koráby vesly i větrem.

Brzy až k samým hvězdám se zdvíháme vzedmutou vlnou,
hned když klesá proud, až k samým padáme Stínům.

Třikrát úderem vln v svých klenbách zahřměly skály,
třikrát postřikem pěn jsem vlnout uviděl hvězdy.

Zatím opustil nás, již zemdlené, vítr i slunce,
my pak, neznalí cesty, jsme k břehům Kyklopů přišli.

Aetna

Přístav je nadmíru velký a chráněn náporu větrů,
poblíž však burácí Aetna a rachotí zřícením skalin:
občas černý dým až k hvězdám vyrazí sopka,
chumáči smolnými kouří a září popelem žhavým,
metá kotouče ohně, jež k nebeským šlehají hvězdám,
občas velké skály a urvané útroby hory
chrlí a metá vzhůru a žárem roztálou lávu
valí v kotoučích z jícnu a v hlubinách propasti kypí.

Obr prý Enkelados, jak praví se, ožehlý bleskem,
leží pod tou spoustou — vždyť obrovská Aetna je na něm —
on pak protrhlým jícnem ty plameny ze sebe chrlí.

Kdykoliv obrátí bok, již zemdlený, celá se třese
s rachotem sicilská zem, báň nebes se obestře dýmem.

Ve tmách, lesem kryti, tu snášíme veliké hrůzy,
avšak rachotů těch nám nejsou příčiny známy —
nejsou tam hvězdná světla, ni jasnou nesvíbí září
nebeská báň, jen černý mrak je na chmurném nebi
stále a temná noc v svých mračnech zakrývá lunu.

Achaimenidés

Když pak příští den již s první jitřenkou svítal
a když rosný stín již z oblohy srazila Zora,
najednou z hustých lesů se vynoří postava mužská,
divná, na kost vyschlá a s oděvem k politování,
kráčí k mořskému břehu a vzpíná prosebně ruce.

Hledíme naň — měl zpustlý vous, byl zohyžděn špínou,
trny měl spíchnutý šat — však byl to patrně Acháj,
který k Íliu kdys byl poslán v otcovské zbroji.

Ten když trójská roucha a trójské uviděl zbraně
zdaleka, pohledem tím byl poněkud zděšen a stanul,
na chvíli zarazil krok — však potom kvapně se přihnal
k pobřeží s pláčem a prosbou: „Ó při hvězdách, nebeských bozích
zaklínám vás, ó Teukři, a při světle, které nás živí,
vezměte s sebou mě na lod' a kamkoliv odvezte odtud!
Pryč, jen pryč! — já vím — jsem jeden z řeckého mužstva,
který — přiznávám sám — kdys na trójské penáty táhl,
začež — vina-li má je taková, za tento zločin,
po kusech hodte mě do vln neb ponořte v bezbřehé moře!
Jestli mám zhynout, jsem rád, když lidskýma rukama zhynu!“
Řekl, nám kolena tiskl a po svých se kolenou plazil.

Vyzveme jej, ať řekne, kdo je, z čí pochází krve,
a ať vylíčí též svůj osud, který ho stíhá.

Anchísés sám již neváhal dál a podal mu ruku,
účinnou zárukou tou v něm posílil sklíčené srdce.

Znenáhla odložil bázeň a pravil po chvíli takto:
,Vlast má Ithaka jest, jsem zhoubného Ulixa přítel,
zovu se Achaimenidés.

Byv zrozen z chudého otce —
kéž by mi chudý ten stav byl ponechán! — k Tróji jsem táhl.
Zde, když v úzkostném chvatu z těch krutých prchali sídel,
v jeskyni Kyklópově mě nechali, nedbali o mně,
druhové kdys — toť dům je krvavých hodů a hnisu,
ohromný uvnitř a stinný — sám obr sahá až k hvězdám
nebeským — nestvůry té, ó bohové, zprostěte zemi!

Strašné je na něj hledět a zhoubné promluvit na něj!
Masem nešťastných lidí a temnou krví se živí!

Viděl jsem sám, jak chopil se dvou z mých ostatních druhů
obrovskou pravicí svou, jak v jeskyni, nachýlen nazad,
praštil do skály jimi a sluj jak zbrocená krví
mokvá, jak druhům údy, jež krví krápají temnou,
žere a teplé maso i v zubech se ještě mu chvěje.

Však jej neminul trest — vždyť nesnesl Odysseus toho,
nýbrž v nesnázích těch byl pamětliv vrozených klamů:
Kyklóps, přesycen jídlem a v spánek pohroužen vínem,
nazad naklonil šíji a přes celou jeskyni ležel,
obr, a dávil krev, jak dřímal, s pozřeným masem,
smíšeným s krvavým vínem.

My prosíme veliké bohy,
úkol si určíme losem, pak do kruhu k němu si stoupnem
všichni a ostrým kyjem mu naskrz probodnem oko,
které ve vzdorném čele se skrývalo, jedině jenom,

velké jak argolský štít neb Foibova ohnivá koule.
Takto jsme, radosti plni, se pomstili za zhoubu druhů.

Avšak prchněte již — jen prchněte, nebozí lidé,
utněte od břehu lano!

Neboť tak strašných obrů jak Polyfém, který tu v sluji
vlnaté zavírá ovce a jejich vemena dojí,
na sto tu Kyklopů jest, již bydlí, obludy strašné,
všude tu u mořských zátok a po horách vysokých chodí.

Potřetí měsíce růžky se plní zářivým světlem,
co já v pustých lesích, blíž doupat divokých šelem,
ubohý život vláčím a na hrozná Kyklopy hledím
na skalách, dupotu nohou a jejich hlasu se děším.

Nuzný jen pokrm, trnky a tvrdé ovoce dřínu
trhám z větví stromů a živím se kořínky bylin.

Zíraje na všechny strany, jsem poprvé spatřil tu loďstvo
ku břehu tomuto plout. — V té chvíli jsem, ať je to kdo chce,
vzdát se mu chtěl — je dost, když prokletým netvorům prchnu.
Vy spíš, jakkoli chcete, mě připravte o tento život!

Kyklópové

Sotvaže dokončil řeč, vtom zahlédnem na vrchu hory
pastýře Polyféma, jak kráčí kupředu ztěžka
s ovce, strašný obr, a směřuje ke známým břehům,
netvor hrozný, hnusný a nesmírný, zbavený zraku;
smrkový bez větví kmen je vůdcem a oporou kroků.

Vlnatý brav jde za pánem svým — toť jediná rozkoš,
jediná útěcha v strastech.

Jakmile přišel k moři a do vln hluboko vstoupil,
omýval tekoucí krev, jež prýštila z očního důlku,
sténal a skřípal zuby a chodil hladinou mořskou
v hloubce, však vysokou hrud' proud vody mu nesmácel ještě.

My však v útěku divém jsme prchali opodál něho,
Řeka, jak zasloužil, vzali, a tiše jsme přeřízli lano;
schýleni brázdíme vlny a opřekot závodí vesla.

Zaslechl pleskání vesel a po zvuku obrátil kroky.
Ale když nemohl loď již vůbec pravicí chopit,
poněvadž nestačil vlnám, jež koráby kupředu hnaly,
spustil strašlivý křik, jímž širé moře a všechny
kolem se zachvěly vlny, a v nitru se zděsila země,
hrozný vydala řev v svých křivých dutinách Aetna.

Avšak kyklópský lid, byv svolán z lesů a vrchů,
střemhlav k přístavu pádí a plní všechny ty břehy.

Stojí aetenští bratři a na nás posupně hledí,
bezmocně v nebeskou bář jim sahá nahoře hlava,
strašný to obří sbor: jak vrchem vysokým duby
strmí vysoko vzhůru neb cypřiš rodící šišky,
Iovův to vysoký les neb bohyně Diany háje.

Opřekot šílený strach nás pohání kamkoli napnout
lana a vhodným větrům svých korábů nastavit plachty.

Helenos však nás zrážel skrz Skyllu a Charybdu zhoubnou
s lodmi se na cestu dát — vždyť život tu na nitce visí,
sejdou-li koráby z cesty — i rozkážu nazpátek plouti.

Konec Aeneových cest

Hle, vtom Boreás sám, byv z Pelórské úžiny poslán,
zavane: mójím ústí, jímž protéká přírodní skálou
Pantagiás, pak Thapsos a potom Megarský přístav.

Místa ta Achaimenidés, kdys Ulixa zhoubného přítel,
jmenoval při plavbě zpět, když dřív již mimo se plavil.

Opodál plémyrských vln je ostrov, který se vpředu
sicilské zátoky zdvíhá. Jej nazvali Ortygií
staří. I vypráví báje, jak pod mořem ukrytou cestou
Alfeios, élidský proud, prý protéká, aby v tvém ústí
tady, ó Arethúso, s tvou vodou sicilskou splynul.

Velká tu místní božstva jsme vzývali na pokyn otcův;
míjíme úrodnou zem, již Helóros zatápí bahnem,
plujem kol vysokých bradel a vyčnělých Pachýna skalisk.

Potom se Camerina, již osud zakázal změnu,
zdaleka objeví nám, pak vidíme gelójská pole,
město, jež přijímím Gelá je nazváno po dravé řece.

Akragás vidíme strmý, jenž naodiv zdaleka staví
nesmírně velké hradby — kdys otčina ohnivých koní,
opustím příznivým větrem i Selinús, palmové město
opluji Lilybaeum, jež skrytými útesy hrozí,
až pak drepanský přístav mě uvítá, pobřeží smutné.

Tam, když v tolika bouřích jsem býval po moři stíhán,
ach, tam ztratil jsem otce, jenž ve všech strastech a trýzních
býval potěchou mou — tam, dobrý otče, mě mdlého
opouštíš, z takových hrůz byv vyrván — docela marně!

Vždyť ani Helenos věštec, ač tolik mi hrozného věštil,
tuto mi nezjevil žalost, ni Harpýje, Kelainó hrozná.

To byla poslední strast — toť dlouhého bloudění konec.
Odtud zahnal mě bůh, když vyplul jsem, k vašemu břehu.“

Takto jim Aeneas sám — a každý naň upřeně hleděl —
vyprávěl osudy božské a veškeré bloudění svoje.

Umlkl, skončil svou řeč a oddal se konečně klidu.

KNIHA IV

Dídónina láska k Aeneovi

Dídó se radí se sestrou Annou

Královna dlouhý už čas jsouc trýzněna mukami lásky,
chová v žilách svých bolest a tajným je šířána ohněm.
Skvělá rekova chrabrost a skvělá původu sláva
často jí na myslí tane a slova i líce jsou vryty
v srdce a lahodný klid je trýzní zaháněn z údů.

Sotvaže vlhký stín už Jitřenka zahнала z nebe
a když Foibův třpyt již poznovu ozářil země,
Dídó, chorá láskou, se vyjádří k milené sestře:

„Jací to snové, Anno, mě úzkostí plní a děsí!
Jaký to zvláštní host sem zavítal, do naší země!
Jaká to krásná tvář, jak chrabré srdce a paže!
Věřím, že pochází z bohů — a není to nicotná víra.
Po strachu nízký duch je patrný: jaké to rány
osudu stíhaly jej, jak strašné boje tu líčil!

Kdyby mi úmysl můj tak nezvratně nekotvil v duši,
já že se s nikým jiným už nespojím manželským svazkem,
když už první láska mě zklamala úmrtím chotě —
kdyby se nebyl mi sňatek a svatební průvod tak zhnusil,
byl by to jedině on, s nímž mohla bych porušit věrnost.
Anno, to musím přiznat, co muže mi Sychaea bratr
zavraždil nešťastného a potřísnil penáty krví,
jediný on můj rozechvěl cit, můj úmysl pevný
zviklal a dávný žár zas cítím planout v svém srdci.

Kéž však dříve mi zem svou nejhlubší otevře propast,
nebo ať všemocný otec mě bleskem ke Stínům smete,
k bledým v podsvětí Stínům a v hluboké podsvětní temno,
nežli tě, Cudnosti, znectím a poruším závazky tvoje!
Kdo si mě prvý snoubil, mou životní lásku si s sebou

do hrobu vzal — necht' tedy ji má též v temnotě rovu!“
Dídóně vyhrkly slzy a zalily na řadrech roucho.

Na to jí odpoví Anna: „Ó nad život milá mi sestro,
celý mladý svůj věk chceš trávit v zármutku — vdova —,
nechceš rozkoší lásky a sladkých poznat již dítek?

Myslíš, že mrtvých duch neb popel se o tohle stará?
Atsi už ve tvém smutku tě žádný nezískal ženich
z Libye neb dřív z Tyru — bylť Iarbás zamítnut tebou,
také knížata jiná, jichž Afrika triumfům zvyklá
nadbytek má — což budeš se vzpírat i radostné lásce?

Copak na mysli nemáš, v čí zemi sis volila sídlo?
Zde jsou gaetúlská města, v nichž lid je nezdolný válkou,
Numidi jezdící bez uzd a nehostná Syrta tě svírá,
tady zas žíznivá poušť, kde Barčané daleko vůkol
plení — co o válce říci, jež pořád z Tyru nám hrozí,
o hrozbách našeho bratra?

Jistěže vedením bohů, zvláště přízní Iunony samé
vítr koráby trójské sem zahnal k našemu břehu!

Jaké to spatříš město zde vyrůstat, jakou to říši
s takovým mužem, sestro; když trójské spojí se zbraně,
považ, jakými činy se púnská povznese sláva!

Bohy jen o milost pros, hled' svaté oběti konat,
přitom se věnuj hostům a záminky k zdržení hledej,
dokud jsou mořské bouře a deštivý Óríón svítí,
dokud jsou rozbity lodi a počasí nepřeje plavbě!“

Láskou planoucí hrud' tím víc tou domluvou vznítí,
duši, jež dosud váhá, dá naději, utlumí ostych.

Nejdřív do chrámů chodí a k oltářům za milost prosit,
dávají zabíjet v oběť dle obřadu obětní ovce
Cereře zákonodárné i Bakchovi otci i Foibu,

avšak lunoně zvlášť, jež pojí manželské svazky.

Sama pak spanilá Dídó má v pravici obětní misku,
na čelo bělostné krávy z ní lije doprostřed rohů
aneb před tváří bohů zas k tučným oltářům kráčí,
nové zabíjí žertvy a zvířatům otvírá nitro,
dovnitř dychtivě hledí a chvějné útroby zkoumá.

Co jí pomohou věštcí? Co platny jsou modlitby vášním?
Co je platný jí chrám? — Žár lásky jí užívá srdce
a ten záhubný jed jí v prsou potichu žije.
Hoří prudkou vášní a těká nebohá Dídó
šíleně celým městem jak šípem střelená laňka,
po níž zdaleka pastýř, jak bezpečně po lesích krétských
běhá, na lovu střílí, a nevěda, že ji už ranil,
nechá v ní perutnou střelu — laň prchá krétskými hvozdy,
avšak smrtící šíp jí vězí zabodnut v boku.

Častěji středem města si s sebou Aenea vodí,
město mu ukázat chce, již hotové, bohatství plné —
ráda by mluvila o tom, však pokaždé uvázla v řeči.

Když pak se schyloval den, zas tytéž chystala hody,
při nichž v šílené touze ho žádala opět a opět
trójské ať vypráví strasti a opět mu visela na rtech.

Když se pak rozejdou spolu a zář svou blednoucí luna
tlumí a západ hvězd již počíná vybízet k spánku,
truchlí v komnatě sama a na lůžko, z kterého povstal,
lehá a pořád ho ještě, ač není tu, vidí a slyší.
Jindy zas lula drží, jsouc otcovou podobou jata,
v klíně, zda mohla by tím snad oklamat nesmírnou lásku.

Věže, jež začali stavět, už nerostou, nekoná mládež
ve zbrani cvik, již přístav a bašty, jež před válkou chrání,
nestaví, vážnou práce a nejsou stavěny dále
mocné hrozivé hradby a lešení čnějící k nebi.

Iunonina smlouva s Venuší

Milá Iovova choť, když poznala, jaký ji stihl
mor, jak dobrá pověst jí není už překážkou vášně,
těmito Saturnská Iuno se obrátí k Venuši slovy:

„Vzácné jste dobyli slávy! A skvělou si nesete kořist,
ty teď a ten tvůj hoch — toť božský a památný skutek,
bohů když úskokem dvou je zmožena jediná žena.

Ó však není mi tajno, žes hradeb našich se bála,
nemohlas důvěry mít, když vidělas hrdé to město!

Jaký však toho je cíl? Nač třeba nám takových sporů?
Mír spíš učiňme věčný a umluvme manželský sňatek!
Vždyť se ti splnilo všecko, co z celé duše jsi chtěla:
láskou ti hoří Dídó a vášeň jí pronikla kostmi —
spravujme tedy ten lid svou stejnou a společnou mocí —

ať si už tyrská Dídó pak slouží trójskému choti —
ať si už pravici tvé pak Tyřany odevzdá věnem!“

K ní pak — poznala totiž, že Iuno s přetvářkou mluví,
italskou světovou moc chce odvrátit k libyjským břehům —
Venus začala mluvit: „Ó kdopak by nabídku tuto
bláhově odmítnout chtěl neb s tebou zápasit válkou? —
kdyby jen úmysl ten, jež předkládáš, provázel úspěch!
Já však jistoty nemám stran osudu: zdali by Zeus chtěl,
aby měl tyrský národ a Trójané společné město,
aby se lid ten smísil a učinil společnou smlouvu.

Jeho jsi choť — ty smíš svou prosbou vůli mu zkoumat;
začni, já za tebou půjdu!“

Jí odvětlí královská Iuno:
„O to se postarám já — nuž poslyš, povím ti krátce,

jak by se věc, jež nastati má, též provésti dala:
Na lov se Aeneas trójský a zároveň nešťastná Dídó
chystají do lesa jít, jak s prvním východem ráno
zvedne se opět slunce a paprsky odkryjí zemi.
Na ně já ve chvíli té bych tmavý s kroupami liják —
zatímco přijedou lovci a hvozdy tam obtáčet budou
léčemi — spustila z mraků a hromem vzbouřila nebe.

Všichni se rozprchnou lovci a noční temno je skryje,
trójský vůdce a Dídó však vejdou do téže sluje;
já tam přítomna budu, a jestliže souhlasíš se mnou,
dám mu ji v stálý sňatek a patřit bude jen jemu.
Tam bude jejich svatba.“

A nijak se nevzpírá Venus,
nýbrž s úsměvem kývne — vždyť poznala Iunonin úskok.

Lov

Vtom se již Zora zdvihne a opustí Ókean proudný;
hned jak zazáří světlo, z bran města jde vybrané mužstvo,
tenata nesouc a sítě a oštěpy širokých hrotů,
vyrazí africká jízda a větřících ohařů smečka.

Čeká púnská šlechta svou paní na prahu síně,
ve které mešká dlouho, též stojí tu ohnivý hřebec,
vyšňořen nacheť a zlatem a do uzdy zpěněné kouše.

Konečně vyšla i Dídó a s ní šel veliký zástup,
oděna v nachový plášť jež lemoval vyšitý okraj.

Nese si zlatý toul, vlas zlatou síťkou je sevřen,
vespod pak nachový šat jí zlaté spínadlo spíná.

Také průvodci trójští, zvlášť Iulus radosti plný,
kráčejí.

Aeneas sám, jenž nad druhé všecky je krásný,
připojí k nim své sbory a sám se k nim za druha přidá.

Jako když zimní svá sídla, svou Lykii s proudivým Xanthem,
opouští na jaře Foibus jda na Délos, mateřskou zemi,
opět tam zahájí tance a okolo oltářů hlučí
barvení Agathyrsi a Dryopů sbory a Krétů.

Sám pak po Kynthu kráčí a věnčí vlající kadeř
ozdobně vavřínem hebkým a ovíjí čelenkou zlatou.
Šípy mu na plecích chřestí.

A neméně bujaře kráčel
Aeneas, takový půvab mu zářil z velebné tváře.

Když pak vysokých hor již dospěli k bezcestným houštím,
hle, vtom gazely divé se z temen skalisek vrhnou,
skáčí ze hřbetu hor, však jeleni ze strany druhé
prchají širou plání a v divém kvapu se shluknou
ve stádo plné prachu a horských se vzdalují lesů.

Chlapec však Askanios, pln jásotu, s koníkem bujným
uprostřed údolí skáče a předjíždí tyto i ony,
modlí se s vroucím přáním, by ze středu plaché té zvěře
sestoupil ryšavý lev neb divoký zpěněný kanec.

Zatím se prudkým hřměním již nebe začíná bouřit,
vzápětí strhne se bouře a s hustými kroupami liják.

Tyrští průvodci všichni a zároveň junáci trójští,
s nimi i Venušin vnuk, rod Dardanův, hledají v poli,
zděšení, úkryty různé — i řítí se bystřiny s vrchů.
Dídó s trójským vůdcem však vejdou do téže sluje.
Vtom již Zem své znamení dá, s ní bohyně sňatků
Iuno — zazáří blesky i obloha, svědkyně svatby,
na vrších vysokých hor pak hlasitě zavýskly nymfy.

Den ten smrti byl zdroj — byl prvním počátkem pohrom,
vždyť již nebohá Dídó ni na slušnost nedá ni pověst,
neboť tento svůj styk již nemá za lásku tajnou,
sňatkem ji zve — svůj hřích tím jménem snaží se zastřít.

Pověst. Iarbás

Po velkých Libye městech tu najednou obchází Pověst,
Pověst, jíž žádná z příšer se rychlostí nemůže rovnat,
poněvadž rychlostí roste a chůzí nabývá síly,
nesmělá zprvu a malá, však záhy se do výše zvedne,
nohama po zemi kráčí a v mracích ukrývá hlavu.
Neboť prý rodička Zem, jsouc na bohy zjitřena hněvem,
po Koiu, po Enkeladu ji zrodila, poslední sestru,
nohou nadmíru rychlých a křídel hbitosti velké,
netvor to velký, hrozný — a kolik má po těle peří,
tolik — divoucí div — má pod nimi slídivých očí,
jazyků v mluvících ústech a tolikéž vztyčených uší.

Uprostřed nebe a země se temnem za noci vznáší,
šustí a k sladkému spánku svá víčka nesklání nikdy.
Za světla sedí a slídí buď na střeších vysokých domů
anebo na vrchu věží a děsí veliká města,
výmysly mluví i lež, však také zvěstuje pravdu.

Pověst ta různou řečí i tenkrát plnila lidstvo,
zlovolně hlásala všude i skutečné věci i klamné:
Aeneas přišel prý sem, jenž z trójské pochází krve,
jemu že sličná Dídó se sňatkem ráčila zadat,
teď prý po celou zimu, tak dlouhou, v rozkoších žijí,
oddáni mrzkým chtíčům, a nedbají o svoje říše.
Všude ta bohyně hnusná to vkládá do úst všech mužů.

Potom však zaměří běh též k Iarbovi, Gaetulů králi,
řečmi mu bouří srdce a prudké zjitřuje hněvy.

On byv z libyjské nymfy, již Hammón unesl, zrozen,
Iovovi velkých sto chrámů a také oltářů tolik
vystavěl v širé své říši a strážný mu zasvětil oheň,
věčnou bohů to stráž.

Tam stále je obětní krví
kropena zem, je chrámový práh pln všelikých věnců.

Ten tedy, bez sebe hněvem a zjitřen neblahou zvěstí,
vpředí oltáře stanul a na očích samého boha,
ruce prý s prosbou zdvihl a takto se k Iovovi modlil
horoucně: „Iove ty náš, ó všemocný, jemuž lid maurský
nyní ulévá víno, když na pestrých lehátkách pije,
vidíš tu věc? Což, Iove, když metáš z oblohy blesky,
lichý strach má svět? — Jsou slepé v oblacích ohně,
jenom lekají lid a budí jen nicotné hřmění?

Žena, jež bloudila světem a v našich krajích si skrovné
za plat zřídila město, již břeh jsem ponechal k orbě,
podmínky k pobytu dal — ta pohrdla manželstvím se mnou;
zato však do své říše si Aenea za pána vzala.

Ted' zde tuhleten Paris i se svou zženštilou cháskou,
čapkou pod bradu spjatou má pokryté maštěné vlasy,
lýdskou — kořisti své smí užívat — my jenom dary
nosíme do chrámů tvých — v tvou moc však věříme marně.“

Iovův posel

Jej, když takto se modlil a oltáře rukou se držel,
slyšel všemocný otec a obrátil oči své k tyrským

hradbám a k milencům v nich, již nedbali pověsti čestné.

Ihned zavolá Herma a tento mu uloží rozkaz:
„Jdi teď a vhodné větry si zavolej, na křídlech slétni
k vůdcovi dardanskému, jenž nyní v Karthágu tyrským
mešká, nedbaje měst, jež byla mu osudem dána.

Rychle mu větrem dones mé rozkazy těmito slovy:
že on takový není, jak sličná mi slíbila matka!
Nebyl z řeckých zbraní už dvakrát *pro tohle* vyrván,
ale že italskou zemí má vládnout, kolébkou říší,
hřmící válkou, by rod, jenž z Teukrovy krve je vzácné,
zplodil a veškerý svět pak přivedl pod svoji vládu.
Slávou takových skutků se nedá-li nikterak nadchnout,
nechce-li pro vlastní čest již žádné podstoupit boje,
pročpak hrazený Řím ni synovi nepřeje — otec?
Kampak míří, več doufá, že v cizím národě mešká,
nedbaje italských vnuků a určené lavinské země?
Odpluj! To je můj vzkaz, s ním bez dlení k němu se vydej!“

Chystá se vykonat syn ten rozkaz velkého otce.
Nejdřív střevice zlaté si nakvap na nohy váže,
jež ho nad mořskou vodou i nad zemí perutmi svými
vzduchem ve výši nosí jak prudkým vanutím větrů.
Potom si vezme prut, jímž volá z podsvětí duše
bledé a jiné potom zas posílá v podzemí smutné,
dává spánek i bere a ze smrti otvírá oči,
jím též řídí i větry, když proplul zvířeným mrakem,
najednou vysoké témě a strmá úbočí spatří
Atlanta, tvrdého obra, jenž hlavou podpírá nebe,
Atlanta, jehož hlava je tepána větrem a deštěm,
sosnatá, po všechen čas jsouc zakryta černými mračny.

Na plecích ve spoustách snůh jej pokrývá, vody se dolů řinou starcovi z brady a ledem ježí se vousy.

Na něj kyllénský Hermes se na křídlech, rozpjatých stejně, snesl, pak celým tělem se střemhlav k hladině spustil, roven rychlému racku, jenž kolem pobřeží mořských, kolem rybnatých skalín se nízko nad vodou vznáší.

Nejinak uprostřed zemí a oblohy k písčítým břehům libyjským mířil vzduchem a letem prorážel větry, od děda z matčiny strany se vzdaloval kyllénský Hermés.

Doletěl křídlatou nohou až k chatrčím, Aenea spatřil, kterak staví tvrze a nové zakládá domy; kterak skví se mu meč jak hvězdami, jaspisem žlutým, jeho pak skvělý plášť, jenž tyrským nachem se svítí, visí mu z ramen dolů.

Jej dala mu zámožná Dídó
darem a zlaté nitky tím tkanivem protkala sama.

Ihned se obořil na něj: „Ty hrdého Karthága kladeš základy, ženin sluho, a krásné nyní tu stavíš město? — a na vlastní říši a budoucnost nemyslíš pranic!

Sám teď panovník bohů mě z jasného Olympu poslal, který nebe i zem svou mocí uvádí v pohyb, sám ti teď tento vzkaz dal rychlým donéstí vzduchem. Kampak to míříš, več doufáš, že zahálíš v libyjských krajích? Jestli se nedáš nadchnout ni slávou tak velikých skutků, nechceš-li pro vlastní čest již žádné podstoupit boje, viz, jak roste ti syn — měj na mysli budoucnost svého dědice: římská říše a celá italská země určena losem mu jest.“

Když Kylléňan domluvil takto,
najednou lidským zrakům se uprostřed hovoru ztratil,
zmizel rekovi z očí a s prázdným ovzduším splynul.

Aeneas a Dídó

Aeneas ztratil řeč, tím pohledem vědomí pozbyl,
vlasý mu hrůzou vstaly a hlas se mu zarazil v hrdle.

Dychtí odejít kvapně a opustit rozkošné kraje,
přísným tím napomenutím a vzkazem božím jsa zděšen.

Běda, co učinit má, jak ke kněžně šílící láskou
přijít — jak jí to říci — a odkud nejprve začít?

Chvatně se duch hned sem, hned tam, pln rozpaků, dělí,
na všechny možné strany se rozbíhá, přemítá o všem.

Když tak v rozpacích váhá, tu uzná nejlepším toto:
Mnésthea, Sergesta volá i Seresta, statného reka,
mlčky ať připraví loďstvo a na břeh svolají druhy,
zchystají náradí lodní, však zamlčí příčinu příprav;
sám že se zatím hodlá — než dobrá se královna doví,
že by ten svazek lásky, tak horoucí, mohl být zrušen —
pokusit, jak k ní vejít a vyhledat příhodnou chvíli,
kterak dle poměrů řeč má upravit.

Bez dlení všichni
příkazu poslechnou rádi a konají, jak jim to velel.

Avšak Dídó tu lest — kdo mohl by milenku klamat? —
pozná, záhy zví, jak brzký nastává odjezd,
věcí, i jistých, se bojí.

A opět jí bezcitná Pověst,
vzrušené, donese zprávu, že loďstvo se k odplutí chystá.

Zuří jak rozumu prostá a městem, vznícena vášní,
běží, jak bakchantka činí, když ozve se náradí svaté,
kdykoli po dvou letech ji opět volání Bakcha
vzbudí a nočním křikem ji blízký Kithairón volá.
Konečně Dídó začne a praví k Aeneu takto:

„Tak tys, nevěrný muži, měl naději ještě mi ztajit
čin svůj zlý, když ze země mé chtěls tajně se vykrást,
aniž tě zdržuje láska a pravice kdysi mi daná,
ani tě nepoutá Dídó, jež zahyne ukrutnou smrtí!

Dokonce v zimní čas chceš s úsilím vypravit loďstvo,
spěcháš po moři plout, když doba je bouřlivých větrů!
Kdybys měl, ukrutný muži, se vydat — nikoli v cizí
zemi a neznámý domov, a dosud stála ti Trója —
do Tróje s loďmi bys plul, když bouří hladina mořská?

Ode mne utéci chceš?

Skrz tyto mé slzy, tvou ruku —
když jsem se jiného všeho, já ubohá, zbavila sama —
při našem spojení lásky a počatém manželském štěstí,
jestliže zásluhu jakou mám o tebe, jestli jsem tobě
bývala nějak milá — ó slituj se nad pádem domu,
odlož ten úmysl svůj — ač je-li ted' ještě čas k prosbám!

Pro tebe libyjské kmeny a nomádští vládci mě mají
v záští, hněvá se Tyřan, jen pro tebe právě má cudnost
nadobro vymřela ve mně — ba čím jsem sahala k hvězdám
— dřívější čest...

Ó komu mě chceš ted' zanechat — mroucí,
hoste, vždyť ten jen název mi dosud z manžela zbývá!

Načpak mám čekat? Snad až můj bratr mi rozboří město
nebo až Iarbás, Gaetul, mě zajatou povede odtud?

Kdyby mi aspoň tu zbyl, než vypluješ, zrozený z tebe
uznaný potomek tvůj — ó kdyby si na našem dvoře

malý Aeneas hrál, jenž byl by ti podoben tváří,
pak bych cítila míň své zklamání, samotu svoji.“

Rek však lovových slov byl poslušen, nehnul ni brvou,
ze všech možných sil svou bolest ve hrudi dusil.
Konečně pravil stručně: „Tvých velkých nezapřu zásluh,
které jen vyčíst můžeš a jež máš, královno, o mne.
Vzpomínat na Dídónu já nerad nebudu nikdy,
dokud jsem vědom sebe a duše má hýbe mi údy.

O sobě málo jen slov: já nechtěl zakrývat odjezd
pokradmu — nevěř tomu! — a nikdy jsem nepředstíral,
že si tě za choť vezmu, a nepřišel za touto smlouvou.

Kdyby mi osud byl dal, bych život po vlastním přání
trávil, a určovat směl své záměry po vlastní vůli,
nejdřív trójskému městu a hrobům předrahyých přátel
posvětil bych svůj život — pak stál by zas Priamův palác,
rychle bych trójský hrad zas postavil zdolaným druhům.

Takhle však italskou zem již Grýnéjský Apollón kázal,
kázaly italskou zem též lycké vyhledat věštby —
tot' má láska i vlast!

Když tebe tu, Foiničanku,
Karthágó v Africe poutá a pohled na vlastní hradby,
copak že nepřeješ nám, když chceme si v italské zemi
vyhledat sídlo — též já smím *jinde* si hledati říši.

Otec můj, Anchísés sám, když vůkol vlhkými stíny
halí krajinu noc, když vstávají jiskřivé hvězdy,
pořád mě ve snách nutká a hněvnou tváří mi hrozí;
nutká mě Askanios a bezpráví na drahé hlavě,
ježž já určených zemí a italské zbavuji říše.

Nyní i božský posel, ježž Iuppiter sám mi byl poslal,
— obou se dovolávám — sem rychlým přinesl větrem

rozkaz — viděl jsem sám, jak do hradeb při denním světle
vstupoval bůh — též hlas jsem slyšel na vlastní uši.
Mne již přestaň i sebe svým steskem jitřiti dále!
Nepluji v italskou zem sám od sebe!“

Dlouho, co mluvil takto, se Dídó ze strany dívá,
koulí očima hněvem a od hlavy k patě ho měří,
beze slov, pohledem němým — pak vyrazí hněvivá slova:
„Není ti bohyně matkou ni praotec Dardanos předkem,
bídníku! — Kaukas tě zplodil, jenž tvrdými skalami strmí,
hyrkánské tygřice kruté ti dávaly vemena k pití.
Nač se mám přemáhat dále? Co horšího stát se mi může?
Zasténal nad mým pláčem? Zda vůbec pohnul jen brvou?
Uronil dojat slzu? S mou láskou zdali měl soucit?
Může být bezcitnost větší? —

Vždyť nemůže všemocná Iuno,
nemůže saturnský otec se lhotejně na tohle dívat!
Na nic se spolehnout nelze!

Já žebráka vyvrženého
uvítám tady jak hosta — a šílená — dám mu půl vlády!
Ztracené koráby jeho a druhy mu ze zhouby vyrvu!

Ha! Jak vášně mě štvou!

Ted' najednou velí mu Foibos,
ted' prý lycké věštby — a nyní samým prý Iovem
poslán byl božský posel a přináší strašlivý rozkaz.
Ovšem — bohů to dílo — ti nejspíš se starají o to!

Já však tě zdržovat nechci a vyvracet výroky tvoje!
Jdi! Pluj do Itálie! Jdi za říší vichrem a bouří!

Ale ty ve středu skal, jak doufám, odplaty dojdeš!
Božstvo-li, chránící právo, má moc — pak Dídónu budeš
volat!

Já plamenem černým i do dálky budu tě stíhat,
a až studená smrt mé údy mi rozdělí s duchem,
všude tě strašit budu! Ó budeš, bídničku, ztrestán!
Zvím to, a pověst o tom i do hlubin podsvětí přijde.“

Takto se vyjádří Dídó; však přetrhne uprostřed nářek,
sklícená unikne odtud a sejde mu z očí a zmizí.

Aeneas z obavy váhá, ač dychtí mnoho jí říci.
Ji však podeprou služby a skleslé odnesou údy
v komnatu z mramoru zpět, kdež jemně ji na lůžko složí.

Aeneas, hrdina zbožný, ač rád by byl královně bolest
ztišil útěšnou řečí a velké jí soužení zmírnil,
vzdychaje z hlubin srdce a láskou rozechvěn v duši,
přec jen rozkaz boží chtěl vykonat: proto šel k loďstvu.

Tam se již trójský lid má ku práci: koráby strmé
do vod ze břehu strká — i plují smolené lodě —,
vesla pak, syrová ještě, a stožáry neotesané
snášejí, toužíce plout.

Viz, jak táhnou Teukři a proudí z celého města,
valně jak mravenců roj, když vlekou z hromady zrna,
na zimu pamatují a do své je skládají skrýše;
černý kvapí roj, jenž lup svůj horlivě snáší
travou, úzkou stezkou a tlačí veliká zrna
plecí, a jiná část zas drží pospolu řady,
líné ke spěchu nutká, a stezka se dělníky hemží.

Jakpak ti, Dídóno, bylo, když na tohle muselas hledět,
kterak vzdychalas v srdci, když vidělas, jak se tam jimi
hemží široko břeh, když z hradu jsi viděla v dáli,
kterak mořská pláň tou vřavou celá se bouří?

Lásko, ty prázdná citu, kam lidská neženeš srdce?!

Opět k slzám se snížit a opět ho získávat prosbou
Dídónu nutká srdce a hrdost podrobit lásce;
toužila zkusit všecko, vždyt' nechtěla zbytečně umřít.

„Vidíš, Anno, ten spěch, jak víří po celém břehu!
Odevšad sešli se Teukři a volá po větru plachta;
vidíš, jak na lodní zád' již věšejí radostně věnce!

Kdybych to tušit mohla, že bol tak veliký přijde,
mohla bych také jej snést — jen tohle mi udělej ještě,
ubohé, milá sestro!

Ten nevěrník jedinou tebe
ctíval a též jen tobě své myšlenky svěřoval tajné,
jediná znala jsi čas, v němž něžným byl přístupný citům.
Jdi tedy, popros ho, sestro, a tvrdému cizinci řekni:

„Nejsem to přece já, jež v Aulidě spikla se s Řeky
trójský vyhubit kmen, mé koráby nepluly k Tróji!
Mrtvého Anchísa prach jsem nedala vykopat z hrobu!
Pročpak tedy mých slov tak zarytě slyšeti nechce?

Kam ten spěch? — Necht' poslední dar dá ubohé milce!
Počkat na vhodný odjezd a na větry příhodné k plavbě.
Já ho již o ten sňatek, jež porušil, nemíním žádat,
nechci, by krásného Latska se odříkal, říše se vzdával,
žádám za pouhý čas, jen za lhůtu k úlevě vášně,
až by mě naučil osud, bych pokorně snesla tu bolest.

Prosím za tuto přízeň, již poslední, soucit měj se mnou!
Jestliže tuto mi dá, svou smrtí ji s úroky splatím.“

Takto ji prosí Dídó, a takové ubohé nářky
nosí mu zase a zas, však žádným nedá se pohnout
nářkem a žádná slova ho vůbec nemohla zviklat:
brání tu osud, bůh zavírá sluch, tak přístupný vždycky.

Jako když mocný dub, strom nadmíru starého kmene,
alpské severní vichry, hned dujíce odtud, hned odtud,
o závod vyvrátit chtějí, kmen klátí se, koruna hučí,
listí padá na zem a vysoko postýlá pŕdu —
dub však ve skále vězí, a do jaké výšky se k nebi
tyčí, tak hluboko se, až k podsvětí, kořeny táhnou.

Nejinak ze všech stran naň domluvou doráží Anna
stále, neb soucitný duch jich bolest hluboko cítí,
on je však rozhodnut pevně, i kanou nadarmo slzy.

Dídónino zoufalství

Tu teprv ubohá pozná, že osudem všechno se děje,
chce už jen smrt, jí nebeskou báň je protivné vidět.

Aby to provedla spíš a života zbavit se chtěla,
strašný přiměl ji zjev: když pálila kadidlo vonné,
spatřila na oltáři, jak zčernalo obětní víno,
změněné v hnusnou krev, když k úlitbě vylito bylo.
Nikomu o tom zjevu, ni vlastní neřekla sestře.

Mimoto v jejím domě byl postaven z mramoru chrámec
manžela dřívějšího, jež poctou ctívala zvláštní,
stužkami z bílé vlny a slavnostním listím ho věnčíc:
odtud mužův hlas prý slyšela, jako by volal,
kdykoli černá noc svým stínem halila zemi.

Občas i ze střech výr v své samotě žalostnou píseň
úpěl a táhlý tón prý vydával, jako by plakal.

Mimoto mnohé věštby, jež zbožní pěvci jí řekli,
strašnou ji výstrahou děsí.

A jako by Aeneas divý
ve snách ji šílenou honil, a též se jí pokaždé zdálo,
jak je nechána sama a bez konce samotna kráčí
cestou a Tyřany své jak v pusté krajině hledá.

Jako když Eumenid šik král Pentheus v šílenství vidí,
vidí i dvojí slunce a dvojí se zdají mu Théby —
neb jak na scéně někdy vrah Orestés agamemnonský,
matkou s pochodní v ruce a černými háďaty honěn,
prchá, však na prahu zas jsou Lítice, mstitelky hříchu.

Když tedy šílený záměr ji posedl, zmoženou bolem,
když se už rozhodla zemřít a určila chvíli a způsob,
předstírá naději čelem a tajíc úmysl tváří,
přistoupí k smutné sestře a těmito slovy se ozve:

„Již jsem našla cestu, ó milená — blahopřej sestře! —
která mi jej buď vrátí, neb lásky k němu mne zbaví...
U hranic Ókeanu, kde večer zapadá slunce,
národa Aithiopů je území, obrovský Atlás
točí tam na plecích nebem, jež kráší planoucí hvězdy.
Odtud z Massýlů kmene jsem zvěděla o čarodějce,
strážkyni hesperských sadů, jež na stromě posvátné větve
hlídala s bdělou péčí a pokrm dávala draku,
krmíc ho čistým medem a mákem zovoucím k spánku.

Tvrdí, že umí zahnat svým říkáním ze srdce lásku
každému, na jiné zas zná těžkou seslati vášeň,
vodu že v řekách staví a nazpátek obrací hvězdy,
v noci že zaklíná duchy, a mohla bys vidět, jak duní
pod kroky země a z horstev jak dolů scházejí habry.

Bohy si za svědky беру a drahou tvou hlavu i tebe, sestro, že magických věd jen velmi se nerada chápu.

Postav hranici tajně zde v obydlí, vysoko k nebi, na ni dej mužovu zbraň, již v domě ten nevěrník nechal, dej tam i veškery šaty a také manželské lůžko, které mi přivedlo pád — chci zahladit vzpomínku každou na toho kletého muže, a také to poroučí kněžka.“

Řekla a umlkla Dídó a bledost jí pokryla líce.

Přec však nemyslí Anna, že smrt svou zastříti míní zvláštním obřadem tímto a netuší hlubokost vášně, horších se nebojí věci než po smrti prvního muže.

Proto ten rozkaz koná.

Dídó, když hranice velká již pod nebem ve vnitřku domu z velkých dubových polen, i sosnových, zřízena byla, celou pohřebním listím a věnci ji ovine kolem, navrch položí meč, jež zanechal, veškeré šatstvo, rovněž i obraz jeho, jsouc příští si vědoma smrti.

Oltáře stojí kolem a s volnou kadeří kněžka třikrát hromově volá sto bohů, Erebos, Chaos, trojitou Hekatu též, tři tvářnosti Diany panny.

Potom je kropí vodou, jak tvrdí, z avernských zdrojů, vybírá šťavnaté býlí, jež mlékem černého jedu kypí a za plné lundy je utáto bronzovým srpem, žádá výrůstek z čela, jenž hříběti zlíhlému vzat byl, kouzlo to odňaté matce.

Dídó nad ohněm s tlučí a s čistýma rukama stojí, s jednou vyzutou nohou a v oděvu zbaveném sponek, volá bohy jdouc na smrt a hvězdy osudů znalé,

potom, je-li kde bůh, jenž dbalý a vědomý práva
milence na péči má, když nešťastná láska je stihla.

Noc je a tvorstvo, již mdlé, se oddává klidnému spánku,
všecko, co na zemi jest: spí les, spí bouřlivé moře,
zatímco středem dráhy se sunou po nebi hvězdy,
mlčí každé pole. — I dobytek, barevné ptactvo,
žijící u jasných vod neb daleko široko v křoví,
v klidném leží spánku a pod křídlem mlčící noci
nemyslí na žádné trudy a tlumí starosti všecky.

Jediná foinická Dídó, ta ubohá, pokoje nemá:
nikdy ji nejímá spánek, klid noci se na zrak a srdce
nesnáší, trýzeň roste a znova se budící vášeň
zuří a hněvný žár v ní klokotá divokým varem.

Konečně přemýšlet začne a v duši jí myšlenky víří:
Běda! Co zamýšlím zas? Mám dřívější ženichy nyní,
ztupena, opět shánět? Mám Nomády za sňatek prosit,
jichž jsem se tolikrát zřekla, že nejsou hodni mé ruky? —

Mám tedy s Trójany plout? Mám otrocké rozkazy konat —
protože snad jsou rádi, že dřív jsem jim pomocna byla,
a snad dosud jsou vděčni a čin můj v paměti mají?

Kdo však, kdybych i chtěla, to připustí? Kdo by mě přijal,
protivnou, na pyšnou loď? — Což neznáš, necítíš ještě
Láomedontova rodu, ty nešťastná, přísahy křivé?

Nuže, co teď? Mám prchnout — jít s lodníky jásajícími —
sama? Či s Tyřany svými i se vším se ve zbrani lidem
vnucovat, když jen stěží jsem z vlasti je odtrhnout mohla?
Zas je mám na moře hnát — jim kázat rozepnout plachty?

Nuž, jak zasloužíš, zhyň! Svůj bol hled' skončiti mečem!

Dojata slzami mými, ty první, sestro, mě vrhlas,
vášnivou, do té bídy a vydala cizinci tomu!

Nebylo tedy mi přáno žít bez viny, manželství prosta,
jako to u zvíře bývá, a nezažít takové strasti!
Věrnost jsem nezachovala, kdys slíbenou Sychaeu v hrobě!“

Takové trpké nářky ta ubohá vyráží z prsou.

Aeneův náhlý odjezd

Vysoko na zádi lodní rek Aeneas uchystán k plavbě,
poklidným spánkem spal, když dokončil přípravy všecky.
Vtom se mu jakýsi bůh, jenž v téže se podobě vracel,
opět ve snách zjevil a zase mu výstrahu dával,
ve všem Hermovi roven, i barvou pleti i hlasem,
také plavými vlasy a mladými švarnými údy.

„Můžeš pokojně spát, když tahle ti pohroma hrozí?
Nevidíš, bohynin synu, jak vzápětí hrozí ti zhouba?
Zpozdílý! Slyš jen větry, jak právě ti příznivě vanou!
Úskok a strašný čin má na mysli, chtějíc se zabít,
Dídó a hněvný žár v ní klokotá střídavým varem.

Neprchneš opřekot pryč, když možno ti opřekot ujet?
Uvidíš za krátký čas, jak loďstvem moře se vzdouvá,
strašné pochodně planou a ohněm pobřeží sálá,
jestliže dočkáš rána a Zora tě na souši stihne!

Hleď, již průtahy zkrat! — Je měnlivá vždycky a vratká
žena!“

To praví ten bůh, pak v černé noci se ztratí.

Tu teprv náhlým snem je Aeneas nadmíru zděšen,
rychle se vzchopí z lůžka a pohání k chvatu své druhy:
„Honem, druhové, vzhůru a k veslům sedněte kvapně,
pospěšte, rozviňte plachty! Bůh poslaný z vysokých nebes

opět pobízí nás, všech lodí pletená lana
přetnout a kvapně odplout. Již jedeme, svatý ty bože,
buď si kdo buď, tvých rozkazů zas chcem poslechnout rádi.
Ty nám milostiv budiž a pomáhej, příznivé hvězdy
na nebi dej!“

Pak meč jak blesk v té vytrhne chvíli
z pochvy a v tentýž mžik tou ocelí přeseke lano.

U všech je stejný zápal, i popadnou věci a běží.
Již byl vyprázdněn břeh, již loďmi je pokryto moře —
veslem čerí pěny a modravou hladinu brázdí.

Dídónina sebevražda

Opustí zlaté lůžko i Títhóna, manžela svého,
Zora a po všech zemích zas nové rozsévá světlo.

Vidouc Dídó z hradu, jak den se již počíná bělat
a jak korábů řad již plnými plachtami pluje,
kterak je prázdný břeh, jak veslař v přístavu žádný,
ve svou půvabnou hrud' ráz na ráz rukama bije,
zlatý si trhajíc vlas: „Což při Diu vskutku ten tulák,“
zvolala, „odejde odtud a naši se vysměje moci?“

Copak se nezbrodí lid? Proč vesměs z celého města
rychle se nežene za ním a nestrhne koráby z lodnic?
Honem! Pochodně sem, sem zbraň! Již chopte se vesel!

Copak to mluvím? Kde jsem? Což mate mi šílenství rozum?
Ubohá! Teprve teď tím zrádným jednáním trpíš?
K tomu byl čas, když dávalas trůn! Hle, věrná ta ruka
člověka, jenž prý má své otcovské penáty s sebou,
který starého otce prý na svá bedra si vložil!

Zdali jsem nemohla já jej vyrvat přátelům jeho,
rozsápat, rozmetat v moře, dát druhy i samého Iula
pobít a vlastnímu otci ho na stůl předložit k jídlu?

Byl by však jist ten boj svým výsledkem? Kdyby i nebyl!
Z koho jsem měla mít strach, chtít umřítí? Měla jsem spálit
tábor a zapálit loďstvo a zároveň otce a syna
vyhubit se vším rodem a potom v plamen se vrhnout!

Slunce, jež každý ěin svým světlem na světě vidíš,
strůjkyně milostných trýzní a svědkyně, královská Iuno,
Hekato, vzývaná v městech, když noc jest, na křižovatkách,
hříchů mstitelky, Diry, a bohové Dídóny mroucí,
obratte pozornost svou, jak zasloužím, k těmto mým mukám!
Vyslyšte tuto mou prosbu: Když nutno je, aby ta bídná
hlava se dostala v přístav a k pevné připlula zemi,
vytčen-li tento mu cíl, když Iovův osud tak žádá,
aspoň ať chrabrý lid jej souží válkou a boji,
ať je ze země štván, ať z náručí synova vyrván
za pomoc musí žebrať a nehodnou zhoubu svých druhů
vidí, ať nečestný mír je konečně donucen přijmout
a ať sladkému žití a vládě se netěší dlouho,
nýbrž ať před časem padne a nepohřben zůstane v písku! —
Toť má prosba, ten hlas již naposled vylévám s krví.

Vy však, Tyrané moji, i kmen ten i potomstvo všecko
záštím stíhejte vždycky, ten vděk mým prokažte kostem!
Nebudíž žádných smluv, též lásky k těm národům nikdy!

Nechat' nějaký mstitel se z našich kostí pak zrodí,
který mečem i ohněm by dardanskou osadu stíhal,
teď neb v pozdější čas, jak síly se naleznou k tomu!
Břeh buď na úkor břehu a vodám vody, zbraň zbrani,
boj buď jim, buď potomkům jejich — toť kletba je moje.“

Praví a zjitřený duch se zmítá na všechny strany,
neboť ukončit hledí co nejdřív protivný život.

Stručně pak osloví Barku, jež bývala Sychaeu chůvou,
neboť z její chůvy je v dávné vlasti jen popel.
„Poslyš, milená chůvo, mou sestru mi zavolej, Annu,
řekni, ať říční vodou si neváhá pokropit tělo,
ať sem přivede ovce a k očistě určené věci,
potom ať přijde! — Ty skráň hled' svatým si ověnit vínkem!

Oběť v úmyslu mám, již rádně jsem začala ondy,
vykonat styžskému lovu a trampotám učinit konec —
hranici s dardanskou hlavou chci také plamenům dáti.“
Řekla, i spěchá chůva, jak stařenka spěchati může.

Dídó v zimničním chvatu a šílená úmyslem strašným,
zrakem krvavým koulí a tvář, jež všecka se chvěje,
skvrnami podlitu má a bledá blízkostí smrti,
vrazí do nitra domu, kde vysoká hranice stojí,
vystoupí na její vrch jak zběsilá, vytrhne z pochvy
dardanský meč, jenž na tento cíl kdys vyžádán nebyl.

Jakmile Aeneův šat, jak známé spatřila lůžko,
v slzách a vzpomínkách trpkých jen krátkou prodlela dobu,
potom na lůžko klesla a naposled mluvila takto:

„Památky, kdys tak drahé, když osud a bozi mi přáli,
přijměte teď mou duši a muk těch hrozných mě zbavte!
Konec, života běh jsem skončila, určený losem,
můj pak vznešený Stín již do říše temnoty půjde. —

Město jsem zřídila slavné, své vlastní viděla hradby,
za muže vzala jsem pomstu a ztrestán vražedník bratr —
šťastná, ach, jak šťastná — jen nikdy sem nemělo připlout
neblahé dardanské loďstvo a našich břehů se dotknout!“

Vtiskla pak v podušku líce a pravila: „Bez pomsty zemru, chci však zemřít takto, nechť tak, nechť takto jdu k Stínům!

A ten ukrutný Dardan ať z hladiny vidí ten oheň, poselství naší smrti a neblahé znamení jemu!“

Praví, a za těchto slov ji zhlédnou služebné ženy, jak již pod mečem klesá, jak vřelou kypící krví pění se meč, jak ruce se rdí.

Hned pronikne pokřik v paláci do hrdých síní a po městě zděšeném bouří Pověst a lkání a vzlykot a ženské hořekování v každém se ozývá domě a celé ovzduší hlasným kvílením nejinak zní, než kdyby se nepřítel vpádem Karthágo kácelo v prach neb dávný Tyros a po všech střechách lidí a bohů se válel zuřivý plamen.

S hrůzou slyší to sestra a bez sebe úprkem běží, nehty si hyzdí tváře a pěstmi se do hrudi bije, středem lidu se řítí a mroucí Dídónu volá:

„To bylo tohle, má sestro? Tys chtěla mě ošidit klamem? Tohle mi hranice tato, ty oltáře, oheň ten chystal?

Nad čím dřív mám lkát v své samotě? Za družku skonu sestru jsi nechtěla mít? Ó kéž jsi mě pozvala k smrti, tentýž bol, táž chvíle by mečem zhubila obě! —

Já jsem rukama svýma to stavěla, volala bohy otcovské, abych — krutá — tu chyběla, když tu tak ležíš!

Zhubilas sebe i mne, svůj národ, sídónské otce, sestro, i vlastní město! —

Sem vodu, ať vymyju její ránu, a ještě-li dech, již poslední, vznáší se nad ní, slíbám ho.“

Zvolala takto; pak vystoupila po stupních vzhůru, sestru, jež dýchala ještě, k svým prsům v objetí tiskla s nářkem a temnou krev jí šatem stírala z rány.

Dídó těžké oci chce povznést — avšak ji síla opouští — vbodnutá v hrud' jí syčí hluboká rána.

Třikrát se pozvedá z lůžka a přitom se o loket opře, třikrát klesá nazpět a hledá těkavým zrakem vysoko na nebi světlo a zalká, sotva je zhlédne.

Tehdy všemocná Iuno, jež soucit cítila s dlouhým bolem a těžkou smrtí, jí poslala Iridu z nebes zbavit zápasu duši a spojení s údy ji zprostit.

Ježto ni pro zlý skutek ni osudem nemřela Dídó, nýbrž předčasnou smrtí a náhlým návaem vášně, dosud rusý vlas jí z temene nevzala ještě bohyně Persefoneia a Ditovi nepřiřkla hlavu.

Proto již rosná Íris se snáší na zlatých křídlech, tisícem měňavých barev se kmitajíc naproti slunci, stane pak nad její hlavou: „Já Ditovi z rozkazu vzdávám tuhleť oběť a tebe již zprošťuji tohoto těla.“

Potom pravicí vlasy jí ustřižne: najednou zmizí všechno tělesné teplo a do větrů ustoupí život.

KNIHA V

Na cestě z Karthága do Itálie byl Aeneas větrem opět zahnán na Sicílii. Hry, založení města Acesty, klidné odplutí do Itálie pod ochranou Neptunovou

Aeneas opět zahrán na Sicílii, kde ho vlídně přijal král Acestes

Pevně jsa odhodlán plout, byl zatím v středu své cesty
Aeneas, hladinu brázdil, jež ztemněla severním větrem,
k hradbám se díval zpět, v nichž hranice nebohé kněžny
jasnou září plála — a nevěděl, odkud ten plamen.

Tróúm je však známo, jak trpká rodí se bolest,
kdykoli vroucí láska je znectěna — čeho je všeho
schopna ve vášni žena — a zlá se v nich předtucha budí.

Jsou již na širém moři a není vůkol už nikde
vidět nižádnou zem, jen odevšad moře a nebe —
náhle tu temný mrak jim vyvstal nad samou hlavou,
noc jim nesa i bouři — a v temnu se zježily vlny.

Tu i sám Palinúros, jenž na zádi kormidlo řídil,
zvolal: „Proč takový mrak nám najednou obestřel nebe?
Copak to, Neptune otče, jen zamýšlíš?“

Po těchto slovech
poručí svinout plachty a mávat silnými vesly;
bokem pak naproti větrům dá otočit plachty a praví:

„Kdyby mi Iuppiter sám dal záruku, Aenee chrabřý,
doplout k italským nivám bych nedoufal v takovém čase;
směr teď změnilý větry a z temného západu vstaly,
lodím fučice v bok, shluk mraků se ze vzduchu sráží.
My však větrům čelit a podniknout takový zápas
nemáme sil; je mocnější osud — nuž poslušní budme!
Zařídme směr, kam volá: vždyť není daleko, myslím,
Erykův bratrský břeh, nám příznivý sicilský přístav,
dobře-li polohu hvězd, již poznanou, v paměti chovám.“

Odpoví zbožný rek: „Já sám již poznávám dlouho, že to tak žádá vítr, a ty že se nadarmo vzpíráš. Zaměň plachtami směr, vždyť není mi milejší země, v níž bych raději chtěl své chabé zakotvit loď, nežli kde trójský rek, můj milý Acestes, žije, země, jež ve svém lůně mi chová otcovy kosti.“

Domluvil. K přístavu plují a příznivý západní vítr nadme jim lodní plachty i ženou se koráby kvapně, až pak ke známým břehům se blíží, radosti plni.

Zdaleka z výšin hory král Acestes s podivem hledí, že se tam blíží loďstvo — a přátelské — kvapí je vítat, v ježaté medvědí kůži a s ostrými oštěpy v ruce.

Acesta trójská matka kdys zrodila, ale byl zplozen Krímísem, sicilskou řekou — avšak dávných pamětliv předků, přál jim, že nazpět přišli a z polních zásob je hostil, vlídně jim podával jídlo a velkou jich únavu mírnil.

Aeneas obětuje na hrobě zemřelého otce Anchísa a ohlašuje hry k jeho počtě

Jakmile příští den svým východem zapudil hvězdy sluneční jas, hned všechny své druhy dal z celého břehu zbožný Aeneas svolat a pravil na náspu stoje:

„Slavný Dardanův rode, jenž z božské krve jsi vzácné, plní se roční kruh, již minuly měsíce všechny, co jsme tu popel a kosti, když otec zvěčnělý shořel, pohřbili v zemské lůno a zřídili smuteční oltář.

Dneškem, myslím, nám nadešel den, jež za trpký vždycky, vždy však i za svátek mít, jak bozi jste určili, budu.

Kdybych i trávil ten den jak vyhnanec v afrických Syrtách,
kdybych i v řeckém moři byl zajat — v Mykénách samých,
přec bych výroční oběť a slavnostní pořádal průvod
řádne a na oltář jeho bych nakupil povinné dary.

Ted' však k otcovým kostem a k popelu jeho jsme přišli
— nikoli bez vůle bohů, ba myslím, na jejich pokyn —
bezděky, větrem hnáni, a v přátelský přístav jsme vpluli.

Nuže ted' slavnou tryznu mu pospolu vesele slavme!
Také větry prosme, a až pak založím město,
prosme ho, aby co rok své oběti přijímal v chrámě!

Acestes, rodem Trójan, vám každému do lodi dává
k oběti po dvou býcích — nuž pozvěte otcovské bůžky
k hodům, jakož i ony, jež hostitel Acestes ctívá!

Jakmile živný den nám přinese, smrtelným lidem,
devátá jasná Zora a paprsky odkryje zemi,
závody rychlých lodí chci nejdřív stanovit Teukrům,
potom kdo vyniká během, i těm, kdo smělí jsou silou,
také kdo v házení kopím a v rychlých střelách je mistrem
nebo kdo řemením krutým si troufá podstoupit zápas —
všichni ať k závodům přijdou a hledí vítězství dobýt.
Ted' bud' posvátné ticho a skráně si oviňte věnci!“

Řekl a matčinou myrtou si Aeneas ověncil skráně.
Totéž Helymos činí i Acestes zralého věku,
mladý i Askanios a po nich i ostatní mužstvo.

Potom z porady vyšel a s mnohými tisíci kráčel
Aeneas k otcovu hrobu a velkým byl obklopen davem.

Na rov dle obřadu lil dva poháry čistého vína,
dva též čerstvého mléka, dva poháry obětní krve,
květiny nachové barvy pak sypaje, takto se ozval:

„Vítej, zvěčnělý otče, ó vítej, popele drahý,
k němuž se vracím marně, ó otcův Stíne, ó duše!
S tebou mi nebylo přáno jít vyhledat italskou zemi,
osudem určené nivy, ni neznámý italský Tiber.“

Praví — a kluzký had vtom vyleze zespodu rovu
ohromný, v závitů sedm a v sedmero kruhů se vine,
klidně se kolem rovu a okolo oltáře plíží.
Tmavými skvrnami hřbet je ozdoben, skvrnitá záře
zažihá šupiny zlatem — jak v mracích duhový oblouk
na tisíc metá barev, když naproti slunci je rozpjat.
Aeneas nad zjevem žasne.

Had dlouhým tělem se plížil
miskami obětními a třpytnými číšiemi vína,
okusil z obětí něco a potom nečině škody
dospodu mohyly vklouzl a opustil oltář, kde jedl.

Oběť počatou dřív tím pilněji obnovit chvátá,
nevěda, zda to duch místa, či od otce Anchísa posel;
dvě hned porazit velí dle obřadu obětní ovce,
tentýž počet vepřů a býků s černými hřbety,
z misek pak ulévá víno a velkého Anchísa duši
volá, pouhý to stín, jenž k oběti z podzemí přišel.

Také druhové jeho, jak mohou, snášejí dary,
rádi je na oltář kladou a dávají porážet býky,
talíře chystají jiní, a jiní zas ležíce v trávě
hrnou pod rožně uhlí a pekou vnitřnosti žertev.

Hry

Přišel žádoucí den, když zářící Solovi koně
s jasným slunečním světlem i devátou Auroru vezli.

Pověstí šířenou všude a slavného Acesta jménem
přiváben sousední lid, jenž radostně naplnil břehy,
Trójany vidět chtěli a leckdo i zápasit s nimi...

Odměny ze všeho nejdřív jsou složeny do středu dráhy,
na oči: trojnože svaté i čerstvé věnce a palmy,
vítězných zápasníků to odměny, všeliké zbraně,
nachem barvená roucha a talent zlata a stříbra.

Vtom již počátek her jim hlásá polnice z hráze.

Závody lodní

Nejdřív koráby čtyři se do boje o závod pustí
stejně, s těžkými vesly a vybrané ze všeho loďstva.
Ráznými veslaři vkvap svou Velrybu pohání Mnéstheus,
Mnéstheus, brzy už Ital, jenž předkem je Memmiů slavných,
Gyás Chimairu řídí, jež ohromná, ohromné stavby
byla jak plovoucí město, a mládež ji trojřadím vesel
žene a trojí řadou se vesla jim zvedají lodní.
Sergestos — Sergiův dům má nyní od něho jméno —
na velkém Kentauru pluje a Kloanthos na tmavé Skylle,
od něhož Kluentiové, rod římský, jméno své mají.

Naproti pěnivým břehům je skalina, opodál v moři,
do které buší vlny a občas ji pod vodu noří,
kdykoli v zimní čas jsou větrem zakryty hvězdy;
za ticha stojí mlčky a nad vodu zdvívá se plochý
povrch, výslunné místo a potápkám lahodný pobyt.

Na tom zelený cíl dá postavit z dubové větve
Aeneas v znamení plavcům, by věděli, odkud se mají
vrátit a dlouhý běh zas kruhem zatočit nazpět.

Losem zaujmou místa a na lodích vůdcové sami
září zlatem v dálku a skvostným nachovým rouchem.

Ostatní mladí plavci si listím z topolu věncí
skráně a holé plece jim svítí olejem lesklým.

Sednou si na své lávky a ruce jsou vztaženy k veslům —
každý na povel čeká pln napětí, tlukoucí srdce
trapnou bázní jim skáče a touhou po chvále hoří.

Jakmile polnice hlas dá znamení, bez dlení všichni
vyrazí ze svých míst, křik plavců proniká k nebi.
Každým trhnutím paží se hladina brázdí a pění,
v stejný čas jest brázděna pláň, kol všecko se moře
otvírá, rozryto vesly i lodním trojhrotým zobcem.

Nevrazí dvojspřeží koní, když závodí, s takovým tryskem
na pláň, puštěno z ohrad, a nejedou vozy tak prudce,
není tak nachýlen vozka, když šlehá letící koně
otěží pohybů volných a s bičem se kupředu kloní.

Tleskotem tehdy a hlukem a účastným příznivců křikem
zvučí veškeren háj, hluk valí se sevřeným břehem,
od vrchů hlučících křikem se ozvěna do dálky šíří.

Vyjede po vlnách z řady a unikne ostatním sokům
Gyás za vřavy hlučné a za ním Kloanthos v patách,
ten má sic lepší vesla, však koráb je zdlouhavý tíhou.

Za nimi Velryba pluje a Kentaur ve stejné dálce,
všemožně hledí oba, by získali přednější místo —
hned je Velryba první, hned předjíždí veliký Kentaur,

hned jsou pospolu zase a plují ve stejné řadě,
brázdíce slaný brod svým kýlem veliké délky.

Ted' již ke skále plují a jsou již při samém cíli,
když vtom vítězný Gyás a první na moři volném
vzkřikne, na správce lodi se osopí, Menoita, takto:

„Kam tak daleko vpravo? Kam zahýbáš? Semhle řid' plavbu!
Břehu se drž! Pluj vlevo, ať veslo se dotýká skály!
K moři ať míří jiní!“

Tak vykřikne — ze skal však skrytých
Menoités obavy pln, běh korábu zahýbá k moři.

„Kam to zas vzdaluješ lod'? Pluj ke skále!“ poznovu Gyás
zuřivě volá ho zpět. Vtom za sebou Kloantha spatří,
kterak v patách mu je, jak blíže se u břehu drží,
po boku Gyovy lodi, až u samé hučící skály
v levý zahýbá směr — spíš dovnitř — vítěze Gya
mine, již obeplul cíl, již vesluje v bezpečných vodách.

Tehdy veliký bol se vznítil jinochu v srdci,
na tvář mu vyhrkly slzy a Menoita, liknavce toho,
nedbaje na svou hodnost ni bezpečí ostatních druhů,
srazil z vysoké zádi a do vln ho po hlavě shodil.
Kormidla ujal se sám — ted' velitel lodi a správce —
pobízí lodní mužstvo a kormidlo ke břehu stáčí.

Menoités, starší muž, když konečně z hlubiny mořské
vyplul a veškerý šat měl promočen, vylezl ztěžka
na vrchol blízké skály a na suchém temeni sedl.

Smál se mu trójský lid, když padal a zase když vyplul,
směje se ted', když vidí, jak slané peřeje plije.

Tehdy nadějí vzpláli dva poslední: Sergestos, Mnéstheus,
rychle že předjedou Gya, jenž nyní se zpožďoval v plavbě.

Sergestos dostal se vpřed, již také blíží se k skále, délkou celé lodi však nepředjel, nýbrž jen částí — zobcem mu po boku je už Velryba, sokyně jeho.

Řadami vlastních plavců tu kráčeje, Mnéstheus své druhy pobádal takto: „Ó nyní, ó nyní mávejte vesly, slavného Hektora druzi, jež v poslední hodině Tróje zvolil jsem za své druhy, teď projevte takovou sílu, takovou zdatnost myslí, již měli jste v afrických Syrtách, jakož i v Ijónském moři, kde zuřily malejské proudy. Prvním už netoužím být, já Mnéstheus, zvítězit nechci — ačkoliv — ne! — ať zvítězí ten, komu Neptun to určil! Avšak poslední být je ostuda — zvítězte raděj! Odvrátte potupu tuto!“

A lodníci s napětím krajním veslují — mocnými rázy se otřásá kovaný koráb, ubíhá pod ním moře a lomcuje supění těžké vyprahlým hrdlem a údy, proud potu se odevšad lije.

Vtom však náhody hrou jim zjednána žádoucí výhra: když totiž Sergestos chtěl, jak ztřeštěný, přihnati koráb ke skále, příliš vlevo, tu v záludném místě se octl — dlouhý výběžek skal jej nešťastně zachytil v letu, úderem zachvěl se útes, však nárazem praskla mu všecka vesla a na skále loď svou přídí uvázla náhle. Vzkřikne tu zděšené mužstvo a vyskočí — nemohou dále! Železem pobité žerdě a sochory s ostrými hroty snesou a v mořském víru svých vesel chytají zlomky.

Mnéstheus radosti plný a rozjařen příhodou šťastnou, rychlými údery vesel a volaje na pomoc větry, letí po vlnách dolů a sjíždí po volném moři.

Jako když ze své skrýše je holub vyplašen náhle,
který v dutinách skal má sladké hnízdo a domov,
hlasitě třepaje křídly a vyděšen ze svého hnízda
odletí do pole pryč, však zakrátko po tichém vzduchu
vznáší se průhlednou drahou a nehýbe hbitými křídly —
takto i ujíždí Mnéstheus a Velryba střelhbitě brázdí
poslední kus, sám v rozběhu let jej kupředu nese.

Předjede Sergesta nejdřív, jenž na vrchu skalného bradla
s námahou v mělkých brodech se lopotí, o pomoc marně
volá a snaží se plout, ač lod' má zlomená vesla.

Potom dohoní Gya a Chimairu ohromné stavby,
kterou předhoní též, vždyť řidiče zbavena byla.

Zbývá Kloanthos sám, jen jediný, na konci dráhy.
Také za ním se pustí a s veškerou silou ho stíhá.

Tu teprv zdvojí se křik, neb všichni ho voláním sílí,
jak ho tak úsilně stíhá, a hlukem se ozývá nebe.

Tito zde nemohou snést, když dobytá pocta a cena
měla jim vyrvána být — chtí život za slávu dáti,
ony zas sílí úspěch, i mohou — jim zdá se, že mohou.

Snad by i dojeli stejně a tutéž získali cenu,
kdyby vtom obojí dlaň byl Kloanthos nevztáhl k moři,
nebyl se modlil vroucně a k slibům nevolal bohy:

„Bozi, co vládnete mořem, a po jejichž hladině pluji,
vám já od srdce rád, když splníte tuto mou prosbu,
na břehu bílého býka dám před váš postavit oltář,
útroby do moře vrhnu a uliji čistého vína.“

Řekl, a v mořské hloubi ho ihned slyšely všechny
Néreoovny, sbor Forkův i panenská Panopeia.

Otec pak Portunus sám jej mocnou popohнал rukou v plavbě — i letěla loď jak perutná střela neb vítr, spěchajíc k suché zemi a zajela v hluboký přístav.

Tehdy Anchísův syn dal svolat závodní plavce, po zvyku vydal rozkaz, by hlasatel velikým hlasem Kloantha provolal prvním, a sám jej vavřínem ovil.

Za dar pro každou loď dal po třech na výběr býcích, dal též přinésti vína a celý stříbrný talent.

Avšak samým vůdcům dá zvláštní odměny čestné:

zlatem prošíty plášť dá vítězi — široký kolem nachový táhne se lem, jež kráší záhyby dvojí.

Vetkán byl královský hoch, jak na vrchu lesnaté Ídy honí jeleny rychlé svým lovcím kopím a během, jako by udýchán byl — vtom Iovův zbrojnoš ho v letu chopí křivými drápy a do výše unáší z Ídy.

Strážci dlouhého věku tu za ním zdvíhají ruce — nadarmo — zuří psové a do vzduchu štěkají vztekle.

Tomu, kdo druhého místa si vlastní zdatností dobyt, krunýř ze zlatých kroužků, jež tvořily trojitě dráty, daruje, aby ho nosil, by hrdinu krášíl a chránil.

Rekovi Démoleu jej vítězný Aeneas odňal dravého u Simoentu a pod strmým ílijským městem. Sotva ho shrbeni nesli dva sluhové, Sagaris, Fégeus, spletený z četných kroužků, však dříve v něm Démoleos během Trójany hnál, když prchali úprkem z bitvy.

Za třetí stanovil dar dvou kotlů zrobených z mědi, ze stříbra tepané číše, jež vypouklé obrazy měly.

Všichni tak odměny došli a každý s poklady svými krácel si pyšně a skrání měl věnčenu nachovou stužkou,

zatímco pracně a stěží se odtrhnul z hrozivé skály,
po ztrátě tolika vesel a oslaben po jedné straně,
stíhán posměchem lidu, se neslavně Sergestos vracel.

Tak jak nejednou had je nalezen na cestě někde,
budtože kovaný vůz jej přejede nebo ho těžce
raní pocestný člověk a napolo mrtvého nechá.
Nadarmo prchnout chtěje se snaží svíjeti v kruhy;
zdravou částí je vzdorný, zrak plane a šíje se zvedá
sycíc, však zchromlá část jej zdržuje, třebaže hledí
o své se opírat uzly a sám v své články se svíjí —
takto se šinula loď, jen pomalu s takými vesly.
On však rozepjal plachty a s plnými plachtami veplul.

Také Sergestu dar, jak slíbil mu, Aeneas vydal,
rád jsa, že zachránil koráb a nazpět přivedl druhy;
služku, jež uměla práce, jimž bohyně Minerva učí,
Folou, rodem z Kréty, a dvojčata u prsou měla.

Běh

Skončiv závody tyto, šel zbožný Aeneas kvapně
na velkou travnatou pláň, již vyrostlý na horských vrších
věncil dokola les, kde ve středu údolí byla
okrouhlá závodní dráha.

Tam s mnohými tisíci lidu
do středu sedadel kráčel a zaujal vysoké křeslo.

Tam pak vyložil ceny a lákal výhrami chtivost
každého, kdo by snad chtěl brát podíl v závodech během.

Odevšad hrnou se Teukři i Sikáni pospolu s nimi,
Euryalos a Nisos však zvlášť:
mladistvý Euryalos, jenž vynikal obzvláštní krásou,
Nisos, jenž čistou láskou ho miloval.

Po nich se zvedl

Diórés, vzácný rodem, vždyť z kmene byl Priama krále,
Salios po nich a Patron. Z nich tento byl Akarnán rodem,
onen z arkadské krve a pocházel z Tegey města.
Potom Helymos povstal a Panopés, sicilští hoši,
mládenci zvyklí lesům a průvodci Acesta kmeta,
mimoto mnozí jiní, jež pověst ukrývá v temnu.

Aeneas uprostřed nich pak začal mluvit takto:

„Vštěpte si řeč mou v srdce a poslyšte s radostnou myslí:
Žádný z vašeho počtu mi bez daru nepůjde odtud.
Krétská dvě kopí mu dám, jež leštěným hrotem se třpytí,
dvojitou každému dám též sekyru, zdobenou stříbrem.
Jednotně všem je určen ten dar. Tři vítězi dojdou
odměn a oliva bledá jim každému ovine skráně.
První dostane koně a skvostný náprsník na něj;
druhý obdrží toul, jenž thráckých šípů je plný,
amazonský, a zlatý pás okolo něho se vine,
vespod pak spinadlo jest, jež tvoří drahokam oblý,
řeckou přilbicí touto se spokojí závodník třetí!“

Pravil, i zaujmou místa, a jakmile znamení dáno,
vyrazí na závodišť a od prahu jeho se vzdálí:
vyletí vpřed jak bouřlivý déšť — zrak napjatý k cíli.

První vyrazí Nisos a daleko od druhých soků
letí kvapněji větru a rychleji křídlatých blesků.

Za ním nejbliže jest, však v dlouhé mezeře nejbliž
běží Salios druhý a za ním, o něco dále,
třetí je Euryalos.

Helymos za Euryalem je nejbližší, ale hned za ním
Diórés letí prudce a v patách za ním se žene,
skloněn až ku pleci jeho, a byl by ho při delší dráze
možná předběhl přec, neb pochybnou učinil výhru.

Téměř na konci dráhy, když bezmála samého cíle měli už doběhnout mdlí, vtom nešťastně smekl se Nisos na kluzké rozlité krvi, jak z býků obětovaných na zem se vylila právě a zmáčela zelenou travu.

Jinoch už vítězstvím jásal — vtom na zem chodidlem šlápl, noha mu ujela v běhu a tváří najednou padl do té nečisté louže a posvátné ze žertev krve.

Mysle však na Euryala a vzájemnou přátelskou lásku, vrhne se Saliu vstříc, jak z kluzké dráhy se zvedá: naznak Salios padne a v mokrý písek se svalí.

Vyletí Euryalos a první, Nisovou službou, příběhne s potleskem vítěz, a s pochvalným voláním druhů. Potom Helymos přiběhl, pak Diórés, poslední vítěz. Vtom vsak k divákům všem, již v prostorném hledišti sedí, Salios hlasitě zvolá, zvlášt k předním sedadlům otců, aby mu vrácen byl dar, jenž vzat mu byl způsobem lstivým.

Přízeň a čestné slzy jsou na prospěch Euryalovi, také na krásné tváři se zdatnost mileji jeví, rovněž mu prospěšné je, když Diórés hlasitě volá, jenž si už nasadil prilbu, však marně by poslední ceny dobyt, kdyby zas teď měl Salios dostati první.

Otec tu Aeneas dí: „Ať zůstanou odměny pevné, hoši, a pořádek cen již nesmí měniti nikdo, já se však slitovat smím, když přítel bez viny padl.“

Řekl a velkou kůži dal přinést z gaetulské lvice Saliu, hřívami těžkou a velkými zlatými drápy.

Tu zas provolá Nisos: „Když zmoženým takovou cenu dáváš a padlých ti líto, co vhodného zamýšlíš dáti

Nísovi? Rychlostí svou jsem zasloužil prvního věnce,
kdyby jen tentýž los, jak Salia, nebyl mne potkal.“

Zároveň, jak tak mluvil, mu ukázal tváře a údy
zhydžené vlhkým kalem a dobrý otec se usmál,
kázal přinést mu štít, ten výrobek Dindymáónův,
s veřejí Neptunových kdys sňatý rukama Řeků.

Obzvláštním darem tímto byl odměněn statečný jinoch.

Pěstní zápas

Když byl dokončen běh, když všechny už rozdány ceny:

„Kdo z vás mužnou sílu a smělou v hrudi má mysl,
přistupte, oviňte ruce a zdvihněte k zápasu pěsti!“

Praví, a na zápas ten jim dvojí předloží cenu:

vítěz má mít býka, jež kráší zlato i stužky,
meč dá poraženému a skvostnou k potěše přilbu.

Rázem povstane Darés, muž obří síly, a zvedne hlavu
a hlučný šum je u všech přítomných slyšet;

Darés jediný byl, jenž pouštěl se s Paridem v zápas,
on, jenž u hrobu též, v němž leží veliký Hektór
Búta kdys obrovského a vítěze, který se v Tróji
pyšnil, že jeho je rod prý z Amyka, Bebrýků krále,
zdolal a v pravý písek jej napolo mrtvého srazil.

Takový byl ten Darés, jenž první pozdvihl hlavu,
ukázal široká plece a rukama střídavě mával,
dopředu údery mířil a do vzduchu rozdával rány.

Hledá se pro něho sok, však nikdo si z velkého davu
netroufá k boji ho vyzvat a řemeny ovinout ruce.

Proto se domnívá v pýše, že všichni se vzdávají ceny,
přistoupí Aeneu k nohám a beze všech okolků chopí
za roh levicí býka a těmito slovy se ozve:

„Nikdo-li, bohynin synu, si netroufá dáti se v zápas,
načpak tu stát? Jak dlouho tu mám být zdržován ještě?
Dovol mi cenu si odvést.“

I hlučeli k souhlasu všichni
Trójané jevíce přání, by slíbený dar mu byl vydán.

Tehdy káravou řeč král Acestes k Entellu mluvil,
sedělt' u něho právě a v travnatém lůžku si hověl:
„Ze všech nejstatečnějším jsi býval hrdinou — marně!
Copak ti lhostejné je, když bez boje taková cena
má ti ted' odňata být? Kam poděl se božský tvůj mistr
Eryx, jímž marně se chlubíš, a pověst tvá po celé zemi?
Kde je ta slavná kořist, jež ve tvém domě ti visí?“

Entellos na to mu dí: „Mou po chvále touhu a slávě
nijak nezahnal strach, však chladná pod tíhou stáří
liknavě plouží se krev, jsou zesláblé síly a tuhnou.
Kdybych dosavad měl, jak před časy, jarou tu mladost,
jakou ten drzý člověk tak troufale tady se pyšní,
věru že beze všech cen — též bez toho krásného býka
přišel bych v boj — vždyť čím je mi dar?“

Hned po těchto slovech
hodil do středu dráhy své řemení, nesmírně těžké,
které bojovný Eryx si k pŕtkám obvykle brával,
kdykoli tvrdou tu kůži si navlékl na obě ruce.

Strnuli: z řemenů sedmi, těch strašlivých, z volského hřbetu,
trčely z olova koule a železa, do kůže všité.
Obzvlášť trne sám Darés a z dálky je odmítá rukou.

Chrabrý tu Anchísův syn jich velkou potěžká váhu
v rukou semotam točí těch řemenů nesčetné svazky.

Tehdy ten letitý muž k nim mluvil dobrácky takto:
„Copak kdyby kdo z vás též Herkulův bojovný řemen
spatřil a žalostný boj, jenž na tomhle břehu se udál!
Nosíval tuhleto zbraň kdys před lety bratr tvůj Eryx
— ještě je zbrocena krví a ostatky rozbitých mozků —
Naproti Herkulu též s ní stál — též já jsem ji nosil,
dokud mě svěžejší krev kdys sílila, pokud se ještě
neprostřel bílý vlas kol sklání závistným stářím.

Jestli však Trójan Darés se vzpírá této mé zbrani,
trvá-li Aeneas na tom i Acestes, který mě vyzval,
rovnou zvolme si zbraň: já Erykův řemen ti slevím —
neměj strach! — však také ty sám slož řemení trójské!“

Pravil a dvojí roucho rek Entellos odhodil z plecí,
odkryl silné údy i silné svaly a kosti,
načež, velikán velký, se postavil do středu písku.

Tehdy Anchísův syn dal stejné řemení přinést,
kázal, by stejnou zbraní si rekové ovili ruce.

Ihned se vztyčí oba a na špičky nohou si stoupnou,
zdvihnou silné ruce a bez bázně vzhůru je vynesou.
Od ran daleko vzad své vztyčené vzdalují hlavy,
ruka se s rukou střetne a takto se k zápasu dráždí.
Darés je hbitějších údů a spoléhá na svoje mládí,
Entellos obřím tělem je mohutný, kolena však mu
klesají, těžkým dechem se chvějí veliké údy.
Mnoho si navzájem ran již rozdali — výsledek žádný,
mnoho i v klenutou hrud' jich dopadá, která jim duní

úderu, kolem skrání, kol uší se míhají stále
pěsti a krutými rázy jim hlasitě čelisti chřestí.

Ztěžka tu Entellos stojí a nehnutě, v postoji téměř
ranám toliko tělem a bdělým se uhýbá zrakem
Darés — jako když hrad kdos napadne, hradbami strmý,
nebo když s branným lidem kol horské pevnosti sedí
hledaje všemožnou lstí, jak přistoupit, tady neb onde,
zkoumaje každé místo a všelijak útočí marně.

Tu se však Entellos vztyčí a pravici vztáhne a zdvihne,
Darés však zahlédl vmžik, jak rána mu odshora hrozí,
proto pohybem hbitým se odvrátil, úderu ušel.
Do vzduchu udeří marně rek Entellos, nadto pak ještě
upadne na zem těžce, sám těžký, náramnou váhou —
jako když na Erymanthu neb na širém pohoří ídském
skácí se dutá jedle, i s kořeny vyrvána z půdy.

S účastí vyskočí Teukři i veškeré sicilské mužstvo;
k nebesům zvedá se křik, sám Acestes přiběhl první,
přítele téhož věku pln soucitu ze země zvedne.

Pádem ten chrabrý rek však zdržen ni zastrašen není,
prudčeji vrací se v boj, bouř hněvu v něm povzbudí sílu,
studem se vznítí ráznost i vědomí mužnosti vlastní.

Opřekot Daréta hnal pln zápalu po celé pláni:
ránu mu za ranou dává, tu pravou rukou, tu levou;
přestávky, průtahu není — jak s hustými kroupami liják
rachotí po střechách domů, tak četnými ranami stále
oběma pěstmi ho tepe a Daréta dokola honí.

Nedal však Aeneas otec, by hněv ten zuřivý trval,
nechtěl, by ještě i dále rek Entellos rozhořčen řádil,
nýbrž zarazil boj.

Pak vyvedl Daréta mdlého,
vlídnou ho konejšil řečí a těmito slovy se ozval:
„Jaký to nerozum hrozný, ty bláhový, zmátl ti ducha?
Nevidíš jiné síly a necítíš nepřízeň boží?
Bohovi ustup!“ pravil, a boj tím přerušil slovem.

Avšak věrní druzi, jak stěží kolena vlekl,
klátil hlavou sem tam, jak z úst svých, ubohý chrлил
husté chuchvalce krve a s krví smíšené zuby,
nazpět ho k lodím vedou, pak voláni, přilbici s mečem
vezmou, však Entellu býk tam nechán s vítěznou palmou.

Vítěz, nad býkem hrdý, k nim zvolá, rozjařen pýchou:
„Tuhle se, bohynin synu, teď podívej, pohleďte Teukři,
jaká bývala dřív v mých údech junácká síla,
z jaké jste ochranou svou teď Daréta vyrvali smrti!“

Potom se obrátil k býku a stanul nad jeho čelem,
který, vítězný dar, tam stál — pak napřáhl ruku,
tvrdým řemením svým jej praštil doprostřed rohů,
vzpřímen zdrtil mu kosti a řemením mozek mu rozbil.
Býk hned bez ducha klesl a chvěje se na zemi lehl.

Entellos nad ním stanul a srdce své odhalil slovy:
„Cennější oběť tuto než Daréta, Euryku, tobě
vzdávám a s řemením svým též umění, vítěz, ti vracím.“

Střelba z luku — znamení

K zápasu rychlým šípem pak Aeneas vyzývá všechny,
kdo by snad zápasit chtěl; pak vítězné určuje ceny.

Z korábu Serestova svou pádnou pravicí vztyčí
stožár, ten ovine šňůrou a holuba rychlého letu,
jenž by byl cílem šípů, dá přivázat navrchu k stěžni.

Ihned sešli se muži a přilbice zrobená z kovu přijala vhozené losy.

Tu s pochvalným pokřikem mužstva první vyskočil los, jenž patřil Hippokoóntu.

Po něm zvolen byl Mnéstheus, rek Mnéstheus, kterýžto právě zvítězil v závodech lodních a olivou čerstvou byl věnčen.

Třetí byl Eurytión, tvůj bratr to, Pandare slavný, který před Trójou kdys, byv vyzván porušit smlouvu, do středu řeckých vojsk svou šipkou první jsi střelil.

Poslední Acestův los byl dosud v přilbici vespod, on chtěl zkusiti též svou pravici junácký zápas.

Všichni tu s napětím sil svá lučiště napnou a prohnou, každý co nejvíc může a z toulců šípy si berou.

První tu Hippokoón svůj šíp skrz nebeský prostor vystřelí: zazní struna — šíp plyným prorazí vzduchem, přiletí, dostihne cíle a vbodne se v průčelí stěžně.

Celý se zachvěje stěžně a holub zatřepe křídly zděšen a pleskot jejich je celým okolím slyšet.

Po něm bujarý Mnéstheus pak nastoupí. Do výše míře, napíná bystré oči a zároveň na luku šipku.

Neměl však, ubohý, zdar: šíp nestřelil samého ptáka, jenom zasáhl uzel a lněný provázek přetál, kterým byl přivázán pták, jenž vysoko za nožku visel; do vzduchu letěl holub a unikl do černých mraků.

Bleskem tu Eurytión, jenž dlouho už k výstřelu držel napjatý na luku šíp — teď zavolav ke slibům bratra, jakmile zrakem zhlédl, jak holub ve volném vzduchu

radostně třepetá křídly — jej střelí pod černým mrakem;
bez ducha padá ptáče a ve vzduchu nechává život
vysoko, vbodnutý šíp pak padajíc přináší s sebou.

Zbývá Acestes sám, jenž pozbyl vítězné palmy,
přece však vystřelil šíp, ač bez cíle, do vzduchu nebes —
umění ukázat chtěl a řinkot lučiště — stařec.

Před zraky náhlý zjev se naskytne: znamením velkým
v budoucnu stát se měl, jak dokázal významný příběh —,
třebaže hlásali věstci, že pozdní pohromu značí —,
neboť v plynných mracích se rákos zanítil v letu,
plameny značil svůj běh, pak dohořel, znenáhla zmizel
v pouhý, lehounký vzduch — tak letí nebeskou bání
spadlé z oblohy hvězdy a ohon za sebou vlekou.

Užasne v strnulé mysli a prosí nebeské bohy
trójský i sicilský lid.

Hned přijímá Aeneas velký
znamení, obejmě krále, jenž velkou radostí plesá,
pocítí ho vzácným darem a těmito slovy se ozve:

„Přijmi to ode mne, otče, vždyť velký chce Olympu vládce
naznačit znamením tím, bys bez losu dosáhl pocty,
samého Anchísa starce to dar, jež hodlám ti dáti,
s obrazy vytepanými to měsidlo, které kdys otci
Anchísu v slavnostní den dal Kisseus, Thrákie vladař,
aby mu vzpomínkou bylo a zárukou trvalé lásky.“

Řekl a svěží vavřín mu ovinul okolo skrání,
prvním vítězem zvlášť dal provolat Acesta vládce.
Dobrý pak Eurytión se nehoršil, čest že mu vzata,
ačkoli ptáka on sám přec srazil z nebeských výšin.

S darem nejbližším kráčí, kdo šípem přeřízl šňůru,
poslední obdržel cenu, kdo do stěžně zarazil střelu.

Jízdní reje chlapců

Potom však Aeneas otec, než ukončil ve střelbě zápas,
povolá Épytovce, jenž provázel všude a střehl
Iula nezletilého, a v ucho mu důvěrně šeptá:

„Jdi teď a synovi řekni, že má-li už chlapecké sbory
u sebe, hotové k jízdě, a koně už seřadil k běhu,
dědu má předvést čety a sám se mu představit v zbroji.“

Řekl a kázal lidu, jenž v dlouhém cirku se tísnil,
aby se odstranil z něho a uvolnil planinu k jízdě.

Jedou trójští chlapci a třpytí se před zraky otců
uzdou řídíce koně a trójské a sicilské mužstvo
diví se jim, jak jedou, a vstříc jim jásají všichni.

Po zvyku střížený věnec je ovinut okolo přílby,
každý v pravici má dva oštěpy železných hrotů,
část jich hlazený toul má na plecích, hrdlo jim zdobí
na prsou řetízek pružný, jenž z pletených kroužků je zlatých.

Tři jsou i jízdní čety, tři jinoši v čele jim jedou,
vůdci, a za každým z nich je v řadách dvanácte hochů
ve dvou oddílech skvoucích a každému cvičitel velí.

Jedné z těch bujarých čet byl vůdcem Priamos malý —,
jenž měl po dědu jméno, tvé slavné, Políte, plémě,
Italy rozmnožit měl — a seděl na thráckém koni,
který měl bílé skvrny a všechněm na odiv stavěl
bílý u kopyt nohy a bílé vztyčené čelo.

Druhým vůdcem byl Atys, jenž jméno dal Atiům římským,
Atys a ten hoch, byl milován Iulem hochem.

Poslední Iulus jest, svou krásou nad jiné skvělý:
sídónský nesl ho kůň, jež dala mu spanilá Dídó,
aby byl vzpomínkou na ni a zárukou trvalé lásky.

Ostatní trójští chlapani se na koních sicilských vezou,
které jim Acestes dal.

Potlesk nesmělé vítá — i hledí s rozkoší na ně,
podoby starých otců již spatřují v dětských těch tvářích.

Jakmile diváky všechny a pohledy přátel svých zhlídli,
veselí, na svých koních, syn Épytův výkřikem z dálky
chlapcům znamení dává a zároveň zapráskne bičem:

stejně se rozvedou chlapani a rozvedou všechny tři čety
do stejných polovin dvou, pak na povel, od vůdců daný,
k předu se obrátí čelem a útočí na sebe dřevci.

Jiný počnou pak rej, hned dopředu, hned zase nazpět,
řadou projíždí řada a do kruhů vplétají kruhy
střídavě, budí tak dojem, že opravdu bojují zbraní.
Brzy se na útěk dají a brzy zas obrátí dřevce
k boji, pak jakoby v míru si v párech vyjedou družně.

Jak prý v hornaté Krétě kdys Labyrinth ve tmavých stěnách
spletitou míval cestu a tisícem všelikých chodeb
poutníka šalebně mámil a každou pochodu známku
mařila záhadná spleť, z níž vyváznout nebylo možné,
nejinak zaplétají svou jízdou jinoši trójští
dráhy a útěk i boj tím hravým splétají rejem,
delfínům podobni mrštným, co vlhkou plovají dráhou,
jižním neb severním směrem a laškují po mořských vlnách.

Takový způsob rejů a takové závody potom obnovil Askanios, když dlouhou hradbami Albu hradil, a Latíny dávné je slavit naučil stejně, jako je slavil co chlapec a s ním též dardanská mládež.

Albáni v nich pak cvičili své a v pozdějších dobách přijal je veliký Řím, jenž zachoval otcovskou slavnost. „Trójou“ se zovou i teď, šik chlapců „trójským“ se zove. Potud těmito hrami byl zvěčnělý Anchísés slaven.

Požár lodí

Tehdy poprvé zas svou věrnost změnilo Štěstí:
jak tak rozličnou hrou se konala u rovu slavnost,
luno Íridě káže, by sestoupla z nebeských výšin
k trójským korábům rychlým a cestou větrem ji sílí
myslíc na dávný bol, jenž dosud nasycen nebyl.

Íris pospíchá cestou a obloukem tisíce barev
rychlým snáší se letem a není viděna nikým.

Nesmírný spatřuje sběh kol dokola; po březích hledí,
uvidí prázdný přístav a trójské bez lidu loďstvo.
Opodál na pustém břehu pak trójské v samotě ženy
nad ztrátou Anchísa pláčí a na širou hlubinu mořskou
všecky se dívají s pláčem: „Ó kolik nám umdleným zbývá
plavby a kolik moře!“ — tot' všechněch společná stížnost.
Město už chtějí — jim na moři trud již trapné je snášet.

V jejich se postaví střed, jsouc nástrah škodlivých znalá,
dříve vsak božskou tvář, též oděv ze sebe složí,
podobu Beroy vezme, kdys klarského Dorykla ženy,
letité, rodem i slávou i dítkami nadmíru vzácné.

Íris v podobě této se k ženám přidá a praví:
„Že nás řecká pěst, nás nebohé, nevekla k smrti
pode zdmi naší vlasti, když trójská zuřila válka!
Na jaký Štěstěna zmar nás šetrí, nebohé plémě?!
Sedmé již po pádu Tróje se chýlí ke konci léto,
zatímco po všech zemích a průlivech, po pustých skalách
stíhání množstvím bouří, se vlečeme, nesmírným vodstvem
hledáme italskou zem, jež uniká — vlnami hnány.

Zde je Erykův kraj, nám přátelský, Acestes přítel!
Kdopak překáží nám dát občanům hradby a město?

Otčino, penáti naši, z ruk nepřátel vyrvaní marně!
Cožpak název Trója už vymizí? Copak už nikde
nebudu vidět Xanthos a Simoeis, hektorské řeky?

Vzhůru! a zapalte se mnou ty neblahé koráby naše!
Vždyť se mi ve snách zdálo, jak věstkyně Kassandry obraz
dával mi pochodeň žhoucí a promluvil: ‚Tady váš domov!
Tady si hledejte Tróju!‘

Je na čase díla se chopit!
Zjev ten nedá nám dlít: má Neptunus oltáře čtyři
tadyhle — vizte, i bůh nám dává oheň a smělost!“

Řekla a ničivý žár z nich první popadne chvatně,
pravici vysoko zdvihne a oheň s rozmachem mocným
vymrští — vzruší se mysl a ženám se zastaví srdce.

Vtom však jedna z těch žen, z nich nejstarší, pravila, Pyrgó,
pěstounka králových synů, jichž tolik měl Priamos vládce:

„Tohle přec Beroé není — a není to Trójanka vůbec,
manželka Doryklova — jen pohleďte na znaky krásy
božské: ty planoucí oči! A jaká síla to dechu!
Jaká to tvář, a jaký to zvuk hlasu při chůzi kročeji!

Od samé Beroy já sem přicházím před malou chvílí,
choré a plné smutku, že jediná účastna není
tryzny a povinné pocty že nemůže Anchísu vzdáti.“

Takto jim dí.

K lodím hleděl ten dav pln nevole, v rozpacích ještě,
mají-li z neblahé touhy se usadit v zemi, kde byly,
aneb za říší jít, k níž osud Trójany volal —
když vtom k nebi se vznesla a na křídlech rozpjatých letí,
brázdila velký oblouk, jak pod mraky letěla Íris.

Trójanky úkazem tím jsou zmámeny; šílenstvím hnány
vzkřiknou a uchvátí ohně, jež v chýších sousedních hoří,
jiné je z oltářů berou a listnaté větve a louče
hořící házejí v lodi — i zuří bez mezí Vulkán
po veslech, lavicích lodních a barevných jedlových zádích.
Eumélos přiběhl k rovu i k sedadlům s neblahou zprávou,
že prý trójské loďstvo je v plamenech — Teukři už sami
zhlédli, jak s černým dýmem se valí řeřavý popel.

První tu Iulus sám, jak vesele předváděl reje,
tak teď prudkým tryskem jel na koni v odbojný tábor,
aniž zděšení strážci ho nazpět zadržet mohli.

„Jaká to divná vzteklost? Ó kam to jen, kam to jen,“ volá,
„cílíte, nešťastné ženy? Což pálíte nepřátel tábor?!
Pálíte naději vlastní! ó pohleďte, já jsem to přece,
Iulus váš!“ V ráz přílbici svou jim pod nohy hodil
prázdnu, již při hrách byl kryt, když prováděl líčené bitvy.
Přikvapil Aeneas též, s ním zároveň zástupy Tróů.

Ženy však, strachem jaté, se po břehu rozběhnou různě,
potajmu hledají křoví a kdejakou jeskyni skalní,

mrzí je zločin i světlo — již nabyly rozumu zase,
poznaly krajany své, když Iunonu pustily z mysli.

Tím však planoucí žár své bezuzdné neztratil síly,
nýbrž koudel doutná i nadále v zavlhých trámech
chrlíc plazivý dým — tak pozvolna užívá oheň
lodi a podél trupů se šíří záhuba všude —
marná je námaha reků v množství nalité vody.

Tenkráté zbožný rek své roucho si z ramenou strhne,
na pomoc volá bohy a k hvězdám vztahuje dlaně:

„Jestližes, všemocný love, až dosud nepojal v záští
Trójany do jediného a dávná-li útrpnost tvoje
lidských trampot si všímá, ó vytrhni z požáru loďstvo,
otče, a majetek náš, tak skrovný, od zhouby zachraň,
aneb vinen-li jsem, svým bleskem všecko, co zbývá,
úplně vydej tu zhoubě a na místě pravici zahlad!“

Sotvaže skončil tu řeč, vtom bez míry s lijákem prudkým
černá se rozzuří bouře a hromem všecky se třesou
strmé vrchy i pláně a z celého nebe se řítí
bouřlivá dešťová smršť, jež nárazy větrů se černá.

Dovrchu plní se lodi a napolo spálené trámy
moknou, až veškerý žár je uhašen, veškeré lodi
se ztrátou toliko čtyř jsou úplně vyrvány zkáze.

Založení města Acesty

Přece však Aeneas otec, jsa nehodou otřesen trpkou,
o velkých starostech svých hned všelijak přemítá v mysli,

v pochybách, měl-li by zůstat a osadit sicilské nivy,
nedbaje výroků sudby, či odplout k italským břehům.

Nautés tu, letitý muž — jen jej kdys cvičila Pallas,
která uměním různým mu velkou zjednala slávu,
mohl poradit lidem, co z velkého božího hněvu
člověku čekati je, neb čeho řád osudu žádá. —

Ten tedy těšil reka a začal těmito slovy:

„Jděme jen, bohynin synu, kam osud nás pokaždé vede,
bud' to co bud' —, vždyť přemoci úděl jen snášením můžeš.

Acestes trójský tu je, co pochází z božského kmene,
toho si k poradám pozvi a spoj se s ním — přivolí jistě!

Tomuto odevzdej lid, jenž po ztrátě korábů zbývá,
ty kdo mají už dost tvých velkých cílů a zájmů:
vydej mu letité starce i plavbou zemdlené ženy,
bojů neschopné muže i ty, co se svízelů bojí.
Zvol je a umdleným přej své hradby si založit tady —
oni pak nový hrad s tvým svolením Acestou nazvou!“

Byl sic povzbuzen radou, již starý přítel mu dával,
duch však teprve pak byl všelikou starostí zmítán.

Vyjela černá Noc svým dvojspřežím do středu nebes,
když vtom, jak se mu zdálo, se postava Anchísa otce
spustila z nebeské báně a tato jí plynula slova:

„Synu, jenž nad můj život, když žil jsem na světě ještě,
byl jsi mi drahý, synu, jež trójský otužil osud,
přicházím na rozkaz Iovův, jenž odvrátil od tvého loďstva
požár a z výšin nebes se konečně slitoval přece,
poslechni rad, jež Nautés ti dal — jsou velice dobré:
vyber si jinochů sbor, jichž srdce je nadmíru chrabré,

ten vez v italský kraj, vždyť národ tvrdý a drsný
v Latiu přemoci máš.

Však nejdřív v Ditovo sídlo
podsvětní sestoupit hled' skrz hlubokou Avernskou sluji!
Tam hled' se mnou se sejít — já v bezbožném Tartaru nejsem,
v sídle to smutných duší, však bydlím ve sboru zbožných,
v blaženém Elysiu.

Tam čistá Sibylla s tebou
půjde, až hojnou krev vzdáš Ditovi z černého bravu,
celý svůj rod tam poznáš i které jsou hradby ti dány.
Teď buď' zdrav! Již vlhká noc zas k západu sjíždí,
mne pak přísný Východ už ovál supotem koní.“
Řekl a ztratil se vráz, jak do vzduchu lehkého pára.

Aeneas volá za ním: „Kam spěcháš? Kam se to ženeš?
Před kým to prcháš, otče? Kdo pudí tě z objetí mého?“

Řekl a křísil zas oheň, jenž pod vrstvou popelu dřímal,
neb chtěl trójského Lara a svatyni velebné Vesty
prosebně posvátnou špaldou a hojným kadidlem vzývat.

Hned pak všechny své druhy dá zavolat, Acesta zvláště;
sdělí jim Iovovu vůli a rozkaz drahého otce,
jakož i na čem nyní se ve své ustálil myslí.

Ihned k poradě jdou. Král Acestes přijímá návrh:
určují do města ženy, též Trójany, kteří se hlásí,
oddělí, vesměs to lid, jenž nebaží po velké slávě.

Nové lavice zřídí a v lodích ožehlé trámy
nahradí jinými zas, pak připraví vesla i lana;
ovšem bylo jich míň, však rázné ve válce mužstvo.
Pluhem jim Aeneas město a losem vyznačil domy,
velí, by *zde* byla Trója, a *onde* zas Ílion bylo.

Acestes, rodem Trójan, se raduje z nové té vlády,
zvolí senát, dá práva a zařídí veřejné soudy.

Venuši, mateři své, dá na vrchu Eryku stavět
k hvězdám pnoucí se chrám, též mohyle drahého otce
širý posvátný háj dá zasvětit se zvláštním knězem.

Aeneas pluje do Itálie pod ochranou Neptunovou

Národ po devět dní už hodoval, oltářům vzdány
oběti. Větrů dech jim rovnal na moři vlny;
příznivý stálý Jih zas volal na širé moře.

Po břehu plném zátok se ozýval veliký nářek:
nocí, dnem jsou spolu a stále si v náručí leží,
teď již chtějí ženy i mužové, kterým přec býval
odporný na moře pohled a nechtěli o něm ni slyšet,
opět s Aeneem plout a snášet trampoty plavby.

Aeneas, dobrý otec, je vlídnou domluvou těší,
Acestu příbuznému je dává v ochranu s pláčem.

Eryku telátka dvě dá zabít, ovečku Bouřím
za oběť, potom káže dle pořadí odvázat lana.

Strženým z olivy listím jsa ověnčen okolo hlavy,
opodál na přídi stojí a drží obětní misku,
útroby vrhá v moře a ulévá čistého vína!

Odzadu fouká vítr a jejich provází plavbu,
druhé tepou moře a o závod hladinu brázdí.

Tehdy bohyně Venus se k Neptunu, starostmi štvána,
ozve a z hlubin srdce mu svěřuje stížnosti tyto:

„Těžký Iunonin hněv, duch pomsty, již nasytit nelze,
Neptune, k tomu mě má, bych k prosbě se snížila každé,

nedá se délkou času ni zbožnou smířiti úctou,
nedá se Iovovou vůlí ni osudem zlomit a ztišit.

Ještě jí nebylo dost, když smazala ze středu Frygů
záštím zločinným město a vlekla je všemožnou trýzní,
stíhá teď popel a kosti, jen ostatky zničené Tróje —
příčiny takových vzteků jen jí jsou patrně známy!

Tys přec svědkem mi sám, jak nedávno v afrických vlnách
pojednou strašnou bouř nám vzbudila, moře i nebe
smísila v důvěře v aiolské vichry — však tentokrát marně.
Toto si troufala Iuno v tvém království.

Dokonce trójské ženy teď poštvála k mrzkému činu,
spálila hanebně loďstvo a syna po ztrátě lodí
přiměla, aby své druhy tam zanechal, v neznámé zemi.

Dovol, ať v jistotě smí ten zbytek korábů našich
plavit se po tvých vlnách a k laurentské Thybridě připlout —
chci-li, co povolil osud, a Parky mu daly tam hradby!“

Velitel mořských vod, syn Saturnův, odvětil takto:
„Právem, kytherská Venus, se můžeš říši mé svěřit,
z které pocházíš též — jsem hoden důvěry této,
často jsem zkrotil vzteklost a zuření nebes i moře.

Nemenší na zemi péči — buď Xanthos a Simoeis svědkem! —
o tvého syna jsem měl: když Achilleus zděšené šiky
trójské před sebou hnal, k zdem trójským prudce je tiskl,
pobíjel tisíce mužů, a mrtvými přečpané řeky
sténaly — nemohl Xanthos si proklestit kupředu cestu,
aby se vylil v moře — tu Aenea, který se srazil
s Achillem, přízní bohů a silou nejsa mu roven,
vyrvál jsem pomocí mlhy, ač prahl jsem vyvrátit z kořen
zrádného Ília zed', již vlastní rukou jsem stavěl.

Zcela je stejné i teď' mé smýšlení — neboj se pranic!

Bezpečně, jak si přeješ, se dostane v Avernský přístav.

Jeden bude jen muž, jež pohřeší, padlého v moře,
jediná za mnoho hlav buď vydána!“

Jakmile slibem tímto jí vzbudil potěchu v srdci,
zapřáhl v zlaté jařmo své spřežení, zpěněnou uzdu
koňům do tlamy vložil a popustil otěže všechny:
modravý vůz jel po vrchu vln, jak vzduchem by letěl,
vzdutý hladiny povrch se rovná pod hřmící osou,
na moři klesají vlny a z nebes prchají mračna.
Průvodců postavy různé se zjevují — obludy hrozné:
staří Glaukovi druzi a Palaimón, zrozený z Íny,
čilých Trítónů sbor, též Forkova družina všecka,
vlevo je Melité, Thetis a panenská Panopeia,
Nésaié, Kýmodoké a s nimi i Thaleia, Speió.

Tedy Aeneas rek, dřív úzkostný, nyní však zase
lichotné radosti pln, dá rozkaz vztyčiti kvapem
v lodích veškeré stěžně a napnout na ráhna plachty.

Napříč napnou táhla, hned napravo, brzy zas vlevo,
plachtám povolují a ráhnem vysokým točí
kupředu nebo zas vzad, dech větrů pohání loďstvo.

Hustý lodní šik jim vpopředí Palinúros
vede a v tentýž směr dle rozkazu plují i druzí.

Palinúrova smrt

Bezmála vlhká noc již dospěla středu své dráhy
nebem a lahodný klid všem plavcům uvolnil údy —
lehli si pod svá vesla a na tvrdých lavicích spali —
když vtom z nebeských hvězd bůh Spánek zlehka se spustil,

proletěl temným vzduchem a noční prorazil stíny,
k tobě šel, Palinúre, a zhoubný spánek ti nesl,
ačkoli nevinen byls.

Pak na zád' si vysokou sedl,
Forbantu podobou roven, a z úst se mu linula slova:
„Íasův Palinúre, proud vln tvé loďstvo ti žene,
stejně teď dují větry a ke spánku chvíle je vhodná,
polož hlavu a zrak, již zemdlený, od práce odvrát'!
Já bych na krátký čas tvou povinnost za tebe zastal.“

Odvětil Palinúros, jen stěží zvedaje oči:
„Já že bych klidné vlny a vzezření tichého moře
neznal? Já že bych měl k té obludě důvěru míti?
Cože? Já Aenea mám jí svěřiti? Ne, já byl často
ošálen klamným větrem a přeludem jasného nebe!“

Mluvil, kormidlo držel jak přikován, veškerou silou,
z rukou ho nedal ni chvíli a k hvězdám upíral oči.

Hle, vtom větévkou bůh, již vlhčila léthejská rosa
podsvětní, uspávající, mu nad jeho oběma spánky
třásl a kalné oči mu zavíral, přes jeho odpor.

Jakmile náhlý spánek mu zvolnil napětí údů,
bůh hned nalehl na něj a s kusem stržené zádi
do proudu mořských vln jej střemhlav s kormidlem svrhl;
marně pak ubohý muž své druhy na pomoc volal.
Potom vznesl se bůh jak pták zas do lehkých vánků.

Běží bezpečnou drahou i bez něho po moři loďstvo,
pluje bez bázně vpřed, jak slíbil Neptunus otec.

A již ke skalám Sirén se cestou blížily lodi,
kdys tak plným hrůzy a s hojnými bílými kostmi —
tehdy jen nárazy vln již zdaleka šuměly skály —

tu teprv otec poznal, jak bez svého řidiče koráb
kolísá v nočních vlnách, a sám jej bezpečně řídil,
vzdychaje z hlubin srdce, jsa rozechvěn druhovou smrtí.

„Ó žes jasnému moři a obloze přespříliš věřil,
nyní v neznámém písku a nepohřben ležeti budeš!“

KNIHA VI

V podsvětí

Věštba kúmské Sibylly

Tak dí Aeneas s pláčem a plachtám povolil uzdu,
konečně zlehka se blíží i s koráby ke kúmským břehům.
Zatáčí k mořským vodám příd' korábů, kotva je ke dnu
poutá pevným zubem a lodní prohnuté zádi
vroubí okraje břehu.

Tu na souš italskou skočí
jinoši prudce jak blesk: část hledá zárodky ohně
v žilách křemene skryté, a jiní snášejí husté
houští, sídla to šelem, a vedou druhy k těm zdrojům.

Zbožný Aeneas k vrchu, kde trůní vysoko Foibos,
kvapí, a v prostornou sluj, v níž ctihodná opodál břehu
Sibylla svatyni má.

Jí schopnost věštného ducha
vnuká Apollón délský a otvírá budoucí věci.
V háj pak Triviin vkročí a k zlatému chrámu se blíží.

Daidalos, jak dí báj, když z krétského království prchal,
na svých perutích rychlých se svěřil s odvahou vzduchu,
k chladnému severu vyplul a ulétal nezvyklou drahou,
nad kúmským konečně vrchem se zlehka ze vzduchu spustil.

Tam zas navrácen zemi, svých křídel vesla, ó Foibe,
zasvětil v oběť tobě a chrám ti tam zbudoval velký.

Na dveřích obrazy jsou: jak zahynul Androgeós,
ročně jak athénský lid, ten nebohý, posílal za trest
po sedmi rodných synech — viz džbán, odkud taženy losy!

Na druhém dveřním křídle je vidět hornatou Krétu,
vidět je Pásifau, jak z hnusné k býkovi lásky
kradmo se sdružila s ním — je dvojtvárný Mínotaur vedle,
obou rodů to směs, plod matčiny zločinné lásky.

Dům tu je, pracná to stavba, z níž nikdo se nemůže vyplést.
Nad láskou královny dcery se slitoval, nad jiné mocnou,
rozuzlil Daidalos sám těch komnat bludiště klamné,
nití nejistým krokům dal vodítko.

Ty bys byl také
velkou těch obrazů částí, ó Íkare — nebyti bolu:
dvakrát se pokoušel otec, by pád tvůj vytvořil v zlatě,
dvakrát klesly mu ruce.

A byli by obrazy ony
prohlédli po řadě všechny, vtom Achátés, vyslaný napřed,
s kněžkou Apolla Foiba a Trivie právě se vrátil,
s Glaukovnou Déifobou, jež k Aeneu pravila toto:

„Není k tomu teď čas, chtít prohlížet obrazy tyto!
Zajisté bylo by lépe dle obřadu sedmero býků
jařmem netknutých sklát a tolikéž obětních ovcí.“

Takto se k Aeneu ozve, a hned jsou na rozkaz vzdány
žertvy, pak v pyšný chrám lid Teukrů věštkyňě volá.

Do boku kúmských skal je vtesána hluboká sluje,
na sto je otvorů do ní, jež vedou dovnitř i z nitra,
z nich pak tolikéž hlasů se rozléhá — sibyllské věštby.

Jakmile na práh přišli, dí věštkyňě: „Za věštby žádat
čas jest — ejhle tu bůh — tu bůh!“

Jen dozní ta slova
před vchodem, náhle se tvář jí promění, změní se barva,
vlasy se uvolní jí — a sotvaže popadá dechu,
ňadra se prudce jí dmou v tom vzrušení — zdá se být větší,
nadlidský hlasu je zvuk, vždyť božským duchem ji nadchl
přítomný bůh — vtom dí: „Proč se sliby váháš a prosbou,
Aenee trójský, co váháš? Dřív nečekej, že by svá ústa
otevřel užaslý dům!“ — Pak přestala věštkyňě mluvit.

Projel mrazivý třas všem Tróům tvrdými kostmi.

Vtom již pronášel král svou modlitbu z hlubiny srdce:
„Foibe, ty s bídou Tróje jsi soucit jevíval vždycky,
tys též řídil šíp, jímž mířil pravici Paris
do těla Achilla reka, tvým vedením tolik jsem proplul
moří kol velkých zemí, až do krajin Massýlů přišel,
odlehých v dálném kraji, jenž za syrtskou mělčinou leží,
italský břeh je konečně náš, jenž pořád nám prchal.
Ó kéž jenom až sem nás trójské neštěstí stíhá!

Nyní je slušno i vám již odpustit trójskému lidu,
bozi i bohyně všecky, jimž trnem bývala v oku
Trója i její sláva.

Ty též, ó věstkyně svatá,
která budoucnost znáš, ó dej — vždyť nechci než říši,
danou mi osudem mým — ať můžem v Latii zůstat,
Teukři i bludní bozi, ti štvání penáti naši!

Tam vám z mramoru chrám, ó Foibe a Trivio, zřídím,
založím také slavnost a Foibovým jménem ji nazvu.

Tebe též prostranný chrám v mém království, Sibyllo, čeká,
v kterém prorocství tvá, tvé tajemné výroky složím
věštěné národu mému a zvolený zasvětim tobě,
laskavá, kněžský sbor.

Jen listům nesvěřuj věštby,
sic se mi rozvíří v zmatku a hříčkou větrů se stanou;
sama mi, prosím, věsti!“ — Tím ukončil Aeneas prosbu.

Avšak Foibova moc ji dosud nemůže zkrotit,
běsní uvnitř jak divá, zda se své hrudi by mohla
mocného Appola stráž — tím víc bůh odbojná ústa
krotí a bouřlivý vzdor v ní přemáhá, nutí ji k věštbě.

Vtom se ty otvory velké již otevrou u sluje samy,
jimi výroky věštby se nesou z jeskyně vzduchem:

„Z hrozných mořských běd tys konečně vyvázl šťastně,
horší zhoubu ti zem však přinese. V lavinskou říši
přijde sic Dardanův lid — tu obavu na srdci neměj! —
bude však klnout, že přišel: zřím zápasy, zápasy hrozné,
zřím též Tiberův proud, jak hojnou krví se pění.
Najdeš tam nový Xanthos i Simoeis, achájský tábor,
také již Achilleus nový ti povstal v krajině latské,
rovněž bohynin syn — též Iuno, lítice Tróů,
všude vám v patách bude — a ke kterým kmenům a městům
italským ve své tísní se nebudeš obracet s prosbou?

Opět zdrojem těch běd je manželka z cizinské země,
opět s cizinkou sňatek.

Ty však neustup strastem, ba ještě jim směleji vzdoruj,
nežli ti dovolil osud. — Tvá první k záchraně dráha,
kterou bys nejmíň čekal — se otevře z řeckého města.“

Takovou hlásá zvěst zevnitř jeskyně Sibylla kúmská,
strašné záhady mluví a hlas jí ze sluje duní,
v temnotu halíc pravdu; jí otrásá otěží vášně
Foibos a ostrým hrotem jí hluboko do duše bodá.

Aeneas žádá, aby směl vstoupit do podsvětí k otci Anchísovi. Podmínky vstupu: pohřeb Mísénův a zlatá větévka

Když již pohasl vznět, když umlkla třeštící ústa,
Aeneas, chrabří rek, k ní promluví: „Nemohu, panno,
představou nových pohrom, i nezvyklých, překvapen býti:
dřív jsem už uvážil všechno a ve své si představil duši.
Ještě jen jedno bych chtěl: když tady má podsvětní vladař
bránu, kde v jezero temné se Acherón z podsvětí vlévá,

dovol, ať před zrak a tvář smím vstoupit drahému otci!
Ukaž mi, prosím, cestu a otevř posvátnou bránu!

Jej jsem z plamenných žárů a z tisíců metaných kopí zachránil na těchto plecích a ze středu nepřátel vyrval, on mi pak na mých cestách byl průvodcem po širých mořích, veškeré nebeské hrůzy i mořské snášeje se mnou, vetchý, nad své síly i nad úděl pozdního stáří.

Sám mne i prosil i velel, bych přišel ke tvému prahu s prosbou a vyhledal tebe: Ó slituj se, milostná, prosím, nad otcem spolu i synem — vždyť můžeš všecko mi splnit: nadarmo Avernských hájů ti Hekaté nedala správu!

Orfeus jestliže směl kdys přivolat duši své ženy, důvěru v zvučné struny a v thráckou citheru maje, mohl-li střídavou smrtí rek Pollux vykoupit bratra, pořád tam chodě i nazpět — nač o velkém Théseu mluvit, nač též o Herkulovi? — i já jsem z velkého Iova.“

Takto ji Aeneas prosil a rukou se oltáře držel, když vtom věštkyňe dí: „Ó z božské zrozený krve Trójane, Anchísův synu, je snadný v podsvětí sestup: černá Ditova brána je dokořán ve dne i v noci, avšak vrátit se *nazpět* a vystoupit nahoru na vzduch, to je práce a trud! — Jen několik reků to svedlo, jež měl Iuppiter v lásce neb zářná je vynesla chrabrost k nebesům — synové boží.

Jsou velké lesy tam v cestě,
Kókýtos, tekoucí zvolna, je obtéká obloukem chmurným.

Jestli však ve své hrudi máš takovou horoucí touhu dvakrát přeplouti Styx, chtít dvakrát podsvětí spatřit temné a šílenou práci tě láká na sebe vzítí — poslyš, co nutno je dřív: je ukryta na stromě stinném haluz, jež tuhý stonek a veškeré listí má zlaté,

podsvětní Iunoně svatá — je lesem rozsáhlým kryta
vůkol a kotliny temné svým stínem zcela ji halí.

Není však nikomu dáno, by vstoupil do temnot zemských,
leč by utrl snítku, jež zlatým listím se třpytí:
sličná Persefoneia tu haluz si určila darem.

Jestli kdo utrhne jednu, tu ihned vyroste jiná,
zlatá a dostane listí, jež stejným kovem se leskne.

Proto ji vysoko hledej a vyhlížej! — Až ji pak najdeš,
rukou ji utrhni řádně a sama se snadno ti poddá,
jestliže volá tě los — však jinak ji nezmůže žádná
síla, ni tvrdý nůž ji nemůže ze stromu vytnout.

Mimoto přítele tvého ti leží tu bezduché tělo —
běda! ty o ničem nevíš! — a nákazou loďstvo ti třísni,
zatímco věštby se tážeš a u mého prahu tu meškáš.

Dříve jej v hrob, jak slušno, dej uložit, mohylou přikryj,
černé přiveď pak ovce — tu očistu vykonej nejdřív!
Tak jen styžské háje a království, neschůdné živým,
spatříš.“

Domluví kněžka a umlkne, uzavře ústa.

Rek pak s truchlivou tváří dál na zem zahloubán hledí,
odchází z oné sluje a starostliv přemítá v mysli
záhadný výsledek rad.

Jej provází Achátés věrný,
stejnými starostmi tísněn, a ztěžka kupředu kráčí.

Mnoho se o tom radí a různým hovorem luští,
kterého mrtvého druha a které mrtvoly pohřeb
věstkyně na mysli má — vtom nablízku Míséna spatří
ležet na suchém břehu.

Byl zhuben nehodnou smrtí
Mísénos, Aiolův syn, jenž uměl nad jiné lidi
polnicí volat mužstvo a tím je vzněcovat k bitvě.

Hektora, velkého reka, byl průvodcem, po jeho boku
chodíval v boj, jak v zápase rek, tak v troubení mistr.

Když pak udatný Hektór byl Achillem života zbaven,
k Aeneu dardanskému se hrdina nad jiné statný
připojil za druha v bojích — a nezvolil horšího reka.

Tehdy vsak odvahu měl — ten bláhovec! — nad mořskou plání
zadout na dutou škebli a zvat tak k zápasu bohy.
Tritón, žárlivý naň, jej vyčíhal — máme-li věřit —,
uprostřed mořských skal jej potopil v pěnivé vlny.

Proto pak každý druh proň kvíлил hlasitým nářkem,
zbožný však Aeneas zvlášť.

Pak bez dlení Sibyllin rozkaz
s pláčem plní spěšně a nosí stromové kmeny,
stavějí hranici k pohřbu a o závod k nebi ji tyčí.

Kráčejí v staletý hvozď, jenž šelmám je vysokým sídlem.
Duní dubový kmen, jak sekyry do něho buší,
padají jasany, smrky a tvrdé dřevo se štípe
klínem — z vrchů hor jsou váleny mohutné habry.

Při tak velikém díle je ovšem Aeneas první,
pobádá druhy své k práci a tentýž nástroj si bere.
Potom však v truchlivém srdci sám u sebe přemítat začal,
zíraje na velký les, a bezděky takto se modlil:
„Kdyby na stromě teď se nám zjevila větévka zlatá
v tomhle velikém lese! — vždyť o tobě všecko až příliš,
příliš pravdivě řekla, ó Míséne, věštce kúmská.“

Sotvaže dokončil řeč, vtom pojednou holubů párek
snesl se z výšin nebes a rekovi před oči přímo

na zem v zelené trávě si usedl.

Hrdina silný

poznal matčiny ptáky a takto se radostně modlil:

„Jestliže možno tam jít, ó vedte mě, letíte vzduchem,
naznačte do lesa směr, kde vzácná větévka stíní
úrodnou lesní půdu, ó nechtěj mě, nebeská matko,
opouštět v rozpacích mých!“

Pak zastavil kroky a zkoumal,
jaké mu znamení dají a kam svým zamíří letem.

Zobou pokrm v chůzi, jen tolik poletujíce,
co by je ten, jenž pozadu šel, moh zdaleka vidět.

Když pak až k Avernskému se dostali dusnému jícnu,
zvedli se do výše rychle a čistým prolétli vzduchem,
na strom lupenů dvojích a na místo hledané sedli.

Odlišný bleskot zlata se zaleskl větvemi stromů.

Nejinak za zimních mrazů se občas po lesích jmelí
zelená čerstvým listím, jež nevzrostlo ze svého stromu,
kolem pak útlého kmene mu žlutavé bobulky rostou;
takovým na stinném dubě se jevil výhonek zlatý,
podobně mírným větrem se tetelil kovový lupen.

Popadne Aeneas snítku a ulomí, chtivosti plný,
byť se mu vzpírala trochu, a v sídlo s ní k Sibylle spěchá.

Zatím trójský lid lkal nad tělem mrtvého druha,
popelu nevděčnému pak vzdával své poslední pocty:
nejdřív ze smolných sosen a štípaných dubových polen
velkou hranici vztyčí a vpletou do boků jejích
listí smutné barvy a pohřební cypřiše vpředu
postaví, třpytná zbraň pak navrchu hranici zdobí.

V kotlích nad ohněm vroucích mu teplou někteří vodu chystají, pak jej myjí a ztuhlou mrtvolu maží.

Lkají, pak zvednou tělo a s pláčem je na lůžko kladou, krásný nachový šat naň položí, obvyklý příkrov, jiní pak druhové s ním k té ohromné hranici stoupnou, smutná věru to služba, pak přidrží po zvyku otců pochodně hledíce stranou.

I hoří snesené dary:
kadidlo, obětní jídla a vylitý olej a džbány.

Jakmile popel se z nich již rozpadl, plameny zhasly, vínem pokropí zbytky i žíznivý řeřavý popel; v kovovou Korynaeus dal nádobu sebrané kosti.

Tříkráte s čistou vodou své druhy obešel kolem, haluzí olivy plodné je rosou skrápěje zlehka. Očistil všecken lid, a pokyn dal k odchodu odtud.

Potom mu zbožný rek dal nasypat nesmírně velkou hrobku a druhou zbraň tam položil, polnici s veslem, u paty vzdušného vrchu, jenž nyní Mísénos po něm slově — a na věčný čas ten vrch má rekovo jméno.

Vstup do podsvětí. Oběti

Po pohřbu Aeneas kvapí, by vykonal Sibyllin rozkaz. Jeskyně hluboká byla a bezedná, s ohromným jícnem, drsná, s jezerem černým a bezpečná ztemnělým hvozdem.

Nad ní žádný pták až dosud bez trestu nesměl přeletět na svých křídlech, neb omamný vychází výpar z onoho černého jícnu a stoupá k nebeské klenbě — proto i řecký lid těm místům *Aornos* říká.

Čtyři tam mladé býky dá postavit, na hřbetě černé, potom na jejich čela jim věstkyně naleje vína,

vprostřed pak mezi rohy jim ustříhne konečky chlupů,
které na oheň vrhne — a *to* byly oběti první —
volajíc Hekatu hlasně, jež nebi i podsvětí vládne.
Jiní je podříznou noži a do misek zachytit hledí
teplou tekoucí krev.

Sám ovečku černého rouna
skolí Eumenid matce a její veliké sestře,
tobě pak, Persefoneio, dá zabít jalovou krávu.

Potom styžskému králi dal noční postavit oltář,
veškeré z býků maso mu v oběť na oheň klade,
na žhavé vnitřnosti jejich pak mastný ulévá olej.

Hle, kol východu slunce a za prvých paprsků jeho
pod nohou zem jim duní a začnou vrcholy lesní
vůkol se třást, jim zdá se, že psové temnotou vyjí,
neboť se bohyně blíží.

„Ó vzdalte se, nezasvěcenci!“
volá velikým hlasem, „a vyjděte odevšad z háje!

Ty jen se na cestu dej, však meč svůj vytrhni z pochvy!
Teď je chrabrosti třeba, ó Aenee, pevného ducha!“

Praví vzrušená kněžka a vstoupí do vchodu sluje,
rek pak stejným krokem a bez bázně s věstkyní kráčí.

„Bohové, vládnoucí duším a Stínové navěky němí,
Chause, Flegethonte, a prostory mlčící v temnu,
dovolte slyšené říci a s vaším svolením zjevit
věci, jež v hlubinách zemských a v temné mlze jsou skryty!“

Vpřed jdou pustou tmou, jsou černým zastřeni stínem,
Ditovým příbytkem mrtvých a královstvím beztělných stínů:
jako když v přísvitu matném, kdy měsíc nejistě svítí,

lesem kráčí chodec, když zakryl Iuppiter nebe
stínem a černá noc všem předmětům odňala barvu.

Podsvětí

Démonové zhouby a smrti. Obludy

Před samým do Orku vchodem a před prvním podsvětí jícnem
sídlo si zvolil Smutek a s ním zlé Svědomí mstící,
bledé tam Nemoci jsou, též Stáří zármutku plné,
Bázeň a ohyzdná Nouze a Hlad, jenž ke zlému radí.
Sídli tam Trýzeň a Smrt, dvě postavy na pohled strašné,
Spánek, příbuzný smrti, a zločinné Rozkoše smyslů,
v čele pak, na samém prahu, je příšera vražedné Války,
železné Eumenid síně a Nesvornost šílené mysli,
v jejichžto hadích vlasech je vpleten krvavý vínek.

Vprostřed prostírá v šíř jak ramena staleté větve
ohromný stinný jilm, kde bydlí přeludní Snové,
v davech, jak mluví se o tom, a drží se pod jeho listím.

Jsou tam i obludy mnohé a divoké, rozdílných tvarů:
Kentauři u samých dveří tam peleší, dvojtvaré Skyilly,
Briareus, storuký obr, a strašná obluda lernská,
která syčí hrozně, a Chimaira chrlící oheň,
Gorgon a Harpýjí plémě a Géryón trojího těla.

Náhlým zděšením jat, svou pravicí chopí se meče
chvatně, a tasený hrot jim nastaví, naproti jdoucím.
Kdyby pak věštkyňě znalá mu neřekla, že se to vzdušné
vznášejí bytosti bez těl a prázdné obrysy tvarů,
byl by se na ně snad vrhl a nadarmo protínal Stíny.

Podsvětní řeky. Charón

K peřejím Acherontu se odtud schyluje cesta,
který je zakalen bahnem a klokotá bezedným vírem,
vpadáje v Kókýtu proud, v nějž chrlí písečné spousty.

Strážcem proudů těchto a vod jest převozník hrozný,
Charón, strašlivý špínou — hle chumáč šedivých vousů
na bradě rozcuchán je, zrak strašným plamenem stojí,
z plecí pak, uzlem spjaté, mu visí špinavé roucho.

Odráží bidlem loďku a v běhu ji plachtami řídí,
kdykoli v tmavém člunu má převézt přes vodu duše;
starý již muž, však jadrné Charón má stáří a jaré.

Duše pohřbených i nepohřbených.

Palinúros

Tam spěl veškerý dav, jenž proudem ku břehu kvapil,
mužové, vdané ženy a statných hrdinů duše,
jakmile skončili žití, i chlapci i nevdané dívky,
hoši, jež před zraky otců kdys navrch hranice dali —
tolik, co v lesích je listů, když v podzim za prvých mrazů
spadnou a klesají na zem neb kolik z hladiny širé
na souš hrne se ptáků, když mrazivé počasí zimní
přes širé moře je pudí a zahání do slunných krajin.

Stojí, prosí snažně, by první přeplout mohli,
vztahují po něm ruce, vždyť touží po druhém břehu.

Avšak nevlídný lodník hned přijímá jedny, hned druhé,
v dál však zahání jiné a ke břehu přistoupit nedá.

Aeneas dojat shonem, pln podivu, takto se táže:
„Řekni mi, prosím, věštko, co značí nával ten k řece?
Čeho si přeješ ty duše? A proč ten rozdíl, že jedny
couvají, druhá jich část pak plaví se temnými brody?“

Jemu pak stará kněžka dá stručnou odpověď tuto:
„Aenee, Anchísův synu, ty pravý potomku bohů,
Kókýta hluboký močál a styžské bažiny vidíš,
při nichž přísahat křivě i bohové sami se bojí,
zástup, který tu zříš, jsou ubohé bez pohřbu duše,
převozník ten je Charón; co jedou, pohřbeni byli,
neboť k hrozným těm břehům a přes ony hučivé proudy
nesmí převézt je dřív, než dojdou poklidu v hrobě —
těkají plných sto roků a lítají po těchto březích,
než jsou přijati na loď a na řeku žádoucí vstoupí.“

Slyší to Anchísův syn, své zarazí kroky a stane,
hluboko v myšlenky zabrán, a želí jich žalostné sudby.

Spatří tam smutné druhy, co nedošli poslední pocty,
Leukaspa, Oronta též — ten velel lodníkům lyckým,
které, když bouřným mořem se pospolu plavili z Tróje,
pohřbil ve vlnách Jih, jenž zalil koráb i mužstvo.

Ejhle, vtom Palinúros tam přicházel, korábu řidič,
který, když z Libye plul, zrak ke hvězdám obrácen maje,
zřítíl se nedávno z lodi a do moře širého spadl.

Když jej v temném stínu jen stěží smutného poznal,
první jej oslovil takto: „Ó kdopak jen, Palinúre,
z bohů tebe nám vyrval a potopil na širém moři?
Vypravuj, neboť Foibos, jenž dosud se nejevil klamným,
jedinou věštbou touto mi tentokrát ošálil mysl:
věštil, že pohromy prost prý přijdeš, po plavbě mořem
ke břehu italské země — tož *takto* se splňují sliby?“

Odvětil Palinúros: „Tys věštbou oklamán nebyl,
vladaři, Anchísův synu, též nebyl jsem potopen bohem:
já jsem náhodou sám svou tíhou kormidlo srazil,
které jsem držel pevně a střežil ho, loďstvu jsa vůdcem;
sám jsem ho padaje strhl. —

Bud' vlnivé moře mi svědkem,
že jsem se o sebe sám tak netřás, jako spíš o to,
že snad podlehne loď, když velké se zdvíhaly vlny,
nemajíc kormidla již a zbavena řidiče svého.

Tři pak bouřlivé noci mě Jih hnal nesmírným mořem,
zuřivě ve vlnách řádil, jen stěží čtvrtého jitra
spatřil jsem italskou souš, byv vlnou do výše zdvižen.

Zvolna plul jsem k ní, již bezpečné souše jsem doplul,
vtom však surový lid, jak obtížen provlhkým šatem
úpatí drsných skal jsem ztuhlou rukou se chápal,
v kořist doufaje, bloud, svým mečem na mne se vrhl.

Ted' jsem v příboji vln, kol břehů zmítá mnou vítr.

Proto tě při božím světle, tak příjemném, při vzduchu prosím,
prosím tě při tvém otci a naději v lulův rozkvět,
vyrvi mě z těchto útrap, ó nezdolný: bud'to mě pohřbi
do země, neboť to můžeš, když vyhledáš velijský přístav,
aneb je-li to možné, a jestliže nějakou radu
řekla ti božská matka — vždyť, myslím, bez vůle boží
nechtěl bys takové řeky a styžskou bažinu proplout —
ruku mi smutnému podej a přes vlny s sebou mě vezmi,
abych v klidných sídlech si odpočal, po smrti aspoň!“

Těmito mluvil slovy, a těmito odpoví kněžka:
„Odkudpak, Palinúre, jsi pojal tak úžasnou touhu?
Cožpak styžskou vodu a hrozných Eumenid řeku
nepohřben přeploviti smíš neb nevyzván vstoupiti na břeh?
Přestaň doufat, že lze řád božský prosbami zvrátit!

K útěše pohromy své však tato si pamatuj slova:
sousední po městech lid, jenž daleko široko bydlí,
dohnán úkazy z nebes, tvým kostem prokáže poctu:
zřídí ti velkou hrobku a bude ti oběti vzdávat.

Na věky věků to místo se po tobě nazývat bude.“
Smutek věštbou touto se utišil; ubohý zahnal
ze srdce truchlivý bol — má radost z názvu té země.

Charón převezé Aenea přes řeku Styx

Jdou tedy dál svou cestou a znenáhla k řece se blíží.
Jakmile loďník Charón je zahlédl ze styžských proudů,
kterak ztichlým hájem své kročeje ke břehu řídí,
prvý se rozkřikne z dálky a přímo se oboří na ně:

„Kdokoli tys, jenž se zbraní v ruce jdeš k našim zde řekám,
řekni mi — odtamtud už — proč přicházíš? Zastav své kroky!
Stínů místo tu jest, říš ospalé noci a spánku!

Nelze přec živá těla tu převážet v podsvětním člunu!

Však pykal jsem těžce, když vzal jsem Herkula na loď,
který mi sem kdys přišel — pak Thésea, Peirithoa,
ač byli synové bohů a nezdolní velikou silou.

Hlídače podsvětního nám onen mohutnou rukou
u trůnu králova spoutal a odvedl poděšeného,
tito pak zkoušeli drze i královnu Ditovi odvést.“

Na to zas Foibova věštka mu odpoví stručnými slovy:

„Není z takových nástrah tu obavy — neboj se, neboj!
Násilím nehrozí zbraň, nechť pro nás věčně si štěká
hrozný hlídač v sluji a straší beztělé stíny,
rovněž i cudná choť nechť hoví si v strýcově domě!

Aeneas, trójský rek, svou zbraní i zbožností slavný,
v hluboké podsvětní stíny chce vejít ke svému otci.

Když však ta synovská láska ti není docela ničím,
tuhletu sněť“ — a vytáhne sněť, co chovala v šatě —
„znáš?“ — Hned klidní se hněv, hruď' vzkypělá rázem se tiší.

Nemluví dál — ten vzácný dar v něm probudí úžas:
snítka, jak žádá osud — tu neviděl po dlouhou dobu,

otočí tmavý člun, s nímž rychle se ku břehu blíží.
Z loďky pak vyhnal duše, jež seděly na dlouhých lávkách,
vyprázdnil lodní chodby a hned pak do lodi přijal
Aenea obrovského — i zapraští sešitá loďka
tíhou a hojný kal tam vniká otvory stehů. —

Konečně úrazu prosté hned za vodou, reka i kněžku,
vyloží v ohybném blátě a v rákosí šedavé barvy.

Kerberos

Kerberos, obrovský pes, v těch místech z trojitě tlamy
štěká, v protější sluji je rozložen — náramné zvíře.

Jakmile spatří kněžka, že krk se mu hady už ježí,
z medu a kouzelné mouky mu koláč uspávající
hodí — on hltany tři hned rozevře, zuřivý hladem,
popadne hozený koláč a protáhne nesmírná záda,
potom si na zem lehne a v celé se rozloží sluji.

Nyní, když uspán je pes, je volný rekovi přístup:
na břeh vystoupí z vod, jež nazpět přepłouti nelze.

Nemluvňata, nespravedlivě odsouzení, sebevrazi, soudce Mínós

Hned pak dětský pláč je slyšeti, hlasitý nářek:
duše to nemluvňátek jsou plačící — na prahu žití
černý zhoubný den jim sladký odepřel život,
urvav je od prsů matky a smrtí je zahalil trpkou.

Vedle je lid, jež křivý soud kdys potrestal smrtí —
bez soudců volených losem však není místo jim dáno.
Losuje předseda Mínós a potom svolává k sobě
duší mlčících schůzi a zkoumá život a viny.

V sousedství smutný lid je umístěn, který si vlastní rukou udělal smrt; byť bez viny, v nenávist pojal světlo a nechtěl už žít.

Jak rádi by v hořejším vzduchu chtěli teď trpět bídu a tvrdou robotu snášet! Brání však božský zákon a odporná řeka je váže, smutná, a vězní je Styx, jež devíti rameny teče.

Pole smutku. Nešťastní milenci. Dídó

Potom, nablízku odtud, se rozkládá na všechny strany širé „Smutné pole“, jak kraj ten nazýván bývá.

Ty, co ukrutná láska neb strašné souchotě sklály, kryjí teď tajné stezky a halí myrtové háje vůkol a trýzeň lásky i po smrti ještě je týrá.

Vidí tu Prokridu, Faidru a truchlivou Erifylu, na níž rány je zřít, jež syn jí zasadil krutý, Euadnu, Pásifau a s nimi i Láodameji. Také Kainis tu jest, kdys jinoch, nyní však žena, neboť v dřívější tvar zas osudem vrácena byla.

Těž tam tyrská Dídó, již čerstvá zhyzdila rána, bloudí velkým lesem.

Ji trójský hrdina spatřil, stanul poblíže ní, když v temném stínu ji poznal, nejasně — jako as muž, když nový nastává měsíc, vidí neb myslí, že vidí, jak mračnem prokmitá luna.

Vyroní z očí slzy a s něžnou mluví k ní láskou: „Dídóno, nešťastná ženo, tož přec jen došla mi pravá zpráva, že stihla tě smrt, žes mečem skončila život.

Vinen jsem já tvou smrtí? Ó při hvězdách, nebeských božích přísahám, jestliže je též v podsvětí záruka přísah, vskutku jsem od břehů tvých, ó královno, odcházel nerad!

Mne však božský rozkaz, jenž nutí i tady mě chodit po místech drsných plísni a v hluboké noci a stínu, mocí dohnal k tomu — a také jsem nemohl tušit, že bych ti odchodem svým tak velkou způsobil bolest. Počkej a pohledu mému se nechtěj vyhýbat dále! Prcháš? Komu? Vždyť naposled již smím hovořit s tebou.“

Takto se Aeneas snažil, by hněvivou, hledící chmurně ženu konejšil slovy — a přitom pohnutím slzel.

Ona však odvrátí oči a hledí upřeně na zem. Ani když zaváděl hovor, se královně nehnuły tváře, jako by z mramoru skála neb tvrdá stála tam žula. Potom se konečně vzchopí a s hněvem nazpátek prchá do háje, kde byl stín. Tam Sychaeus, dřívější manžel, stejnou snáší trýzeň a stejnou ji miluje láskou...

Je i sám Aeneas vzrušen tím jejím osudem krutým, dlouho se za ní dívá a slzí s bolestí v srdci.

Válečníci. Déifobos

Úrčenou cestou jde dál, až na pole poslední přišli, na němž, ležícím zvláště, jsou válkou proslulí reci. Tam jej potká Týdeus a chrabrý Parthenopaeus, válečník slavný zbraní, a bledý Adrástův obraz.

Jsou tu i Trójané padlí, jichž na zemi želeli nejvíc. Když se tak na ně dívá, jak v dlouhém pořadí stojí, zavzdychá: je tam Glaukos i Thersilochos i Medón, trojice Anténorovců, kněz Cereřin Polybótés, Ídaeus též, jenž drží i tam svůj povoz i s koňmi.

Stojí tam zástup duší i po pravé straně i levé, avšak spatřit ho jednou jim nestačí, nýbrž tam stále stojí, pak přistoupnou blíže a ptají se, proč že tam přišel.

Avšak řeční vůdci a jejich válečné šiky,
jakmile spatřili reka a v temnu se lesknoucí zbraně,
třásli se hrozným strachem — i prchali někteří před ním,
jako kdys ke svým lodím, a jiní zvedali hlasy
tenké, počatý křik jim selhal v otvorech hrdel.

Aj! tu Priamův syn je zmrzačen na celém těle,
hrdinský Déifobos, je nelidsky zohaven v tváři,
v tváři i na obou rukou, skrání zhyzděna, utáty uši,
má též zohaven nos, jenž roztát byl ohyzdnou ranou.

Sotva už poznat ho moh, jak studem zakrýti hleděl
strašné od ran jizvy, pak přátelským hlasem mu řekl:

„Hrdino Déifobe, jenž z Teukrovy krve jsi vzácné,
kdo tak strašnou pomstu si smyslnil naproti tobě?
Tohle kdo udělat směl?! — Já z pověsti zvěděl, že ty jsi,
strašným vražděním Řeků již vysílen, konečně také
nad spoustou smíchaných těl té poslední nocí se skácel.

Já jsem ti na trójský břeh dal tehdy postavit hrobku,
prázdnou a velkým hlasem jsem třikrát volal tvou duši.
Střeží tvé jméno a zbraň tvůj náhrobek — tebe jsem nesměl
spatřit a v otcovskou půdu tě pochovat prchaje z vlasti.“

Odvětil Priamův syn: „Tys, příteli, vykonal všechno,
prokázals Déifobovi i mrtvole veškeré pocty!

Mne však vlastní můj osud a Helenin záhubný zločin
pohroužil v neštěstí toto — a tuhle mám památku po ní.

Kterak jsme strávili noc, již poslední, v radostech klamných,
víš též sám — až příliš si musíme vzpomínat na ni.

Tehdy, když osudný kůň již doskákával vrcholu hradu,
zbrojný pěší lid v svém těžkém chovaje bříše,
Helena strojila ples, jen naoko, Trójanky vedla,
Bakchův slavící rej. — V jich středu pak pochodní velkou

mávala, řecký voj jí volala z výšiny hradu.

Já pak prací zmořen a touhou po spánku skleslý,
byl jsem v té neblahé síni a k lůžku mě nehybně poutal
lahodný, hluboký spánek, jenž klidné smrti byl roven.

Šlechetná manželka má však zatím z ložnice vezme
zbraně, i věrný můj meč mi zpod hlavy vytáhne tajně,
do domu Meneláa pak zavolá, otevře dveře,
patrně naději majíc, že milenci prokáže velkou
službu a špatnou pověst svých starých hříchů tím skryje.

Zkrátka — ti v ložnici vpadnou — a přišel i v průvodu jejich
Odysseus, zločinů strůjce.

Ó bohové, odplatte tohle
Řekům, není-li hřích, když za pomstu prosí má ústa.

Ty však mi řekni též, jaký osud tě, živého ještě,
vede až sem, zda blouděním hnán sem z moře jsi přišel,
či snad z pokynu bohů, či který osud tě stíhá,
že jdeš do sídel smutných a bez slunce, do krajů chmurných!“

Za těch vzájemných slov svým růžovým čtyřspřežním vozem
Aurora oblohy střed již přejela po vzdušné cestě.

Byli by daný čas snad strávili takovou řečí,
vtom se však vůdkyně ozve a krátce ho pobídne takto:

„Aenee, noc již kvapí — my trávíme hodiny pláčem.
Místo tu je, kde ve dvojí směr teď cesta se dělí:
tato, jež napravo vede, jde ke hradu velkého Dita —
tudy nám do Elysia je kráčet, tato pak vlevo
trestem zločincům je, neb v Tartar je posílá hříšný.“

Na to děl Déifobos: „Ó nezlob se, vznešená kněžko!
Odejdu, doplním počet a opět v temno se vrátím.
Jdi tedy, ozdobo naše, a lepšího osudu užíj!“

Promluvil jenom toto a vtom se už obrátil nazpět.

Tartaros. Soudce Rhadamanthys

Aeneas pohlédne za ním — vtom vidí pod skalou vlevo
jakoby rozsáhlý hrad, jež věncí trojitá hradba,
kolem pak dravá řeka se žhoucími plameny vine,
Flegethón, podsvětní proud, jenž kameny s rachotem valí.

Vpředu je velká brána a z tvrdé ocele sloupy;
žádná by lidská je síla ni bohové vedoucí válku
vyvrátit neměli moci a věž ční železná vzhůru.

Tísifoné tu sedí a oděna v krvavé roucho
bez spánku hlídá vchod i po celé noci i ve dne.
Odtud je slyšet nářek a děsné se ozývá bití,
slyšet je železa řinkot, jak řetěz je po zemi vlečen.

Aeneas zastaví kroky a zděšen poslouchá lomoz:
„Jaké to zločiny jsou, ó věstkyně, jaká to hrozná
muka a jaký to řinkot, tak strašný, proniká k sluchu?“

Na to mu věstkyně dí: „Ó slavný vladaři trójský,
na práh zločinců těch je nemožno nevinným vstoupit,
ale když avernských hájů mi Hekaté svěřila správu,
řekla mi o božích trestech a sama mě provedla všude.

Krétský tu Rhadamanthys je vladařem nanejvýš přísným,
kárá, když vytáčky slyší, a viníka donutí vyznat
všecko, co na světě spáchal — ten marnou se lstivostí těšil,
odložil pokání své až k pozdní hodině smrti.

Mstitelka Tísifoné tu přiskočí s důtkami v ruce,
mrskajíc odsouzence a levicí strašlivé hady
napřahá proti němu a kruté sestry naň volá.

Tu teprv kletá brána se otevře, strašlivý skřípot
čepů slyšeti je.

Tam vidíš, jaký to strážce
před vchodem Tartaru sedí? A jaká ho obluda hlídá?
Hroznější saň je uvnitř — je obrovská, padesát černých
strašných tyčí se tlam.

Sám Tartar ve sráznou propast
dvakrát hlouběji sahá a táhne se k ztemnělým stínům,
než jest k nebeské báni, až na Olymp vysoký pohled.

Dávní synové Země tu pykají: títánská mládež
sražená Diovým bleskem, se plazí v největší hloubi.

Oba též Alóeovce jsem viděla, náramné obry,
kteří rukama svýma si troufali veliké nebe
strhnout a z nebes trůnu pak svrhnout i samého Dia.

Těž jak Salmóneus král tam strašnou pokutu snáší,
vždyť chtěl blýskat jak Zeus, chtěl hřmít, jak na nebi hřmívá.
Vyjel se čtyřmi koňmi a pochodní mávaje v ruce,
po městě Elidy střední a po řeckých krajinách jezdil,
plný pýchy a slávy a božské pocty si žádal —
šílenec: kovovým vozem a koňských dupotem kopyt
troufal si dělat bouřku i blesk, jež vytvořit nelze.

Bleskem však všemocný Zeus skrz hustá oblaka mrštil,
nikoli pochodní pouhou a čadivým smolnice ohněm,
nýbrž hrozným vírem ho střemhlav do Tartar vrhl.

Těž tam Tityos jest, syn Země, matky všech tvorů:
po celých devíti jitrech je prostřen náramným tělem
na zemi, velký sup pak pořád zobákem křivým
hlodá mu nesmrtná játra, jež pro trest poznovu rostou,
dravec je rozdírá k hodům a sídlí hluboko v hrudi,
játra mu pořád rostou a vůbec nemají klidu.

Nač by měl Peirithoos a Ixión jmenován býti,
na které černá skála se hrozí sesout, ba jižjiž

na ně se řítiti zdá?

Třpyt zlatých podstavců lůžek
slavnostních šíří se kol — jim před ústy přichystán leží
královské nádhery hod — však Lítice, nejhorší ze všech,
sedí vedle a brání, by rukou se nedotkli stolů —
vstane a pochodeň zdvihá a hlasem hromovým hřímá:
„Ten, kdo záviděl bratrům, když býval naživu ještě,
ten, kdo rodiče bil neb podvedl svěřence svého,
ten, kdo na jmění svém, jež sehnal, samoten seděl,
nedal podílu svým — těch počet je největší ze všech,
kdo byl pro smilstvo sklán neb podnikl zločinný odboj,
aniž pojal ho stud, když věrnost porušil pánu,
v žaláři čeká je trest — ó nechtěj ptáti se jaký,
aneb který je osud neb zločin ve zkázu vrhl:
velký valí balvan z nich někteří, jiní zas visí
rozpjatí v paprscích kol.

Tam sedí a navěky bude
sedět nebohý Théseus — a Flegyás v největší bídě
nabádá veškery duše a toto tam před nimi hlásá:
„Učte se z pohromy mé žít po právu, nezhrdat bohy!“

Onen za zlato dal svou otčinu, mocného pána
dosadil — ten dal zákon a zas jej za zlato zrušil,
ten zas zneuctil dceru a do její ložnice vnikl —
zločiny páchali směle a v smělých se kochali činech.

Kdybych i sto úst měla a tolikéž jazyků v ústech,
železný hlas, přec zločiny ty bych nemohla vyčíst,
rovněž i všech těch trestů bych nemohla povědět jména.“

Aeneas odevzdává Proserpině zlatou větévku

Jakmile stará kněžka to dořekla, dodala ještě:
„Nuže, již pospíchej dál, hled' skončit začatý úkol!
Nyní si pospěšme už! Již Ditův spatřuji palác
stavěný v kyklópské dílně, a vpředu se klenoucí bránu,
tam, jak příkaz nám velí, ten dar mám bohyni složit.“

Řekla, a stinnou cestou šli pospolu oba dva chodci,
přešli tu vzdálenost rychle a záhy se blížili k bráně.

Aeneas do brány vkročil, hned čerstvou se pokropil vodou,
zlatou větévku vyňal a vpředu ji ve dveřích zatkl.

Élysion, sídlo blažených. Anchísés

Když pak splnili příkaz a dar již bohyni dali,
k místům radosti přišli a k zeleni lahody plné
rozkošných svatých hájů a k sídlům blažených duší.

Hojnější čerstvý je vzduch v těch končinách, růžové světlo
svítí — mají své slunce a rovněž mají své hvězdy.

Na hřištích porostlých travou si cvičí někteří údy,
žertem zápasy vedou a zápolí v žlutavém písku,
jiní s dupotem tančí a přitom zpívají písně.

Je tam i thrácký kněz, jenž v dlouhé roucho je oděn,
na lyru o sedmi strunách jim k rytmům doprovod hraje,
střídavě do strun bije buď slonovým tloučkem neb prsty.

Dávný Teukrův rod má sídlo zde, potomstvo vzácné,
rekové chrabrého ducha, co v lepších se zrodili dobách:
Assarakos a Íloss a Dardanos, stavitel Tróje.

Zdálky se díví zbraním a jejich povozům prázdným,
oštěpy vbodnuté v zem jsou vztyčeny, bez uzdy koně
volně se pasou v trávě. — A kterou mívali živí
zálibu v zbraních a vozech a v pěstění nádherných koní,
takovou mají i teď, když v zem jsou pohřbena těla.

Hle, vtom spatřují lid, jak hoduje vpravo i vlevo
v trávě a Foibův zpěv tam ve sboru vesele pěje
ve stínu vavříků vonných, z jichž hájů odshora dolů
mohutný Eridanus se proudem po lese valí.

Tady je lid, jenž pro svou vlast byl ranami poset,
kdo byli bez hříchu z kněží, když bývali naživu ještě,
kdo byli zbožní pěvci a zpívali důstojně Foibu
nebo kdo uměním svým, jež vymyslel, zušlechtil lidstvo
nebo kdo dobrým skutkem si u jiných památku zjednal —
skrání tam každému z nich je věčena bělostným vínkem.

Těch, kdož dokola stáli, se zeptá Sibylla takto,
avšak Músáia zvlášť, jenž vprostřed hustého davu
vynikal výškou ramen, a všichni naň hleděli s úctou:

„Řekněte, blahé duše, zvlášť ty však, výborný pěvče,
v kterém je Anchísés místě a okrsku? Za ním jsme totiž
do sídel podsvětních přišli a přepluli mohutné řeky!“

Hérós stručnou řečí jí pravil v odpověď toto:

„Žádných vlastních sídel tu nemáme — naším je sídlem
háj neb kyprý břeh neb vláhou živená louka,
vy však, když taková touha vás v srdcích dohání k tomu,
tento jen přejděte vrch, já k schůdné vás dovedu cestě.“

Řekl a kráčel napřed a ukázal z vrcholu chlumu
krásnou zářící pláň. Pak sestoupili z temene dolů.

Otce tu Anchísa zhlédli, jak v hlubokém zeleném dole horlivě prohlíží duše, jež na svět měly se vrátit, přemítá o nich právě a opět si uvádí v paměť množství potomků svých, zvláště milé některé vnuky, jejich života cíl, jich příhody, mravy i skutky.

Jakmile Aenea spatřil, jak luhem mu naproti kvapí, ihned k synovi svému pln radosti rozepjal ruce, slzy mu vytryskly z očí a z hrdla mu vyhrkla slova:

„Přišel jsi přec, můj synu, tvá věrnost, jak jsem to čekal, přemohla obtížný příchod, je přáno mi ve tvář ti hledět, známý hlas tvůj slyšet a také mluvit k tobě.

Vždy jsem to tušil v duchu a věřil, že se to stane, často jsem hodiny čítal — a nebyl jsem v naději zklamán.

Kolik zemí a moří jsi proplul, než tě zas vidím, v kolik hrozících pohrom byls uvržen, milý můj synu! — Jak jsem se Libye bával, že nějak ti na škodu bude!“

Onen mu dí: „Ó otče, mně často se zjevil tvůj smutný obraz a vždycky mě nutil, bych přišel do těchto sídel.

Na vlnách Tyrhénských vod mám koráby.

Ruku si stisknout

dej, můj milený otče, a neprchej z objetí mého!“ —

Mluvil a proudem slz svůj obličej zároveň skrápěl.

Třikrát učinil pokus, by kolem krku jej objal, třikrát uchopený marně mu z rukou unikl přízrak podobný prchavým snům neb lehkým vzduchovým vánkům.

Údolí Léthy, světový řád

Náhle tu Aeneas zhlédne, jak v pozadí údolí toho stojí samotný háj, v němž lesní křoviny šustí, vidí léthejský tok, jak proudí před sídlem míru.

Kmeny a národy mnohé se vznášely okolo něho,
jako to na louce je, když za léta jasného včely
sedají na pestré květy a kolem lilií bílých
hemží se celý roj — pláň šumí bzučením jejich.

Užasne nad náhlým zjevem a nevěda, co by to bylo,
zvídá příčinu toho, a jaká to opodál řeka,
jakých mužů to dav tak hustě se po břehu hemží.

Otec tu Anchísés dí: „Tot' duchové, kterým je sudbou
určeno druhé tělo: ti pijí z léthejské řeky
vodu, jež dává poklid a dlouhé zapomenutí.

O těch právě ti říci a osobně ukázat všecky
dávno již chovám přání a potomstvo svoje ti vyčíst,
aby ses radoval se mnou, když objevils italskou zemi.“

„Otče, což věřit je možno, že odtud nahoru na svět
opět vcházejí duše a v líná se vracejí těla?
Jaký to šílený chtíč těch nebohých, zase chtít žítí!“

„Já ti to povím, synu, a v pochybách nenechám tebe,“
Anchísés odpoví na to a pořadím vykládá všecko.
„Slyš tedy: nebe i zem, též širé planiny vodní,
zářící měsíce kouli a velkou títánskou hvězdu
živí světový duch, je po všech rozlita částech
duše, jež hýbá hmotou a celý proniká vesmír.
Odtud lidí i zvířat i ptáků pochází život,
jakož i veškerých stvůr, jež trpytná hladina skrývá.

Duše ty ohnivou sílu a původ nebeský mají,
dokavad škodné tělo je netíží, dokavad zemské
části a smrtelné údy jim neberou vrozenou sílu.

Odtud vzniká v nich strach, jich žádosti, radost i bolest,
nebes však nemohou zřít v těch tmách, v tom žaláři temném.

A když s posledním světlem je konečně opustí život,
nemizí každá vada a veškerá nákaza těla
úplně z nebohých duší; vždyť nemůže jinak se státi,
nežli co srůstá dlouho, že divným způsobem splývá.

Proto se bolestně čistí a za všechny dřívější hříchy
snášejí útrapy muk; z nich některé rozpjatý visí
naproti proudům větru a jiným je vymýván zločin
dravým pod vodou vírem a jiným jej vypálí oheň.

Každý tu z nás má očistu svou, pak přijdeme v širé
končiny Élysia.

Však málo nás zůstane v šťastných
sídlech, až předlouhý čas, když dobový okruh se končí,
vrostlou nákazu sejme, a konečně docela čistý
zůstane nebeský duch, jen pouhá nebeská jiskra.

Potom když za tisíc let se kruhem dokončí oběh,
v zástupech všechny je bůh zas volá k léthejské řece,
aby zas pod nebes bář, vší paměti zbaveni jsouce,
vyšli a začali chtít zas do těl vstoupiti lidských.“

Anchísés vykládá Aeneovi o jeho potomcích, zvlášt' o Římanech

Domluvil, potom syna a zároveň Sibyllu kněžku
zavede do středu shluku a do davu šustících duší,
potom vystoupí na chlum, by v dlouhém pořadí jejich
viděl každému v oči a poznal podobu jdoucích.

„Poslechni, jaké slávy se v budoucnu dardanské plémě
dočká a kteří vnuci ti z italské rodiny vzejdou,
rekové plní slávy a dědici našeho jména.

Toto ti povím zjevně a vyložím osudy tvoje:
vidíš, tamhle ten jinoch, jenž o kopí bez hrotu opřen,
osudem nejbliž k světlu je postaven, aby šel první
z podsvětí na horní vzduch — již s krví italskou smíšen —
Silvius albským jménem, tvůj potomek zrozený pozdě,
jehož ti Lavinia, tvá choť, již v pozdním tvém věku
v lesích vychová králem a proslulým praotcem králů.

Po něm bude náš rod pak v Dlouhé vladařit Albě.

U něho nejbliž je Prokás, ta oslava trójského kmene,
Numitor potom a Kapys a ten, jenž jméno tvé zdědí,
Silvius Aeneas zvaný. Ten zbožností stejně i zbraní
vynikne, jakmile jednou se dostane k vladařství Alby.

Jaké to mužstvo — jen hled', jak velkou se honosí silou,
kterak jim stíní skráně i občanský dubový věnec!

Tito ti fidénské město i Gabie, nomenskou obec,
tito i Collatinské ti založí na horách tvrze,
Pometie a Bolu a Inuův tábor i Coru:
taková budou mít jména — teď pouhá to beze jmen místa.

Stejně i Romulus sám, syn Martův, k dědu se přidá,
zrodí ho Ília matka, jež z krve je assarakovské.

Viz, jak dvojí chochol mu stojí na vrchu přilby,
jak sám otec už teď svou poctou ho za boha značí.

Hle, ten proslulý Řím, můj Aenee, vedením jeho
světu se vyrovná vládou a Olympu vznešeným duchem!

Jediný hradební zdí si obklíčí všech sedm vrchů,
požehnan potomstvem reků jak Kýbelé, rodička bohů,
která po fryžských městech se projíždí s hradebním věncem,
pyšná potomstvem bohů — vždyť na sto má v náručí vnuků,
ti jsou bohové všichni a na nebi vysokém bydlí.

Tamhle ted' obrat' svůj zrak — jen pohled' na tento národ,
Římany své, tot' Caesar a veškeré Iulovo plémě,
které stoupnouti má až k nebes vysoké klenbě...

Tamhle je, tam — ten slíbený muž, jak často jsi slýchal,
Caesar to Augustus sám, syn Božského, kterýžto znova
v Latii zlatý věk nám zavede, v jehožto nivách
Saturnus kdysi byl králem. —

On za Indy, za Garamanty
římskou rozšíří říš; ten kraj je za hvězdným kruhem,
za drahou roku a slunce, kde Atlás, nesoucí nebe,
na plecích točí nebem, jež kráslí planoucí hvězdy.

Bojí se příchodu jeho, jímž božské věštby je straší,
ted' již Kaspické říše a rovněž i Maiótská země,
chvěje se úzkostně Nil, jenž ústí rameny sedmi.

Neprošel tolik zemí ni hrdinský Héraklés nikdy,
byť laň kovových nohou kdys poranil, třebaže vrátil
pokoj do Erymanthu a lukem postrašil Lerneru,
neprošel vítěz Bakchos, jenž otěže ovité révou
řídí a z vrcholu Nýsy své tygří spřežení žene,
ty pak bys váhati chtěl svou zdatnost zvěčniti skutky?
Či by ti bránila bázeň se usadit v italské zemi?

Kdo však to opodál jest, jenž věncem z olivy zdoben,
posvátné nádoby má? Má šedou bradu a vlasy,
jaké má římský král — ten mladé upevní město
zákony — z malých Cur byl povolán, z chudého kraje,
ke vládě nadmíru velké.

Však po něm vládnouti bude
Tullus, jenž otčiny mír zas poruší, svolá zas vojsko

odvyklé vítězoslávě a junáctvo žijící v míru,
do boje.

Přichází pak, hned za ním, honosný Ancus,
který příliš už teď je dychtivý lidové přízně.

Zřít chceš i tarquinské krále a vznešenou mstitele Bruta
mysl i prutové svazky, jež opět vladařům odňal?
První konzulskou vládu i sekyry dostane kruté,
neboť i vlastní syny, že vzněcují ohavnou vzpouru,
otec vydá pak na smrt, chtě chránit svobodu svatou —
nešťastný muž! — byť takový čin byl potomstvem slaven —
k vlasti v něm zvítězí láska a nesmírná po slávě touha.

Na Drusy, Decie hled'! — tam Torquatus, sekyru v ruce,
krutý, Camilla viz, jak nazpět prapory nese!

Na tyhle pohled' duše, jež stejnou zbraní se lesknou,
které svorné jsou teď, kdy ještě je podsvětí kryje. —
Běda, až životní svit zas poznají, jakou to válku,
jaké boje a seč pak vznítí naproti sobě:
tchán až z alpských hrází a z výšin monackých sejde,
naproti němu pak zeť, jenž povede východní vojska.

Nechtějte, milé děti, si zvykat takovým válkám,
nechtějte mohutné síly své otčině do srdce vrhat!

Ty však zvlášť, ó ustaň, vždyť od bohů pocházíš rodem,
odhod' z pravice zbraň, můj potomku!

Tento zas přemůže Korinth a k výšinám Capitolia,
slavný porážkou Řeků, se poveze s vítězoslávou.

Onen vyvrátí Argos a Mykény agamemnonské,
ano i Persea krále, rod Achilla slavného zbraní —
pomstí tak trójské dědy a znectěný Minervin stánek.

Kdo by tě minout mohl, ó Catone velký a Cosse?
Kdopak rodinu Grakchů a strašné ve válce blesky:
oba dva Scipionovce, zmar Libye? Mocného v nouzi
Fabricia neb tebe, jenž oséváš, Serrane, brázdu?

Kam mě to vlečete mdlého, ó Fabii! — Ty jsi to, Velký,
sám, jenž váhat budeš a tím nám zachráníš obec!

Jiní at' kovové sochy, jak živoucí, jemněji tvoří —
budiž! i z mramoru tvář, jak mluvící, dovedou vyvést,
jiní at' řeční lépe a oběh nebeských těles
umějí zobrazit hůlkou a určit východy hvězdné,
ty však, Římane, hled', bys mocí národům vládl,
to bude umění tvé, dát pokoj světu a právo,
laskav k poddaným být, však odbojné rozdrtit válkou.“

Pravil, ti žasnou oba — pak Anchísés doložil ještě:
„Viz, jak vítězně kráčí a výškou přečnívá všechny
Marcellus, nesa si zbroj, již zabral cizímu vůdci!

Ten nám upevní stát, jímž otřesou veliké zmatky,
jízdu povalí Púny a pokoří odbojné Gally,
třetí vůdcovskou zbraň pak zavěsí Quirinu k počtě.“

Vtom však praví syn, jenž viděl, kterak s ním kráčí
jinoch vzácné krásy a nesoucí třpytivou výzbroj,
smutná však jeho je tvář, má k zemi sklopené oči.

„Kdopak je, otče, ten jinoch, jenž provází jdoucího reka?
Syn to, či potomek jakýs z tak vzácného plemene vnuků?
Copak ten hlučný průvod? A jaká to vznešenost zjevu!
Noc však černým stínem jej obléhá okolo hlavy.“

Tehdy Anchísés pravil a slzy mu vytryskly na tvář:
„Nechtěj velkou strast svých vnuků zvídati, synu!
Světu jej osudu řád jen předvede, avšak ho déle

nenechá žít, vždyt' přílišně vám kmen římský byl mocný,
bohové — kdyby ten dar měl trvale ponechán býti.

Jakým ta Martova pláň, jež při městě velikém leží,
ozve se nářkem mužů, a jaký, Tibere, spatříš
pohřeb, až povedeš proud blíž nové mohyly jeho!

Není trójského chlapce, jenž mohl by latínské předky
k takové naději vznést, též nikdy už Romulská země
žádným takovým synem se tolik nebude pyšnit.

Zbožnosti, věrnosti dávná a válkou nezmožitelná
pravice — žádný by muž s ním bez trestu nesvedl zápas,
zbraň když má, ať pěšky by vstříc svým odpůrcům vyšel,
neb s ním zpěvný kůň jel do boje, do slabin bodán.

Běda, ty nebohý hochu — žes nemohl zlomit svůj osud!
Budeš však Marcellem jednou!

Teď z plných rukou mi dejte
květů lilií skvostných, ať aspoň těmito dary
zahrbnu vnukovu duši a službu mu prokážu marnou!“

Tak tam různým směrem a celou krajinou chodí,
po širých vzdušných polích a na všechno bedlivě hledí.

Když pak po všech místech už otec povodil syna,
touhou po příští slávě mu v prsou roznítil srdce,
každý mu ukázal boj, jež v budoucnu bude mu vésti,
také laurentské kmeny i s městem Latina krále,
také jak každý trud má podstoupit, jak se mu vyhnout.

Východ z podsvětí

Dvě má brány bůh Sen, z nichž jedna je, jako se praví,
z rohu, již skutečným duchům je snadný dovolen výstup,
druhá brána je lesklá a zrobená z bělostné sloni,
však jen vidění klamná z ní podsvětí vysílá na svět.

Když pak výklady své již dokončil Anchísés otec,
syna a věstku tam vedl a z brány je slonové pustil.

Aeneas kvapí k lodím a k druhům opět se vrátí,
potom při břehu přímo se plaví v Kájétin přístav,
kotva je vržena z přídě, již koráby u břehu stojí.

KNIHA VII

*Aeneas v Latii. Poselství ke králi Latinovi. Iuno způsobí válku.
Výčet Turnových spojenců*

Kájéta

Ty též, Aenejská chůvo, ó Kájéto, na věky věkův
italským břehům našim svou smrtí dala jsi slávu —
mohly chránit i dnes tvá čest, tvé jméno tu kosti
zvěčňuje v italské zemi, což věru je veliká sláva.

Aeneas přistál v Latii při ústí Tiberu

Potom hrdina zbožný dle obřadů vykoná pohřeb,
nasype vysoký rov. Pak rozepne na cestu plachty,
vypluje na ztichlé moře a opustí břehy a přístav.

Větrík fouká v noc, je pomocná stříbrná luna,
lize třesavý třpyt, jímž klidné moře se jiskří.

Podél Kirčiny země se plavili, při samém břehu;
háj, v nějž neradno vejít, tam bohatá Solova dcera
zpěvem trvale plní a ve svém paláci hrdém
topí voňavým cedrem a svítí v temnotu noční,
šustí paprskem zvučným, jenž probíhá osnovou jemnou.

Odtud kňučení lvů neb výbuchy hněvu je slyšet;
tito se brání poutům a řvou až do pozdní noci,
vepři tu dlouhých štětín a medvědi v ohradách zuří
divě a velkých vlků tam postavy zuřivě vyjí.

Všechny je z lidských podob ta ukrutná bohyně Kirké
ve hřbetě šelem a tvář kdys změnila mocí svých bylin.

Aby těm strašným kouzlům se vyhnuli Trójané zbožní,
kdyby se v přístavu octli a vystoupili na hrozné břehy,
Neptun příznivým větrem jim lodní naplní plachty,
dá jim k útěku možnost a vyvede z kypících hlubin.

Rdělo se paprsky moře a z výšin nebeské klenby
Aurora v rouše jak šafrán se v růžovém dvojspřeží skvěla,
když vtom přestal vítr a najednou veškeré vání
ztichlo a klidným mořem se stěží hmoždila vesla.

Hle, vtom velký háj již z hladiny Aeneas zhlédl,
z něhož Tiberův proud svým nadmíru líbezným tokem,
žlutavý hojným pískem a s mnohými dravými víry,
vrhá se v mořskou pláň.

Je kolem a nad ním tu hojně
ptáků zvyklých břehům a řečišti tekoucí vody,
kteří lítají hájem a vzduchem lahodně pějící.

Velí otočit plavbu a k pevnině obrátit přídě,
načež radosti pln v stín řeky se uchýlí s loděmi.

Vzývání Músy. Stav Itálie

Kterí králové byli, ó Erató, v Latii starém,
které časy a stav, když poprvé s koráby svými
přistálo cizí vojsko, jež připlulo k italským břehům,
povím a uvedu v paměť, jak první povstala bitva.

Ty to teď básníku vnukni, ó bohyně!

Strašlivé boje
vylíčím, šiky a krále, jež k vraždění přiměla vášeň,
přišlé Etrusků sbory, zem Italskou dohnanou k válce
celou. Vážnějších bojů mi nastává líčiti pořad,
vážnější podnikám dílo.

Král Latinus, starší již věkem,
pokojně město i kraj tam v dlouhém spravoval míru.

Z Fauna a laurentské nymfy, jak slýcháme, Mariky, vzešel,

Faunův otec byl Picus a tento zas, Saturne, tebe
za svého udává předka — tys nejstarší původce rodu.

Latinus neměl syna, neb první potomek mužský
v prvním rozkvětu mládí mu božským osudem odňat.

Jedinou nadějí domu a mohutné říše mu byla
dcera již pro muže zralá a věkem dospělá k vdavkám.

Mnozí z velkého Latska, ba z celé italské země
chtějí ji mít, však nad jiné zvlášť byl nejhezčí Turnus,
pradědy mocný i dědy, a Amata, královna žena,
spěchala s úsilím zvláštním co nejdřív ho za zete získat.

Avšak znamení božská a různé bránily hrůzy:
v paláci, v hrdém dvoře byl vavřín s posvátným listím,
který po mnoho let byl pěstěn ze zbožné úcty.

Ten tam našel král, když první základy hradu
stavěl, a pak jej sám, jak praví se, zasvětil Foibu;
po něm i usedlý lid pak jménem Laurentů nazval.

Jednou — divoucí div — roj včelek na jeho vrchol
usedl chumáčem hustým. Ty s náramným bzučením slétly
z jasné oblohy dolů a vzájemně nožičky spleťly,
náhle se seply v roj, jenž na větvi listnaté utkvěl.

Ihned povolal věštec: „Již vidím cizího reka,
kterak přichází s vojskem a do téže krajiny míří,
také z krajiny téže a nahoře na hradě vládne.“

Když pak mimoto král chtěl zapálit posvátnou loučí
oběť a Lavinia tam po boku otcově stála,
viděli náhle, ó děs! — jak dlouhé jí chytily vlasy,
také ozdoba hlavy že ohněm hoří a praská,
královský vlas jí plane a plane i členka její,

skvoucí se kamením drahým, jak dýmem ji žlutavé světlo
halí a celým domem se šíří plamenná záře.

Tu pak již všem ten zjev byl hrozivý, napohled divný:
sama že osudem slavným, tak věštili, skvíti se bude,
avšak národu svému že přinese velikou válku.

Zneklidněn tímto zjevem král k věštírně Faunově kvapí,
vlastního věštného otce, a v hájích poradu hledá —
pod slapem Albuney, jež hučí posvátným zdrojem,
vydává těžký zápach, jsouc v temnotě, největší v háji.

Italské u ní kmeny a veškerá italská země
v pochybách odpověď žádá. Když kněz již vykoná obět,
když se pak položí v háji a pod krovem mlčící noci
na kůže zabitých ovcí a potom spánku se oddá,
vidí postavy mnohé, jak divným způsobem rejdí,
slyší i různé hlasy a smí též hovory vésti
s bohy i s dušemi mluvit, jež vyjdou z podsvětních hlubin.

Přišel do těchto míst též Latinus hledaje rady,
sto když vlnatých ovcí dle obřadu za obět zabil,
prostřel jejich kůže a ulehl, zády jsa opřen —
hle, vtom najednou hlas je slyšeti z hlubiny háje:

„Nechtěj nijak svou dceru dát v manželství s latínským mužem,
lůžku, můj milý synu, jež chystá se, nesvěřuj dceru!
Přijde ti cizí zeť, jenž povznese spřízněním krve
k hvězdám naše nám jméno a z jehož plemene vnuci
u nohou uvidí svět, jak podroben čile si vede
v mezích dvou ókeanů, kam v oběhu dohlédne slunce.“

Snědené stoly

Výstrahu tuto a věštbu, již Faunus v mlčící noci otec synovi dal, sám Latinus neztajil v ústech. Pověst však létajíc kol již po městech italských všude o tom roznese zprávu, když ku břehu připlulo trójské mužstvo a k travnaté hrázi své koráby vázalo právě.

Aeneas, přední vůdci a Iulus, mládenec krásný, lehli, kde rozkládal strom své větve, a hověli údům. Potom si chystali jídlo. Tu pšeničné koláče vespod pod jídlo položí v trávě — sám Iuppiter tohle jim vnukl — na tento chlebový stůl pak nakupí venkovské plody.

Když už vše ostatní snědli a neměli jiného jídla, hladoví zaťali zub též v Cereřin pšeničný koláč tenký a rukou i dásní si troufali osudnou kůrku zlomit a nemít úcty ni k čtyřrýhým koláčům plochým.

„Aj, vždyť jíme i stoly,“ se Iulus pojednou ozval, žertem však neřekl víc.

Ten výrok, sotvaže zazněl, pojednou končil strasti — a první jej synovi od úst přejal a promluvil otec, ale zaražen řízením božím, volaje: „Vítej mi zem, jež byla mi slíbena sudbou! Vás též vítám vroucně, ó věrní penáti trójští, zde je váš domov i vlast, vždyť takto mi Anchísés kdysi, jak si vzpomínám teď, ten osud tajemný zjevil: „Přijďte k neznámým břehům a jakmile zásoby sníte, veliký hlad, můj synu, vás donutí snísti i stoly. Tehdy důvěru měj, již vyčerpán, v konečný domov, nejdřív tam postav domy a pevným náspem je ohrad’!“

To tedy byl ten hlad, jenž naposled ještě nás čekal,
on též bloudění skončil.

Proto vesele ráno, jak zaskví se sluneční světlo,
opustíme mořský záliv a různými směry se dejme
prozkoumat zemi a lid, též městských polohu hradeb.

Ulijte Iovovi vína a snažnou vzývejte prosbou
Anchísa, našeho otce, a poháry na stoly dejte!“

Pravil a kolem skrání si větev, zelenou listím,
ovil a génia místa a ze všech nejstarší bohů
prosil Zemi a nymfy a dosud neznámé řeky,
Noc též modlitbou vzýval a východ souhvězdí nočních,
také Ídského Dia a zároveň rodičku Fryžskou,
také Venuši v nebi a v podsvětí Anchísa otce.

Třikrát všemocný otec tu z jasných nebeských výšin
zahřměl a ukázal mrak, jenž zlatými paprsky blesku
na nebi plál — jím Iuppiter sám svou pravíci trásl.

Najednou v trójský lid v té chvíli se roznesou hlasy,
že se už dostavil den, v němž založí slíbené hradby.

O závod obnoví hody a po tom znamení velkém
radostně měsidlo staví a zdobí poháry věnci.

Sotvaže nový den svým paprskem osvítil zemi,
zkoumají město i kraj, též pobřeží národa toho
z různých stran: prý Numika zdroj je v bažině téhle,
tuhleta řeka je Thybris a statní Latíni tamhle.

Poselství ke králi Latinovi

Tehdy z oddílů všech král Aeneas vybral sto poslů,
kázal jim ke králi jít a do hradu skvostného vstoupit,
v rukou z olivy snítky, jež ovity stužkami byly,
donést vladaři dary a žádat za přízeň Tróům.
Bez dlení, jak dán rozkaz, šli poslové kročejem rázným.

Zatím příkopem mělkým sám Aeneas vyznačí hradby,
upraví k stavbám místo — a první na břehu sídla,
jak to v táboře bývá, i náspem i hradbami sevře.

Poslové ušli kus cesty a věže a vysoký palác
Latinův viděli z dále a rychle se blížili k hradbám.

Před městem mladí hoši a jinoši v rozkvětu prvním,
někteří na koních jezdí neb honí spřežení prachem,
jiní zvučný pnou luk neb házejí tuhými dřevci
rukama, k běhu se zvou neb jiní k zápasu pěstmi.

Vtom již na koni předjel a ke sluchu starého krále
posel přinesl zvěst, jak velicí, v neznámém kroji
mužové přibyli k nim.

Král rozkáže pozvati hosty
dovnitř a uprostřed svých pak na trůn po dědu sedne.

Vzácný, velký dům, stem sloupů čnějící vzhůru
nejvýš ve městě stál, kdys palác praotce Pika,
hájem budící úctu a předků svatými zvyky,
neboť tu přijímat žezlo a zdvíhat poprvé svazky
bývalo obřadem králů.

I bývala radnice chrámem,
místem posvátných hodů: když beran za oběť zabit,
senát k dlouhým stolům dle zvyku si k hostině sedal.

Ano i dávných dědů dle pořadí stály tam sochy
řezané ze starých cedrů: král Italus, Sabinus otec,
vinař — a u nohou svých měl zahnutou vinařskou žabku,
také Saturnus starý a lanův dvojtvarý obraz
v předsíni paláce byl. — Též jiní z pravěku vládci,
pokryti množstvím ran, když válčili za vlastní domov.

Vidět je početnou zbraň, jež na sloupech posvátných visí:
ve válkách vzaté vozy a s křivým sekyry ostrím,
vlající chocholy přilbic a od bran veliké zámky,
oštěpy, vzaté štíty a zobáky odňaté lodím.

Sám tam s quirinskou berlou a v krátké slavnostní roucho
oděný seděl v síni a štít svou levicí držel
Picus, krotitel koní.

Jej za muže žádajíc marně,
zlatým prutem ho šlehla a mocí kouzelné šťávy
Kirké změnila v ptáka a barvami postříkla křídla.

V takovém božském chrámě a na trůně po otcích sedě,
dovnitř Latinus král dal Trójany zavolat k sobě,
ke kterým promluvil první, když vstoupili, vlídnými slovy:

„Řekni mi, dardanský lide — vždyť vaše nám známo je město,
znám je i rod, jez doslechu znám váš do země příchod —
jaké je přání vaše? A jaký důvod neb nouze
k italským břehům našim vás přivezly přes tolik moří?
Snad jste si zmýlili směr, snad bouří zahrnutí mořskou
— jak to na širém moři se plavcům přečasto stává —
na břeh řeky jste vstoupili a u mořské zátoky dlíte.

Buďte našimi hosty a poznejte Saturnův národ,
Latíny, ctitele práva, ti bez pout zákona těsných
sami se na uzdě drží dle příkladu dávného krále.

Však si teď vzpomínám právě, ač pověst mizí už stářím
— italsí starci tak dí —, jak zrozený v krajině této
do fryžských pod Ídou měst prý Dardanus pronikl kdysi,
jakož i do thrácké Samy, jež Samothráké teď slove,
kterak z Corytha vyšel, jenž leží v etruském kraji,
v zlaté královské sídlo byl přijat na nebi hvězdném
na trůn a oltářem svým teď počet bohů tam množí.“

Pravil, a Ilioneus mu odpoví hlasitě takto:
„Vznešený Faunův synu, ó vladaři, k vašemu břehu
černá mořská bouř nás nehnala, zmítané mořem,
žádná hvězda ni břeh nás nesvedl ze směru cesty.
S rozmyslem, ze své vůle, jsme připluli ke tvému městu,
vyhnáni ze své říše, již největší vídalo slunce
z nejzazších východních míst, když na nebe stoupalo ráno.

Dardanský kmen má od Dia vznik, náš národ se pyšní
Diem, praotcem svým — sám král náš, Aeneas trójský,
z vzácné Diovy krve, nás poslal ku prahu tvému.

Jaká strhla se bouř, jež z krutých se přihnala Mykén,
po celém trójském kraji a kterak způsobil osud,
k boji že evropský svět byl dohnán s asijským světem,
slyšel i ten, jenž obydlí má až na konci světa,
u proudů tekoucích v sebe, i ten, jenž palčivým pásmem
uprostřed ostatních čtyř je od světa celého vzdálen.

Nám, kdož ze zhouby oné jsme připluli tolika moři,
útulek otcovským bohům, byť skrovničký, také kus břehu
bezpečný dej, dej vodu a vzduch, všem společný lidem.

Nebudem království k necti a vaše se nezmenší sláva,
za tak veliký čin též navěky budem vám vděčni,
nebude Italy mrzet, že v klín svůj přijali Tróju!

Přísahám při sudbě krále a při jeho pravici mocné —
ať ji kdo věrnou smlouvou, ať válkou zkusil a bojem,
mnohý národ a mnozí — ty nezhrdej námi, že sami
nesem před sebou vínky a s nimi i prosebná slova!
Kmenové o nás stáli a toužili spojit se s námi.

Avšak božský osud nás nutí rozkazy svými
vaši si vyhledat zem — král Dardanus, který je odtud,
sem nás vybízí zpět, též Apollón naléhá přísně —
k Tiberu etruskému a k svatému Numika zdroji.

Král náš dává ti dar, jež zachránil z hořící Tróje,
malý, jen skrovný zbytek, když ještě jsme bývali šťastni:
tuhle z té zlaté misky kdys Anchísés uléval bohům,
tuhleten šat měl Priamos sám, když národy svolal,
konal jim po zvyku právo — i žezlo a tiáru svatou —
ílijských žen je práce ten šat.“

Domluvil Ílioneus, a Latinus sklopeným zrakem
upřeně hleděl k zemi a nehybně na místě seděl,
v napětí otáčel oči.

Však nepoutá Latina krále
vyšité nachové roucho ni po vládci Priamu žezlo,
spíše mu dceřin sňatek a manželství zabralo mysl.

O věštbě dávného Fauna tu ve svém přemítá srdci,
že snad příchozí ten, jenž přišel z krajiny cizí,
je ten věštěný zeť — snad k hodnosti stejné a moci
věštbou volaný sem — ten potomky hrdinstvím slavné
bude pak mít, ti veškeren svět svou pokoří silou.

Konečně radostně dí: „Ať žehnají našemu dílu bozi a vlastní své věštbě — más mít, zač, Trójane, žádáš.

Dar tvůj přijímám rád — vám nebudou úrodná pole za krále Latina chybět ni velké bohatství trójské.

Jenom teď Aeneas sám, když po nás tak velice touží, vskutku-li v přátelství vejít a spojencem zváti se dychtí, přijď jen bez bázně k nám, mé přátelské tváře se neděs! Bude to úmluvy půl, když vladaři pravici stisknu.

Vy pak vzkázání mé zas doneste pánovi svému: mám já jedinou dceru, ji mužovi našeho kmene z otcovské svatyně zákaz a četná znamení z nebes brání za ženu dát — prý zeť nám z ciziny přijde. — Toť prý Latia úděl! Ten povznese spřízněním krve k hvězdám naše pak jméno...

Že jeho to žádají věštby,
myslím, a pravdu-li má mé tušení, též si ho žádám!“

Koně pak po těch slovech jim vybral ze všeho počtu — na tři sta tučných koní mu v stájích vysokých stálo.

Ihned každému z nich dá po řadě vyvésti koně, nachovou čabrákou kryté a vyšitou zlatými nitmi, se zlatým náprsníkem, jenž každému na hrudi visel, zlatem pokryti byli a kousali do zlaté uzdy.

Aeneu, ač byl vzdálen, dal do vozu zapřáhnout dvojspřež původu nadzvdušného, a oheň sršel jim z nozder, z plemene míšenců těch, jež Kirké způsobem lstivým kradmo si zjednala z klisny, již podvrhla otcovu hřebci.

Trójané s těmito dary a se vzkazem Latina krále na koních jedou hrdě a nesou úmluvu míru.

Iuno způsobí válku. Alléktó

Ejhle, tu ze svých Arg zas na Olymp vrací se právě
hněvná Iovova choť, jež plujíc vysoko vzduchem,
z výšin těch vzdušných, zdálky, již z Pachýnu na Sicílii,
spatří dardanské loďstvo, a jak již radosti plný
Aeneas staví domy a pevné se svěřuje zemi,
jak jsou koráby prázdné.

I stanula bodnuta bolem,
nato však potřásla hlavou a z prsou jí vyhrkla slova:

„Ha! Ten poctivý rod! Jak přičí se osudy Tróů
osudům mým!

Což mohl ten lid být před Trójou zničen?
Mohli být — zajatci — jati? Což shořeli v hořící Tróji?

Pokaždé ze středu mečů a ze středu samého ohně
cestu si našli ven! Již moc má nakonec kleslá
zmožena je — já zkrotla, ač nemohu nasytit záští.

Dokonce měla jsem smělost je vyhnat z vlasti a vodstvem
stíhat a po všech mořích těm vyhnancům překážky dělat!
Marně však mořské síly i nebeské zmrhány při nich!

Copak mi prospěly Syrty i Charybdin jícen a Skylla?
V žádoucím Tiberu ústí jsou nyní bezpečně skryti,
před mořem úplně jisti — i mnou.

Těch velikých mužů,
Lapithů kmen, moh pobíti Mars — sám nebeský otec
Kalydón, dávný hrad, dal hněvné Dianě k pomstě.
Za jaký Kalydón hřích neb Lapithi trpěti měli?

Mne však, vznešenou Iovovu choť, jež podnikla všecko,
co jen, nešťastná, mohla, a volila prostředky všechny,
Aeneas přemáhá teď!

Však není-li božská má síla
veliká dost, proč váhat, bych pomoci hledala jinde?
Nelze-li nebeskou moc již získat, podsvětí vzbouřím.

Budiž — není mi dáno jej vypudit z latínské říše!
Osudem Lavinia je pevně mu určena za choť —
lze však překážky činit a takovou událost zdržet,
přece i obou králů je možno národy zničit!
Nechat' k záhubě svých je tchán ten se zetěm spojen!
Trójská a rutulská krev tvým věnem bude, ó panno!
Bellona na tebe čeká, tvá námluvčí — nejenom byla
Hekabé těhotná ohněm a zrodila svatební požár!
Bude i Venušin plod tou pohromou — Paridem druhým:
zhoubnou pochodní shoří i Pergama, povstale znova.“

Sotvaže vyřkla tu řeč, hned na zem kvapila hrozná,
Alléktu, pramen smutku, šla ze sídla strašlivých bohyň
vyvolat, z podzemních temnot.

Ta o strašné války se stará,
výbuchy hněvu a úskok a pomluvy, příčiny pohrom.

V záští tu obludu má sám Plútón, v záští ji mají
vlastní podsvětní sestry, vždyť v tolik mění se podob,
pokaždé v strašlivý tvar, je černá a hady se hemží.

Iuno jitří ji k hněvu a těmito slovy se ozve:

„Prokaž mi zvláštní službu, ó panno zrozená Nocí,
v tomto mi k pomoci stůj, ať nemusí ustoupit naše
zlomená sláva a čest, ať nemohou příměti k sňatku
Latina Aeneovci a obsadit italské kraje!

Ty totiž svorné bratry bys dovedla pobouřit k bitvě,
záštím zpřevracet dům, též dovedeš pod střechu přinést
nárek a pochodně smrti.

Znáš tisíce způsobů zhouby,
tisíce záminek k ní.

Ted' tvůrčí otevři srdce,
rozmet' zjednaný mír, hled' zasít záminky k válce,
nechat' zbraně chce lid, jich žádá, hned se jich chopí!“

Královna Amata zešílí

Alléktó gorgonskými se narychlo napustí jedy,
odejde do Latské země a v laurentský vysoký palác,
sedne si na práh síně, v níž Amata potichu sedí,
zvášněna ženským hněvem a bolestí, které jí v srdci
vzkypěly pro příchod Tróů a pro svatbu dceřinu s Turnem.

Mrští tu Alléktó hadem, jež z temných vlasů si vzala,
po ní a do hlubin srdce jí nákazu potajmu vloží,
aby tou stvůrou štvána pak celý vzbouřila palác.

Vklouzl pod roucho had, kol něžných ňader se plazí,
aniž cítila dotek a potajmu v šílicí ženu
vlévá ještěří jed — pak změní se ve zlatý řetěz
na krku strašný ten plaz, pak ve stuhu dlouhého vínku,
potom se do vlasů vplete, pak po údech mrštně se vine.

Dokud zpočátku jed jen tiše se plíží a v smysly
otrava vniká zvolna a horečkou zažihá údy,
ještě však zhoubný žár jí celým nehoří nitrem,
mluví klidnou řečí, jak činí obvykle matky,
bolestně nad dcerou slzí a nad sňatkem s cizincem trójským:

„Tuláci Lavinii si odvézt Trójané mají?
Není, otče, ti líto, ni samého sebe ni dcery?
Není ti líto matky?“

Již s prvním severním větrem
odjede proradný lupič a po moři odveze dívku!
Copak ten pastucha trójský se do Sparty nevetřel stejně,
potom však Helenu lédskou si nevzal do města Tróje?
A což svatý tvůj slib — tvá o nás dřívější péče?
Turnovi pokrevnému tvá pravice tolikrát daná?

Jestliže Latinův zeť je hledán z cizího kmene,
jestliže na tom trváš a zákaz Faunův tě nutí,
já aspoň myslím, že zem, jež není pod naším žezlem,
svobodná, vždy je nám cizí a že tak i bohové míní.

Ostatně Turnovi též, když po jeho prarodu pátráš,
Ínachos, Akrisios jsou předkové, otěinou Argos.“

Marně však řečí touto ho zkoušela — viděla muže
na svém trvale stát.

Když pronikl v srdce a ledví
ještěří šílenství jed, jenž celým probíhal tělem,
tu teprv ubohá žena, již děsné přízraky štvaly,
běhá velkým městem jak šílená, nedbajíc mravů.

Jako se otáčí vlk, jenž ranami biče je šlehán,
kterého velkým kruhem sbor chlapců v prostorné síni
honí, zabrán hrou, vlk šlehán řeménkem biče
obíhá křivou drahou a mládež nahnuta žasne
nevědouc, proč se tak točí, a diví se kroužení dřeva —
pohyb dává mu bič — tak není volněji ona
honěna středem města skrz zástupy vzdorného lidu.

Také do lesa letí a jakoby posedlá Bakchem
větší se dopouští viny a v šílenství větší se vrhá.
Konečně letí do hor a v houští ukrývá dceru,
aby tak zmařila sňatek a Tróům zdržela svatbu,
křičí: „Euhoi, Bakchu, tys jediný hoden té dívky,“

volá: „Hebký thyrsos má v pravici ku poctě tobě,
tančí okolo tebe a svaté vlasy ti pěstí.“

O tom šíří se pověst a šílenstvím zjitřené ženy
tentýž dohání žár svá sídla hledati v lesích:
opustí dům — jich vlasy a šíj jsou vydány větrům —,
jiné zas naplní vzduch svým chvějným výskotem ženským,
v rukách, oděné v kůže, si nesou révové thyrsy.

Královna uprostřed nich svou pravicí pochodeň zdvíhá,
vznícena svatební zpěv své dceři i Turnovi pje,
zrakem krvavým koulí a najednou hněvivě vzkřikne:

„Poslyšte, latínské matky, ať kdokoli nyní je která,
máte-li vděčné srdce a k nešťastné Amatě lásku,
hlodá-li péče i vás, jak zachovat mateřská práva,
rozvažte vlasové stužky a se mnou slavte tu slavnost!“

Tak tam v hustých lesích a v pustinách divokých šelem
Alléktou ze všech stran je ostnem Bakchovým štvána.

Alléktó podnítí Turna k válce

Vidouc, že zjitřila dost hned z počátku zuřivou vášeň,
že je i Latinův záměr i dům již nadobro zvrácen,

ihned bohyně chmurná se pozdvihne tmavými křídly
k hradbám smělého Turna.

Jak praví se, k tomuto městu
s osadou argejských mužů kdys Danaé základy dala,
přihnána náhlým vichrem.

Ten hrad byl našimi otci
Ardea zván — vždyť ještě i teď je jméno to slyšet,
avšak sláva je pryč.

Tam Turnus v paláci hrdém
uprostřed černé noci se oddával milému spánku.

Alléktó posupnou tvář, své děsné pekelné údy
odloží, podobu svou pak ve tvar stařenky změni,
vráskami zoškliví čelo a rozbrázdí, ovine kolem
stužkou šedivý vlas, v nějž vplétá z olivy haluz,
starou se Kalybou stane a kněžkou Héřina chrámu,
potom se jinochu zjeví a těmito slovy se ozve:

„Turne, což mohl bys snést, tvé žezlo že přejít by mělo
k dardanským přistěhovalcům — a tolik že zmařeno práce?

Král ti chce nevěstu vzít i s věnem dobytým krví,
zato však na jeho trůn je hledán z ciziny dědic.

Jdi teď, a posměchem štván, hled' vzepřít se nevídanému
podniku, Tyrrhény poraz a mírem Latíny zaštit'!

Všemocná Saturnská Iuno teď rozkaz sama mi dala,
abych ti zjevně to řekla, až v klidné noci bys usnul.

Proto vojínům rozkaž, ať ve zbrani vytáhnou z brány,
odhodlán vyzvi je k boji a trójské vévody pobij,
dlící u krásné řeky, a barvené koráby zapal!

Velí to mocný bůh! Ať Latinus následky pozná!

Jestliže neprohlásí, že dceru ti vydá, jak slíbil —
ať již konečně zkusí, co znamená válčiti s Turnem!“

Z věstkyně tropě si smích, zas jinoch vzápětí praví:
„O lodstvu trójském zpráva, že do vln Tiberu vplulo,
jak snad za jisté máš, mým nijak neušla uším.
Zbytečně takový strach nám nemaluj! Královská Iuno
jistě nás v paměti má!

Tebe však ztuchlý věk, již tupý k poznání pravdy,
souží starostmi, matko, a uprostřed zápasů králů
toliko planou bázní tě zbytečně pokouší — věštku.

Ty se jen o chrám starej a božské sochy tam hlídej!
Válka a mír nás mužů je věc, jimž válku je vésti!“

Alléktó nad tou řečí hned vzplanula velikou zlostí. —
Jemu se náhlou hrůzou již za řeči zachvěly údy,
zrak se mu obrátil v sloup, vždyť tolika háďaty syčíc
ve své velikosti hrůzné se vztyčila, plamenným okem
kroutic.

Když vázla mu řeč, však přec k ní mluvíti hleděl,
odstrčí jej — vtom hadi se dva naň vzpřímili z vlasů,
hadím bičikem švihla a dodala vzteklými ústy:

„Hleď, jak ztuchlý věk, již tupý k poznání pravdy,
zbytečně lichou bázní mě pokouší v zápase králů!
Popatři sem! Já přicházím z míst svých příšerných sester,
v pravici boj vám nesu a smrt!“

Pak naň pochodeň hodí a potom smolnici žhoucí,
čadící černým světlem, mu hluboko do prsou vrazí.

Spánek děsný strach vtom přeruší, po celém těle
prýští vlhký pot, jenž zalil kosti i údy.

Zběsile po zbrani křičí, zbraň v lůžku a v komnatě shání,
zuří v něm po meči touha a zločinné šílenství války,
mimoto velký hněv.

Když klade se hořící roští
pod boky vroucího kotlů a roští s praskotem hoří,
krůpěje varem skáčí a uvnitř klokotem kypí
vodní kouřící var, jenž vysoko přetéká pěnou
z kotle a temná pára se zvedá vysoko vzhůru.

Král když porušil mír, dá vůdcům vojínů rozkaz,
aby se na pochod dali, a zbraň jim chystati káže
k hájení italské země a k vyhnání nepřátel z vlasti,
on že jim oběma stačí: i Latínů vojsku i Tróů.

Jakmile vyřkl ta slova a ke slibům zavolal bohy,
o závod rutulský národ se navzájem pobízel k boji:
jednoho Turnovo mládí a zvláštní nutkala krása,
jiného královský rod, zas jiného hrdinské činy.

Alléktó způsobí boj Trójanů s pastýři. Jelen

Zatímco Rutuly své král Turnus smělostí plnil,
Alléktó na styžských křídlech se letem pozdvihla k Tróům,
po místě novou lstí zas pátrajíc, krásný kde Iulus
lovil na břehu zvěř jak během, tak nástrahou lstivou.

Podsvětní dívka v tom náhlou mu vznítla zuřivost ve psech:
dotkla se zápachem známým jich čenichů chtějíc, by psové
zuřivě jelena štváli — a to bylo příčinou první
svízelů všech, tím selský duch byl roznícen k boji.

Jelen byl postavy krásné a parohů nesmírně velkých;
toho Tyrrhovi chlapci kdys od věmě matčina vzali,
chovali s otcem Tyrrhem, jenž tehdy byl králova stáda
strážcem a pastviny širé mu pod dozor svěřeny byly.

Jelen byl rozkazům zvyklý, a Silvia, sestra těch chlapců,
pletla mu hebké věnce a parohy zdobila jimi,
často i česala zvíře a koupala v průzračné vodě.
Dával se od ní hladit, a zvyklý pánovu stolu,
chodil po lesích volně a nazpět ku prahům známým
vždycky se vracíval sám, byť v pozdní hodině noční.

Toho, jak opodál chodil, a právě se po proudu řeky plavil a v letním vedru se na břehu zeleném chladil, psové vyštvali vztekle, když Iulus nablízku lovil.

Ten pak, roznícen touhou, by zvláštní pochvaly došel, křivé lučiště napjal a namířil, vystřelil šipku.

Řídil nejistou dlaň mu bůh: šíp, vystřelen z luku, proletěl hlasitě sviště i břichem i vnitřnostmi jeho.

Útěkem pod známou střechu se čtvernožec uchýlil raněn, sténaje do stáje vešel a celý zalitý krví, jak by kdo plakal a prosil, svým nářkem stavení plnil.

Nejdřív Silvia, sestra, se dlaněma do ňader bije, o pomoc křičet začne a drsné rolníky volá, kteří — příšera divá se skrývá potajmu v lesích — rázem byli tam všichni: ten v rukou s páleným kulem, onen sukatým kyjem — i popadne každý, co zhlédne, zbraní to učiní hněv.

Těž Tyrrhos čeled' svou volá, snaží se vrážet klíny a rozštípnout na čtyři díly dubový kmen — hned sekyru vzal, jak šílený soptě.

Jakmile ke křivdě čas již viděla Lítice z hlídky, vznesla se na střechu chýše, a z výšin hřebenu rychle zatroubí na křivý roh a pastýřské znamení dává, zesílí pekelný zvuk, jímž kolem dokola všechen chvěje se rozlehlý háj, až do hlubin šumějí hvozdy, jezero Trivie v dálce, i Nar jej proudivý slyší s bělavou od síry vodou i samého Velinu zřídlo, matky se hrůzou děsí a k prsům děti své tisknou.

Všude, kde slyšeli zvuk, kam znamení z polnice děsné dolétlo, chopí se zbraně a ze všech končin se sběhnou rolníci nezkrotných sil, však trójští junáci také na pomoc Askaniovi se ze bran tábora hrnou,

zřídí narychlo šik — již nebyla rvačka to selská
pouhým obuškem tvrdým a vpředu páleným kyjem.
Dvojsečnou sekyrou válčí a pole tu smrti se ježí
do dálky nahými meči a ocel v slunečním světle
vydává jasnou záři a nazpět ji k oblakům hází —
jako se při vzniku bouře jen pění moře a čeří,
potom se znenáhla vzdouvá a výše a výše své vlny
zvedá a z propastné hloubi se tyčí k samému nebi.

Tehdy vpopředí šiku byl jinoch svištícím šípem —
ten, co z Tyrrových synů byl nejstarší, statečný Almo, —
povalen, neboť v hrdle mu uvázla střela a krví
zavřela průchod hlasu a zároveň jemného dechu.

Přemnoho těl tam pobito je, kmet Galaesus zvláště,
když jim k zjednaní míru se nabízel — největší ze všech
milovník práv, též z Italů všech měl nejvíce půdy,
také se pět stád ovcí a pět stád skotu mu denně
vracelo do stájů z pastvy, sto pluhů mu oralo půdu.

Návrat Alléktin do podsvětí

Zatímco probíhal boj tam na pláni se stejným štěstím,
Alléktó splnivši slib, když krví vznikla válku
a když prvé bitvě již mrtvoly za oběť vzdala,
opustí italskou půdu a vzduchem vyletí k nebi,
těmito hrdými slovy se vítězka lunoně hlásí:

„Viz, jak společný svár je truchlivou válkou ti vznícen!
Zkus to, zda v přátelství vejdou a opět zjednají smlouvu,
jakmile italskou krví jsem jednou zkropila Teukry!

Já však vykonám víc, když poznám jistou tvou vůli:
také sousední města chci pověstmi do války veštvat,

roznítím mocné vášně a chtivost zběsilé války,
aby šli na pomoc zevšad — a po polích rozseju zbraně.“

Nato jí odpoví Iuno: „Již dost je klamu a hrůzy,
příčina války tu jest: muž s mužem bojuje zbraní,
čerstvá krev už kropila zbraň, již náhoda skytla.

Nuže, ať takovou svatbu a takové manželství slaví
Venušin syn, ten vzorný, a sám též Latinus vládce!

Abys však delší dobu tu chodila v hoření vzduchu,
sotva by dovolil Zeus, jenž vysokým Olympem vládne —
odejdi pryč! Již vyřídím já, když nějaká práce
náhodou zbyla by přec!“ — ten rozkaz dala jí Iuno.

Rázem vzlétá křídly a kolem ještěři syčí,
do míst podsvětních kvapí a opustí výšiny nebes.

Uvnitř italské země je pod horstvem vysokým místo
známé a v mnohých krajích se o něm zmiňuje pověst,
Ampsanktský důl, jež ze dvou stran svým stromovým tmavá
svírá lesnatá stráž, v níž lomozná bystřina středem
bouří, skalami teče a hučí vířivým spádem.

Tam je příšerná sluj, kde průduchy krutého Dita
zejí, a nesmírná propast, jsouc průlomem do Acheronta,
otvírá morový jícen. — Tam Erínýs vrhne se z nebes,
každému hnusné božstvo, a ulehčí zemím i nebi.

Lid chce válku, král odpírá

Avšak Saturnská Iuno i potom k posledním koncům
dovede přípravy k válce.

I hrne se do města z boje
všechn pastýřů zástup a přináší zabitě v boji,
Almona v prvním mládí a Galaesa s rozbitou tváří,
s pláčem vzývají bohy a prosí Latina snažně.

Lid když hrůzou těch vražd byl rozlícen — Turnus tu přišel,
ještě v něm zdvojoval děs: prý k vládě jsou voláni Teukři —
trójský že rod jim vnucován je — on zaháněn z prahu.

K tomu i synové žen, jež v lesích, posedlé Bakchem,
ve sboru tančí kdesi — co svedl je Amatin příklad,
ze všech končin se shrnou a důrazně žádají boje:
ihned mrzkou válku si žádá veškerý národ
naproti znamením, věštbám a zvracejí pokyny božské.

Opřekot tlačí se lid kol paláce Latina krále;
on jak mořská skála jim nepohnut odpírá stále,
jako ta mořská skála, když s rachotem útočí vlny —
skála se tíhou drží, ač kolem dokola ječí
návaly vln, jež nadarmo řvou kol skalin a bradel
zpěněných, vržená v bok zas do vln vrací se řasa.

Když však ten šílený záměr se nijak již odvrátit nedal
a když všechno se dalo dle pokynu lunony kruté,
vroucně se dovolává všech bohů a prázdného vzduchu.

„Osud láme mou vůli a vichr mě strhuje s sebou!
Ó však splatíte sami, vy nebozí, bezbožnou krví,
za tento pych! — Ten hřích, ó Turne, tě strašlivě zhubí,
potom bude však pozdě své oběti slibovat bohům.
Já již blízko jsem klidu, však na prahu přístavu smrti
klidný pohřeb mi vzat.“

Král Latinus nemluví více,
nýbrž v domě se zavře a zřekne se vedení války.

Iuno otvírá bránu války; válka vzplane

Býval v Latii mrav, jež potom i albánská města
za svatý mívala vždycky, též Řím jej, největší v světě,
chová v úctě i teď, kdy budí do války Marta;
bud'ťo že slzavou válkou se chystá do Getska vpadnout,
nebo chce na Indy táhnout neb Hyrkány, Arabý dálné
k samým východu mezím a od Parthů prapory žádat.

Dvojitá války je brána, jež takto se nazývá jménem,
posvátná zbožnou vírou a hrůzou z divého Marta.

Železem krytými dveřmi je zavřena věčnými, z dubu,
se stem závor z mědi a od prahu nehne se Iánus.

Kdykoli totiž senát se určitě odhodlá k válce,
pokaždé v quirinské roucho a v gabijskou tógu jsa oděn,
slavnostně konzul přijde a otevře vrzavá vrata,
volá, že válka tu jest — jdou za ním do války muži,
načež kovový roh jim v souhlas vřeštivě zazní.

Takovým zvykem i tehdy byl vyzýván Latinus vládce
ohlásit Tróům válku a otevřít zhoubnou tu bránu.

Král se však nedotkl brány a odvrácen vyhnul se mlčky
mrzkému výkonu tomu a v temném stínu se ukryl.

Tehdy královna bohů se spustí z nebeských výšin,
strčí do brány války a rychlou otáčkou čepů
vyrazí vlastní rukou ty vzdorné železné dveře.

Klidná italská zem, dřív nehybná, najednou plane:
někteří dychtí jít pěšky, a jiní na koni jedou
vztyčeni, víří prach — jen po zbrani každý se shání,
jiní zas mastným sádlem si leští střely a štíty,
že se až leskem třpytí, a sekyry na bruse brousí,
těší je prapory nosit a slyšet troubení polnic.

Ano, pět velkých měst již začalo v kovárnách zase nové si hotovit zbraně: i Ardea, Crustumerium, Atina, hrdé Tibur i Antemny, věžaté město.

Přilbice k ochraně hlav jsou chystány, z vrbových prutů horlivě pletou štíty a jiní krunýře z mědi, také holeně lesklé si robí z tažného stříbra.

Vážnost rádlu i srpů a veškerá ke pluhu láska zmizela — otcovský meč zas ve výhni znova se taví.

Znamení válečná zní, již k zápasu obíhá heslo.

Jeden chvatně si vzal svou přilbici, říčící koně do jha si zapřáhá onen, ten štít, ten bere si krunýř z trojího zlatého drátu a věrným mečem se pásá.

Výčet spojenců Turnových

Otevřte Helikón, Músy, a píseň začněte zpívat, kteří z vladařů v boj jsou vyzváni, jaká šla s nimi vojska a pokryla pole a jakými kvetla už tenkrát italská krajina muži a jakou se zaleskla zbraní — neboť to v paměti máte a můžete poučit jiné, stěží však doletí k nám jen slabý pověsti vánek.

Nejdříve Mezentius šel do války se zbrojným lidem, urputný tupitel bohů, jenž pocházel z etruských krajů. Po boku syn byl Lausus — a nebyl nad něho nikdo krásnější vzrůstem těla, jen laurentský hrdina Turnus. Lausus, krotitel koní a lovec divoké zvěře, tisíc měl u sebe mužů, jež přivedl z Agylly — marně, hodný, by lepší muž měl vladařství, nežli byl otec — ano, by Mezentius mu vůbec nebýval otcem.

Po nich na odív staví svůj vůz, jenž palmou je zdoben
s vítězným spřežením koní, syn krásného Hercula krásný —
je to rek Aventinus, jenž na štítě nosí znak otcův:
ve středu štítu je hydra a kolem jejích sto hadů.

Ve hvozdě na Aventinu byl od kněžky, mateře Rhey,
potajmu přiveden na svět, neb Rhea ho zrodila tajně, —
žena se spojila s bohem, jenž do niv laurenských přišel,
Tíryntan Héraklés, vítěz, když Géryón od něho skolen
a když hibérský skot tam vykoupal v etruské řece.

Mužstvo jde do války s dřevci a v pravicích s krutými hroty,
bojují táhlým mečem a metají sabellským kopím.

Hrdina kráčel pěšky, lví kůží hlavu si zakryl
s huňatou strašnou hřívou a hrozící bílými zuby —
tou byl na hlavě kryt.

Tak vcházel v královské síně
ježatý; na svých plecích jsa zahalen herkulským rouchem.

Také dva rodní bratři se loučí s tiburským městem,
které po Tiburovi je příjmím nazváno Tibur:
s Kátilem bojovný Koras, dva jinoši původem z Arga,
jedou v čele svých řad, kol husté oštěpy trčí.

Nejinak Kentauři dva, když z temene vysoké hory,
z Othryu zasněženého neb z Homoly úprkem prudkým
běží, synové mraku, — jim couvají nesmírné lesy
z cesty a hustý keř jim dává s praskotem průchod.

Nechyběl Gaeculus též, jenž založil Praenestské město,
o němž věřily věky, že zrodil se, Vulkánem zplozen:
uprostřed polních stád byl na krbu nalezen kdysi.
Venkovský šel s ním sbor, jenž široce kolem se kupil,
ti, jimž Praeneste hrdé a Gabijské Iunony kraje,
také Anio chladný a řekami rosené skály

Hernické domovem jsou, kdož bohatou Anagní,
otcem též Amasenem jsou živeni.

Nemají všichni
zbraně ni štít, jim nehrčí vůz — z nich většina hází
z olova tmavé koule a část jich v pravici nese
po dvou oštěpech ostrých a plavé na hlavách mají
čepice z vlčí srsti, a levým chodidlem bosým
vojíni stoupají pevně, a na pravé hrubý je střeVIC.

Messapus, krotitel koní, jenž pochází z Neptuna rodem —
proto mu způsobit smrt je nemožné mečem ni ohněm —
národy odvyklé válce a dávno už žijící v míru
najednou do boje volá a opět meče se chápe.

Na vrších Fescenninských a falerských bydlili pláních,
jiným Sorakta vrch byl domovem, Flavinské nivy,
Giminské jezero s horou a také Capenské háje.

Voj šel stejným taktem a slavil písněmi krále,
jako když labutě sněžné se jasnými oblaky někdy
opět vracejí z pastvy a ze svých protáhlých hrdel
začnou hlasitě zpívat, a řeka i Asijská louka
ozvěnou zní.

Nikdo by nebyl řekl, že velký ten hlučící zástup
šiky jsou oděné kovem, spíš ptáků křičících mračno,
které z hladiny širé se blíží k mořskému břehu.

Ejhle, tu kráčí Clausus, jenž z dávné je sabínské krve,
velký vede si voj — však sám jest za celé vojsko —,
od něho od té doby, co Sabíni částí jsou Říma,
Claudijský okres a rod je rozvětven po celém Latsku.

Velký od Amiterna je šik, též Quiriti dávní,
veškeré z Ereta mužstvo a z Mutusky, olivou hojně;

komu je Nomentum sídlem a Velinská, Rosijská pole,
Tetrické hrozné skály, a Severus, sabínské horstvo,
Foruly, Casperia a Himella, nevelká řeka,
ti, kdož z Tiberu pijí a z Fabaru, kteří tam přišli
z Nursie, chladného města, a z Latínských kmenů a z Horty,
které omývá kraje tok Allie — neblahé jméno.

Tolik valí se vln v čas vichřic v libyjském moři,
kdykoliv Órión krutý se v zimních ukryje vlnách,
nebo když novým sluncem jsou husté praženy klasy
lyckých žloutnoucích polí neb širých u Herma plání.

Řinčí štíty a dupotem nohou je zlekána země.

Tady druh Agamemnonův a nepřítel trójského jména
zapřahá do vozu spřež, rek Halaisos — na tisíc smělých
kvapí k Turnovi kmenů. — Kdo bohaté Bakchovým darem
Massicko rýčem kypří, i lid, jenž z aurunských vrchů
poslán byl od svých otců, kdo ze sidicinských tam rovin
přišel, kdo odešel z Cal, neb bydlil u mělké řeky
Volturna. — Současně s nimi též bojovný Saticulus,
konečně zástupy Osků.

Jsou zbraní jim oštěpy táhlé,
k nimž, jak dosud je zvyk, je dlouhý připínán řemen,
meč jim k zápasu zblízka je zahnutý, v levicích štíty.

Nemohu ve své básni, ó Oebale, pominout tebe,
kterému ze Sébéthovny, jak praví se, život dal Telón,
tehdy, když Tálebojskou měl na výspě Capreách říši,
starší již muž — však syn již nebyl s otcovskou půdou
spokojen: široko kol již tehdy v poddanství držel
veškeré Sarrastů kmeny i roviny vlašžené Sarnem,
všichni, kdo bydlili v Rufrách a v Batulu, v Celemný krajích,
v místech, na které shlíží hrad Abella, jabloní plný;

kteří ve zvyku měli, jak Teutoni, házeti kopím,
hlavu si kůrou kryli, již sedřeli z korkových dubů.
Svítlí jim kované štíty a svítí kovové meče.

Do bojů také tebe, ó Ufente, hornaté Nersy
poslaly, známého slávou a v bitvách vítěznou zbraní.

Obzvlášť divoký lid jsou Aequové, po lesích zvyklí
častým za zvěří honbám — má tvrdou krajina půdu.
Se zbraní pracují v polích, však raději snášejí stále
novou a novou kořist a z dobyté loupeže žijí.

Ano i z Marsského kmene se kněz tam dostavil k válce
větévkou olivy plodné svou přilbici zdobenou maje,
od krále Archippa poslán rek Umbro, nad jiné statný,
kterýžto hadí plémě a vztekem dýšící saně
uspat dotykem ruky a kouzelným říkadlem uměl,
tišit i jejich vzteklost a hadí uštknutí léčit.

Trójského oštěpu bod však vyléčit schopnosti neměl,
také při ráně kopím mu pranic nebyla platna
říkadla uspávající a byliny z marsických horstev.

Nad tebou Angitský háj, též Fucinus s průzračnou vodou
plakal, i jasná plesa.

Také syn Hippolytův šel do války, Virbius krásný;
z rodiště Aricie byl proslulý hrdina poslán,
vychován od Egerie kol vlhkého pobřeží v háji,
v místech, kde smířlivý oltář má Diana, obětí plný,
neboť sám Hippolytos, když úkladem nevlastní matky
zhynul a otcův hněv svou vlastní odpykal krví,
usmýkán splašeným koňstvem — se opět k nebeským hvězdám,
k hornímu pod nebem vzduchu prý navrátil, životu vrácen
mocí léčivých bylin a bohyně Diany přízní.

Tehdy všemocný Zeus, byv pohoršen, že by měl člověk smrtelný z dolních Stínů zas povstat ke světlu žití, původce takových léků a umění, Foibova syna, udeřil sám svým bleskem a srazil ho ke styžským vlnám, Diana v milosti své však schovala Hippolyta v skrytu a k Egerii ho do háje přivedla, nymfě, aby tam v italských lesích svůj život samotou trávil, neznám a Virbius slul, když odložil své staré jméno.

Proto jen přístup k chrámu a svatému božím háji koním rohových kopyt je zamezen, poněvadž koně obludy mořské se lekli a povoz i s jinochem zvrhli.

Přes ten nešťastný pád syn Virbius ohnivě koně pohání po rovné pláni a s vozem se do války žene.

Sám pak v popředí řad šel Turnus postavy krásné: hbitý, se zbraní v ruce a o celou hlavu byl vyšší.

Vysokou s chocholem trojím má přílbici, Chimaira na ní stojí a sopečný žár jí vychází ze strašné tlamy.

Netvor zuří tím víc, tím hrůznější plameny chrlí, čím je lítější boj, čím více se prolévá krve.

Avšak na lesklém štítě je ve zlatě vyryta Íó, jižjiž vztyčuje rohy, již obrůstá, již je zas krávou.

Jaký to skvělý obraz! Zde hlídač děvčete Argos, tady zas Ínachos je, jak vylévá z nádoby vodu.

Za ním mračno je pěších a zástupy se štíty v rukou po všech polích se tísní: toť přední je argejské mužstvo, hojně jsou aurunské čety a rutulské, Sikáni staří, také sakranské šiky a Labici s pestrými štíty, kdo tvé, Thybride, svahy a posvátné Numika břehy ořou a rutulských vrchů svým pluhem zrývají půdu, jakož i Circejský hřbet, též kraj, jímž Iuppiter Anxur vládne a Feronia, jež zelení háje se těší,

Satury, bažiny černé, kde hlubokým údolím chladný
Ufens cestu si hledá a proud svůj do moře vlévá.

Mimoto z národa Volsků i Camilla do války přišla,
vede jezdecký sbor, jenž svítí kovovou zbraní,
rekyně; Minervin košík a vřeteno do ženských rukou
nikdy si nezvykla brát — však tvrdé zápasy snášet
uměla statná ta dívka a během předhánět větry.
Mohla by po stéblech lítat, a přec by se povrchu setby
nedotkla, aniž během by srazila mladistvé klasy,
mohla by středem moře a po vzduťých vlnách se vznášet,
přec však chodidla rychlá by mořský nesmočil příboj.

Ze všech domů i z polí se sbíhá kdejaká mládež,
ano i zástupy žen, jak kráčí, s podivem hledí,
otevrou ústa a žasnou, jak nachové královské roucho
halí jí půvabné rámě a zlatá jehlice krásná
proniká vlasovou spleť, jak lycký sama si nese
toulec a myrtovou hůl, jež dole je kována hrotem.

KNIHA VIII

*Aeneas hledá pomoci u Euandra, pak u Etrusků, nová zbroj
Aeneova*

Turnus dal vztyčit na hradě laurentshém válečné prapory, čímž byla válka vyhlášena

Jakmile válečný znak dal na hradě laurentském Turnus vztyčit a vřeštivý ryk byl vydán z rachotných rohů, jakmile pobídl v běh své spřežení, zařinčel zbraní, rázem zjitří se mysl a v chvatném poplachu celé Latium přísahá k boji a mládež divoce třeští.

První velitel vojsk byl Messapus, udatný Ufens, neznaboh Mezentius — ti ze všech shánějí končin pomoc a širá pole tím zbavují rolníků pilných.

Poselství k Diomédovi

Do města Diomédova byl také Venulus poslán, aby ho za pomoc žádal, že přišli jim do země Teukři: Aeneas připlul s lodmi a zmožené penáty nese, tvrdí, že osud velí, by králem stal se tu v zemi, že prý mnohý už kmen s tím rekem spojit se hodlá dardanským, jeho pak jméno že v Latii všude se šíří.

Kam svým jednáním míří, a bude-li štěstí mu přátí, jaký války je cíl, je zajisté zřejmější jemu, nežli to sám král Turnus či sám král Latinus tuší. Tento byl Latia stav.

Aeneovi se ve snách zjevil Tiberinus

Když všecko to bohatýr trójský viděl a starostí shluk v něm divým klokokal vírem, chvatně se duch hned sem, hned tam, pln rozpaků, zmítal,

na všechny možné strany se rozbíhal, přemýšlel o všem. Nejinak třesavý svit, když na vodě v měděných pánvích někdy se zrcadlí slunce neb obraz zářivé luny, po všech se tetelí místech a potom se do výše vzduchem vymrští ke klenbě domu a ve čtvercích stropu se kmitá.

Noc je a po všech zemích je umdlený živočich každý, ptáků i čtvernožců rod již v hluboký ponořen spánek.

Tehdy na břehu řeky a pod chladnou oblohy klenbou, vzrušen zhoubnou válkou, si otec konečně lehne na břeh a pozdní klid svým údům umdleným dává —

Vtom se mu najednou zdá, jak vstává z líbezné řeky domácí bůh, již kmet, skrz husté topolů listí, Tiberinus to sám.

Má vzdušné do modra roucho
z kmentu a stinný rákos kol skrání vlasy mu věncí.
K Aeneu mluví takto a snímá mu starosti z mysli:

„Z bohů zrozený synu, jenž vyrvav z nepřátel Tróju, nazpět vezeš ji k nám — tys Pergama zachoval navždy, tebe již laurentská půda a latínské čekají nivy, pravé sídlo tu máš — jen neustaň! — pravý svůj domov! Hrozeb války se neboj, vždyť teď již nadobro přešlo bohů záští a hněv.

Zakrátko — nevěř, že sen jen planými řečmi tě šálí — najdeš prasnici velkou, jak pod duby na břehu řeky s třiceti prasátky leží, jež právě se vylíhla na svět, bílá leží tam v klidu a u vemen selátka bílá.

Zde bude pro město místo a bezpečný od strastí oddech.

Odtud pak Iulus vyjde a založí za třicet roků město, jež jménem slavným se *Bílá* nazývat bude. Klamné není, co říkám.

Ted' poslyš, povím ti krátce,
jak bys se zdarem všecko, co nastane, vykonat mohl.

Tady si Arkadi kdys, rod z praotce Pallanta vzešlý,
druhové Euandra krále, co pod jeho praporem vyšli,
vyhlédli za sídlo kraj, v němž na chlumu zřídili město,
které po Pallantovi pak nazvali Pallanteum.

Tito pak dlouhý čas již válčí s latínským kmenem.
Učiň je spojenci války a smlouvou se dohodni s nimi!
Sám ti pak upravím proud, jímž povedu koráby tvoje,
aby ses plavil lehkou, až popluješ naproti proudu.

Vstaň již, bohynin synu, a jakmile zapadnou hvězdy,
k lunoně řádně se modli a její hněvy a hrozby
přemáhej pokornou prosbou! — Až zvítězíš, mně také poctu
později vzdáš.

To *já* jsem, jenž břehy hlubokým proudem
omývám, sám jak vidíš, a protékám úrodné nivy,
Thybris blankytné barvy, jsa bohům nejdražší řekou.
Tady mám velký svůj dům, však z vysokých měst je můj pramen.“

Domluvil říční bůh, až na dno se v hlubokou tůň
ukryl a noční sen vtom najednou Aeneu zmizel.

U Euandra

Vstane a na slunce zář, jak na nebi vychází, hledí,
zbožně si nabere vody a ve svých dlaních ji drží,
zírá k nebeské báni a těmito slovy se modlí:

„Nymfy, zvláště laurentské nymfy, vy původci veškerých proudů,
ty též, Thybride otče, jenž bydlíš v svaté své vodě,
Aenea přijmout račte a zbavte ho záhuby každé!
Ať tě už kdekoli zdroj, když s naší bídou máš soustrast,
chová v hlubinách svých, ať kdekoli vycházíš z půdy,

krásný, chci vždycky tě ctít a vždycky tě slaviti dary,
vladaři italských řek, jenž na hlavě zdoben jsi rohy,
bud' jen, prosím, mi přízniv a slib svůj zřejmě mi potvrd'!“

Pravil a dvojveslic dvě hned vybral ze svého loďstva,
obě je vystrojil vesly a nářadím opatřil druhy.

Hle, vtom náhlý zjev byl spatřen, napohled divný:
lesem je prasnici zřít, jak na břehu porostlém travou,
bílá, hovějí si v háji i s mláďaty, bílými rovněž,
kteroužto ovšem tobě, ó vznešená Iuno, jen tobě,
za oběť Aeneas určí a s mláďaty před oltář staví.

Po celou dlouhou noc bůh Thybris dmoucí se proudy
krotil, již rozlil se zpět a zastavil mlčící vlny,
takže se rybníku rovnal neb povrchu bažiny tiché,
po vlnách hladinu prostřel, by námahy neměla vesla.

Zrychlili začatou plavbu a příznivě šumějí vlny.

Smolená po vodách loď jen letí — diví se vody,
diví se překvapen háj, jak bleskotem do dálky řekou
svítí válečné štíty, jak pestré koráby plují.

Oni pak nocí i dnem svým veslem mávají pracně.
Zmáhají zákruty táhlé a ve stínu rozličných stromů
krájejí obrazy lesů svým korábem v hladině tiché.

Dostoupí ohnivě slunce již prostředku nebeské dráhy,
když vtom hradby a hrad, pak semtam nějakou střechu
zdaleka zří — jež římská noc teď povznesla k nebi,
avšak za doby té měl skrovnou tam Euander říši —
Kvapem tu otočí přídě a k vládcovu městu se blíží.

V onen náhodou den král Euandrus výroční slavnost
velkému Hérakleovi a bohům ostatním slavil

před městem v svatém háji: tam páлил kadidlo v obět'
předních jinochů sbor, syn Pallás a chudobný senát
společně, u oltáře se z teplé kouřilo krve —
když vtom ve stínu háje dvě lodě vysoké zhlédli,
kterak kupředu plují a potichu mávají vesly.

Zděsí se náhlým zjevem a rázem vyskočí všichni,
přeruší obětní kvas.

Však zakázal odvážný Pallás
zanechat hodů, šel sám jim vstříc, vzal do ruky oštěp,
z chlumu pak zdaleka volal: „Co pudí vás, mužové, k tomu,
neznámou cestou se brát? Kam plujete? Kde je váš domov?
Z kterého rodu jste vzešli? — Zda nesete válku, či pokoj?“

Tehdy Aeneas otec mu odvětil z vysoké zádi,
zdvíhaje olivy sněť v své pravici, znamení míru:
„Trójský jsme rod, však zbraň, již vidíš, v boj s Latíny nesem,
kteří surovou válkou nás vyhnali, zbavené vlasti.
S Euandrem jednat chceme! I rcete, že dardanští vůdci
vybraní připluli k němu a žádají za spolek války!“

Překvapen takovým jménem, pln úžasu, řekl mu Pallás:
„Kdokolis, vystup z lodi a sám si osobně promluv
s naším otcem, v náš zavítej dům, buď vítaným hostem!“
Přitom ho za ruku chopí a pravicí vřele ji tiskne.
Pokročí, do háje vejdou a potom se od lodí vzdálí.

Tehdy vlídnou řeč král trójský k Euandru mluví:
„Nejlepší ze všech Řeků, ježž prosit přálo mi štěstí,
jakož i podat mu sněť, již vínek posvátný zdobí!
Nijak mě nepojal strach, žes velitel Řeků i Arkad,
s oběma Atreovci žes také příbuzný rodem —

vlastní statečnost má, též svatá proroctví bohů,
příbuznost našich předků a světem známá tvá sláva
činí mě přítelem tvým, já rád jsem poslechl osud.

Dardanos, první otec a původce trójského města,
z Élektry Atlantovny, jak tvrdí Řekové, vzešlý,
připlul do země Teukrů, však Élektře obrovský Atlás
otcem se stal, jenž na svých plecích má nebeskou klenbu.

Vám pak božský Hermés je otcem; překrásná Máia
na vrchu Kyllény chladné jej počala, zrodila na svět;
Máiu však Atlás zplodil, když věřit pověstem chceme,
tentýž Atlás ji zplodil, jenž hvězdnou oblohu nese.
Takto se dělí náš rod, však pochází z jediné krve.

V důvěře té jsem zkoumati já tvé smýšlení nechtěl
zkouškou neb po svých poslech — já sebe jsem, sebe jsem vydal
tobě i vlastní hlavu a s prosbou ti ku prahu přišel.

Tentýž daunský rod, jenž krutou válkou mě stíhá,
stíhá i vás, vždyť za jisté má, když nás by se zbavil,
že by pak italskou zem moh celou pod vládu dostat
s mořem, jímž dolní břeh jest omývá, jakož i horní.

Přijmi pravici mou, dej svou! — Hrud' statečnou máme
k válce a odvahu též i mužstvo statečné v bojích.“

Toto mu Aeneas pravil.

Již dlouho se mluvčímu vladař
díval v obličej, v oči a na celou postavu jeho,
potom stručně mu děl: „Jak tebe, ó hrdino trójský,
vítám a poznávám rád! Jak tane mi na mysli jasně
velkého Anchísa hlas, též obličej jeho i slova —
v paměti mám, jak Priamos kdys chtěl navštívit říši
sestry své Hésiony a přišel na Salamínu,
pak též do Arkadie se odebral, v končiny chladné.

Tenkráté prvním chmýřím mi mládí zdobilo tváře.
S podivem trójské vůdce jsem prohlížel, s podivem zvláště
Priama, samého krále — však nejvyšší postavu ze všech
Anchísés měl — můj mladistvý duch jen žádostí hořel
uvítat hrdinu toho a pravici stisknout.
Dychtiv přišel jsem k němu a vedl ho k fénejským hradbám.

Tenkráté skvělý toul, když loučil se, s lyckými šípy
darem mi dal, též plášť, jenž prošíť krásně byl zlatem,
dvě též zlacené uzdy, jichž syn můj užívá, Pallás.

Zde tedy pravice má, již žádáte, dána je smlouvou.

Jakmile jitřní slunce se opět navrátí zemím,
radostně můžeme odplout, i dám vám prostředky hojné.

Slavnost Herculova. Kákos

Zatím tuto zde slavnost, když takto jste přátelsky přišli,
roční, již odložit hřích, teď s myslí pobožnou slavte
s námi a zvykejte tak již nyní společným bohům!“

Praví a sklizená jídla i poháry postavit opět
velí a příchozím káže, by na trávu k jídlu si sedli.

Aenea uvítal zvláště a na křeslo z javoru pozval,
na kterém ležel polštář a huňatá pokrývka ze lva.

O závod hoši, jež vybral, jim nosili s oltářním knězem
pečené býčí maso a bostům v košíky kladli
pečivo, Cereřin dar, pak nosili Bakchovo víno.

S chutí Aeneas jedl a zároveň junáci trójsťi
z dlouhého býčího hřbetu a chutných očistných útrob.

Když pak již zahnali hlad a ztišili po jídle touhu,
pravil král Euandrus takto: „Tu výroční obětní slavnost,
tyto zde dávné hody, ten oltář velkého boha

liche pověry klam, jenž nedbá o staré bohy,
nevnutil nám — leč zbaveni muk, náš příteli trójský,
poznovu každý rok zde konáme děkovný obřad.

Nejdřív na tento útes se podívej, trčící ze skal,
jak tam balvany leží, jak jeví se jeskyně horská
zpuštělou, jak kameny spadly a všechno se zřítilo na zem.

Kdysi tam bývala sluj, jež sahala hluboko do skal,
ve které sídlo měl Kákos, jen půlčlověk, strašlivá stvůra.
Nikdy tam nevniklo slunce a krví prolitou čerstvě
pořád kouřila půda a přibité na zpupném vchodu
lidské trčely lebky, už sinavé krvavým hnisem.

Otcem nestvůry té byl Vulcanus, jehožto oheň
čadivý z úst svých chrlil a tíhou sotva se valil.

Konečně přece i nám čas přinesl, na naše prosby,
pomoc příchodem boha, vždyť přišel mohutný mstitel,
Hercules — Géryonés byl od něho zabit a obrán,
trojtělý. Vítězný rek tou cestou mohutné býky
přihnal, a údol i břeh byl stádem hovězím pokryt.

Avšak Kákův duch byl zuřivý divokým chtíčem,
o každý zločinný klam též skutkem se pokusit toužil;
čtyři mu z pastviště býky, svým vzrůstem nad jiné statné,
odňal a tolikéž krav, jež skvěly se krásou svých postav.

Ty, aby žádné stopy tam nebyly po přímé chůzi,
za ocas do sluje vtáhl a obrátil kročeju stopy,
načež v temnotě skal svou kořist ukryti hleděl —
žádnou, kdybys hledal, bys nespatriil k jeskyni stopu.

Když byl Herculův skot již zatím napasen dosti,
rek chtěl bráti se dál a začínal odhánět krávy.

Bučely, když měly jít, a veškeré údolí kolem
plnil žalostný řev, též z vrchů scházely s řevem.
Hle, vtom zabučí kráva a v širé se jeskyni oné
ozve a Kákovu lest, byť střežena, nadobro zmaří.

Ihned strašlivý hněv v něm vyšlehl z černé žluče —
hrdina popadne kyj, jenž početnými suky byl těžký,
na strmý vysoký vrchol se rozběhne úprkem chvatným.

Tehdy Kákův strach náš národ poprvé viděl,
jak má vyděšen zrak, jak prchá rychleji větru
směrem k jeskyni své — strach poskytl perutě nohám.

Sotva se zavřel v sluji a spustil, přetrhnuv řetěz,
dolů obrovský balvan, jenž za řetěz otcovým umem
visel, a překážkou pevnou tak zavřel do sluje přístup —
vtom již rozzuřen rek tam přikvapil, hledaje všude
nějaký vchod, hned sem, hned tam pln rozpaků hleděl,
vztekem skřípaje zuby.

Již prohledal, rozlícen, třikrát
pahorek Aventinský — již třikrát se pokoušel marně
o skalní vchod, již třikráte mdlý zas dole si sedl.

Ostrý balvan tam čněl, jenž na všech stranách byl srázný,
vztyčen, na hřbetě sluje — a bylo ho zdaleka vidět,
sídlo to dravých ptáků a hnízdům velice vhodný.

O ten, jak nachýlen shůry se klonil nalevo k řece,
opřel se z pravé strany, jej ze samých základů zviklal,
vyvrátil zdola a vyrval a v opačnou stranu ho srazil.
Nesmírná nebeská bář tím nárazem strašlivě zahřmí,
oba se protrhnou břehy a ucouvne zděšená řeka,
avšak celá sluje a Kákův nesmírný palác
odkryt a stinná skrýš až k základům zjeví se náhle:

jakby se nárazem vnitřním až k základům rozstoupila země,
podzemní odemkla sídla a zjevila království smrti
sinavé, protivné bohům, a svrchu by nesmírná propast
zela a vniklo tam světlo a zděšené duše se trásly.

Když tak v náhlém světle byl Kákos najednou lapen,
uzavřen v duté skále a nezvyklým způsobem řvoucí,
Hercules po něm hází a chápe se všemožné zbraně —
balvany náramnými a sochory útočí na něj.
Když už vůbec žádný mu není z pohromy útek,
z jícnu mu — divoucí div — sloup dýmu se vyvalí náhlý,
aby pak slepou tmou své obydlí zahalil celé.
Očím veškeren výhled chce odejmout, hromadí v sluji
temnotu plnou dýmu — a temnem prokmitá plamen.

Rek to už nesnese vztekem a bez dlení ohněm se vrhne
střemhlav do sluje sám, kde nejhustší záplava kouře
víří a nesmírná sluj tou černou temnotou sálá.
Tam, jak v temnu se skrývá a chrlí nicotný oheň,
sevře mu hrdlo jak uzlem a rukama tiskne a rdousí,
že mu až vylezou oči a od krve vyschne mu hrdlo.

Ihned pak odvalí balvan a otevře černou tu sluji,
také odňaté krávy, tu přísežně popřenou kořist,
vyvede na světlo boží a za nohy mrtvolu hnusnou
vyvleče ven — z nás nikdo se nemohl nadívat dosti
na jeho strašné oči a na tvář půlživěra toho,
na jeho huňatá prsa a na chřtán s vyhaslým ohněm.

Odtud mu vzdávána pocta, již slaví i potomci šťastní,
zvláště rod Potitiův, jenž první mu zřídil tu poctu,
také Pinárský rod, jenž obřadů těchto je strážcem.

Oltář tu postavil sám — ten *Velkým* po všechny časy
my už nazývat budem, a bude i velikým navždy.

Proto, Trójané milí, již na počest takových zásluh
věnčete listím vlasy a pravicí zdvihnete pohár,
vzývejte téhož boha a rádi mu ulijte vína!“

Řekl, a dvojbarvý topol jim stinným herkulským věncem
dokola zakryl vlasy a z věnců jim viselo listí;
chopí posvátanou číši a kvapem, radostni všichni,
na stůl lijí víno a k bohům zbožně se modlí.

Pak se už kloní nebe a večerní hvězda se blíží.

Kráčí v průvodu kněžstvo a Potitius jim v čele,
po zvyku kryti jen koží a nesou na oltář oheň:
obnoví obětní hody a nesou k druhému kvasu
jídla a v plných mísách je na oltář bohatě kladou.

Mimoto Saliů sbor kol planoucích oltářů zpívá,
větve topolovými jsa ověnčen okolo skrání,
zde jest jinochů sbor, tam mužů slavicích zpěvem
herkulské slavné činy: jak obludy nevlastní matky,
nejdřív dvojici hadů, svých rukou rozmačkal silou,
kterak rozbořil města, jež válkou proslulá byla,
Oichalii a Tróju, jak množství vykonal prací
na pokyn Eurystheův a sudbou Iunony hněvné
těžkých:

„Ty Kentaury též, ó nezdolný, zrozence z mraků,
Hylaiia sklál jsi a Fola, tys potřel nestvůru krétskou,
tebou i obrovský lev byl pod skalou nemejskou zabit,
tebe i styžské vody a podsvětní stráže se lekl,
nad kostmi ohlodanými jsa rozložen v krvavé sluji;
žádná strašná tvář, sám Tyfóeus nezděsil tebe,

zvysoka hroze ti zbraní — tys nepozbyl ducha ni tenkrát,
lernský had když množstvím hlav kol tebe se sápal.

Sláva ti, ozdobo bohů a pravý potomku Iovův,
přístup milostiv k nám, své vlastní oběti žehnej!“

Tak jej písněmi slaví, vsak obzvlášť nad toto všecko
jmenují Kákovu sluji i jej, jak chrlíval oheň.

Celý se ozývá háj, kruh vrchů ozvěnou zvučí.

Pravěký stav míst, na nichž později stál Řím

Když již božský obřad byl ukončen, všichni se zase
berou do města zpět: jde vladař bohatý lety
s Aeneem po svém boku a provázen vlastním svým synem,
o různých věcech mluví a krátí hovorem cestu.

Aeneas na všechno kol svým bystrým zrakem se dívá
s podivem, kraj ho poutá a všecko, co památné bylo
z časů pradávných reků, pln rozkoše, zvidá a slyší.

Tvůrce tu římské tvrze, král Euandrus, vykládal toto:
„Tuzemských faunů a nymf v těch hájích bydlilo plémě,
jakož i lidský rod, jenž vzešel z dubových kmenů,
neznal ovšem mravy ni vzdělání, neznal býky
zapřahat, obilí klidit a získané zásoby chránit,
z větví plod jej živil a k výživě obtížné lovy.

Nejdřív zavítal k nim bůh Saturnus z olympských výšin,
vypuzen ze své říše a prchaje Iovovým bleskům.

Saturnus hrubý ten lid, jenž bydlil porůznu v horách,
sloučil a dal jim řády a kraj ten raději nazval
Latium, poněvadž v něm sám našel bezpečný úkryt.

Tehdy byl zlatý věk, jak praví se, pod oním králem,
poněvadž klidným mírem svůj národ Saturnus řídil.

Zvolna ho vystřídal věk svou cenou horší i barvou,
nastaly divé války a po změně vášnivá touha.

Branná pak Ausonů moc, pak národy Sikánské přišly.

Potom Saturnská zem již častěji změnila jméno:
byli tu různí vládci, zvláště divý obrovský Thybris,
po němž italský lid svou řeku pak nazýval Thybris,
jejíž dřívější název a původní Albula, zmizel.

Mne, jenž vyhnán z vlasti jsem bloudil až na konci moře,
všemocné Štěstěny úděl a osud nezdolatelný
přivedl do těchto míst — vždyť hnal mě sem hrozivý rozkaz
rusalky Carmenty, matky, i Apollo, Carmentin rádce.“

Toto mu Euandrus děl, pak pokročiv ukázal oltář
s branou, jež u něho stojí a Římany Carmentskou zve se,
která, jak vypráví lid, je pomníkem Carmenty dávné,
věstkyně osudů příštích, jež první věštila ze všech
o moci trójského kmene a o slávě Pallantea.

Velký mu ukázal háj, jež Romulus obrátil v azyl,
ukázal pod chladnou skalou i Lupercal, Pánovu sluji,
který arkadským zvykem byl po Pánu Lykajském nazván,
potom i posvátný háj, jenž vyrůstal v Argiletu,
místo si za svědka bere, že host tam zabit byl Argos.

Potom k Tarpejské skále je zavede, ke Kapitolu,
zlatému teď, dřív lesní houšť tam divoce rostla.

Posvátný pojímal strach již tehdy z tohoto místa
bojácný rolnický lid, jenž lesa i skály se hrozil.

„V tomto zde hájí,“ mu praví, „zde na chlumu listnatém bydlí
bůh — však který to bůh, je nejisté. Arkadi věří,
že tam byl viděn sám Zeus, jak ve své pravici občas
tmavou agidou třese a sbírá deštivá mračna.“

Dále tu těchto dvou měst, jichž hradby tu v sutinách leží,
vidíš před sebou trosky — toť památka na dávné muže,
Ianus tento zde hrad kdys založil, Saturnus onen,
tento slul Ianiculum a Saturnia zas onen.“

Za těch vzájemných řečí se blížili nahoru cestou
k chudému královu domu.

I viděli bučící stádo
v místech, kde náměstí římské a skvělé Cariny leží.

Když král přišel k domu, tu promluvil: „Do těchto dveří
vstoupil Herkules, vítěz — a stačil mu tento můj palác.
Přemoz se, bohatstvím zhrdni, a ty též bohu se rovným
učinit snaž, v můj dům, byť chudobný, spokojen vejdi!“

Takto mu děl, pak pod nízký krov své uzounké chaty
vedl velkého reka a k spánku mu vykázal lůžko
vystlané hojným listím a libyjskou medvědí kůží.

Venuše žádá Vulkána, aby zhotovil Aeneovi novou zbroj

Přilétla noc, jež přikryla zem svou perutí černou.
Nebylo nadarmo věru, že zděšená rekova matka
hrozbami laurentskými a hrozivým poplachem války,

Venuše v ložnici zlaté se k Vulkánu, manželů svému,
ozve a její řeč vši nebeskou svůdností dýchá:

„Dokud králové řečtí mi plenili propadlou zkáze
Tróju a hrdý hrad měl zahynout ničivým ohněm,
nikdy jsem za tvou pomoc těm nebohým, nikdy jsem za zbraň
umění tvého a síly tě nechtěla, manžel drahý,
žádat a také nikdy tě namáhat zbytečnou prací,
ačkoli velký dík jsem Paridu dlužna a často
želela tvrdých běd, jichž syn můj nadbytek míval.
Nyní v rutulskou zem byl zaveden Iovovou vůlí.

Ted' však se k božství tvému, mně svatému, obracím s prosbou
o zbraň, pro syna — matka —, vždyť mohla-li Néreovna,
mohla-li títhónská choť svým pláčem mysl ti dojmout,
viz, jak kmeny se kol již srocují, v zavřených hradbách
na mne a záhubu mých již meče se horlivě brousí!“

Bohyně po těch slovech jej objala sněžnými lokty,
něžně, když váhal ještě, ho laskala.

Najednou v bohu
zahoří obvyklý plamen a pronikne do jeho kostí
známý milostný žár, jenž zachvěje tvrdými kostmi;
nejinak plamenný blesk, když vyrazí s rachotem hromu,
prošlehne deštné mračno a zazáří kmitavým světlem.

Poznala choť, jak působí lest, své vědoma krásy.

Otec tu promluví takto, jsa překonán věčnou svou láskou:

„Proč tak zdaleka sháníš své důvody? Kamže se ke mně
poděla důvěra tvá?

Ó kdyby ses bývala takto
starala dřív, již tehdy jsem směl dát Trójanům zbraně,
nebránil všemocný otec ni osud, by ještě tu Trója
stála a po deset let moh Priamos ještě tu býti.

Avšak i teď, když tento máš cíl, chceš chystati válku,
cokoli v umění svém tvé starosti slíbiti mohu,
všecko, co z plynného čistce a železa zhotovit možno,
cokoliv oheň a měch jen dovedou... přestaň už prosbou
snižovat vlastní moc!“

Když řeč svou dokončil Vulkán,
dychtivě choť v své náručí jal, pak přimkl se k její
hrudi a libý spánek se zmocnil veškerých údů.

Překročí noc půl dráhy a ztrácí se — z prvního spánku
Vulkán procitne v čase, v němž budí se chudobná žena,
která nuzným tkaním a vřetenem musí se živit.
Ihned křísí oheň, jenž dosud v popelu dřímá,
k práci si bere i noc, své služky pak při louči týrá
nadmíru dlouhou prací — chce čistým zachovat lůžko
milého manžela svého a malé vychovat dítky.

Podobně bůh, pán ohně, v těch chvílích línější nebyl,
povstal z měkkého lůžka a k pracím výtvarným spěchal.

Poblíž sicilských břehů a Lipary, aiolské výspy,
ostrov do výše strmí a kouří z vysokých skalín.
Hřmí v něm hluboká sluj, již vyhlodal kyklópský oheň,
v dutinách, jaké jsou v Aetně, a z kovadlin bušení pádné
slyšeti je, jak duní, a v kádích ve vodě syčí
chlazené kovové masy a v pecích sálají ohně.

Vulkánův tady je dům, též kraj ten vulkánský sluje.
Do něho plamenů pán teď pospíchal, opustiv nebe.

V širé jeskyni té tři kyklópi železo kují:
mohutný Steropés, Brontés a Pyrakmón, postavy nahé.

Právě tam dělali blesk — jichž nejvíc po nebi všude
Otec na země metá —, však jenom byl vytvořen zhruba,
zpracován jejich rukou a zčásti byl nehotov ještě —

trojici vláken z krup, tři z deštivých přidali mračen,
tři též z rudého ohně a křídlatých bouřlivých vichrů,
potom strašlivou záři a hromový rachot a hrůzu
mísili ke svému dílu a k mstícím plamenům hněvy.

Jiní Martovi vůz zas kovají s hbitými koly,
jimiž bouří ten bůh jak města, tak národy k boji.

Také děsivý krunýř, zbroj Pallady vzrušené hněvem,
ze zlatých hadích šupin tam o závod vyleštit hledí —
na hrudi, v samém středu, je Gorgó se spleť hadů,
její uťatá hlava svým zrakem divoce koulí.

„Zanechte,“ volá, „všeho, teď odložte počaté práce,
aetenští kyklópové, a sem svou obraťte mysl!
Musíme kout teď rekovi zbraň — teď třeba je síly,
mrštných rukou teď třeba a pravých v umění mistrů.
Odkladem nemařte čas!“

Dál nemluví. Hbitě si všichni
nastejno rozdělí práci a dají se do svého díla.

Hle, již teče tu měď, kov zlatý už ve stružkách teče,
ocel pak, původce ran, je tavena v obrovské peci.

Kovají nesmírný štít, jenž měl pak latínským střelám,
jediný všechněm čelit — a na štítě sedmero vrstev
spájejí, na vrstvu vrstvu.

Ti čerpají vzdutými měchy
vzduch, jež do výhně ženou, ti v kádích syčící kovy
kalí a skalní sluj tam duní bušením kladiv.
Střídavě — ten, zas ten — své těžké zdvíhají ruce,
v taktu a v pevných kleštích se otáčí železo žhavé.

Euandrus radí Aeneovi, aby se postavil v čelo Etrusků. Sám mu nabízí 400 jezdců

Zatímco o díle tom bůh Vulcanus pracuje pilně,
Euandra živný den již volá z nízkého domu,
jakož i ranní zpěv, jež pod střechou ptáčata pějí.

Ihned povstane kmet, pak na tělo obleče sukni,
načež k chodidlům nohou si etruské opánky připne,
ostrý arkadský meč pak přes plece zavěsí k boku,
přehodí pardalí kůži, jež visí mu na levém pleci.

Vyskočí též dva psi, co střeží práh králova domu,
zevnitř a za pánem běží a sledují kročeje jeho.

K Aeneu, hostovi svému, se ubírá v komnatu zvláštní,
pamětliv hovorů svých, též pomoci, slíbené včera.

V tentýž ranní čas též Aeneas ke králi spěchá,
Euandra provází Pallás a s Aeneem Achátés kráčí.

Oba si podají ruce a ve středu domu si sednou,
kde jim nevadí nic již konečně hovořit volně.

První promluví král:

„Dokud ještě jsi zdrav, ó vznešený Trójanů vůdce,
nemním, že Trójanů moc je zlomena, ani jich vlada,
dát ti však pomocný sbor, jenž tvého by jména byl hoden,

slabá naše je síla; tam tuskou jsme sevřeni řekou,
zde zas tísní nás Rutul, kol hradeb zbraněmi řinčí.
S tebou však mocné kmeny a v táboře spojené státy
spojiti úmysl mám — jen náhoda slibuje náhlá
spásu — ty přicházíš včas, sám osud právě tě volá.“

Pohled, nablízku odtud je na skále pravěká támhle Agylla, lidnaté město, kde lydský, proslulý válkou, kdysi se usadil kmen, jenž na horách etruských bydlí.

Po mnoho let byl v květu ten kmen, však později zpupnou vládou a krutou zbraní král Mezentius jim vládl.

Načpak mrzkých těch vražd, těch nelidských zločinů jeho vzpomínat? — Rodině jeho a jemu to bohové splatíte!

Dokonce mrtvá těla dal vázat k živoucím lidem, ruce dal připevnit k rukám a k tvářím přiložit tváře, vrchol to pekelných muk! Tak v příšerném objetí tomto dlouhým je zmíráním vraždil, jak v hnisu a rozkladu tleli.

Když už lid měl dost těch vzteků zběsilce toho, přikvapil se zbraní v ruce a sevřel ho v obydlí jeho, pobil veškery druhy a oheň mu na střechu hodil.

Zatímco vzbouřenci vraždí, on unikne, k Rutulům prchne, tam pak pohostný přítel, král Turnus, hájí ho zbraní.

Všechn tu etruský národ se pozdvihne, rozhněván právem, žádá k popravě krále a válkou hrozí v tu chvíli.

Za vůdce tisícům těmto tě hodlám, Aenee, dáti, jezdí tu s četným loďstvem kol pobřeží soptíce hněvem, žádají začítí boj — však starý je zdržuje hadač, tuto jim hlásaje věštbu: „Ó etruské vybrané mužstvo, dávných hrdinů sílo a výkvěte, právem tě žene naproti odpůrcům bol — hněv na krále jistě je správný —, nesmí však žádný Ital tak velký si podřídít národ — volte si cizího vůdce!“

Tu veškeré etruské vojsko, zděšené výstrahou bohů, si usedlo na této pláni.

Také Tarchon sám již poslal poselstvo ke mně, královskou čelenku s žezlem mi dávaje, odznaky vlády, abych přišel v jich tábor a ujal se etruské říše.

Mně však pozdní věk, již malátný chladem a lety,
nedá vladařem být, jsou chabé k hrdinství síly.

Rád bych vyzval syna, však zrozen sabínskou matkou,
původ z této země má po matce — tobě však osud
dává mládí i rod, též božskou vůlí jsi volán.

Nanejvýš chrabrý vůdce i Tróů i Italů, nastup!

Mimoto Pallanta tuhle, svou naději, útěchu svoji,
hodlám ti připojit též, ať za tvého vůdcovství zvyká
snášet vojenskou službu a obtížnou Martovu práci,
na tvé činy se dívat a tobě už v mládí se divit.

Dvě stě svých arkadských jezdců mu přidám, jádro to mužstva
vybrané, na své pak jméno ti tolikéž odevzdá Pallás.“

Euandrus dokončil řeč — však strnule hleděli k zemi
Aeneas, z Anchísa vzešlý, i Achátés, společník věrný;
každý byl sklíčen v srdci a přemítal o mnohých trudech —
hle, vtom z jasných nebes jim Venuše znamení dala,
neboť kmitavý blesk byl najednou z nebeské výše
s velkým rachotem mrštěn, že všecko se hroutiti zdálo,
také vřestivý ryk zněl nebem z etruských polnic.

Vzhlédnou, a opět a zas je slyšet nesmírný rachot,
vprostřed mračna pak zří — kde lesklo se modravé nebe
bez mraků — zářit zbraně a nárazem o sebe řinčet.

Strnuli ostatní všichni, však Aeneas, hrdina trójský,
poznal zvuk ten dobře i slib své nebeské matky.

„Nepátrej, příteli můj,“ tak dí, „ó nepátrej nijak,
jaký přináší osud to znamení — já jsem to volán:
božská mi slíbila matka, že znamení toto mi pošle
z Olympu, vzplane-li válka, že vulkánské zbraně mi vzduchem
na pomoc přinéstí chce.

Ó jak hrozná to seč teď nebohým Laurentským hrozí!
Jaký, Turne, tě trest teď postihne! Kolik tvé vlny
potopí štítů, přilbic a mrtvol hrdinů statných,
Thybride náš!

At' chtějí jen boj — nechť poruší smlouvy!“

Sotvaže vyřkl tu řeč, hned povstal z velkého křesla,
nejdřív herkulský oheň jde roznít na jeho oltář,
potom k Laru jak včera a k penátům malým se modlí,
šťastnou nadějí září.

Dle obřadu obětní ovce
zároveň Euandrus zabil a zároveň junáci trójští.

Odtud pospíchá k lodím, chce navštívit průvodce svoje,
aby si vyvolil sbor, jenž měl s ním do bitvy jíti,
výtečný statností svou — však zbytek pustí zas nazpět
dolů Tiberskou řekou, ten bez práce po proudu pluje,
donést synovi zvěst, jak dopadl otec i skutky.

Koňové Tróům dáni, by odjeli k etruské zemi;
koně, jenž vyvolen zvlášť, vedou Aeneu — celý byl pokryt
ryšavou kůží ze lva, jež leskla se zlatými drápy.

Pověst náhle se šíří a malým proletí městem,
k břehům jak tuského krále se tryskem rozjela jízda.
Zděšenost jímá ženy, jež zdvojují sliby, a hrůza
blíží se s nebezpečenstvím a roste již předtucha války.

Když se už loučil syn, jej chopí za ruku otec,
s velkým pláčem ji tiskne a těmito slovy se ozve:

„Kéž by mi Iuppiter sám chtěl vrátit minulé léta,
jaký jsem byl, když poprvé šik jsem porazil v bitvě
u Praenesta — a vítěz — jsem spálil hromadu štítů,
touto pak pravicí svou jsem do Tartar Erula poslal,

kterému životy tři v den zrození od matky dány —
s hrůzou věru to dím — já musil bojovat třikrát,
třikrát musil být sklán, však přec jsem mu konečně touto
rukou tři životy odňal a tolikéž zbrojí mu svlékl.

Nikdy bych z objetí tvého, tak milého, nebyl se vyrval,
nikdy by Mezentius, můj soused, z této mé hlavy
nebyl si tropil posměch a tolik surových spáchal
vražd, též vlastní město by nezbavil tolika mužů.

Vás však, bohové, prosím, zvlášt' nejvyšší vladaři bohů,
Iove, ó nad arkadským se račte smilovat králem,
vyslyšte otcovy prosby! Když s božským svolením vaším
Pallás vrátí se zdráv, když osud mi zachová jeho,
mám-li ho živého spatřit a zas se s ním pospolu sejít,
potom chci žít, byť všelikou strast bych snášeti musil —
jestli však hrozný pád, zlý osude, synovi chystáš,
kež mi je ihned přáno ten krutý přerušit život,
dokud kolísá starost, a nevím, co se s ním stane.

Dokud tě, milý synu, má jediná útěcho pozdní,
ve svém náručí mám, ať žádná nešťastná zpráva
nikdy mi neraní sluch!“

Tak v posledním rozchodu ještě
smuten mu děl — pak sluhové v dům jej skleslého nesli.

Právě se jezdecký voj již vyhrnul otvorem brány,
Aeneas v první řadě i Achátés, společník věrný,
jiná i trójská šlechta.

Sám Pallás ve středu cválá,
v každém vzbuzuje div svým pestrým štítem a rouchem.

Právě tak Denice září, když ráno ji Ókean skropí
a když posvátnou tvář zas povznese temnotu plašíc —
ze všech planoucích hvězd má Venuše nejvíc ji ráda.

Stojí na hradbách ženy a úzkostně sledují zrakem
černé prachové mračno a vojíny zářící zbraní.

Jezdce středem křoví, kde přímá cesta jek cíli,
jedou v plné zbroji a volají — ve cvalu koně
čtverými kopyty dupou a tepají prašnou tu půdu.

Velký chladný háj blíž Caerské se prostírá říčky,
daleko zbožností předků jsa posvátný, odevšad vrchy
celý jej svírají kruhem a temnými jedlemi věncí.

Silvanu Pelasgů kmen, jenž první, jako se praví,
v latínských krajinách těch kdys před časy obydlí míval,
dobytku bohu a polí prý zasvětil háj ten a svátek.

Tarchon nablízku odtud a Tyrrhéni měli svůj tábor,
bezpečný polohou místa, a z vrchu již viděti bylo
celý ten vojenský sbor, jak po širé hoře se táhl.

Sem tedy Aeneas otec a do boje vybrané mužstvo
míří a koním i sobě, již umdleni, popřejí klidu.

Nová Aeneova zbroj

Venus, zářící krásou, se zjevila v nebeském mračnu,
nese synovi dar.

Jej v odlehlém údolí vidouc,
kterak tam opodál všech jev ústraní u chladné řeky,
takto se ozvala k němu a sama se dala mu poznat:

„Zde je dovedný dar, jež choť můj zhotovit slíbil,
abys neváhal déle a zpupné Latíny, synu,
jakož i rázného Turna co nejdřív k zápasu vyzval.“

Pravila kythérská Venus a pod dub stojící před ním
složila zářící zbraně a objala milého syna.

Blažen matčíným darem a takovým vyznamenáním,
neví, kam hledět dříve, a všecko si prohlíží zvláště
podivu pln — pak otáčí v rukou anebo v pažích
přilbici s chocholem strašným a chrlící ohnivou záři.

Meč též sející smrt, pak krunýř kovaný z mědi,
pevný, krvavě rudý a veliký, jako když sivý
leskem slunečním mrak je rozžhaven, do dálky září,
hladké i holeně z čistce a ze zlata přetaveného,
oštěp a nádherný štít, jež podrobně popsati nelze.

Štít

Na štítě italské děje, zvláště římských triumfy vůdců,
věšteg dobrý znalec i příštích osudů všechněch
vytvořil bůh, pán ohně; i kořeny příštího kmene
celého, od Askania, i pořadím vedené války.

Vlčice

Martovu vlčici bůh tam vytvořil v zelené sluji,
ležící s dvojčaty chlapci, jak na jejím vemeně visí,
hrají si vesele spolu a oba svou pěstounku sají
bez bázně.

Vlčice při tom svou oblou šíjí k nim sklání,
střídavě oba je líže a tělům dodává tvaru.

Sabínky

Poblíž připojil Řím, jak drzý Sabínek únos
z hlediště proveden byl, když hry již skončeny v cirku.

Divná z příčiny té pak najednou vyvstala válka
Římanů s Tatiem kmetem a Sabíny, přísnými v mravech.

Titíž králové pak, když zápas přerušen, stáli
v zbroji, kde Iovův byl oltář, a drželi obětní misky
v rukou a smlouvali mír, když vepř byl za oběť zabit.

Mettus

Dál tam zobrazil Metta, jak hnaná ho roztrhla čtyřspřež —
měls však v daném slově, ó Albane, vytrvat věrně!

Vnitřnosti lživého muže dá vůkol po lese Tullus
vláčet: stříká krev, jež z křovin po kapkách padá.

Porsena

Porsena Římanům káže, by přijali Tarquinia,
město pak celé sevře a vojskem velikým tísni;
celý římský národ se v zápas za volnost žene.
Mohl bys vidět, jak zlostně, jak výhrůžně Porsena hledí,
protože hrdina Cocles most tamní se odvážil zbořit,
také že strážcům prchla a přeplula Cloelia řeku.

Gallové

Ve výši Manlius jest, jak bděle tvrz Tarpejskou střeží,
kterak před chrámem stojí a vysoký Kapitol hlídá —
Romulův „královský hrad“ má čerstvou doškovou střechu.

Stříbrnou husu je zřít, jak zlatým pobíhá loubím,
dávajíc kejháním zprávu, že Gallové na prahu stojí.

Gallové vylezli křovím — a jižjiž na hradě byli,
chráněni hustou tmou, dík stínům mráкотné noci!
Zlatý jim vytvořil vlas, dal zlaté na tělo roucho,

skvěli se žíhaným pláštěm a na hrdle, bílém jak mléko,
zlatý visel jim řetěz a každému v pravici po dvou
oštěpů alpských se chvělo a dlouhé štíty je kryly.

Starobylé obřady

Zde zas Salie v tanci a Luperky vytepal nahé,
čepice s vlněnou stužkou a spadlé z oblohy štíty.
Vidět je cudné ženy, jak vozí v povozech měkkých
svaté nádoby městem.

Podsvětí, Catilina, Cato

A opodál Vulcanus přidal
také podsvětní sídlo a Ditovu vysokou bránu,
zločinců trest, zvláště tebe, ó Catilino, jak visíš
na velké převislé skále a Fúrií tváře se děsíš.
Zbožné vidět je zvláště a Cato jim zákony dává.

Bitva u Aktia

Uprostřed výjevů těch je obraz vzdutého moře
v zlatém slunečním lesku, šed' pěn je na modrých vlnách,
delfíni zářící stříbrem se vůkol po vlnách honí,
čeří hladinu kruhem a brázdí ohonem příboj.

Kovem pobité loďstvo je uprostřed: aktijskou bitvu
viděti je; zříš Leukátský mys, kol kterého bouří
k zápasu hotové loďstvo a zlatem se peřeje lesknou.

Zde je Augustus Caesar a Italy do boje vede,
s ním je národ i senát i penáti, velcí ti bozi.

Vysoko na zádi stojí, dvě zářících ohňů mu sálá
ze skrání, otcovská hvězda mu svítí navrchu přilby;

Agrippa na druhém křídle má velení, vysoko stojí,
s podporou bohů a větrů a na skrání námořní věnec
zdobený zobci se skvěje — tím hrdým válečným znakem.

Tamto zas Antonius jde s barbary přerůzných zbraní,
nad kmeny východními i nad rudým pobřežím vítěz,
Aegypt a východní vojska si přivádí, daleké Baktry,
také — jaká to mrzkost! — s ním přichází aegyptská žena.

Rázem vyrazí všichni a hladina celá se vúkol
pění, rozrytá vesly a zobáky o trojím hrotu.
Vyplují — každý by myslil, že urvané Kyklady plují
nebo že vysoké hory se mají s horami srazit,
takové obří lodi se na zádi věžité ženou.
Metají hořící koudel a lítají perutné hroty
oštěpů — nezvyklou řeží se červená neptunské pole.

Královna uprostřed nich svou řehtačkou svolává šiky,
nevidouc dvojici hadů, jež odzadu za ní se plíží.

Ohavy kdejakých bohů a štekavec Anúbis zvláště
Neptunu, Venuši vstříc, též Minervě napřáhnou zbraně.

Avšak ve středu bitvy jez ocele tepaný Mavors,
který tam řádí strašně, a ze vzduchu Lítice zuří.
Rozbroj, rozkoše pln tam chodí s roztrhlým rouchem,
za ním Bellona kráčí a krvavé dŭtky si nese.

Apollo, aktijský bůh, to vidí, své lučiště napne
shora — a veškerý Aegypt a Indie, zděšené hrůzou,
veškerý arabský národ i sabský uprchly rázem.

Královnu samu je vidět, jak volá větry a káže
plachty jim úplně svěřit a ihned popouštět lana.
Vprostřed strašné seče ji zobrazil velitel ohně,
strachem jak ze smrti bledne a větry a vlny ji ženou.

Avšak smutný Nil jim vstříc, bůh postavy velké,
rozhalí k ochraně roucho a celým šatem je volá,
zmožené, do svého klínu a do řeky úkrytů plné.

Augustovy triumfy

Caesar triumfem trojím byl vezen do města Říma,
vítěz, a slavný slib dal navěky italským bohům,
tři sta že velkých chrámů dá zbudovat po celém městě.

Potlesk v ulicích hřmí, zní jásot i zábavy lidu,
do chrámů všech jdou průvody žen, je při každém oltář,
na zemi před každým z nich pak leží zabítí býci.

U chrámu skvělého Foiba sám Caesar na bílém prahu
prohlíží národů dary a k hrdým je připíná dveřím.

Národy v dlouhé řadě se berou, zdolané válkou,
různá jejich je řeč, jich podoba krojů i zbraně.

Zde je Nomadů rod, tam bezpásé zobrazil Vulkán
Afry, zde Lelegy, Káry a Gelóny, ve střelbě mistry.

Mocného Eufrátu proud již mnohem volněji teče,
Morini od hranic světa a Rýn též se dvěma rohy,
Dahové nezkrotitelní i Araxés, ničitel mostů.

Nad tím, co na štítě bůh byl zhotovil, matčiným darem,
žasne, ač obsah nezná, však přece jej obrazy těší —
pozvedá na své plece i osudy vnuků i slávu.

KNIHA IX

*Turnův útok na opuštěný tábor trójský.
Epizoda Nisos a Euryalos*

Íris pobídne Turna k boji. Obležení trójského tábora

Avšak zatímco toto se v krajích vzdálených dalo,
velela Íridě Iuno, by sestoupla z nebeských výšin
k Turnovi, smělému reku.

Ten seděl v háji v tu dobu
Pilumna, praotce svého, a v posvátném údolí jeho.

Jemu tu z růžových úst dí z Thaumanta zrozená Íris:
„Turne, co žádný bůh by si nebyl troufal ti slíbit
na prosbu tvou, teď kroužící den sám sebou ti dává:
Aeneas, opustiv tábor i přátele svoje i loďstvo,
k Euandru na Palatinus se odebral, do sídla vlády,
nadto i k etruským městům, i k nejzazším pronikl právě,
zbraní etruské vojsko chce opatřit, sebrané z vesnic.

Copakže váháš? — je čas teď shánět koně a vozy!
Zkrať již každý průtah a na tábor zmatený udeř!“

Řekla a vznesla se k nebi, a na křídlech rozpjatých letíc,
brázdila velký oblouk, jak pod mraky letěla Íris.

Pochopil zjevení jinoch a pozdvihl k nebeským hvězdám
dlaně a těmito slovy, jak letěla, zavolal za ní:

„Írido, ozdobu nebes, kdo tebe mi z výšiny mračen
poslal na zemi ke mně? A odkud ta jasnota náhlá?
Vidím nebeskou bář, jak středem se otvírá, — vidím
na nebi porůznu hvězdy — jsem takových znamení dbalý,
kdokoli voláš mě v boj!“

Tak pravil a přistoupil k proudu,
shýbl se nad jeho povrch a čisté vody si nabral,
vroucně se k bohům modlil a zahrnul nebesa sliby.

Hle, již po širé pláni se valí veškeré vojsko
bohaté koňmi a rouchy, jež zlatem prošita byla.

Messapus prvních řad byl velitel, poslední vedou
Tyrrovi synové mladí a středních vůdcem je Turnus
hbitý, se zbraní v ruce a o celou hlavu je vyšší.

Jdou jak hluboký Gangés, jenž nejdřív se prameny sedmi
vzdouvá, pak sune se tiše, než Nil svým bahnitým tokem,
když už z polností stekl a opět se v řečiště ukryl.

Najednou Trójané vidí, jak kupí se daleko od nich
oblak černého prachu a na pláni vyvstává temno.

Z hlídky, jež v popředí stála, tu nejdřív Kaikos zvolá:
„Jaký to chumáč se valí, ó občané, černavou chmurou?!
Spěchejte, přineste zbraně, své oštěpy, vstupujte na val!
Hej! Je nepřítel tady!“

Tu Trójané prchají s křikem
dovnitř branami všemi a hledí se za hradby ukrýt;
neboť, kdy odcházel z bran, jim nařídil zkušený vůdce
Aeneas, kdyby snad přec měl nastat nějaký obrat,
nijak se nestavět v šiky a nesvádět na pláni bitvu,
nýbrž v táboře zůstat a na hradbách, bezpečných náspem.

Proto, ač stud jim a hněv byl pobídkou pustit se v zápas,
přec jen zavřeli brány a vůdcova rozkazu dbali.
Toliko uvnitř věží své odpůrce čekali v zbroji.

Turnus rozjel se napřed a předstihl zdlouhavé čty
s dvacítí statnými jezdci a nečekán k táboru přijel —
— nesl ho thrácký kůň, jež zdobily bělostné skvrny —
zlatá pak s chocholem rudým mu přilbice chránila hlavu:

„Kdopak by jinoši z vás chtěl první na nepřítele?
Hled'te!“ a k táboru míře, svým kopím do výše mrštil —

války to znak, pak k zápasu v pláň jel na koni vzpřímen.
Druhové radostně vzkřiknou a se strašným rykem jdou za ním.
Avšak všichni se diví, jak Teukři jsou zbabělí duchem,
na pláň vytáhnout nechtí a zbraní s odpůrci válčit,
nýbrž v táboře jen jsou schováni.

Pobouřen Turnus
objíždí hradby sem tam, zda v ústraní nalezne přístup.

Nejinak vlk, jenž dlouhý už čas blíž ovčinců plných
číhal a vítr a déšť až přes půlnoc snášeti musil,
u stáje rozvztekl vyje — a zatím jehňata klidná
u matek vesele mečí —, vlk divý a zuřivý vztekem
soptí, že v bezpečí jsou, vždyť vzteklým hladem je týrán,
snášeným dlouhou dobu, a po krvi prahnoucím chřtánem —
podobně v Turnovi též, když na valy hleděl a tábor,
zaplane velký vztek, bol v tvrdých kostech mu hoří;
kterak by měl k nim vyhledat vchody neb vylákat Teukry,
zavřené v hradební val, jak dostat je na rovné pole?

Turnův útok na trójské lodi, jejich proměna v mořské nymfy

Proto se na loďstvo vrhne — to po boku tábora stálo
skryté, chráněné náspem a řekou plynoucí kolem.
Zapálit druhům je káže — ti s jásosem poslechnou rozkaz —,
sám pak, rozpálen hněvem, vzal do ruky pochodeň žhnoucí.
Všichni se mají k dílu, je pobídkou přítomný Turnus.

Pochodně čadící černě si opatří veškeré mužstvo,
z krbů rozchvátí ohně a ze dřev čadících plane
k obloze smolné světlo a s popelem smíšený oheň.

Kterýpak bůh, ó Músy, tu odvrátil strašlivý požár
Tróům, a od jejich lodí ten velký zapudil oheň?
Stará je víra v tu věc, však pověst doposud žije.

Za dob, kdy na trójské Ídě si Aeneas poprvé stavěl
lodstvo a vysokým mořem se chystal vyplouti na něm,
sama prý rodička bohů, jak praví se, Kybelé, řekla
k velkému Diovi takto: „Ó vyslyš prosbu, můj synu,
zač tvá milená matka tě žádá, Olympu vládce!

Mám já smrkový les, již dlouhá léta mi vzácný;
na vrchu hory byl háj, kam nosili oběti Teukři,
stinný černavou sosnou a javoru tmavými kmeny.

Rekovi dardanskému jsem dala je velice ráda,
když měl stavěti lodstvo —, teď plní mě úzkost a bázeň.

Strachu mě zbav, dej matce, by prosbou dosáhnout mohla,
aby se vírem vichrů ni plavbou nemohly rozbít.

To jim na prospěch budiž, že na mých vyrostly horách!“

Matce tu odvětil syn, jenž hvězdným otáčí světem:

„Matko, kam zavádíš osud? — A čeho si pro lodi žádáš?
Práva, by nesmrtné byly, ač smrtná je zrodila ruka?
Má být Aeneas jist, když kráčí nejistou drahou?
Kterýpak vůbec bůh je nadán takovou mocí?

Až pak přestojí všecko a cíle a přístavu dojdou
italského, já všem, jež vyvážnou z moře a vůdce
převezou dardanského a dopraví k latínské půdě,
odejmu pozemskou tvářnost a rozkážu, aby z nich byly
bohyně velkému moře a stejně jak nérejská Dótó
nebo jak Galatéa svou hrudí brázdily moře.“

Řekl, a ten svůj slib hned při řece styžského bratra,
při víru v jejích březích, jenž klokotá, černý jak smůla,
potvrdil pokynem hlavy — a celý Olymp se zachvěl.

Přišel slíbený den — již čas, jenž osudem určen,
od Park naplněn jest, když Turnova zločinnost Matku
přiměla odvrátit žár, jenž posvátným korábům hrozil.

Nejdřív se zvláštní zář všem přítomným zableskla v očích,
velký pak viděn byl mrak, jak z východu po nebi letí;
rovněž i Kybelin sbor.

Pak strašný ve vzduchu zazněl hlas,
jenž trójské šiky i rutulské naplnil všecky:

„Nekvapte koráby mé, ó trójští vojíni, hájit,
neberte do ruky zbraň — dřív Turnus zapálí moře
než mé posvátné sosny.

Ó jděte již, úplně volné,
jděte, tak poroučí matka, ó bohyně velkého moře!“

V okamžik každá zád' svou odtrhne od břehu vazbu,
potopí lodní zobec, jak delfín, do hlubin mořských,
avšak po chvíli zas z ní vyplují — hotový zázrak:
kolik kovaných lodí tam kotvilo při mořském břehu,
tolik dívčích tváří ted' mořskou hladinou pluje.

Strnul rutulský lid — však sám byl poděšen také
Messapus, koňové jeho se splášili, váhala řeka
Tiberis hlučící temně a volala od moře proudy.

Avšak Turnus, ten smělec, se nikterak odvahy nevzdal,
spíš jim dodával ducha a takto jim vytýkal spíše:

„Na Tróý tento zde div je namířen. Iuppiter sám jim
vzal tím obvyklou spásu — ted' na zbraň a rutulský oheň
čekat nemusí víc — již na moře nemohou Teukři,
není naděje v útěk; je jediná cesta jim vzata,
země pak v našich rukách je napevno — tisíce lidí,
Italů, útočí na ně.

Mne neděsí výroky božské,
osudné, jimiž Teukři se tolik honosí všude.
Venuši dost je dáno i osudu: dopluli souše,
úrodných italských niv.

Těž já mám výroky božské,
abych zločinný kmen svým mečem vyhubil z kořen,
neboť mi nevěstu vzal; tu bolest však neměl jen Spartaňan,
neměly takové právo jen Mykény — zbraní se chopit.
Jeden snad stačil jim pád!

Pak měl jim stačit jen jeden
dřívější hřích! Jen ženský rod pak měli si vesměs
v nenávisť vzít, zvláště oni, jimž naděje v tuhlety hradby,
v tuhle příkopů pevnost — jen skrovné to odklady smrti —
dodává sil — což nevědí už, jak trójské kdys hradby,
které Poseidon sám jim budoval, zmizely v ohni?

Kdo z vás, reků květy, má smělost ocelí zbourat
koly a zároveň se mnou se vedrat v zděšený tábor?

Není naproti Tróům mi potřeba vulkánské zbroje
ani tisíce lodí — ať třeba se Etrusci všichni
ihned s Aeneem spojí — ať nemají strachu, že v noci
babsky jim Palladu vezmem a hradní pobijem strážce,
které by hlídaly hrad, my v koňském se neskryjem břiše;
ohněm sevřítí tábor jsem stanovil veřejně, za dne!

S Řeky a s řeckým mužstvem — to uvidí — nebudou válčit,
které po deset let jim zdržoval jediný Hektór!

Vy si však teď, když lepší dne část již minula zatím,
když to tak dopadlo dobře, již pohovte, mužové, chutě
v době, jež zbývá nám ještě, a pomněte zítřejších bojů!“

Messapu uložil Turnus, ať nočními hlídkami zvenčí
obsadí tábora vchody a rozžehne po hradbách ohně.

Čtrnácte Rutulů též je vybráno, aby šli s vojskem hlídat v táboře hradby; sto mužů za každým kráčím v přilbách s chocholem rudým a ve zbroji zářící zlatem.

Na místa svá jdou vystřídat stráž, pak ležíce v trávě s chutí pijí víno a prázdní měsidla z mědi. Vůkol září ohně — a noc tam bez spánku tráví posádka hrou.

Trójané z výšin hradeb se dívají na toto všechno, ve zbrani hlídají valy a zděšeně, úzkostí jati, zkoumají pevnost bran neb s hradbami spojují věže můstkem a snášejí zbraň — jim velí Serestos, Mnéstheus, které za vůdce v bojích a za správce posádky určil Aeneas, kdyby snad přec jim hrozil nějaký útok.

Po zdech veškerý lid, jenž úkol ten obdržel losem, hlídá a horlivě hájí, co každému hlídati dáno.

Nísos a Euryalos

Nísos, Hyrtakův syn, byl tehdy hlídačem brány, bojovný, kopiník hbitý a střelec lehounkých šípů. Od matky, lovkyně Ídy, byl Aeneu za druha poslán.

Byl tam i Euryalos — a nebyl krásnější nikdo z celého trójského vojska a nenosil krásnějších zbraní, teprve hoch, vždyť první chmýří měl v mladistvé tváři. Jedna je pojila láska a po boku hnali se k boji.

Byli tam spolu i tenkrát a společně hlídali bránu. „Bohové,“ Nísos mu dí, „ten pud nám do duší kladou? Či snad nezkrotná touha se stává člověku bohem?“

Dávno mě pobízí duch, bych v boj neb velkého cosi vykonat šel — ten líný klid již nesnesu déle.

Viz, jak rutulský lid má plnou důvěru ve zdar:
sem tam kmitá se oheň, ti malátní vínem a spánkem
leží a veškery kraj je zamklký.

Poslechni dále,
co teď na mysli mám, jaký úmysl v duši mi klíčí:
všichni, i senát i lid, je žádostiv povolat vůdce
Aenea, poslat muže, by donesli bezpečné zprávy.

Jestli ti slíbí to, oč požádám — stačí mi totiž
ze skutku tohoto sláva — mně připadá, že bych tu mohl
průchod k Pallantským zdem snad nalézt, pod vrchem tamhle.“

Překvapen Euryalos a proniknut po činech touhou,
vzápětí příteli svému se ozval, plnému ohně:

„Mne tedy za druha vzít k svým činům velikým nechceš?
Samotna měl bych tě já k tak smělym podnikům pustit?
Tomu mne neučil otec, rek Ofeltés, uvyklý bojům,
který mě v řeckých hrůzách a v trójských vychoval strastech,
ani když býval jsem s tebou, jsem nikdy se nechoval takto
ani když, Aeneu slouže, i největší strasti jsem snášel.

Tady, v mých prsou je duch, jenž dovede životem zhrdnout,
myslí, že čest, tvůj cíl, svým životem lacino koupí.“

„Nikdy jsem,“ Nísos mu dí, „tu obavu o tebe neměl —
jak bych mohl? Ó ne! Kéž Iuppiter mne ti tak jistě
navrátí — vítěze — zpět neb bůh, jenž přeje mé snaze.
Kdyby však přec, jak přčasto zříš v tak nejistém díle...
kdyby mě některý bůh neb náhoda v záhubu strhla,
přál bych si, abys tu zbyl — tvůj věk je hodnější žití,
abys mě zachránil bojem neb vykoupil, mrtvolu moji
pochoval v zem, však kdyby snad los, jak bývá, to zmařil,
abys mi vykonal tryznu a prázdnou hrobkou mě pocítil.

Těž bych mateři tvé byl nerad příčinou bolu,
ona jediná, chlapče, šla za tebou z tolika matek,
pranic nedbala města, v němž mocný Acestes vládne.“

Mladík: „Ty příčiny liché jen osnuješ, ovšemže marně,
pevný úmysl můj je nezviklán, aniž se zvrátí.
Pospěšme již!“

Pak na stráž své druhy šel vzbudit, a tito
nastoupili na jejich místa a hlídali.

Opustiv hlídku
jinoch provází Nísa a hledají králova syna.

Všechen živoucí tvor již spánkem po celé zemi
mírní každou starost a pouští trampoty z mysli.

Přední vůdcové vojska, všech Teukrů vybraní reci
o bytí-nebytí říše se dosud radili ještě,
co by se dělat mělo, kdo s poselstvím k Aeneu půjde —
stojí, v rukou štítů, a opření o svoje kopí
vprostřed, na volném místě.

Vtom Euryalos a Nisos
přijdou, dychtívi činů, a hned chtějí slyšeni býti,
že to je vážná věc, jež za odklad porady stojí.

Iulus spěšně je přijal a kázal Nísovi mluvit.
Hyrtakův syn jim dí: „Ó vyslyšte záměry naše
vládně — dle našich let však soudit nechtějte o nich:

V táboře rutulský lid je malátný spánkem a vínem,
všude je vůkol ticho. — Tu našli jsme k nástrahám místo
u brány poblíž moře, kde cesta dělí se ve dvě.
Ohně tam hoří jen místy a k hvězdám nebeským stoupá
černý dým — ó dovolte nám té náhody užít,
abychom Aenea našli a městské pallantské hradby.

Jistě pak uzříte jej, jak po velké válečné seči
přibude kořisti pln!

Nás, doufám, nezmate cesta,
neboť v údolích tmavých jsme zahlédli počátek města,
jak jsme tam bývali lovit, a celou jsme seznali řeku.“

Alétés, letitý stařec a zralého ducha, tu zvolal:
„Bohové otčiny mé, v jichž ochraně stále je Trója,
tedy jste nechtěli přec nás Trójany nadobro zhubit,
jestliže takovou chrabrost a takto smělého ducha
dali jste jinochům těm!“

Pak uchopil ruce i rámě
obou a proudem slz své líce a obličej rosil.

„Jaký, jaký jen dar, vás důstojný, za tenhle skutek
může vám odměnou být?

Vám božstvo a vědomí činu
nejkrasší odměnu dá — však bez dlení ostatní splatí
Aeneas, hrdina vděčný, a Iulus, kvetoucí jinoch,
který vždycky těch zásluh, tak velkých, pamětliv bude.“

„Vás já,“ Iulus zvolá, „jenž veškeré blaho a spásu
v návratu otcově zřím, vás pro velké penáty, Níse,
pro Lara Assarakova a svatyni velebné Vesty
vzývám a všechno, co štěstím a jedinou nadějí zovu,
svěřuji vašim rukám — ó přiveďte milého otce,
jeho mi navratě tvář — s ním pomine všechen můj smutek!

Dvě dám ze stříbra číše, jež vypouklé obrazy mají,
tapané, které si vzal, když pobořil Arisbu otec,
dvě též trojnože dám, dva těžké talenty zlata,
také měsidlo staré, jež dala nám sídónská Dídó.

Jestli se vítězi zdaří, by zmocnil se italské země,
chopil se otěží vlády a kořist rozdělil losem —

viděls, na jakém koni jel Turnus, jakou měl výzbroj zlatou — právě ten kůň, ten štít, ten červený chochol nebude k dělení dán —, již teď jsou, Nise, tvým darem.

Mimoto dvakráte šest můj otec přidá ti dívek vybraných těl, dá zajatce též, jimž ponechá výzbroj, ano i tolik polí, co sám má Latinus vládce.

Tebe pak, jinochu ctný, jenž věkem věku se mému ze všech nejvíce blížíš, už nyní s upřímným srdcem přijímám za svého druha i přítele, v bídě i štěstí!

Bez tebe žádné slávy si hledat nebudu nikdy, ať je válka či mír, k tvým činům budu i slovům největší důvěru mít.“

Pak mladík takto se ozval:

„Ó kéž žádný mne den tak smělých činů a statných nehodným nestihne nikdy! Jen štěstí, příznivé nyní, ať se mi nezvrátí v opak!

Však na místě darů tě prosím za jednu věc: mám matku, jí z předků Priama krále pochází rod, ji trójská zem, když kvapila se mnou, nemohla ubohou zdržet, ni velkého Acesta hradby.

Ona teď o ničem neví, ať cokoli při tom mi hrozí, já jsem jí nedal sbohem a odcházím!...

Pravice tvá buď svědkem i noc — já matčiných slz bych nemohl snést.

Ty jí buď útechou v bolu a pomáhej, když budu vzdálen. Dej mi tu naději v tebe, ó prosím! — směle pak půjdu každé nehodě vstříc!“

Byl dojat mocně až k slzám všechněch Trójanů duch, však nejvíc Iulus krásný: příklad synovské lásky mu sevřel bolestně srdce.

Potom takto mu dí:

„Všecko ti slibuji rád, jak zaslouží velký tvůj podnik,
neboť bude teď mou tvá rodička — toliko jména
Kreúsy nebude mít — vždyť takého hrdiny matku
nečeká malý dík, ať čin tvůj jakkoli skončí.

Přísahám při své hlavě, jak při ní přísahá otec:
cokoli slibuji tobě — když šťastně se z výpravy vrátíš —
všecko to také matce a příbuzným vydáno bude.“

Takto mu slibuje s pláčem.

Pak meč svůj z ramene sejme
zladený — Lykáón krétský jej divným uměním ukul,
pro něž krásnou pochvu mu ze sloni k pohodlí zrobil.

Mnéstheus zježenou kůži dá Nísovi, staženou ze lva,
načež přilbici svou s ním věrný Alétés změní.

Ve zbroji dají se v pochod a cestou provází oba
družina trójských vůdců, i mladí muži i staří,
ku bráně s vřelým přáním, a obzvlášť Iulus krásný
odvahu nad svá léta a mužnou pečlivost jeví,
velí přemnoho zpráv nést otcovi — zatím však vánek
větrů rozvál je všechny a naprázdno odevzdal mrakům.

Vyjdou, překročí příkop a temnými nočními stíny
v tábor nešťastný jdou, však mnohým ke zkáze dříve.

Vidí, jak v trávě sem tam jsou mužská po zemi těla,
zmámená spánkem a vínem a na břehu vztyčené vozy.
Uprostřed opratí koňských a kol jsou muži a zbraně,
s vínem nádoby těž.

Vtom Nisos tlumeně praví:

„Do práce, příteli můj — toť k činům samo nás volá!

Cesta tu je, dej pozor, by vzadu se nemohla na mne
žádná pozvednout ruka, a bystře do dálky pátrej!

Tady já vyklidím všecko a širou tě povedu cestou.“

Tak dí tlumeným hlasem a zpupného Rhamneta směle
napadne mečem ihned — ten na velké polštářů kupě
ležel tenkrát právě a chrápal zhluboka v spánku,
král; on Turnovi králi byl věštcem nadmíru milým,
přesto však věštný um jej nemohl zbaviti zhouby.

Také vedle tři sluhy, jak u zbraně leželi klidně;
Remova zbrojnoše sklál, pak na vozku pod jeho koňmi
narazil, ostrým mečem mu protal schýlenou šíji.

Nato pak srazil hlavu i pánovi, tělo však nechal,
které chroptělo v krvi a zároveň lůžko i země,
zbrocené černou krví, se máčely.

Lamyra, Lama,
jinocha Serrana sklál, jenž nejdéle v noci se bavil,
mládenec zvláštní krásy, a nyní nemírným vínem
zmožen, bez vlády ležel. — Jak šťasten byl by teď býval,
kdyby se po celou noc svou hrou byl bavil až k ránu!

Tak, jak řádívá lev, když v plném ovčinci běsní,
hladem zuřivým štván — lev smýká a trhá tam ovce,
slabé a hrůzou němé, a tlamou krvavou soptí —,
tak je i Euryalos tam pobíjel, strašlivě řádil;
rozzuřen též, lid neznámý hubil, jak na koho padl:
Herbesa přepadl v spánku i Abara, Fada i Rhoeta.

Bděl jen jediný Rhoetus a na toto všechno se díval,
avšak strachu jsa pln, chtěl za velký kotel se ukrýt —
vtom však celý svůj meč již vrazil mu do hrudi přímo,
zblízka, jak chystal se vstát — proud krve mu vyrazil z rány.

Vychrlí s krví i duši a zvrací, zmíraje, víno
smíšené s vlastní krví — ten potichu zuřivě vraždí.

Ke druhům Messapovým pak směřoval — v táboře jejich
zhášely poslední ohně a koňové spoutání řádně
v travině pásli se kol.

Vtom Nisos krátce mu šeptal —
viděl, jak chtivost vražd jej příliš daleko vede:
„Dost již!“ pravil, „už dost, již zrádné světlo se blíží,
dost již pomsty je naší — a cesta je táborem volná!“

Přemnohou vzácnou zbraň tam nechali z ryzího stříbra,
také měsidla mnohá a koberce překrásně tkané.
Odznak jen Euryalos a zdobený zlatými hřeby
odňal Rhamnetu pás, jež Caedicus, veliký boháč,
Remulu tiburskému kdys odeslal, chtěje ho míti
přítelem, vzdálen jsa sám.

Ten vnuku jej v hodině smrti
odkázal. Když vnuk padl, byl uloupen rutulským lidem.
Vzal jej a na statná plece jej zavěsil — bohužel marně,
vhodnou pak z Messapa přilbu, jež chocholem zdobena byla,
na hlavu dal.

Jdou z tábora ven, kde byli už jisti.

Zatím jezdecký sbor byl vyslán z Laurenta napřed —
ostatní branný lid byl na pláni, seřazen v čtyry.
Jeli, by Turnovi králi co nejdřív přinesli zprávu —
tři sta jich všech, měl každý štít, jich vůdcem byl Volcens.

Již byli tábora blízko a k samým se blížili náspům —
vtom je však zhlídnou zdálky, jak hledí vlevo se uhnout.

Přilbicí Euryalos se prozradil v přisvitu nočním,
neboť si nevzpomněl na to — a třpytem jim zableskla v oči.

Zjev ten nezhlédli marně a Volcens ze řady zvolal:
„Stůjte! A cože tu chcete? A pročpak jste oděni ve zbroj?
Kampak míříte cestou?“

Však nedali odpověď žádnou,
nýbrž prchali lesem a černé se svěřili noci.

Po známých postranních cestách se jezdcí jim naproti vrhli,
stráží pak ze všech stran jim každý zamezen východ.

Veliký byl tam les, jenž křovím a duby se černal,
divoký — trnitá houšť jej celý úplně kryla,
zřídka jen prosvítla stezka, jež s cestou se křížila stinnou.

Temná větвовí spleť je překážkou Euryalovi,
jakož i těžká kořist — strach mýlí ho ve směru cesty.

Unikl odpůrcům Nisos — a přítele pamětliv nebyl —
z hvozdu, jenž po jméně Alby byl později nazýván albským,
tehdy tam ohrady stád měl Latinus v hlubinách lesů.

Stane a po svém druhu se ohlíží — ten tam však není.

„Nešťastný příteli můj, ó kde jsem v lese tě ztratil?
Kam mám jít, jak vykonat zas ten spletitý pochod
tímto šalebným lesem?“

Pak Nisos pochodem zpětným
pozorně po stopách kráčí a bloudí mlčícím křovím...

Najednou slyší dusot — a poplach — stíhačů trubky —
za krátký čas již rozezná křik, pak vzápětí spatří
přítele Euryala, jak veškerým nepřátel davem —
zmaten šalebným místem a náhlým poplachem nočním —
lapen a odvláčen je, ač snaží se všemožně bránit.

Nuže, co teď? Je moc neb zbraň, jíž druha by vyrval?
Či se má na smrt vydat a do středu nepřátel vrazit
hustých, a krásnou smrt, pln ran, má urychlit v boji?

Kvapem napřáhne ruku, a oštěpem mávaje k hodu,
hledí do výše k Luně a hlasitě takto se modlí:

„Pomoz v milosti své, ó bohyně, úzkosti naší,
ozdobo nebeských hvězd, ó Latonská strážkyně hájů,
za mne-li někdy ti dal můj otec Hyrtakos dary
na tvůj oltář — ty dary i já jsem svým úlovkem zmnožil,
když jsem jej v kopuli chrámu neb na štítě posvátném věšel —
sběř tu mi rozehnat dej, řid' kopí letící vzduchem!“

Řekl a ze vši síly se rozpřáhne, kovové dřevce
vymrští, oštěp letí — a noční proraziv stíny —
vrazí Sulmonu vzad, jenž stál tam k Nísovi zády.
Praskne, však puklým zlomkem mu oštěp probodne plíce.
Padl, a vřelý proud tou chvílí z hrudi se valí,
chladne a táhlý chrapot mu zdvíhá slabiny zvolna.

Hrůzou jat, lid okolo hledí, tím rázněji Nisos
druhý uchopí oštěp a od ucha mrští jím prudce.

Běhají chvatně sem tam — vtom projede s šustotem oštěp
Tagovi oběma spánky a zahřát uvázne v mozku.

Volcens zuří vztekle, však zhlédnout nemůže nikde
původce střel, též na koho má pln vzteku se vrhnout. —

„Ty aspoň vřelou krví“ — se rozkřikne — „zaplatíš tady
pokutu za oba padlé!“

A meč svůj vytrhnuv z pochvy
na Euryala se hnál.

Pln zděšení, rozumu zbaven,
zvolá s hrůzou Nisos, neb skrývat déle se nechce

v temnotě, nemůže již tak velké bolesti snést:

„Já jsem strůjcem, já, svá kopí obraťte na mne!
Má je všechna ta lest — tu odvahu neměl a míti
nemohl, svědkem nebe a souhvězdí znající všechno,
budtež — on nešťastného jen přítele miloval příliš!“

Takto k nim Nisos volá — však meč již, zaražen prudce,
pronikl příteli bokem a protkl mu bělostná prsa.

Kácí se Euryalos a umírá, po krásných údech
valí se krev, šíj zbavena sil již na plece klesá,
jako když nachový květ, ježž ostré podetne ráadlo,
uvadne záhy a hyne — neb mák, jenž na zvadlém stonku
svěšuje makovku svou, když deštné kapky ji tíží.

Nisos však do středu vpadne a ze všech na jediného
útočí, na Volcenta, jen Volcenta zabít si touží.
Nepřátel dav byl seskupen kol, jej zahnati chtěje
od vůdce ze všech stran — tím víc však doráží Nisos;
míhá se meč jak blesk, až zepředu zarazí ocel
řvoucímú Rutulu v jícen a zmíraje život mu vezme.
Potom se na druha svého, již mrtvého, probodán meči,
vrhne a teprve pak s ním umírá, spokojen v smrti.

Ó jak šťastni jste oba! — A zmůže-li něco má báseň,
žádný zajisté den vás nevyrvé z paměti věků,
dokud na Capitolu rod Aeneův bydliti bude
věčném, a římský otec si podrží nad světem vládu. —

Vítězní rutulští jezdci, když vzali si výzbroj a kořist,
zvednou mrtvého vůdce a s pláčem k táboru nesou.

Tam byl nemenší žal, když Rhamnes nalezen mrtvý
ráno a tolik knížat, jež zahubil jediný útok,

Numa a Serranus též.

Hned množství lidu se sběhne
k mužům napolo živým i k mrtvolám —
nedávnou vraždou
je tam zahřáta půda a potoky krve se pění.

Každý poznává lup, zvláště lesklou z Massapa přílbu,
pozná odznaky též, jichž dobyto s nemalým potem.

Opustí zlaté lůžko i Títhóna, manžela svého,
Zora a po všech zemích zas nové rozsévá světlo.

Když už Foibus zářil a svět byl cele zas odkryt,
Turnus, ve zbrani sám, své vojíny do zbraně volá.
Každý tu shromáždí v boj své zástupy, oděné kovem,
snaží se zuřivý hněv v nich rozjitřit různými řeči.

Dokonce na svá kopí, jež vztyčili, nabodli hlavy
Nísa i Euryala a s hrozným šli za nimi řevem,
velmi to žalostný pohled.

Tvrdý trójský voj jen po levé tábora straně
staví naproti šik — vždyť vpravo je obtékán řekou —,
hluboký příkop střeží a na věžích truchlivý stojí.

Těž v nich budilo žal, když viděli na kopích hlavy,
příliš nebohým známé, jak krev z nich skrápěla temná.

Zatím křídlatá Pověst už celým táborem lítá,
děsí jej hrůznou zprávou, jež vnikne i k matčinu sluchu.

Rázem z kostí všech jí zmizí životní teplo,
z rukou jí vypadne člunek a opět se rozvine příze...

Vyletí nebohá matka a s ženským úpěním chvátá
k hradbám, k předním šikům a šílená škube si vlasy,

nijak nedbajíc mužů ni ze šípů hrozící smrti,
při čemž nebeskou bář svým nářkem žalostným plní:
„Takto tě, Euryale, mám viděti? Ty že bys mohl,
pozdni má útěcho stáří, mě úplně samotnou nechat —
krutý?

Když v takový zmar byls posílán, nebylo ani
dopřáno mateři tvé dát synovi poslední sbohem.

Ležíš na cizí půdě a ptákům za kořist vydán,
vydán latínským psům!

Tvá matka tě nemohla k hrobu
provodit, zatlačit oči a vodou rány ti vymýt,
ani tě přikrýt rouchem, jež pořád, ve dne i v noci
tkala a svízel stáří si mírnila pilnou tou prací.

Kam mám jít? Neb která kde zem tvé odťaté údy,
která zdrásanou má tvou mrtvolu?

Tohle mi vracíš
ze sebe? Pro to jsem já s ním bloudila zemí i mořem!

Střelte mne, máte-li cit! Jen na mne své veškeré střely
namiřte, rutulští lidé, mne nejdřív usmrťte kopím!

Nebo ty sám měj soucit a tuto mou protivnou hlavu,
bohů přemocný otče, svým bleskem v podsvětí svrhni,
neboť svůj ukrutný život já jinak nemohu přervat!“

Kvílení otráslo srdcem a truchlivý nářek se šíří
vojskem — láme se síla a k boji se neschopnou stává.

Když tak budila pláč, dva Trójané, Ídaeus, Aktór,
v podpaždí uchopí matku a opět ji do stanu vedou
na pokyn Ílionéa a Iula plného pláče.

Útok na trójský tábor

Vřeštivé polnice kov vtom vydá strašlivý třeskot zdáli, i povstane křik, jež odshora opáčí nebe.

Nepřítel zřídí želvu a stejným krokem se blíží, jedni chtějí zasypat příkop a za ním vytrhat koly, jiní hledají přístup, by žebříkem násypy zlezli, kde jsou prořídlé šiky a průhledný obránců okruh, neboť je vojínů málo.

Lid trójský naproti tomu sráží je tuhými bidly a metá všemožné střely, neboť dlouhou válkou si uvykli bránit své hradby. Balvany smrtící tíhy jsou valeny, zdali by nějak prolomit kryté šiky se zdařilo, ale to všecko pod krytem pevné želvy se dalo výborně snášet. Konečně podlehli přec, neb Trójané valí a shodí balvan obrovsky těžký, kde doráží největší zástup: na šír rutulský voj jím povalí, štítovou krytbu prolomí v ráz.

Ten statečný lid však nemíní déle naslepo pod krytbou válčit a snaží se házením kopí sehnat Trójany z náspu.

Jinde zas Mezentius — ó jaká to na pohled hrůza! — etruskou smolnicí mává a hází čadící oheň.

Messapus, krotitel koní, jež pochází z Neptuna rodem, chystá se strhnout koly a o žebřík na hradby žádá.

Turnus

Nyní, ó Kalliopé, vás vzývám, přispějte pěvci, jakou tam způsobil seč, jak mnohé zahubil reky

Turnus, koho kdo zabil a poslal v temnotu Orku —
roušku velké malby těch bojů odhrňte se mnou,
neboť to v paměti máte a můžete poučit jiné.

Nesmírně vysoká věž tam strměla, nahoře s mosty,
na místě příhodném zvlášť.

Tu s největším úsilím dobýt
snaží se italské mužstvo a ze vši síly ji skáacet.

Kamením naproti nim ji hledí brániti Teukři,
jiní z otvorů střílen zas husté metají střely.

Nejdřív smolnici žhnoucí jim Turnus do věže hodil,
v boku ji vznítíl žár, jenž větrem zmohutněl silně,
rázem zachvátil prkna a opálil trámy a hořel.

Uvnitř pobíhá lid, pln zděšení, prchaje zhoubě —
marně — i shluknou se všichni a krčí se na druhou stranu,
v místo, kde nehrozí zkáza.

Však vtom již převahou tíhy
skácí se hořící věž — báň nebes lomezem zahřmí.

Zřítí se velká stavba a vojíni napolo mrtví,
prokláni vlastní zbraní neb s hrudí protknutou dřevem
tvrdým padnou na zem — jen jediný Helénór stěží
s Lykem vyvázli ven, z nichž Helénór, mladičká jinoch,
kterého lydkému králi kdys potajmu zrodila služka,
potom, ač otec bránil, ho poslala se skrovnou zbraní
k Tróji — jen prostý měl meč, též štít měl bez ozdob, holý.

Vidí, jak Turnův voj jej mnohými tisíci svírá,
kterak tady jsou šiky, a tam zas latínské šiky —
stejně jak lev, když lovecký kruh jej skličuje hustý,
zuří naproti zbraním a vědomě v zkázu se vrhá
jistou a smělým skokem i přes kopí lovecká skočí —

takto i onen jinoch, jsa jisté si záhuby vědom,
do středu nepřátel vpadne, kde nejhustší oštěpy vidí.

Mnohem rychlejší Lykos skrz nepřátel zbraně se záhy
útekem dostane k naspům a snaží se uchopit rukou
cimbuří vysokých hradeb a dosáhnout k pravicím druhů.

Turnus během i zbraní ho stíhá a takto se na něj
oboří, dohoniv jej: „Tys, člověče ztřeštěný, doufal
uniknout těmto mým rukám?“

— Pak hned, jak visel, ho chopí,
s velikým kusem náspu ho na zem násilně strhne.

Nejinak zbrojnoš Iovův, když do výše křivými drápy
unáší bílou labuť neb zajíce, k oblakům letí,
nebo i Martův vlk když uchvátí z ohrady jehně,
matka pak, běčíc hlasně, je svolává.

Odevšad velký
zdvihne se křik, lid vpadne a plní příkopy hlínou,
jiní pochodní žár jim házejí přes valy v tábor.

Balvanem Ílioneus tu povalí, úlomkem hory
velikým Lucetia, když ke bráně s ohněm se blížil,
Asílás Corynaea a Liger zas Émathióna,
onen byl výtečný kopím, ten zdaleka šalebým šípem.
Kaineus pak Ortygia, a vítěze Kainea Turnus,
Turnus Klonia, Ita a Promola, Dioxippa,
také Sagara, Ída, jenž válčil na věži vpředu,
Kapys pak Priverna sklál: jej nejdřív Themillův oštěp
ranil zlehounka jen — on rukou si po ráně sáhl,
bláhovec, odhodil štít — vtom přiletí křídlatá šipka,
ruku hned k levému boku mu přirazí — vnikne mu do plic,
rázem smrtelnou ranou mu přerve k výdechu průchod.

Arcentův syn tam stál, měl skvostnou na sobě výzbroj:
pestře byl vyšíván plášť, jenž nachem španělským zářil,
skvělou postavu měl — jej poslal do války Arcens,

když kol Symaitnských vod byl vychován v matčině háji,
tam, kde Palicus má svůj smířlivý bohatý oltář.
Odložil Mezentius své oštěpy, chopí se praku:
třikrát nad svou hlavou jím zasviští — napne se řemen —
střelí — a obě dvě skráně mu projede rozhrátá kulka.
Padl, a v měkkém písku se prostřel po celé délce.

První válečný čin Iulův

Tenkrát rychlý šíp prý poprvé namířil k boji
Iulus, neboť on dřív jen děsival zvířata plachá.
Tehdy však vlastní rukou i statného Numana zabil,
který měl Remulus příjmi a mladší Turnova sestra
byla mu milou ženou, již za choť nedávno pojal.

Numanus vpopředí vojsk tam chvalné i hanlivé řeči
hlásal, nadutý v srdci, že s králem byl nedávno spřízněn;
kráčel, velikým křikem a velmožným mužem se stavěl.
„Styd'te se! Chcete už zas být nečinně sevřeni v hradbách,
Frygové dvakrát jatí, a před smrtí v hradbách se skrývat?
Vizte je! To je voj, jenž válkou chce vynutit sňatek!
Který to bůh vás přihnal — či šílenství — k italské zemi?
Nejsme tu Átreovci, ni Ulixes, podvodný mluvka.
Tvrdý rodem jsme lid, jenž nosí zrozené děti
k řekám a krutou zimou je ve vodě otužujeme.
Do noci loví chlapi a nedají pokoje lesům.

Zkrotit koně jim hračkou, i na luku napínat šípy.
Junáctvo vyzná se v práci, a skrovným potřebám zvyklé,
pluhem vzdělává zem neb válkou otrásá městy.

Každý náš věk má v zálibě zbraň, též pohání býky
oštěpu druhým koncem. Nám nijak malátné stáří
nebere duševních sil, též nemění čipernou jarost.
Šediny kryjem přilbou a pořád novou a novou
těší nás nosit kořist a žijem z výnosu plenu.

Vám jen třpytivý nach, jenž vyšit je zlatými nitmi,
lenost jen na srdci tane, jen do tance chodíte s chutí,
tuniky s rukávy máte a pod bradu vážete čapky!

Fryžské ženštiny spíš než Frygové, pohořím jděte
Dindymem, flétna tam zní svým obvyklým dvojím zvukem,
volá vás píšťala fryžská a bubínky Mateře Ídské.
Zbraň však ponechte mužům a raději ustupte z boje!“

Když se tak hlasitě chvástal a přednášel hnusné ty hany,
Iulus nesnesl to a žíněnou tětivu napjal,
namířil na něj šipku a ramena lučiště táhl,
stanul, k lovu se modlil a pokorně sliboval dary:

„Love, ty všemocný otče, ó přispěj smělému činu!
Sám já ti u tvého chrámu chci výroční oběti vzdávat:
k oltáři postavím býčka, jenž bude mít zlacené rohy,
bělostný, v téže výši jak rodička, ponese hlavu,
bude již také trkat a nohama rozmítat písek.“

Slyšel nebeský otec a z jasné oblohy zahřměl
zleva — vtom zařinkne luk, jenž jistou záhubu nese,
vyletí mířený šíp a vzduchem strašlivě sviští,
prolétne hlavou jeho a prorazí dutými spánky.

„Jdi teď a zpupnou řečí si dělej z udatných blázny,
Frygové dvakrát jatí vám Rutulům vzkazují toto!“

Tato jsem zvolal slova a k souhlasu Trójané vzkřikli.
Radostí jásají všichni a smělost jim stoupá až k hvězdám.

Apollo bujných vlasů se z výšin nebeských právě na šiky italské dívá a zároveň na trójský tábor.

Na mraku ve výši seděl a vítěze Iula slavil:

„Mladý tvůj boj měl, jinochu, zdar — tak stoupá se k hvězdám!
Z bohů jsa sám, též bohům dáš vznik! Pak přestane právem
pod rodem Assarakovým už válčení, určené sudbou.
Trója ti nestačí již!“

Tak pravil a zároveň z výšin
nebeských spouštěl se na zem a rozrážel vanoucí vítr,
spěchaje k Askaniovi.

Pak změnil podobu tváře
na tvar starého Búta. Ten Anchísu dardanskému
býval zbrojnošem dříve a věrným hlídačem domu.
Otec ho za druhá dal pak synovi.

Apollo kráčel,
ve všem podoben starci, i barvou pleti i hlasem,
také bílými vlasy a hrozným řinčením zbraně.

Potom promluvil k němu, jak žhoucí chtivostí hořel:
„Dost měj, Aeneův synu, žes takto beztrestně mohl
střelou Numana sklát! — Té první slávy ti velký
Apollo dopřává rád, ni na zbraň nežárlí stejnou.
Dál však zápasů nech — tys hoch!“

Jen mluvit začal,
hned zas lidským zrakům se uprostřed hovoru ztratil,
zmizel jinochu z očí a s prázdným ovzduším splynul.

Poznali trójští vůdci i samého boha i střely
božské a řinkot toulou, jak odcházel, slyšeli všichni.

Proto dle Foibovy vůle a zákazu — jakkoli toužil
po boji —, zdrželi jej, však sami se do půtky hnali
nazpět a ve zřejmý zmar pak vrhali vlastní svůj život.

Pokřik po všech baštách i po náspech všude se šíří,
zde pnou zvučný luk, tam metají řemenem kopí.

Střelami celá je zem již poseta, štíty a duté
přilbice nárazy duní a divoká zdvihá se bitva.

Nejinak západní liják, když vyjdou Kůzlátka deštná,
přijde a bičuje zem nebo s hustými kroupami průtrž
řítí se do mořských vod, když vichrem Iuppiter hrozný
roztočí deštivou smršť, svým bleskem roztrhne mračna.

Pandaros a Bitiás

Pandaros, Bitiás — bratři, jež ídský Alkánór zplodil,
Iaira, lesní nymfa, je pěstila v Diově háji.

Jinoši, ídským jedlím neb horám podobní vzrůstem,
otevrou v hradbách bránu, již vůdce jim k střežení svěřil;
zbraň jim dává smělost, i volají odpůrce dovnitř,
oba pak jako dvě věže tam stojí vpravo i vlevo,
oděni ve zbroj z kovu a chochol jim na hlavách vlaje.

Jak dva vysoké duby, co vzrůstají u jasných toků,
— ať již na březích Pádu či poblíž Adiže libé —
pospolu do vzduchu čnějí a koruny bohaté listím
zdvíhají k nebes báni a kývají nejvyšším vrchem.

Do vchodu rutulských voj, jak viděl jej otevřen, vpadne:
první vrazil tam Quercens a Aquicul ve zbroji skvostné,
Marus vznětlivé mysli a Haemon, bojovník statný,
s celým průvodem svým — však rázem se na útěk dali,
aneb životy své tam nechali na prahu brány.

Strašlivý vztek tím víc byl roznícen v nepřátel hrudi,
již se i shluknou Teukři a na totéž místo se sběhnou,
již si i troufají válčit, ba vybíhat daleko z brány.

Avšak Turnus vůdce, jenž plnil na jiné straně
hrůzou lid, teď dostal zvěst, jak nepřítel plane
vražděním neslýchaným — i vchod prý otevřen nechal.

Opustí počaté dílo a popuzen bezměrným hněvem
řítí se k trójské bráně a na bratry, zpupnosti plné.

Nejdříve Antifata, jenž první v cestu mu přišel —
z Thébanky vedlejší syn, jež vznešený Sarpédón zplodil —,
poválí, mrštil kopím — i letí povolným vzduchem
italský dřínový oštěp a vražen do jeho jícnu
zajede hluboko v hrud' — proud černé pěnové krve
vydá zející ránu — hrot zteplá v protknutých plicích.
Meropa, Erymanta i Afidna poválí mečem.

Bitia planoucích očí a řvoucího přehrozným vztekem
potřel — nikoli dřevcem, vždyť to by mu nevzalo život,
nýbrž těžký hrot naň přiletí, hlasitě sviští,
vržený prudce jak blesk — dvě tuhé ve štítě kůže
býčí ni bezpečný krunýř, jež dvojité šupiny zlaté
tvoří, ho nemohou zdržet — a obrovské údy se zhroutí.
Pádem zaduní země a zahřmí nad štítem obr.

U Bají na břehu mořském, jak leckdy je vidět, se takto
kácí kamenný pilíř, dřív zrobený z kamenů velkých;
z břehu jej svrhnou v moře a pilíř padaje dolů
řítí se do vody na dno a dopadnuv, ulehne klidně;
vody se zvíří prudce a vystoupí zčernalé bahno.

Prochyta s Inarimou se otřese přetvrdým lůžkem,
které na Tyfóea je svaleno z lovovy vůle.

Turnus v táboře trójském

Tehdy válečný Mars dal Latínům mužnost a sílu
v boji a ostrý hrot jim hluboko obracel v hrudi.
Útěk a černý Strach však poslal na trójské vojsko.

Ze všech se shlukují stran, když možno je bojovat volně,
vstoupí válečný bůh jim do srdce.

Jakmile Pandaros viděl, že bratr mu povalen leží,
kam se teď naklonil zdar, kam boj ten náhoda vede,
otočí kvapem čepy a silou přirazí vrata,
opřen širokou plecí, a z hradeb vyloučí takto
množství krajanů svých, jež v tvrdém zápase nechal,
jiné však přijal dovnitř a uzavřel, jak se tam hnali —
bláhový: Rutulů krále on nepoznal uprostřed šiku,
kterak do brány vnikal, a ještě ho v táboře zavřel,
jako by v plachý brav byl vpuštěn zuřivý tygr.

Z očí mu nezvyklý blesk hned vyšlehl, na těle výzbroj
vydala strašný řinkot a nachový chochol se třás mu
na hlavě, kmitavé blesky mu tryskaly z velkého štítu.

Poznají protivnou tvář, též poznají nesmírné údy
Trojané k zděšení svému.

Tu Pandaros, náramný obr,
vyrazí, poněvadž hněv jej rozlítíl z bratrovy smrti,
zvolá: „Není tohle ni věrný Amatin palác,
ani tu Ardea rodná svou tvrzí nechrání Turna —
tábor nepřátel vidíš, je nemožné uniknout odtud!“

Turnus se útrpně usmál a promluvil poklidná slova:
„Začni jen, jestliže v duši máš udatnost, zápasit se mnou!
Vyprávět Priamu budeš, i tady žes Achilla našel!“

Pandaros vymrštil naň, vší silou svalů se napjav,
kopí s drsnými suky a dosud nevyschlou korou:
oštěp letí vzduchem — však zvrátí Saturnská Iuno
hrozící oštěpu hrot — ten zajel do brány hradeb.

„Avšak tuhleté zbrani, již silou v pravici mávám,
neujdeš — jinačí je teď původce hodu a rány.“

Meč pak vztyčí vzhůru a celým tělem se vzepjav,
uprostřed obou skrání mu Turnus strašlivou ranou
ve dvě roztál čelo a rozpoltil bezvousé líce.

Zaduní mocný pád, zem silně se otřese tíhou,
raněný zhroucené údy i zbraň, již potřísnil mozek,
složí na zem a zemře — a ve dvě roztatá hlava
z jedné strany i druhé mu z obou ramenou visí.

Hrůzou se trójský lid dá na útěk na různé strany.

Kdyby byl vítězi hned ten nápad do hlavy vstoupil;
odtrhnout závory rukou a vpustit do brány druhy,
byl by to poslední den vší válce — i národu — býval;
avšak rozlícen vztekem a slepou po vraždě touhou,
kupředu na ně se hnál.

Nejdřív Falera zabil a koleno Gýgovi podťav
sklál ho — pak vzal jim kopí a do zad je utíkajícím
vrážel a bohyně Iuno mu dávala sílu a chrabrost.
Pak k nim Halia přidal, skrz štít pak Fégea proklál,
jiné na valech sklál, kde válčili, odzadu jisti —
byli to Alkandros, Halys a Noémón, Prytanis chrabrý.

Lynkea, který naň hnál a volal k boji své druhy,
zprava se rozehnal z náspu, svým plamenným předejde mečem —
jedinou ranou touto mu ležela, sražena zblízka,
daleko od trupu hlava i s přílbicí. Amyka skolil,
šťastného šelem lovce — vždyť zručněji neuměl nikdo
rukou natírat zbraně a jedem napouštět hroty —

Klytia Aiolovce a Kréthea, milého Músám,
Kréthea, průvodce Mús, jenž písniím a kythaře péči
věnoval po všecy časy a strunami stupňoval rytmy,
zpívaje o zbrani reků i o jejich bitvách a koních.

Konečně trójští vůdci, jak zvědí porážku lidu,
kvapem na místo přijdou, rek Mnéstheus, Serestos rázný,
spatří rozprchlé druhy — a v tábor že nepřítel vpuštěn.

„Kampak prcháte vlastně, kam běžíte?“ provolá Mnéstheus,
„kterýpak jiný násyp a které máte kde hradby?
Jeden jediný člověk — a sevřený ve vašich hradbách
odevšad — takovou seč smí táborem beztréstně páchat,
takových junáků dav nám posílat v temnotu Orku?!

Cožpak nebohé vlasti, vy váhavci, pradávnych bohů,
Aenea, velkého vůdce, vám není líto a hanba?“

Touto je podnítil řečí a posilnil: v sevřeném šiku
stanou — a chrabrý Turnus se bojů vzdaloval zvolna,
aby se dostal k řece, jež vlnami obtéká hradby.

Trójané s velkým křikem tím prudčeji útočí na něj,
v hustý se kupíce shluk.

Jak hrozící zbraní je stíhán
od lovců zuřivý lev — ten polekán vrací se sice
rozlícen, posupně hledí, však ani mu utéci nedá
vztekllost jeho a síla, ni nemůže na ně se vrhnout,
ačkoli věru by rád, však nemůže pro zbraň a lovce,
nejinak chrabrý Turnus, jsa v rozpacích, bere se nazpět,
avšak jen volným krokem a hněv se mu v útrokách vaří.

Přec však dvakrát i tak v střed nepřátel učiní výpad,
dvakrát po trójských hradbách je v zmateném útěku žene.

Všechn se v táboře lid však spojí v jediný celek,
aniž božská luno si troufá síly mu dodat,

poněvadž Iuppiter sám k ní odeslal Íridu vzduchem,
aby jí od něho vzkaz tam donesla s pohrůžkou přísnou,
jestliže z trójských hradeb se ihned nevzdálí Turnus.
Proto hrdinův štít již tolik nemůže snést,
nemá pravice sil; je odevšad zasypán dřevci,
pořád kol dutých skrání mu rachotí řinkotem přilba,
takže ten pevný kov již nárazy kamenů praská,
na přilbě roztrhán chochol a štít již nemůže pojmout
všech těch střel, vždyť trójský lid hrot za hrotem hází,
Mnéstheus zvláště jak blesk.

Pot stéká mu po celém těle,
který v lepkavý proud — již nemůže vydechnout ani —
splývá a těžkým dechem se chvějí zemdlené údy.

Tu teprv střemhlav Turnus se se všemi zbraněmi svými
skokem do řeky vrhne a řeka ho v žlutavé víry
přijme, jak do vody vskočí, a zvedne ho mírnými proudy,
omyje krvavé stopy a druhům ho šetrně vydá.

KNIHA X

*Aeneas vrátí se s pomocným vojskem etruským.
První boj na břehu mořském. Padl Pallás, Lausus a Mezentius*

Porada bohů na Olympu (Venušin spor s Iunonou)

Olympu vševládného se po ránu otevře palác,
otec pak nebeských bohů a vladař lidí dá svolat
poradu do hvězdných sídel, kde z vysoka veškeré země
tábor trójského vojska i národy latínské vidí.

Jakmile v dvojkřídle síni již usedli, Iuppiter začal:
„Velcí nebeští bozi, proč takto se smýšlení vaše
zvrátilo zas? Proč zlobný váš duch tak zuřivě válčí?
Vždyť jsem já přec nechtěl, by Italsko válčilo s Teukry!
Jaký tu s rozkazem mým je nesouhlas? Jaká pak bázeň
přiměla toho neb toho, by železo dráždil a válčil?

Pravý k zápasu čas — jen nekvapte! — v budoucnu přijde,
jakmile Karthágo divé si Alpami otevře cestu,
římským hrazeným chlumům pak ponese strašlivou zhoubu.
Potom zápaste záštím a vášnivě chopte se boje!

Dost! Ted' radostný mír již vesele učinit hled'te!“
Stručně to Iuppiter dí.

Pak zlatá mu odpoví Venus,
avšak nikoli stručně:

„Otče, ty věčný vládce i lidí i celého světa —
vždyť již nikoho nemám, kam mohu se obrátit s prosbou —
vidíš, jak zpupný je Rutul, jak Turnus ve středu vojska
žene se na svém voze, pln hrdosti, válečným štěstím
zpychlý? Ni zavřené hradby již nemohou uchránit Teukry:
vždyť již v samé bráně, ba na samých násypech hradeb
musí sváděti bitvy a příkop plní se krví.

Vzdálen, nevěda nic, je Aeneas: Nezbavíš nikdy
Trójany sevření toho? Již opět nepřítel hrozí
hradbám nové Tróje — zas jiné vojsko je svírá.

Opět z aitólských Arp syn Týdeův naproti Tróům
vstane — a už jen zbývá, toť patrno, zranění moje!
Zase mám já, tvá dcera, být zraněna smrtelnou zbraní?

Jestliže bez tvé vůle a bez tvého svolení Teukři
vypluli do Itálie, ať pykají za hřích a ty jim
odepři pomoc — však jestliže tolik je věšteg sem vedlo,
které bozi jim dali i zemřelí — jakpak smí leckdo
zvracet rozkazy tvé, jak zakládat osudy nové?

O lodích mluviti mám, jež na břehu sicilském vzplály?
O králi strašných bouří a vichrech zuřících vztekle,
puštěných z aiolské výspy — a Íridě poslané z oblak?

Dokonce podsvětní moc je volána — tato část světa
jediná zbývala ještě —, ted' najednou Alléktó děsná
poslána nahoru na svět a po městech italských běsní.

Pranic mi o vládu nejde — já věřila ovšem v tvé sliby
dokud přálo mi štěstí — a komu dáš vítězství, zvítěz!

Není-li nižádná zem, již choť tvá dala by Teukrům,
krutá — snažně tě prosím skrz kouřící sutiny Tróje
zbořené, dovol mi, otče, bych z války si zachránit směla

živého Askania, ať vnuk mi je ponechán aspoň!
Aeneas — ten nechť dál je zmítán v neznámých vodách
a ať směřuje tam, kam osudem bude mu dáno;
vnuka jen ráda bych kryla a vzdálila z ukrutné války!

Mám já vysoký Pafos i Amathús, Kythéru strmou,
mám též ídalský chrám —, nechť odloží zbraně a takto
bez slávy tráví tam věk!

Jen rozkaž, ať poddanstvím tlačí
Karthágo italskou zem, vždyť nic již nebude odtud
překážet tyrským městům!

Co prospělo trójskému lidu,
ze zhouby války že vyšel a ze středu plamenů řeckých,
tolik že na širém moři i na zemi zakusil útrap,
hledaje latínské země, by novou vystavěl Tróju?

Nebylo mnohem lépe se usadit na rumech města,
v místech, kde bývala Trója?

Ó vrať jim Simoeis s Xanthem
nazpět, prosím tě, otče, ať znova zas nebozí Teukří
zažijí trójský pád!“

Vtom odpoví královská Iuno,
puzena prudkým hněvem: „Nač nutíš mé mlčení dlouhé
rušit a ztajený bol teď řečí veřejně hlásat?

Nutil kdokoli z bohů neb z lidí Aenea někdy
válčit a s nepřítelstvím se na krále Latína vrhnout?

Po vůli osudu prý šel k Italům! Budiž, toť pravda:
bláznovství Kassandřino jej pudilo!

My jsme mu nejspíš
radili opustit tábor a větrům svěřit svůj život,
velení odevzdat chlapci a svěřit mu obranu hradeb,
Etruskům vnucovat spolek a klidné národy jitřit!
Který ho k podvodu bůh, jaký vliv můj krutosti plný
přiměl? *Kde* byla Iuno a Íris poslaná z oblak?

Hřích je, když italský lid teď ohněm skličuje Tróju
při samém jejím vzniku a hájí svou otčinu Turnus,
kterému Venilia je mateří, Pilumnus předkem.
Což když Trójané zas jim pochodní pustoší zemi,
cizinský kraj když stlačují jhem, když berou tam kořist,
sami si volí tchány a nevěsty z náručí kradou,
rukou žádají mír a věší na kormy štíty?

Ty ovšem Achájům smíš brát Aenea potajmu z rukou,
mlhou synovo tělo a vzduchem zahalit prázdným,
ty ovšem v tolikéž nymf smíš proměnit koráby jeho —,
trochu-li Rutulům jsem pomocná —, hned je to zločin!

„Vzdálen, nevěda nic, je Aeneas‘ — může tam zůstat!
Máš přece Ídalion a Pafos a Kythéru strmou!
Proč tedy bojovné město a vzdorné povahy dráždíš?
Já že ti fryžskou moc jsem dychtivá vyvrátit z kořen,
zviklanou? Já? Snad ten, jenž ‚ubohé‘ Trójaný vydal
Řekům! — Co jiného přec kdys přimělo evropské země
naproti Asii k boji než únosem zrušená smlouva?
Mnou snad dardanský chlípník byl naveden dobývat Spartu?!
Já jsem dala snad střely a Cupidem protáhla válku?
Tehdy byl čas mít o svoje strach, teď pozdě se dáváš
do svých jalových nářků a nadarmo vzněcuješ hádky!“

Tak tam řečnila Iuno a tlumeně hlučeli bozi,
každý, jak komu kdo přál — tak první závany větrů,
chycené lesem, hučí a šíří tlumený šumot,
jenž je znamením plavcům, že bouřný vítr se blíží.

Tehdy všemocný Zeus, jenž vrchní má nad světem vládu,
začne a za jeho slov hned božský umlkne palác,
v základech chvěje se zem, báň nebes vysokých mlčí,
přestane vání větrů a potlačí vlnění moře:
„Výpověď‘ mou teď slyšte a do své mysli ji vštěpte:
poněvadž italský lid je nemožno spojit s Teukry
klidným sjednáním smlouvy a spor váš nebere konce,
jaký kdo *dnes* má úspěch a jaké naděje chová —
ať je to Trójan či Rutul, chci s každým jednati stejně.
Ať je to osudu vůle, by tábor byl Italy sevřen,

ať je to omylem Teukrů a špatným výkladem věštek — nechci ni Rutuly vyjmout —, ať každému přinesou činy vítězství v boji či pád, král Iuppiter ke všem je stejný, osud najde si směr.“ Pak při řece styžského bratra, při víru v jejích březích, jenž klokotá, černý jak smůla, stvrdil to pokynem hlavy — a celý Olymp se zachvěl.

To byl porady konec. Pak z trůnu se zlatého zvedl Iuppiter, nebeští bozi v svém středu ho ku prahu vedli.

Pokračování boje Rutulů o trójský tábor

Zatím rutulský voj kol všechněch tábora vchodů vraždí Trójany dále a ohněm svírají hradby, trójský tu branný lid je odevšad obklíčen v hradbách, v útěk naděje není.

Ti ubozí na věžích stojí
marně a hradební zdi jen řídkým okruhem brání:
Ásios, Imbrasův syn, pak Thymoités Hiketáonův,
oba dva Assarakové a s Kastorem letitý Thymbris
v popředí svádějí boj, k nim druží se Klaros a Thaimón,
bratří to Sarpédonovi, až z hornaté Lykie přišli.

Strašný balvan nesl a napjal veškerou sílu,
nemalý úlomek hor, rek z Lyrnéssu, hrdina Akmón,
roven jsa Klytiu otci a bratrovi Menestheovi.

Jedni se kopími brání a druží balvany zase,
jiní metají ohně neb kladou k těživě střely.

Hle, sám dardanský hoch je ve středu ostatních druhů,
právem miláček matčin, má nekrytu překrásnou hlavu,
září jak drahý kámen, jenž do zlata žlutého vsazen,
kráší šíji neb na hlavě vlas — tak jako se svítí
v zimostráz vsazená sloň neb v terebint, órické dřevo,
na šíji mlékově bílou se z hlavy mu vlnily vlasy,
které diadém spjal, jenž z tvárného zlata byl zroben.

Tebe tam viděly též, ó Ismare, národy statné
vysílat střelami rány a jedem napouštět šípy,
z vzácného lýdského rodu, kde mužové pěstují pole
žírná, jež Paktólu proud jim svlažuje, bohatý zlatem.

Také Mnéstheus tam byl, ježž vysoko zdvíhala sláva,
poněvadž včerejší den sám z hradeb zapudil Turna,
Kapys, po kterém prý je nazváno campanské město.

Aeneův návrat

Zatímco prudkým bojem se jejich srážela vojska,
Aeneas v půlnoční čas již loďstvem hladinu brázdí;
odejde od Euandra a vkročí v etruský tábor,
předstoupí před jejich vůdce a rod svůj a jméno mu řekne,
čeho si od něho přeje, čím přispěje, jaké si zjednal
spojence Mezentius, jak zpupná je Turnova mysl.
Také mu uvede v paměť, jak málo lze ve štěstí věřit,
konečně přidá i prosbu.

Tu bez dlení učiní smlouvu
Tarchón a spojí se s ním.

Tak rozkazy osudu splniv,
do lodí etruský lid, jak bohové kázali, vstoupí,
svěří se cizímu vůdci — a v čele Aeneův koráb.

Spřežením fryžských lvů je pod zobcem zdobena přída
nad ním se tyčí Ída, tak milá v cizině Teukrům.

Velký v ní Aeneas jest, a o různých výsledcích války
přemítá mladičkový Pallás, jsa nalevo přitulen k němu,
brzy se na hvězdy ptá, jež za noci určují cestu,
brzy, co na suché zemi i na moři zakusil všecko.

Výčet Aeneových spojenců

Otevřte Helikón, Músy, a píseň začněte zpívat,
s jakým mezitím vojskem se Aeneas od břehů tuských
vydal, kým obsadil lodi a kterak mořem se plavil.

Na Tygru pobitém kovem se plavil Massicus nejdřív,
velitel tisíce mužů, již jednak z Clusia přišli,
jednak z hrazených Cos; těm za zbraň sloužily šípy,
na plecích lehké toulce a lučiště, sející zhoubu.

S ním byl posupný Abas a vojsko mu zářilo skvostnou
zbraní a zlatý Foibos se třpytil na lodní zádi.

Rodná Populonia mu šest set poskytla mužů,
jinochů ve válce zběhlých, a jiných tři sta pak Ilva,
která proslulá je svým bohatstvím železných dolů.

Třetí byl Asilas věštec a známý bohů a lidí
tlumočník: rozuměl hvězdám a útrobám obětních zvířat,
také ptačímu pění a ohňům věštného blesku;
tisíc vojnů měl, z nichž hustá trčela kopí.

Pod moc mu dala je Pisa, svým původem alfejské město,
půdou však etruská jest.

Byl s Aeneem překrásný Astyr,
Astyr na hrdém koni a oděný do pestré zbroje.

Tři sta mu přidali mužů — a všichni šli s jednotnou vůlí —
ty, jimž Caere je vlast, co bydlí při Minionu,
v Pyrgách, dávném to městě, a v Graviskách škodlivých zdraví.

Nemohu, Cinyre, tebe, ó chrabrý Ligurů vůdce,
minout a Cupava též, ač malý s sebou měl průvod —
jemu labutí péra se zdvíhají z vrcholu přílby,
vina to, Amore, vaše, a znamení otcovy změny:
neboť prý nad Faëthontem, ježž miloval, náramně truchlil,

v hustém topolu listí a v sesterském stínu prý Kyknos
zpíval a ukojit chtěl svou písní žalostnou touhu,
stáří svého pak šed' prý změnil v jemňoučké peří,
potom prý opouštěl zemi a zpívaje k hvězdám se vznášel.

Se sborem téhož věku se syn teď po moři plavil;
Kentaura nesmírného dal veslem kupředu hnáti,
Kentaur se nad vodu zdvíhal a velkým jí balvanem hrozil,
vztyčen, a hladinu vod svým dlouhým prorážel spodkem.

Také slavný Ocnus jde s vojskem z otcovských krajin,
z věštkyňě osudů Manty a z tuského Tiberu zrozen,
který ti, Mantuo má, dal matčino jméno a hradby,
Mantuo, bohatá předky — lid není jednoho rodu,
jsou v ní národy tři, z nichž v každém čtyři jsou obce,
sama je národům hlavou, a měšťané z tuské jsou krve;
pět set mužův i odtud si na sebe ozbrojil vladař,
které Mincius sám, jenž vzešel z Benaka otce,
s lodí do boje veze, jsa sivým rákosím věnčen.
Ztěžka i Aulestes pluje, a tepaje sterými vesly
do vln, zvedá se ze dna — i pění se brázděné moře.
Nesmírný Trítón ho veze a velkou lasturou mořskou
burcuje modrou vodu — i jeví se zarostlým předkem
podoba lidská až k bokům, a břich pak přechází v rybu;
pod hrudí půlživěra toho se bouří a zpěňuje moře.

To jsou vybraní vůdci, co Tróům na pomoc pluli
s třikrát desíti loďmi a brázdili planinu slanou.

Mořské nymfy, ve které bohyně Kybelé změnila Aeneovy lodi, pomáhají mu v plavbě. Přistání ku břehům Latia

Dlouho již z oblohy den byl zapuzen, na voze nočním
milostná bohyně Foibé již prostředkem oblohy jela.

Aeneas — velká starost mu nedá poklidu údům —
kormidlem otáčí sedě a řídí plachtami koráb.

Aj, vtom vyplul mu vstříc sbor dávných průvodkyň jeho —
byly to mořské nymfy, jimž kázala Kybelé živná
mořskými božstvy se stát a z lodí v nymfy se změnit —
tolik jich pospolu plulo a brázdilo mořské ty proudy,
kolik kovaných lodí kdys kotvilo při mořském břehu.

Poznají zdaleka krále a tančí okolo něho,
ta pak, jež nejlepší z nich je řečnicí, Kýmodokéa,
odzadu za ním pluje, vtom uchopí pravicí kormu,
z hladiny vyčnívá zády a levicí vesluje tiše,
pak dí k překvapenému: „Zda bdíš, ó bohynin synu,
Aenee? Spánku se zdržuj a popuť provazy plachtám!

My jsme teď mořské nymfy, však dříve jsme bývaly jedle
na svatém vrcholu Ídy, tvé koráby.

Zrádný když Rutul
hrozil nám mečem a ohněm a tím nás v záhubu tiskl,
strhly jsme proti své vůli tvé provazy — nyní tě v moři
hledáme.

Tuto zde tvář nám soucitná Kybelé dala,
abychom bohyně byly a ve vodě trávily život.

Iulus, ač jen chlapec, je v táboře, hrazeném koly,
uprostřed nesčetných zbraní a Latínů planoucích válkou.

Na místo, jež jsi jí určil, už dospěla arkadská jízda zároveň s chrabrými Tusky.

Je pevný úmysl Turnův vstříc jim vyslati jízdu, by s Tróy se nemohli spojit.

Povstaň a nejdříve kaž, vždyť již se ti Jitřenka blíží, spojencům uchopit zbraně, sám štít chop nezmožitelný, který ti dal sám Vulkán a zlatem ti obložil okraj.

Nemáš-li tuto mou zvěst snad za lichou, zítřejší jitro spatří, jak rutulský lid je ve velkých hromadách pobit.“

Řekla a loučí se s ním, svou pravicí do lodi strčí, znalá jsouc pravé míry — i letí po vlnách koráb rychleji nežli sám oštěp, než šíp, jenž větru se rovná, ostatní též svůj zrychlují běh.

Sám překvapen žasne trójský Anchísův syn, však zjev ten myslí mu dodá. Potom se modlí stručně a hledí k nebeské báni: „Ídská rodičko bohů, ó milostná, kteroužto těší Dindymos, věžitá města a lvové spoutání v dvojsprež, ty, jež k boji mě zveš, rač vyplnit znamení brzy, rač svůj šťastný krok k nám přiblížit, k trójskému lidu!“ Aeneas děl jen tolik.

A zatím přijížděl kvapně den zas s jasným světlem, když zahnal temnotu noční.

Nejdřív spojencům velel, ať řádně se rozkazy řídí, mysl ať obrátí k zbráním a rychle se chystají k bitvě.

Vtom již zahlédne též svůj vlastní tábor a Teukry — vysoko na kormě stojí — i pozdvihne levicí rychle do výše zářící štít.

Vtom Trójané zdvihnou až k hvězdám z hradeb radostný křik — vzrůst naděje jitří v nich hněvy, prudčeji metají kopí.

Tak dávají pod černým mrakem
jeřábi najevo radost a s šumotem nadvzduším plují,
kdykoliv uniknou vichrům a s radostným křikem se blíží.

Ovšem Rutulů králi a italským vůdcům to všecko
nadmíru divným se zdá, když spatří při břehu kormy,
jako by celé moře se blížilo, korábů plné.

Přilba mu na hlavě hoří a z chocholu oheň se lije,
zlatý vypouklý štít pak mocnými plameny sálá,
jako když za noci jasné se kometa, krvavě rudá,
neblaze na nebi rdí neb jasného Síría záře,
který sucho a mor nám lidem nebohým nese,
vzchází a nebeskou báň svým světlem zlověstným děsí.

Přec však Turnus, ten smělec, se nikterak odvahy nevzdal
zmocnit se pobřeží dříve a cizince ze souše zahnat,
zas jim dodává ducha a takto jim vytyká spíše:

„Čeho jste vroucně si přáli, tu jest, svým mečem je zdrtit:
zbraní rozhodne muž zdar zápasu — pomněte nyní
každý vlastního krbu a manželky, obnovte velké
otců činy a lesk! Jim naproti vyjděme sami,
dokud jsou v rozpacích ještě a první jsou nejisté kroky.
Odvážným štěstí přeje.“

Praví a ve své mysli je v rozpacích, komu by světil
vojskem sevřené hradby a koho by k útoku vedl.

Zatím Aeneas velí svým spojencům z vysokých zádí
po prknech vstoupit na zem, však na odtok čekají jiní
ochablých mořských vln, pak skáčí do mělké vody,
někteří pomocí vesel.

Však Tarchón, prozkoumav břehy,
u kterých není mělčín a s jekem se nelámou vlny,

nýbrž bez skal je moře a přitéká rostoucím proudem,
obrátil rázem přídy a vybízí druhy své takto:

„Ze všech vybrané mužstvo, teď úsilně mávejte vesly,
žeňte a zdvíhejte koráb a do země nepřátel vrazte
zobcem, ať koráb si sám svým spodkem vyryje brázdu!
Nedbám, kdyby se loď snad zlomila — v takovém místě
jen když dosáhnu země!“

Když takto se vyslovil Tarchón,
všichni druhové vstali a nalehli na svoje vesla,
směrem na latský břeh své zpěněné koráby hnali,
na souš až vyjely zobce a koráby usedly pevně,
aniž pohromu vzaly, až na tvůj, Tarchóne, koráb:
na hřbet písčiny najel a napříč uvázl na něm,
nad vodou kolísal dlouho, až lámaje návaly proudů,
praskl a do hloubi vln svou posádku vyklopil všecku.

Poté zlámaná vesla a plující trámy jim vadí
v chůzi a zpětný proud jim zároveň podrážší nohy.

Bitva na břehu

Také nemešká Turnus ni okamžik, s prudkostí vede
na Teukry veškeré mužstvo a na břeh je postaví k boji.
Polnice volá k bitvě.

Tu Aeneas napadl selské
sbory a Latíny zahnal, — což dobré je znamení v boji —
Therona zabiv, jenž napadl sám, z všech největší mužů,
Aenea, ten však meč skrz krunýř pletený z kroužků,
tunikou, prošitou zlatem, mu vrazil v nekrytá prsa.

Potom zabije Licha, jenž vyňat byl z matky již mrtvě,

tobě jsa zasvěcen, Foibe, že hrozící pohromě nože unikl, maličké dítě.

Pak nablízku udatný Cisseus, obrovské postavy Gyás, již kyjem mu kosili šiky, záhubě vydání jsou — kyj Herkulův, mohutná paže, pranic jim nejsou platny, ni slavný Melampús otec, Hérakleův to druh, když pořád mu obtížné práce ukládal svět.

Vtom Faru, když lichou řečí se chvástal, mrštiv s rozmachem kopí, je do úst řvoucímu vrazil.

Ty bys byl, Kydone, též, když nového miláčka svého, Klitia, na očích měls, jenž světlé měl na lících chmýří, dardanskou pravicí sklán již mrtev nebohý ležel, zproštěn žádosti lásky, jíž vždycky jsi k jinochům hořel, kdyby vtom Aeneu vstříc sbor Forkovců, na počet sedm, nepřišel v hustém šiku; ti házeli po sedmi dřevcích, jež však bez rány štít neb přilbice srazily nazpět nebo je uhnula Venus, když těla se dotknouti měly.

Tehdy se Aeneas ozval a k věrnému Achátu pravil: „Acháte, oštěpy sem, jež v polích ílijských kdysi utkvěly v řeckých tělech — z těch nevrhne v Rutuly žádný nadarmo pravice má.“

Pak uchopí veliký oštěp; vrhne a Maeonův štít jím prorazí, zrobený z kovu, prorazí také krunýř a s krunýřem zároveň prsa.

Vyskočí Alcanor bratr a podchytí pravicí bratra, který klesal k zemi — vtom jiný přiletí oštěp, protkne mu veskrz paži a letí krvavý dále; pravice bezvládná již jen na šlachách zůstala viset.

Tehdy Numitor kopím, jež vytrhl z bratrova těla,
mrštil po Aeneovi, však nemohl zpředu ho bodnout,
nýbrž zachytil jím jen velkého Acháta stehno.

Clausus rodilý z Cur, jenž spoléhal na mladé síly,
přišel a Dryopa sklál svým tuhým oštěpem z dálky:
mocně jej pod bradu vrazil a veskrz probodl jícen,
odňal mu možnost řeči a dýchání. Raněný padne,
čelem do země bije, proud krvavé sedliny chrlí.

Tři též Thráčany sklál, svým rodem z Borea vzácné,
také tři Idovy syny, co z Ismarské otčiny přišli,
povalil způsobem různým.

Tu přikvapí Halaesus statný,
vede svůj auruncký sbor, syn Neptunův přikvapí také,
Messapus, na krásném voze.

Tu jedni chtějí zahrati druhé,
jednou tito, zas oni — i válčí se na prahu země.

Jako když protivné větry se ve velkém prostoru vzdušném
pustí vzájemně v boj, svou silou a dravostí rovny,
necouvne jeden ni druhý a necouvnu mraky ni moře,
dlouho je pochybný boj: jak skály si naproti stojí.

Stejně se trójské šiky a také latínské šiky
srazí, tkví u nohy noha a muž tkví u muže těsně.

Pallantova chrabrost a smrt

Avšak na jiné straně, kam bystřina nanesla všude
balvany válené proudem a stromoví urvané z břehů,
jakmile spatřil Pallás, že Arkadi prchají z bitvy,

nezvyklí útočit pěšky, a latínské vojsko je stíhá —
poněvadž neschůdné místo je nutilo sestoupit z koní —
jediné, co v té chvíli mu zbývalo, v největší tísní
jednak prosebnou řečí neb výtkami budí v nich chrabrost.

„Kampak to prcháte, druzi? Ó při vás a chrabrosti vaší,
při jméně Euandra vůdce a tolika vítězných bitvách,
při mně, jenž naději mám svou slávou soupeřit s otcem,
nemějte důvěru v útěk! Skrz odpůrce mečem si cestu
musíte razit, kde nejhustší dav nás nejvíce tísní,
tam vás otčina volá i Pallanta, vašeho vůdce!
Nás přec netísni bůh — jen lidé nás stíhají — lidi,
kteří nemáme míň než nepřítel duší a pěstí.
Vizte: jak mocná hráz nás svírá hluboké moře!
Prchnout není už kam — tož do moře půjdem, či k Tróúm?“

Praví a v okamžik ten v střed hustých nepřátel vpadne.
Nejdřív stihl tam Laga, jež nešťastný osud tam vedl:
kámen když velice těžký se snažil ze země vyrvat,
Pallás ho proklál kopím — kde páteř běžící středem
dělí od sebe žebra —, pak znovu je vytáhnout hleděl,
vězící v kostech pevně.

Vtom doufal ho probodnout Hisbó
shora — však marný plán, vždyť dřív jej zasáhl Pallás,
když se naň bez smyslu hnal, byv pobouřen druhovou smrtí,
ostrým mečem ho bodl a vzkypělé plíce mu prohnal.

Potom Sthenia stihl a z dávného Rhoitova rodu
Anchemola, jenž macechy své kdys pokálel lůžko.

Vy též, blíženci rodní, jste na polích rutulských padli,
Daukovci, podobou stejní, ó Thymbre a Laride statný,
jiným nepoznatelní, svým rodičům lahodný omyl.

Avšak nyní Pallás vám připravil strašlivý rozdíl:
neboť tobě, ó Thymbre, meč Euandřův usekl hlavu,
tebe pak uťatá ruka — tvá vlastní — Laride, hledá,
mroucí prsty se hýbou a po meči hmatají kolem.

Arkady domluva dřív, teď chrabré vůdcovy činy
vznítí a bolest a stud jim dodá odvahy k boji.

Tedy Rhoitea Pallás, jak s dvojspřežím ujížděl mimo,
probodne — tolik jen času a odkladu vyzískal Ílos.
Ílos, poněvadž naň byl zdaleka vymrštěn oštěp,
na nějž však naběhl Rhoiteus, když před tebou, Teuthrante, prchal,
jakož i před bratrem Tyrem:

Tu Rhoiteus z vozu se skulil,
tepaje patami svými, jak umíral, rutulskou půdu.

Jako když v letní době se zvednou žádoucí větry,
pastýř zapálí ohně a porůznu v pastvisku vznítí,
zprvu jen hoří sem tam, však zakrátko jediné jenom
strašně ohnivé moře se rozlije po širých pláních,
pastýř spokojen sedí a patří mu triumf ohňů,
podobně chrabrost druhů se zakrátko spojila vjedno,
Pallante, k radosti tvé.

Však Halaesus, zápasník rázný,
náhle se rozehnal na ně, jsa celý za štítem ukryt.
Ten tam Ládóna sklál, pak Feréta, Démodoka,
pravici Strýmoniovi pak usekl třpytivým mečem,
mířící na jeho šíji, pak balvanem Thoanta praštil
ve tvář a rozbil mu kosti, jež pronikly krvavým mozkiem.

Skrýval Halaesa otec, jenž osud předvídal, v lesích.
Když však skonal ten kmet, své hasnoucí uzavřel oči,
Parky naň vložily ruce a kopí jej Euandrovu
vydaly; Pallás naň míří a těmito slovy se modlí:

„Tomuto oštěpu dej, jímž nyní mrštiti hodlám,
šťěstí, Thybride otče, ať Halaesu do srdce vnikne;
brnění jeho a zbraň má dub tvůj za oběť míti!“

Vyslyšel modlitbu bůh: kryl Halaesus Imaona,
tím si však odhalil prsa a dřevci je napospas vydal.

Pro pád tak skvělého reka však nenechal ve strachu Lausus,
mocný ten ve válce štít, své zástupy, nýbrž on první
Abanta před sebou sklál, ten průtah a překážku boje.

Padá arkadské mužstvo a padá etruské také,
padáte, Trójané, též, co řecké zbrani jste ušli.

Vojska se srazí bojem, i zbraněmi rovná i vůdci,
zadní se tlačí napřed a není pro nával možná
pohnout rukou ni zbraní.

Zde s důrazem útočí Pallás,
tam zas naproti Lausus — a věkem se nemnoho liší
jinoši nádherných těl — však zabránil oběma osud
vrátit se do své vlasti.

Jim nechtěl svolení dáti
velkého Olympu vládce, by tehdy se srazili zbraní,
neboť jim určeno bylo, by větší je odpůrce skolil.

Sestra tu pobídla Turna, ať kvapí vystřídat Lausa,
Turnus pak středem svých vojsk jel kupředu s povozem rychlým.

Spatřiv druhy své děl: „Je čas ted' zanechat bitvy!
Sám se chci s Pallantem srazit, mně samému náleží Pallás,
já bych jenom si žádal, ať otec se osobně dívá!“

Pravil, a druhové hned, jak velel, z bojiště couvli.

Když voj rutulský couvne, tu nad pyšným rozkazem jinoch
trne a nad Turnem žasne, již po velké postavě jeho

očima točí a s hněvem se na něj zpovzdáli dívá,
potom na jeho řeč zas odpoví těmito slovy:

„Bud' dnes pochvaly dojdou, když odejmu vůdce výzbroj,
aneb se slávou padnu — je na obé připraven otec —
výhrůžek nech!“

Tak praví a do středu roviny vstoupí:
ztuhne tu Arkadům krev, jež rázem k srdci se slije.

Seskočí z dvojspřeží Turnus a chystá se pokročit pěšky
k souboji s ním jak lev, jenž spatřil z vysokých vrchů
býka, jak opodál stojí a na pláni k boji se chystá,
přiletí — takový též byl rek, když do boje kvapil.

Když se už domníval Pallás, že Turnus je na dosah kopí,
krácel do středu první — zda štěstí by odvaze přálo
při tak podobných silách — a volal k výšinám nebes:

„Pro otcův pohostný stůl, jímž otec cizince poctil,
prosím tě, Héraklee, ó přispěj v podniku velkém!
Nechat' zmíraje vidí, jak krvavou výzbroj mu svlékám,
nechat' hasnoucí zrak mé vítězství snášeti musí!“

Héraklés jinocha slyší a snaží se v hlubinách srdce
potlačit bolný vzdech — jen bezmocné prolévá slzy.

Tehdy vlídnou řečí se otec k synovi ozve:
„Každému určen je den: jen kratičký, mizivý navždy,
všem jest života čas — však slávu si prodloužit skutky,
to je chrabrosti cíl.

Vždyť pode zdmi vysoké Tróje
tolik božských synů je zabito — s nimi tam padl
Sarpédón, vlastní můj syn — teď volá osud i Turna,

poněvadž také už dospěl až k mezím daného věku.“
Pravil a z rutulských niv svůj božský odvrátil pohled.

Pallás mrštil kopím a velkou nasadil sílu,
hned pak vytasil meč, jež vytrhl z dutiny pochvy.

Letí hrot, pak v krunýře kraj, jenž pokrývá plece,
vrazí — ale že dřív již pronikl obrubu štítu,
z velkého Turnova těla, již ochablý, sedře jen málo.

Turnus kopím z dubu, jež ostrým hrotem se končí,
míří dlouho — pak hodí — a těmito slovy se ozve:

„Pohled', zda tento můj hrot je schopen hlouběji vniknout!“

Praví a ve středu štít, ač tolik má železných vrstev,
tolik měděných též, ač tolik koží ho býčích
obkládá, chvějnou ranou hrot oštěpu naskrze protkne,
pronikne tuhý krunýř a prorazí mohutná prsa.
Nadarmo ze své rány si vytrhne zahřáté kopí,
jednou a toutéž cestou mu s krví uniká život.

Zhroutí se na svou ránu; a brnění zařinčí na něm,
hasne a krvavou tváří se dotýká cizinské půdy.

Nad ním stoje dí Turnus:

„Arkadi, co vám řeknu, to Euandru povězte věrně:
Syna mu posílám zpět, jak zasloužil! Z duše mu přeju
každé náhrobku pocty a každé útěchy pohřbu,
dost již zaplatil draho, že Aenea přátelsky přijal.“

Pravil a levou nohou se o jeho mrtvolu opřel,
z těla mu odepjal pás, svou váhou nadmíru těžký,
na něm zobrazen zločin, jak za noci svatební mrzce
pobit manželů dav, jak ložnice zbrocený krví.

Klonos kdys, Eurytův syn, ten výjev ve zlatě tepal.
Turnus radostí jásal, že kořisti této se zmocnil.

Ó jak lidský duch je neznalý osudů příštích,
neumí šetřit míry, když štěstím duše mu zpychne:
Turnovi nastane den, v němž draho by Pallantův život
koupil, a kořist tuto i den ten proklínat bude!

Potom s velkým nářkem a s pláčem druhové jeho
vloží Pallanta na štít a nesou v průvodu četném.

Ó jak k velkému žalu — i k ozdobě — k otci se vrátíš!
První tento tě den dal zápasům, první tě zhubil!
Přec však zanechals v poli dav Rutulů, který jsi pobil.

Aeneas způsobil strašné krveprolití, hledaje Turna k souboji

Ne již pochybná zvěst, leč jistá o také ztrátě
přiletí k Aeneu zpráva, že na samém pokraji zkázy
jeho je lid, že čas jít na pomoc zahnaným Teukrům.
Mečem napořád kosí, co nablízku, širou si cestu
zuřivě vojskem klestí — i hledá tebe jen, Turne,
zpychlého hrůznou tou vraždou — vždyť Euandra i Pallanta
Aeneas na očích má, i stůl, kam, cizinec, právě
přišel, i pravice stisk.

Pak čtyři si jinochy vybral,
živé, jež Sulmo zplodil, a čtyři, jež vychoval Ufens,
aby je Pallantu dal, již mrtvému, v posmrtnou oběť,
chtěje těch zajatců krví pak plamen hranice skropit.
Potom svým zlobným kopím zas mířil na Maga z dálky,
ten se však chytře sehnul a chvějivý oštěp ho přelét.

Magus mu kolena chopil a těmito slovy ho prosil:
„Při tvém zesnulém otci a naději v Iulův rozkvět,
zachovej pro syna mého i pro otce tento můj život!

Mám já vysoký dům, v něm na centy stříbrných nádob,
na centy nádob zlatých i v masách nekuté zlato
v hojnosti ukryto mám — vždyť na mně přec vítězství Tróů
nevisí — jeden život tu nemůže rozhodnout válku!“

Aeneas na tuto řeč zas odpoví těmito slovy:

„Na centy zlata i stříbra, jež chováš doma, jak pravíš,
ponechej dětem svým, vždyť výkup zajatců Turnus
zrušil v okamžik ten, v němž odňal Pallantu život.
Smýšlí takto můj syn, též Anchísés, nebožtík otec.“

Potom, přestože prosil, jej levicí za přílbu chopil,
ohnul mu nazad šíji a meč v ní až po jilec vrazil.

Poblíž pak Haemonides, kněz Foibův a Triviin, stojí,
vínkem a svátými pásky jsa ovinut okolo skrání,
celý nádherným šatem a skvělou zbrojí se třpytil.
Tohoto bojištěm hnál, pak nad ním se zastavil, padlým,
protkl a nesmírnou tmou jej zahalil.

Serestos zbraně
sbíral a na plecích nosil, tvou trofej, Gradive králi!
Opět tu obnoví šik rek Caeculus z Yulkána rodem,
spolu i hrdinský Umbro, jenž z marského pohoří přišel.

Aeneas naproti běsní: vráz levou Anxuru ruku
přeseke pádným mečem i s celým okrouhlým štítem.
Mluvil chlubného cosi, snad v domnění, v slovech že vězí
síla, a k samým hvězdám svou zpupnost patrně nesl,
neboť šedivé stáří a dlouhá si sliboval léta. —

Vtom mu však vykročil vstříc rek Tarquitus ve třpytné zbroji,
kterého Dryopa nymfa kdys zrodila lesnímu Faunu,

Aeneu běsnícím se postavil. Aeneas s kopím k brnění těžký mu štít však přibodl rozmachem prudkým hlavu, jak prosil marně a k dlouhé řeči se chystal, mečem srazil mu na zem, a mrtvolu doposud teplou kopl a potom ještě mu pravil s hněvivým srdcem: „Teď tady, strašlivý, lež, tvá věrná tě nepohřbí matka v hrobě, ni na tvé údy ti nesloží v domově hrobku — budeš dravým ptákům tu ponechán nebo tě ztopí moře, shluk hladových ryb tvou ránu ti hlodati bude.“

Antaea stíhal a Luka, co válčili ve předních řadách, také statného Numu a Camerta kadeří plavých — otec byl chrabrý Volcens, jenž nejvíc úrodné půdy z Italů všechněch míval a v tichých Amyklách vládl.

Jako Aigaión kdysi, jenž sto měl, praví se, paží, sto prý také měl ruk, žár plamenů padesát jícnu chrtilo z hlubin prsou, když naproti Dioovým bleskům tolikéž chřestil štíty a mával tolikéž meči — podobně po celé pláni rek Aeneas vítězně řádl, jakmile jednou ostří se zahřálo.

Teď se zas řítí
na čtyřspřež Nifaeovu a míří na prsa koní.

Jakmile spatřila spřež, jak dlouhým kročejem kráčí, kterak soptí strašně, tu kvapem se rozběhne nazpět, vyklopí na zem vozku a s vozem ke břehu pádí.

Zatím s dvojspřeží bílou se Lucagus do středu vojska přihnal s Ligerem bratrem — ten řídil uzdou své koně —, avšak Lucagus prudký svým mečem taseným kroužil.

Aeneas nemohl snést, s jak velkým zápalem zuří, vyrazí naproti s kopím a tak se jim, velikán, zjeví. Liger mu dí:

„Nezříš tu Achillův povoz ni spřežení Diomédovo,
fryžských tu nevidíš niv — ted' válka a také tvůj život
končí v krajinách těchto!“

To chvástání daleko letí
zběsilci Ligeru z úst. Však nechystal naproti tomu
trójský hrdina slov, jen kopím na bratra mířil:
Lucagus právě byl schýlen a kopím dvojspřeží šlehal,
v rychlý je nutkal běh, pak levou nakročil nohou,
chystal se v boj — vtom přiletěl hrot, jenž třpytivý okraj
prorazil u štítu vespod a levé mu slabiny protkl.
Ihned skácel se z vozu a mrtev válel se v prachu.

Tehdy Aeneas zbožný jej oslovil jízlivou řečí:
„Dokonce líný běh tvých koní nezradil povoz,
také žádný přízrak je nesplašil, z nepřátel vyšlý,
sám ted' seskokem z vozu jej opouštíš!“

Po těchto slovech
chopí se dvojspřežních koní.

I vztahoval bezbranné ruce
ubohý Lucagův bratr a z téhož sestoupil vozu:

„Pro tebe, rodiče tvé, co takého zrodili tebe,
život, hrdino trójský, mi nech — měj s prosícím soucit!“

Když chtěl prositi dále, děl Aeneas: „Nemluvilš takto
před chvílí, ted' však zemři, a bratra tu neopust' bratr!“
Prsa pak ostrým mečem mu otevřel, úkryt to duše.

Takové prolití krve tam způsobil dardanský vůdce,
běsnil jak bystřina dravá neb černý bouřlivý víchr.

Konečně vyrazí také a ze svého tábora vyjdou
mladistvý Askanios a jinoši svíraní marně.

Iuppiter dovolí Iunoně zachránit Turna

Zatím k Iunoně děl sám od sebe Iuppiter takto:
„Iunono, milá sestro a zároveň nejdražší choti,
jak jsi domnění měla — a není tvé tušení klamné —
Venus pomáhá Tróům, vždyť muži nemají k bojům
pravice ohnivě dost, duch srdnatý, ve zkouškách pevný.“

Iuno pokorně dí: „Nač týráš mě, vznešený choti,
v bolesti mé? Z tvých rozkazů smutných já v obavách tonu.
Kdyby jen měla jak dřív, a jak by to mělo i býti,
takovou moc má láska, ó pak bys nebránil jistě,
aby ted' vévoda Turnus byl ode mne vyveden z boje,
abych Daunovi otci ho naživu zachovat mohla —,
takhle ať věrnou krví dá pokutu Tróům a zhyne —,
ač přec Turnův rod je původem z našeho kmene,
neboť čtvrtým mu předkem je Pilumnus.

Hojnými dary
přečasto svatý tvůj chrám on zahrnul štědrou svou rukou.“

Vzdušného Olympu král jí odvěti stručnými slovy:
„Žádáš-li za pouhý odklad a zdržení hrozící smrti
jinocha zralého k pádu a myslíš-li, v mé že to moci,
útekem odstraň Turna a kvapící smrti ho vyrvi!
Potud ti vyhovět smím — však hlubší-li nějaká přízeň
ve tvých prosbách se skrývá neb smýšlíš-li celou tu válku
odvrátit neb snad změnit, pak marnou nadějí živíš.“

Slzíc odpoví Iuno: „A kdybys, co připustit slovy
váháš, v srdci mi popřál, a Turnův byl zajištěn život?
Bez viny těžký mu pád je nablízku! Či se snad mýlím?
Věru bych spíše si přála, by strach můj podstaty neměl
kdybys, ty, který to můžeš, své výroky k lepšímu změnil!“

Sotvaže vyřkla tu řeč, hned sestoupí z nebeských výšin, letem vzbuzuje bouři a vzduchem, pokryta mraky, do vojska ílijského a v tábor laurentský kvapí. Vytvoří prázdný přízrak jen z mlžin, nehmotný, bez sil v podobě Aeneově — byl úkaz to napohled divný — v trójskou jej oděje zbraň, dá štít, pak vytvoří chochol, jaký na božské hlavě měl Aeneas, slova dá prázdná, dá jim i bez duše zvuk, dá kroky mu, jako by chodil — jako když stihne nás smrt, prý pouhý vznáší se přízrak, nebo když výtvar snů nám šálí uspané smysly.

Najednou z prvních řad, pln bujnosti, vyskočí přízrak zbraněmi dráždí Turna a hlasitě vyzývá k boji.

Turnus se na něj vrhne a mrští svištícím kopím. Přelud se otočí zády a kročeje obrátí nazpět.

Tehdy již Turnus viděl, že Aeneas obrácen zády prchá, a vášní slepý, se marně naději oddal.

„Kampak to, Aenee, prcháš, proč opouštíš smluvený sňatek? Tahle ti ruka dá zem, již dlouho jsi po moři hledal!“

S takovým křikem ho stíhá a mečem taseným mává Turnus, nevidí však, jak naděj mu odnáší vítr.

U paty vysokých skal byl koráb uvázán právě, k lodi byl přistaven žebřík a také připraven můstek. Na něm král Osinius byl přivezen z clusijských krajů.

Kvapně tu Aeneův přízrak, jenž před Turnem zděšeně prchal, vrhl se v úkryt lodi a Turnus nesmírně rychle přeskočí překážky vsecky a přeletí vysoký můstek.

Sotvaže na lodi byl, hned provaz přetrhne luno,
odrazí od břehu koráb a zpětnou vlnou ho žene.

Avšak bezduchý přízrak už potom nehledá skrýše,
nýbrž k výši se vznáší a v černém mraku se ztratí.

Zatím Aeneas Turna, jenž odběhl, do boje volá,
veliké množství mužů tam pobíjí, s nimiž se srazil.

Zatímco vichr mu lod' již středem hladiny žene,
užaslý pohlédne zpět, však nejen za spásu vděku,
vztahuje k hvězdám dlaně a takto se hlasitě modlí:

„Myslíš si, všemocný otče, ó Die, že já bych snad spáchal
takový zločin, když chceš mě trestat tak velikým trestem?

Odkud plují a kam? Jaký útěk mě zbabělce žene?
Zdali kdy lauretské hradby, zda tábor poznovu spatřím?

Copak stihne ten lid, jenž vydal se do války se mnou?
Což jsem ho vydati směl — té potupy! — záhubě mrzké?!

Vždyť již v duchu je zřím, jak prchají, slyším je sténat
mroucí v boji. — Co dělám?

Ó která mě pohltí země,
hluboká dost? —

Kéž větrů vztek má útrpnost se mnou!
Na drsné útesy skal — sám Turnus za to vás prosí —
vrhněte tento koráb neb vryjte ho v písčiny strašné,
kam by se nedostal Rutul ni pověst činů mých znalá!“

Praví a v nitru hned sem, hned onam se zmítá, zda má se
pro tak velikou hanbu, pln zoufalství, na ocel ostrou
vrhnout a krutý meč skrz vlastní žebra si prohnat,
či snad seskočit do vln a k zátoce pobřežní doplout,
opět se do vojska vrátit a do boje s Teukry se vrhnout.

Třikrát chtěl provést obé, a třikrát z lítosti srdce
zabrání mocná Iuno a jinocha od toho zdrží.

Pluje a brázdí moře a příboj a vlny ho nesou,
až pak v dávné město je dovezen k Daunovi otci.

Mezentius a Lausus

Zatím však Mezentius, pln zápalu, na Iovův pokyn
nastoupil na jeho místo a na Tróy vítězné vrazil.

Sběhnou se etruské sbory a na něj jednoho všichni,
jednoho, s velikým záštím a s hojnou zbraní se vrhnou.

On však stojí jak skála, jež vybíhá daleko v moře,
čelící vztekům větrů a vydána přívalům mořským,
vzdoruje spojeným silám a hrozbám nebes i moře,
stojí nehnuta sama.

Tu Dolicháonova syna
poválí na zem, Hebra i Lataga, Palma, když prchal,
Lataga do očí přímo a do tváře balvanem praštil
hrozným úlomkem hory, a Palmovi kolena podťal,
nechal ho zvolna se plazit a brnění odevzdal Lausu,
aby je na plecích nosil a chochol si na přílbu připjal.

Trójského Euantha též tam zahubil, Mimás byl zabit,
Paridův vrstevný druh, jež Theánó Amyku otci
zrodila v téže noci, v níž Parida královna trójská,
z pochodně otěhotnělá.

Však Paris je v otcovském městě
pohřben, cizinec Mimás kdes na půdě italské leží.

Nejinak divoký vepř, jež ohaři tesáky svými
sehnali z vysokých hor — jej Vesulus porostlý smrky
ukrýval po mnohá léta neb velký laurentský močál —,

ztučněl v třtinovém houští, když v tenatech uvázl náhle,
stane a zuřivě chrochtá a štětiny na hřbetě ježí.

Žádný odvahu nemá, by na něj vztekle se vrhl,
nýbrž jen zpozzdáli dřevci a bezpečným útočí křikem.

Bez bázně zarazí kroky a vzpírá se na všechny strany,
skřípá tesáky svými a setřásá ze hřbetu střely —
podobně na Mezentia, ač právem se hněvali na něj,
žádný odvahu neměl se vrhnout s taseným mečem,
jenom zdaleka dřevci a pustým ho dráždili křikem.

Akrón přišel tam též, jenž z Korytha, dávného města
uprchl, rodilý Rek, svou vlastní opustil svatbu.

Když jej zdaleka zhlédl, jak ve středu vojska mu řádí —
na přilbě nachový chochol a v rudém své nevěsty rouše —,
jako hladový lev, jenž pobíhá vysokým lesem,
hladem zuřivým štván, když zahlédne ubíhat srnce
aneb jelena někde, co pyšné mu parohy rostou,
rozevře strašný jícen, pln radosti rozježí hřívu,
vrhne se na jeho maso a nehne se, hltavou tlamu
hnusná barví mu krev —
takto se vrhl i on, pln jarosti, v zástupy husté;
padne tu nebohý Akron a patami do půdy bije,
ducha již vypouští z těla a třísní zlomený oštěp.

Onen však za slušné neměl — vždyť Oródés obrácen couval,
aby naň oštěp vrhl a ranou ho zezadu zabil,
nýbrž stanul mu vstříc, jej předběhl, muž proti muži,
nechteje lepší být lstí než chrabrým v zápase bojem.
Sklál ho a nohu a hrot naň postavil, hlasitě zvolal:
„Válečník nikoli chabý je povalen, Oródés mocný!“
Druhé zapějí paeán a vrhnou se do boje za ním.

Ten pak zmíraje praví: „Však nemáš bez pomsty dlouho radost z vítězství mít, ať kdokolis, na tebe také stejný chystá se osud a tutéž pokryješ půdu.“

Vladař se zlehka usmál a s hněvem toto mu pravil: „Zemři teď! — Otec bohů a vladař veškerých lidí rozhodne o mně dle vůle.“

Pak oštěp vytáhl z těla. Padlému hned klid smrti a spánek železný sevřel víčka a v temnou noc, již navěky, oči se zavrou.

Caedicus, Alkathoa a Sacrator Hydaspa zabil, Rapo pak Parthenia a velkého siláka Orsa, Messapus Erichaeta a statného Klonia skosil, toho, jak na zemi ležel, když kuň jej splašený shodil, onoho v pěším boji.

Těž Ágis předstoupí pěšky — jej však Valerus sklál, jenž nezadal chrabrostí předkům, Salius Ihronia zabil a Salia Nealkés zase, v házení kopím mistr i v šípech šálících z dálky.

Hoře i vzájemnou smrt již Mavors rozdělil rovně, krutý: vraždili stejně a stejně i klesali k zemi, vítěz i ten, kdo padl — byl oběma neznámý útěk.

Bohové v Iovově síni té marně litují zloby obou a tolika bídy, již lidé snášeti musí.

Odtud dívá se Venus a odjinud saturnská Iuno, bledá pak Tísifoné tam uprostřed tisíců zří.

Mávaje Mezentius svým kopím nesmírně velkým, rozlícen polem se nese jak Óríón, náramný obr, kdykoli kráčí mořem a největší hloubkou se bere, průchod pěšky si razí a nad vody vyčnívá zády,

nebo když nese si habr, již prastarý, z vrcholu hory,
nohama po zemi kráčí a v mracích ukrývá hlavu,
takový byl též on, když kráčel v obrovské zbroji.

Také Aeneas hned, jak z daleka v šiku ho zhlédl,
chystal se vyjít mu vstříc — však bez bázně vytrval onen,
odpůrce chrabré mysli tam čekaje pevně jak skála.

Zrakem změnil si prostor, jenž pro hod kopím by stačil:
„Pravice, jež jsi mým bohem, a oštěpe, kterým chci vrhnout,
pomozte! — Slibuji, Lause, že ve zbroj válečnou oděn,
lupiči Aeneu vzatou, mi znamením vítězství budeš.“

Domluvil Mezentius a oštěpem svištícím mrštil
z dálky — ten letí prudce a o štít se odrazí, vjede
čackému Antoru v bok a protkne mu slabiny jeho.

Býval to Herkulův druh, jenž vyslán z rodného Arga
k Euandrovi se přidal a usadil v italském městě.

Poklesne cizí ranou ten ubohý — k nebesům ještě
vzhledne a v hodině smrti si vzpomene na sladký Argos.

Mrští Aeneas zbožný svým oštěpem: pronikl štítem
klenutým, z trojího kovu, skrz lněnou vrstvu a třemi
vrstvami z býčí kůže, až vespod konečně utkvěl
v slabinách, prudkost však jeho již ochabla.

Od boku rázem

Aeneas vytasil meč, když krvácet odpůrce viděl,
s plesem a prudce naň vpadl, když nepřítel zmaten byl ranou.

Jakmile spatří to Lausus, tu zalká v hlubinách srdce
z vroucí k otcovi lásky a slzy mu vytrysknou na tvář.

Ten tvůj krutý pád, tvůj šlechetný skutek já nesmím
zamlčet — pozdní-li věk v ten skutek věřiti bude —,
nemohu minout tebe, ó jinochu, vzpomínky hodný.

Otec, přibodnut k štítu a boje už neschopen, couval,
vláčeje vzdorný hrot, jenž utkvěl ve štítě jeho.

Vyrazil dopředu jinoch a do té bitvy se vmísil,
právě když pravici zvedal rek Aeneas, aby dal ránu:
Lausus podchytil úder a ocel i Aenea zdržel
na chvíli — druhů dav šel vzápětí s velikým křikem,
házel po něm kopí a hleděl ho z daleka zahnat,
nežli by odešel otec, jsa chráněn synovým štítem.

Zuří Aeneas v duši a vyčkává, za štítem ukryt:
jako když s přívalem krup proud lijáku spustí se prudce
z mračen a každý oráč již z polí utekl někam,
každý kdo vzdělává zem — je v bezpečném úkrytu poutník,
ať jej převislý břeh neb vysoká jeskyně chrání,
dokud na polích prší, by mohli se do práce vrátit,
jakmile vysvitne slunce —, tak zasypán střelami zevšad,
snáší válečné mračno, až úplně přestane bouřit,
Aeneas kárá Lausa a hrozí Lausovi takto:

„Kam se to na smrt ženeš a troufáš si nad svoje síly?
Svádí tě ta tvá láska, ty bláhový!“

Ještě však více

jinoch doráží naň, prost rozumu.

V dardanském vůdci

zvedá se lýtý hněv.

Již předou Lausovi Parky
poslední života nit' — již probodá mohutným mečem
Aeneas Lausovu hrud', již celý jej do těla vráží.
Protkne i nevelký štít — jak slabá to obrana hrozbám —
probodá šat, jež matka kdys prošila zlatými nitmi.
Krví na hrudi šat je zaléván — sestoupí vzduchem
k Stínům smutná duše a opustí bezduché tělo.

Když však výraz tváře, když líce syn Anchísův viděl,
líce, jak v hodině smrti tak divným způsobem blednou,
hluboce nad ním zalká a lítostně pravici vztáhne;
příklad synovské lásky mu sevřel bolestně srdce:

„Co teď, nebohý hochu, ti za tvůj šlechetný skutek,
co ti má Aeneas dát, by hodno to bylo tvé duše?

Zbraň, z níž těšil ses živ, bud' tvá, však nyní tě nazpět
vracím popelu předků — a jistě ti záleží na tom!

Tím však nad bídnou smrtí se ubohý potěšit můžeš,
velkého Aenea rukou že umíráš.“

Jeho pak druhý
váhavé pobízí sám — též Lausa jim pomáhá zvednout,
který si třísnil vlasy, jež česával po zvyku otců.

Mezentiova smrt

Zatím však jeho otec si u vln tiberské řeky
vodou chladil ránu a tišil bolesti těla,
podepřen o kmen stromu — a stranou si na větvi hoví
kovová přilbice jeho a těžká výzbroj je v trávě,
kolem je jinochů květ.

Sám vyčerpán, dýchaje ztěžka
podpírá šíji — svůj dlouhý vous má na prsa spuštěn.

Často se po Lausu táže a za poslem posílá posla
se vzkazem smutného otce, a káže ho přivést nazpět.

Vtom již mrtvý syn je od druhů na štítě nesen
s pláčem, velikán velký, a zabitý velikou ranou.

Poznal z daleka nářek a tušil neštěstí v duši:
prachem si zhyzdí vlasy, již šedivé, k nebeské báni
zdvíhá stařec dlaně a truchliv na syna klesá:

„Taková po žití touha mě pojala, předrahy synu,
že jsem připustit mohl, by za mne byl nepřítel rukám
vydán můj syn? Já, otec, jsem zachován touto tvou ranou?
Život mi dává tvá smrt?

Jak teprv je nyní mi hrozné,
bídnému, vyhanství mé — až teď jsem smrtelně raněn.

Já jsem jméno tvé ti zhanobil vlastní svou vinou,
z křesla i otcovské vlády byv vyhnán z nevole lidu!
Já měl krajanů záští a otčině pokutu splatit!
Sám jsem všemožným mukám měl vydat vinnou svou duši!
Já však žiji a váhám, bych opustil život a lidi! —
Neváhám!“

Praví takto a snaží se na chorou nohu
postavit, jakkoli sil jej zbavuje hluboká rána.

Nezlomen velí, ať kůň je přiveden, který mu býval
ozdobou vždycky a těchou, neb na něm se vítězně vracel
dosavad ze všech válek, a takto se k smutnému ozve:

„Dlouho jsme žili, můj Rhaebe, ač trvá-li lidem co dlouho,
buďtože zvítězíš dnes a přineseš krvavou výzbroj
Aeneovu i s hlavou a Lausovy bolesti se mnou
pomstíš, neb naše-li moc nám nezjedná přístupu k němu,
zhyneš zároveň se mnou, vždyť ty bys, hrdino, myslím,
nesnesl rozkazy cizí a za pána neuznal — Teukra.“

Řekl — kůň přijal ho na hřbet — rek usedl, jako byl zvyklý,
načež do obou rukou si ostrých oštěpů nabral.

Na hlavě zářila přilba a koňský ježil se chochol.

Vyrazil do středu vojsk jak divoký: v jediném srdci
klokotal nesmírný stud, vír zármutku, zuřivost hrozná,
vášní zmítaná láska a vědomí mužnosti vlastní.

Třikrát zvolal mocně a Aenea vyzýval k boji.
Aeneas poznal ho dobře a takto se radostně modlil:
„Dejž mi to Zeus, král bohů a vysoko trůnící Foibos!
Nuže již započni boj!“

Napřáhl hrozivě oštěp a vyšel naproti němu.

Onen: „Pročpak hrozíš, když odňals mi, surovče, syna?
To byla jediná z cest, jíž bylo ti možno mě zničit!
Ze smrti nemám strach a nedbám žádného z bohů.
Přestaň! Na smrt sám přicházím. — Tento však dříve
nesu ti dar!“

Tak pravil a jedním oštěpem mrštil,
potom jiný a jiný naň házeje, na koni jezdil
mocným okruhem kol — však zlatá je držela pukla.
Třikrát kolem, jak stál, jej kruhem nalevo objel,
rukou házeje kopí, a třikrát se Aeneas točil,
vláčeje oštěpů les, jež utkvěly v kovovém štítě.

Když mu to trvalo dlouho a musil stále jen tahat
ze štítu tolik kopí a nerovný zápas ho tísnil,
úsilně přemýšlel o tom — pak vyrazil, do středu čela
koňovi válečnému svůj oštěp zarazil prudce.

Hřebec vzepne se zpříma a kopyty do vzduchu tepe,
ze hřbetu shodí jezdce a střemhlav svalí se za ním,
zalehne padlého pána a plecemi se položí na něj.

Křikem trójské vojsko i latínské pobouří nebe.
Přiletí Aeneas k němu a meč svůj vytasiv zvolá:

„Kde je ten Mezentius, ten divoký, kdeže ten jeho
nezkrotný ducha je vzdor?“

Však Tyrhén do vzduchu hledě,
jakmile spatřil nebe a opět na duchu okřál,
pravil: „Nač, odpůrce krutý, mi hrozíš smrtí a tupíš?“

Není v zabití hřích — vždyť takto jsem do boje nešel,
také podmínku tuto můj Lausus nesjednal s tebou.

Milost-li odpůrcům padlým je nějaká, za jedno prosím:
dovol pohřbít mě v zem — já vím, jak trpká mi zevšad
hrozí krajanů zášť — ó odvrát', prosím, jich pomstu!
Svol, abych v tentýž rov byl pohřben společně s Lausem!“

Praví a vědomě meč v své vlastní přijímá hrdlo,
načež s proudem krve i život vylévá na zbroj.

KNIHA XI

Pád Camillin. Porážka Latínů

Pohřební průvod Pallantův. Příměří. Pohřeb padlých

Zatím zdvihne se Zora a opustí Ókean proudný.
Ačkoli důtklivá starost ho nutila potřebnou chvíli
poskytnout k pohřbení druhů, ač smutek plnil mu duši,
bohům slíbenou čest hned po ránu Aeneas vzdával:
mocný dubový kmen — dal po celém osekat větve —
kázal postavit na chlum a skvělou zbraní jej oděť,
zbraní to Mezentiovou — vše tobě, ó vladaři války,
jakožto vítězství znak: dal navrch krvavý chochol,
zlomené oštěpy opřel a dvanáctkrát bodnutý krunýř.
Štít pak po levý bok dal přivázat, zrobený z kovu,
na krk pověsil meč, jenž vězel v slonové pochvě.

Všechn vŭdcovský sbor kol něho se k obraně shlukl,
radosti z vítězství pln. — On řečí pobádal takto:

„Největší vykonám skutek, co zbývá, nebudí bázně.
Tady je zbroj — má prvotní kořist kdys pyšného krále!
Tu je ten Mezentius, jež vlastní rukou jsem zabil.

Teď jen na krále pochod a na město latínské zbývá.
V duchu se chystejte k boji a s důvěrou čekejte bitvu,
aby, až pokyne bůh, pak překvapen neváhal nikdo
prapory vytrhnout k boji a z tábora vyvésti mužstvo,
ať potom vlastní duch jej nezdrží, ochromlý strachem!
Zatím přátele své, jich bez pohřbu ležící těla,
uložme v zem — což jediná jest jim v podsvětí pocta!

Jděte a statečné reky, co vlastní prolitou krví
tuto nám získali vlast, již ozdobte poslední poctou!

Nejdřív však Euandru králi buď do jeho smutného města
mrtvý poslán syn, jež urval, chrabrého v boji,
černý záhuby den, když trpkou ho zahalil smrtí.“

Aeneas děl tak s pláčem a nazpět k obydlí krácel,
ve kterém padlý Pallás byl uložen.

U něho hlídal

Akoités, letitý kmet, jenž Euandru arkadskému
býval zbrojnošem dřív — však nebyly příznivý věštby
tenkrát, když za druha války byl drahému svěřenci přidán.

Byla tam všechna čeled' a Tróů a Trójanek zástup,
které v znamení smutku dle zvyku si rozpletly vlasy.

Jakmile Aeneas sám k nim vešel vysokým vchodem,
zvednou strašný pláč až k hvězdám, pěstmi se v ňadra
buší — truchlivý nárek je slyšet z králova domu.

Sotvaže opřenou hlavu a jinochův obličej bledý
spatřil a hlubokou ránu, jež na hrudi mladistvé zela
od kopí italského, tu slzy mu vytryskly z očí:

„Tebe mi, ubohý hochu, ó Pallante, nepřálo štěstí —
když mi už začalo přát! Tys nemohl království naše
spatřit, ni v otcovský dům, sám vítěz, šťastně se vrátit!

Nikoli! Takový slib jsem nedal za tebe otci,
když jsem se loučil s ním, když poslal mě — vřelemě objal —
do velké etruské říše a starostliv tehdy mi pravil,
zde že jsou bojovní muži, že válka je s národem tvrdým.

On snad ještě i teď, pln klamně naděje v duši,
za tebe činí sliby a plní oltáře dary.

My však mrtvému chlapci, jenž nic již nedluží bohům,
vzdáváme marnou poctu a smutní ke hrobu jdeme.

Ubohý! Ty teď spatříš jen synův žalostný pohřeb!
To je náš návrat z války a čekaná vítězosláva!
To je můj slavný slib!

Však neužříš potupnou ránu,
Euandre, u syna svého a nemusíš přát si smrti
trapné, že syn tvůj je živ!

Jak velkou, běda mi, ztratíš
ochranu, italská země — a ty, můj Iule, rovněž!“

Když tak promluvil s pláčem, dal ubohou mrtvolu zvednout,
určil tisíc mužů, jež vybral z celého vojska,
aby tak průvodem svým již poslední poctu mu vzdali,
plačícce zároveň s otcem.

To ovšem je útěcha skromná
zármutku nesmírného, však dlužna smutnému otcí.

Někteří proutí z planík a z dubů trhají větve,
kvapem pletivo pletou a jemná nosítka robí,
potom rozestrou větve a zastíní vystlané lůžko.

Konečně jinocha zvednou a složí na polní zeleň,
jako nějaký květ, jež utrhly dívčiny prsty —
ať již bleduli něžnou či kosatec věšící hlavu,
kterým třpytivá barva ni původní nezašla tvářnost,
ač je mateřská zem již neživí, aniž je sílí.

Také pokrývky dvě, jež nachem a zlatem se třpytí,
Aeneas přinést káže — ty pro něj, z díla se těšíc,
královna, sídónská Dídó, svou vlastní utkala rukou
kdysi a zlaté nitky tím tkanivem protkala sama.

Smuten v jedno z těch rouch jej zahalí k poslední poctě,
druhým mu zakryje vlasy, jež měly již zakrátko vzplanout.

Mimoto mnohou zbroj dá přinést, dobytou v boji,
potom dlouhou řadou mu kořist přinéstí káže,
přidá koně i zbraň, již v zápase odpůrcům odňal.

Těm, jež za oběť Stínům pak stanovil, vzadu dal ruce
svázat, by smrtí sešli a plamen z kropili krví.

Potom vůdcům káže, by na kmeny připevnit dali
nepřátel zbraně a jména a sami jev průvodu nesli.

Akoités, vetchý kmet, je veden, zlomený hořem,
v prsa se buší pěstí a tvář svou nehty si drásá,
potom vrhne se na zem a natáhne celé své tělo.

Táhli i jeden vůz, jenž rutulskou krví byl zbrocen,
Aithón, válečný kůň, šel za nimi, nemaje ozdob,
v pláči, a těžké slzy mu proudem máčejí skráně,
nesou i přílbu a kopí — vše ostatní vítěz má Turnus.

Potom jde smuteční šik: jdou etruští muži i trójští
s celým arkadským vojskem a kloní oštěpy k zemi.

Když pak průvodců šik již urazil dalekou cestu,
Aeneas zastaví pochod a praví s velikým lkáním:

„Strašného zápasu los nás volá k jiným zas pohřbům,
budiž na věky sbohem, můj Pallante, veliký reku,
navěky, navěky sbohem!“

Pak nemoha mluvití dále,
nazpět mířil k hradbám a opět k táboru krácel.

Poselství Latínů o dvanáctidenní příměří, aby mohli pochovat mrtvé

Však již poslové městští se blížili, nesouce v rukách
větévky olivy s vínky, a prosili, aby jim vrátil
mrtvolý pobité mečem a ležící porůznu v polích,
jakož i svolení dal jim nasypat mohylu z hlíny:
není s padlými boj, když života zbaveni byli,
aby prý šetřil těch, jež zval kdys hosty a tchány.

Laskavě poselstvo přijal a vyhověl Aeneas dobrý
prosbě, již sám rád slyšel, a nad to jim odvětil takto:

„Jaký to osud v ten strašlivý boj vás nevinné zahnal,
který vedete s námi a zhrdáte přátelstvím naším!?
Pro mrtvé žádáte mír, co zhynuli osudem války?
Já bych ze srdce rád jej také poskytl živým!

Kdyby mi osud ten kraj byl neurčil, nebyl bych přišel.

Také neválčím s lidem, jen král mým přátelstvím zhrdl,
zato však Turnovým zbraním se raději v ochranu svěřil.
Turnovi slušelo spíš, jít v ústrety této zde smrti.

Míní-li ukončit boj svou pravicí, vyhnati Teukry,
ó pak bylo by lépe, by *se mnou* svedl ten zápas!
Komu by žít dal bůh neb pravice, živ by byl zůstal.
Jděte a hranice zapalte již svým ubohým druhům!“

Takto k nim Aeneas mluvil, ti v úžase mlčeli dlouho,
strnule v oči a tvář druh druhovi navzájem hleděl.

Drances tu, letitý muž, jenž záštím a výtkami býval
odpůrcem mladého Turna, mu zase dal odpověď tuto:
„Aenee, pověstí velký, však mnohem zbraněmi větší!
Jakou tě, trójský reku, mám chválou povznést až k nebi?
Spíš se ti pro lásku k právu či válečné činy mám divit?

S povděkem výpověď tvou teď zanesem v otcovské město,
tebe pak s Latinem králem chcem spojit, jestliže osud
nějakou možnost nám dá — ať úmluvy jiné si hledá
Turnus!

My výstavbu zdí, jež velí osud, ti zdvihnem,
ano i na plecích svých chcem s radostí balvany snášet.“

Řekl a svornou myslí mu k souhlasu hlučeli všichni.

Příměří dvanácti dní je smlouveno: chránění smlouvou
Latíni smíšení s Tróy si pokojně po lesích chodí.

Praská vysoký jasan, jsa dvojsečnou sekyrou sekán,
tam zas kácejí buk, jenž výškou sahá až k hvězdám;

vrážejí do dubů klíny a vonné štípají cedry,
chvatně pak vozí habry, a pod tíhou skřípají vozy.

Pohřeb Pallantův

Také už letí pověst a veliký zármutek hlásí,
Euandrův naplní sluch — též Euandrův palác a město —
pověst, jež hlásala dřív, jak v Latii vítězí Pallás.

Arkadi hrnou se k bráně a po dávném praotců zvyku
pohřební pochodně chopí — i září veškerá cesta
dlouhou plamenů řadou a do dálky polnosti dělí.
Trójané, jdouce jim vstříc, své lkající připojí řady.

Jakmile spatří ženy, že průvod do města vchází,
rázem smutné město svým velkým pobouří křikem.

Tenkrát žádná moc již nemohla Euandra zdržet,
a on pronikl v dav.

Když nosítka složena byla,
vrhl se na syna svého a objal ho s pláčem a nářkem.
Když pak si proklestil hlas, byť stěží pro bolest, cestu,
zvolá: „Takový slib, můj Pallante, nedal jsi otci!
Měls být ostražitější, když svěřil ses krutému Martu!
Věděl jsem ovšem dobře, co mladá po chvále touha
dovede v první bitvě a svůdný v zápase úspěch —
první to jinochův čin, tak neblahý, trpká to škola
nabytá v blízké válce!...

A žádný neslyšel z bohů
sliby a modlitby mé!

Ó zvěčnělá manželko moje,
blažená úmrtím svým — vždyť takto tě minula bolest!
Já však přežil svůj osud — já otec — syna jsem přečkal,
nešťasný, na světě sám!

Já sám měl do války jíti!
Mne by tam rutulské střely pak ubily — bych byl sám umřel,
mne by pak průvod domů, a nikoli Pallanta vezl!

Nemohu vinit ni vás ni, Trójané, úmluvy s vámi,
přátelský pravice stisk — ten los byl patrně určen
velkému stáří mému, a syna-li čekala mého
předčasná smrt, jsem rád, že pobiv tisíce Volsků,
zhynul, v latínskou zem že nazpět Trójaný vede...

Já bych tě nemohl sám, můj Pallante, slavněji poctít
než král Aeneas zbožný, než trójští vojíni slavní,
než též etruští vůdci a veškeré etruské vojsko —
pyšné trofeje po těch, jež usmrtils, k počtě ti nesou!
Však bys čněl tu i sám, jen velký ve zbroji sloupe,
kdyby byl téhož věku a silou roveň ti, Turne!

Nač však v neštěstí svém ted' Trójaný od boje meškám?
Jděte a vyříd'te věrně, co vzkazují vašemu králi:

Žiju-li s odporem dál, když syn můj Pallás je zabit,
činím to pro chrabrost tvou, jež dlužna je otci i synu
Turna, jak uznáváš sám — to jediný ještě je úkol
šťěstí a zásluhám tvým — já nehledám rozkoše v žití,
(nelze to) — jenom bych zvěst dal synovi v podsvětí o tom.“

Pohřeb padlých na obou stranách

Zatím ubohým lidem zas Aurora vynesla živné
světlo a s ním též práce a trudné útrapy mnohé.

Tehdy Aeneas otec i Tarchón v zátoce mořské
zřídili hranici dříví.

Tam každý po zvyku otců
snášel mrtvoly svých, pak čadivé pochodně vznítíl,
vysokou nebeskou bář tím v husté zahalíl temno.

Kolem hořících hranic, jsa oblečen do lesklé zbroje,
třikrát obešel lid. Též na koni objeli třikrát
smutný pohřební oheň a hlasitě zalkali všichni.

Slza tu skrání zemi a skrání zároveň zbraně,
stoupá nárek mužů a hlahol polnic až k nebi.

Jedni tu dobytý plen, jež padlým Latínům vzali,
vrhají do ohně hranic: i skvostné meče i přilby,
otěže, drn čivá kola a jiní obvyklé dary,
vlastní štíty a kopí, jež v zápase neměly zdaru.

Mnoho tu býčích těl pak pobijí za oběť Smrti,
mnohý štětinač kanec a po polích schytané ovce
do ohně lijí svou krev.

Dav lidí z břehu se dívá
na své druhy, jak hoří, a prohlíží oharky hranic,
nijak se odtrhnout nechce, až noc již konečně k ránu
otočí nebeskou bář, již kráslí planoucí hvězdy.

Právě tak na jiném místě si ubohý latínský národ
zřídil bez počtu hranic — pak mnohé mrtvoly mužů
jednak zakopou v zem, však jiné vyvezou z místa
částečně v sousední kraj neb do města Latina krále.

Ostatních pobitý dav, jak míchaně na sobě leží,
nečítá, nepoctí nikdo, jen spálí je — dokola všude
daleký široký kraj je ozářen četnými ohni.

Jakmile chladný stín byl po třetí z oblohy zahrán,
z žárovišť vysoký popel a smíchané sbírali kosti,
teplým pak násypem země je přikryli, truchliví v duši.

Nevole Latínů proti Turnovi. Král svolá velikou radu stran odpovědi Diomédy

V bohatém králově městě a ve všech příbytcích jeho velký se ozýval lomož a žalost tam největší byla: matky a nebohé snachy a drahá sesterská srdce, sám prý bojovat má, svou vlastní rozhodnout zbraní, kdo se chce italské říše s nejvyšší hodností zmocnit. stížená velkým smutkem, i otců zbavení chlapi klnou hrozné válce a obzvlášť Turnově svatbě:

S hněvem stupňuje Drances ty výroky, s důrazem tvrdí, sám že je Turnus vyzván a sám jen k souboji žádán.

Četné naproti nim jsou námitky, příznivé Turnu, také kněžnino jméno ho ochrání záštitou mocnou, též měl velikou slávu, že mnoho si trofejí dobyl.

Za toho prudkého hnutí a uprostřed planoucí vřavy ještě i poslové přijdou a odpověď od Dioméda nazpět přinesou smutni, že pranic nebyla platná veškerá námaha jejich a lopota: dary ni zlato neměly zdar — též prosby, ač důtklivé — jinde prý máme hledat si spojence své, neb s trójským králem se smířit.

Pozbude Latinus sám vší odvahy nesmírným žalem, Osud že Aenea vede a bohové zřejmě ho chrání, důkazem božský je hněv, jsou důkazem čerstvé ty hroby. Proto velikou radu a přední knížata říše ve svou vysokou síň král Latinus svolati kázal.

Oni se scházeli tedy a ve spěchu plnili cesty v králův dům; král uprostřed nich, muž nejstarší lety, první vládní mocí a s tváří nadmíru smutnou.

Poslům, již z aitólského se nazpět vrátili města,
povědět velel, co nesou, a souvislým pořadím říci
celou odpověď jeho — i nastalo hrobové ticho.

Venulus, poslušen výzvy, pak začal mluvit takto:
„Zřeli jsme Dioméda i apulské hrazené město.
Když pak jsme skončili cestu a přemohli obtíže všechny,
dotkli jsme ruky se té, jíž trójská podlehla země.

Město on Argyripu, jež po městě otcovském nazval,
na půdě apulské země si vítězný hrdina stavěl.

Když jsme pak dovnitř stoupli a dáno nám veřejné slovo,
nejdřív přednesem dary a název vlasti mu řeknem,
kdo nám vyhlásil boj, jaký důvod vede nás do Arp.

On nás vyslechl vlídně a pak nám odvětil takto:
Národe blahý štěstím, ó šťastná saturnská říše,
slavný ausonský kmeni, ó jaký osud vás ruší
v klidu a pobízí vás chtít zkoušet neznámou válku?
Kdokoli z nás kdys trójskou zem svým poskvrnil mečem,
nedím, co každý jsme z nás tam pode zdí vysokou zkusil,
kolik Simolis reků tam pochoval — nesčetné strasti
pokutou za svůj zločin teď splácíme po světě všichni:
že by i Priamos sám nás litoval. Svědkem mi budiž
bohyně Minervy bouře, mys eubojský, Kaféreus mstící!

Z dějiště oné války až k opačným zahrání břehům:
u sloupů Próteových syn Atreův v cizině bloudí,
Odysseus na své cestě až k aetenským Kyklopům přišel.
Mám vám jmenovat Pyrrha? Jak rozvrácen Ídomenéův
dům, jak lokerský lid teď na břehu libyjském sídlí?

Sám též mykénský král, jenž mocným vévodil Řekům,
sotvaže překročil práh, byl zabit rukou své choti
kleté a trójský vítěz byl vyčíhán milencem jejím!

Mně by též nepřáli bozi, bych ke krbu otců se vrátil,
spatřil žádoucí ženu a Kalydón, překrásné město?

Dosud příšerné zjevy mě stíhají, napohled hrozné:
ztracení druhové moji se na křídlech k obloze vznesli,
u řek, změněni v ptáky, se vznášejí — jaká to věru
muka mých druhů! Jich plačtivý hlas kol skalisek kvílí.

Já jsem už od těch dob všech trestů mohl se nadít,
co jsem na bohy samé, já zpozdilec, útočil kopím,
zvlášť pak pravou ruku jsem ranou Venuši zhyzdil.
Ne, ne! — K takovým bojům mě naprosto nechtějte svádět!
Ostatně po pádu Tróje už nemám rozbroje žádné
s Teukry — a také nerad si vzpomínám bývalých pohrom.

Dary, jež na mou poctu teď nesete z otcovských krajin,
Aeneu raděj dejte!

My s kopím si naproti stáli,
zblízka jsme začali boj — jak štítem se do výše zvedal!
Věřte mi, vždyť jsem to zkusil — jak bouřlivě oštěpem vrhal!

Dvojice takových reků se zrodit v Íliu ještě!
Pak by se trójský lid sám od sebe na řecká města
vrhl, a nad změnou štěstí by žalostně kvílelo Řecko!

Kolik jsme prodleli let kol tvrdých Ília hradeb!
Aeneas vždycky a Hektór nám zarazil vítězný postup,
který až v desátý rok oni zdrželi pravicí silnou.

Oba dva chrabrým duchem a výborným prosluli bojem,
on však zbožnější jest.

At' stisknou si pravice k smlouvě,
dokud k tomu je čas, však chraňte se sraziti zbraní!

Královův slyšel jsi hlas, jak zní, ó vznešený králi,
též stran velké války jsi slyšel mínění jeho.“

Jakmile skončili řeč, hned zmatený proběhl ústy
zděšených občanů hluk, jak dravé zahučí víry,

kdykoli bystřiny proudům jsou velké skaliny v cestě —
rachotí vzbouřené vlny a hučí sousední břehy.

Návrh krále Latina

Když pak se zklidnila mysl, umlkla vzrušená ústa,
vladař vzýval bohy a z výšin křesla se ozval:

„Dřív jsme se poradit měli, ó Latíni, o blahu říše!
Tak bych to rád byl viděl a též by to bývalo lépe,
ne však svolávat sněm, když nepřítel obléhá město!
Těžkou vedeme válku a s božským, občané, mužem,
s lidem nezdolných sil, jež nemohou znavit ni bitvy —
i když poražen je, přec zbraní zřící se nechce.

Kdo z vás v aitólskou zbraň měl naději, nyní ji složte!
Každý měl naději v sebe! — Však vidíte, jaká je mělká,
kterak i ostatní všecko je úplně zhrouceno k zemi;
sami to na očích máte a každý může to hmatat.

Nechci však nikoho vinit, co chrabrost dokázat mohla,
stalo se, vždyť přec říše tu válčila celou svou mocí.

Nyní však úmysl svůj, jak vzklíčil v rozpacích duše
povím a stručnou řečí jej vyložím, pozorní buďte!

Mám já oddávna kraj, jenž blízko je Tibery tuské,
který se k západu táhne a do země Sikanů sahá,
aurunský, rutulský lid tam orá pahorky tvrdé
pluhem, zrní seje a spásá neplodná místa.
Celé území toto a horské smrkové pásmo
vydejme z přátelství Teukrům a stanovme úplně rovné
podmínky naší smlouvy a vezměm je za členy říše!

Ať si tam jsou, když touží tak velmi, ať založí město!
Chtí-li však jinou zemi a jiný si vyhledat národ —

jestliže vůbec smějí se z naší vzdáliti půdy —
dvacet z italských dřev jim vyvstane na cestu lodí
nebo i víc, když mohou je osadit — na břehu všechno
potřebné stavivo jest — ať počet a velikost si určí
sami, my dáme jim kovy i výpravu lodní i práci.

Mimoto z předních rodů sto latínských poslů si zvolme,
kteří — větévky míru v svých pravicích — došli by k Teukrům,
řekli jim ten náš návrh a pevné sjednali smlouvy,
také talenty zlata a sloni jim zanesli darem,
královské křeslo a řízu, jež naší vlády je znakem.

Rad'te se ku blahu země a pomozte zesláblé obci!“

Drances a Turnus

Drances tu, odpůrce týž, jež velká Turnova sláva
šilhavou závistí štvála a dráždila ostrými ostny,
boháč, výmluvný řečník, však pravice malátné k boji,
zato v poradních schůzích byl rádcem nikterak planým,
mocný bouřením lidu. — A matčin vznešený původ
řadil ho k vzácným rodům, však po otci původ byl temný.
Povstal, napadal Turna a řečí zjitřoval vášeň:
„Věc, již předložils nám, je jasná — výkladů našich
netřeba, dobrý králi! Ví každý, čeho si žádá
prospěch našeho státu, však zřejmě to říci se bojí.
Ať dá volnost slova a složí nadutost svoji,
pro jeho neblahou vládu a chování nadmíru zpupné —
řeknu to, kdyby i zbraní neb dokonce smrtí mi hrozil —
tolik skvělých vůdců je pobito; vidíme klesat
v smutek celé město — co Turnus na trójský tábor
útočí, na útěk myslí a děsí zbraněmi nebe.

Jediný k oněm darům, jichž hojnost Trójanům kážeš
poslat, a ke svým vzkazům jen jediné, vznešený králi,
připoj a ničí hrozbou se od toho odvrátit nedej!
Svěř jen čackému zeti, ty otec, k důstojné svatbě
dceru a sjednej mír tou smlouvou na věčné časy!

Jestli však takový strach všech srdcí a duší se zmocnil,
potom ho pro boha prosme, by svolil k tomu a couvl,
ponechal vladaři právo i otčině — které jim patří.

Copakže občany bídné již tolikrát v záhubu zřejmou
ženeš? Tys původ a zdroj těch strašných Latia pohrom!
Žádná ve válce spása! — My všichni tě žádáme o mír,
Turne, a záruku míru, již naprosto porušit nelze.

První prosím tě já, tvůj nepřítel, jak ty si myslíš, —
kdybych i byl jím, co na tom — ó slituj se nad vlastním lidem,
pýchu svou, poražen, odlož a odejdi! — Dost jsme už mrtvol
viděli, potření v boji, a širá jsme zplenili pole.

Jestli tě vábí sláva a v srdci máš takovou sílu,
jestli si královský hrad tak důtklivě za věno žádáš,
dodej si myslí — a hrud', pln důvěry, odpůrci nastav!

Aby tak — ovšem — Turnus se domohl královské choti,
my, jen bezcenné duše, ať ležíme, pobiti všichni,
bez pohřbu, bez pláče brak!

Nuž ty též, jestliže jakou
sílu a po otci chrabrost jsi podědil, do očí pohled'
tomu, kdo vyzval tě v boj!“

Turnův divoký hněv se roznítil takovou řečí;
zasténá z hlubin srdce a tato pak vyrazí slova:

„Bohatá ovšem, Drance, je pokaždé výmluvnost tvoje,
kdykoli pravice v boj je potřeba: v schůzích jsi první!
Avšak není teď čas, chtít radnici chloubami plnit,
které ti v bezpečí z úst jen lítají, — zdržují hradby
od města nepřátel davy a příkop se neplní krví!

Hřímej tedy jen slovy, jak děláváš! — Ze strachu, Drance,
ty mě přec můžeš vinit — vždyť náramné hromady Teukrů
pobity pravicí tvou — jsou vítězná znamení tvoje
okrasou zdejších polí.

Co dokáže bujará chrabrost
teď bys zkusiti měl! Vždyť nepřátel daleko odtud
nemusíš hledati přec — je kolem hradeb jich plno!
Nepůjdem naproti nim?

Proč váháš? Či by snad byla
jen v tvých prchavých nohách a chlubném jazyku vždycky
statečnost tvá?

Zapuzen? — Já?

Zdaž právem, ty ohavný člověče, může
někdo mě z porážky nařknouti, kdo zří, jak tiberské proudy
dují se trójskou krví, jak docela synovým pádem
vyhynul Euandrův rod, jak Arkadi pobiti byli?
Bitiás s Pandarem, obři, mě takovým shledali stěží,
jakož i tisíce těch, jež za den jsem v podsvětí poslal,
odevšad obklíčen náspy a v hradbách nepřátel sevřen.

„Ve válce není spásy!“ —

Pěj Tróům takovou píseň,
hlupče, a samému sobě!

Jen nepřestaň uvádět všechno
ve zmatek babským strachem a vynášeš národa sílu,
jenž byl poražen dvakrát, a snižuj latínské zbraně!

Naposled Tróů se bojí i knížata myrmidonská,
bojí se Týdeovec i Achilleus, Thessalan rodem,
dokonce Aufidův proud prý od vod Hadrie prchá!

Což když vůči mým výtkám se dokonce bojácným staví,
taškář, a dělaným strachem svou žalobu opeřit hledí!
Nikdy bych takovou duši svou rukou — neboj se, neboj! —
nezhubil — v těch tvých prsou ať s tebou trvale bydlí!

Ted' však k tobě se, otče, k tvým velkým záměrům vracím.
Jestliže ty k mé zbrani již žádnou důvěru nemáš,
jestli nás opustil každý a jediným ústupem vojska
stihl nás úplný zmar a štěstí se nemůže vrátit,
nuž pak za mír prosme a vztáhněme zbaběle ruce —,
ačkoli — kdyby jen díl té bývalé chrabrosti zbýval! —
potom by zdál se mi muž též v útrapách blažených býti,
avšak hrdinou duchem, jenž, nechtě nic takého vidět,
raději mrtev padne a zuby se zakousne v půdu.

Jestli však prostředky máme a dosud mužstvo je svěží,
jestli nám italská města i národy k pomoci stojí,
jestliže hojnou krví i Trójané dobyli slávy —
také mají přec padlé a válečná vichřice stejně
u nich zuřila všech — nač na samém počátku k hanbě
pozbývat sil? Proč chvěje se duch, než polnice zazní?

Leckdy i den neb měnlivý věk neb námaha různá
napraví mnohou věc, též štěstí, pokaždé jiné,
zklame a opět jindy nás postaví na pevnou půdu.

Jestliže na pomoc jít nám odepřel Aitól i Arpy —
pomůže Tolumnius i Messapus, pomohou vůdci
tolika jiných kmenů, a dobudou nemalé slávy
všichni, kdo z laurenských polí a z Latia sebráni budou.

Z čackého národa Volsků nám Camilla na pomoc přišla,
vedoucí jízdní šik, jenž zbraní kovovou září.

Jestli jen samého mne si žádají Teukrové k boji,
když je to milé i vám, když štěstí obce jsem v cestě —
vítězství do té míry mé pravici neprchlo přece,
abych pro taký zisk měl váhat podniknout všecko.

S odvahou půjdu mu vstříc, byť velkého Achilla předčil,
byť i měl stejnou zbraň, bůh Vulkán sám mu ji zrobil!
Vám jsem zasvětil duši, i Latinu, tchánovi svému,
Turnus to váš, jenž nezadá nic svou chrabrostí předkům!

Mne že jen Aeneas zve? — Ať zve! — I já si to přeji!

Neumře Drances za mne, když božský hněv by to žádal,
ani když chrabrostí svou bych zvítězil, nezíská slávu!"

Trojané táhnou proti městu. Zmatek Latinů

Takový byl jejich spor stran vratkých poměrů říše,
když vtom z tábora vyšel a přiváděl Aeneas šiky.

Posel tu s náramným hlukem se řítí královským hradem,
rázem i celé město se naplní velikou hrůzou,
jak prý trójské vojsko i etruské, hotové k boji,
od řeky Tiberu táhne a celou plání se valí.

Veškeren lid byl poděšen v ráz, všem bušilo srdce,
ve všech náramný hněv byl zjitřen hrubými ostny.
Po zbrani volají v chvat, zvláště junáci po zbrani křičí,
kmetové pláčou smutkem a rozpaky — divoký povyk,
vzešlý ze sporu stran, kol dokola do výše stoupá —,
jako když v korunách háje se náhodou veliké hejno
ptáků usadí někdy neb na rybném Padusy proudu,
drsný labutí skřek je slyšet po zvučných bahnech.

Vida tu příhodný čas, rek k Turnovi provolá takto:
„Tak jen konejte schůze — a sedíce — velejte pokoj!
Ti se nám se zbraní derou už do říše!“ — Nemluví dále,
rychle se vzchopí z místa a vyrazí z hrdých těch síní...

„Voluse, rozkaž Volskům, ať sbory se odějí ve zbroj,
také Rutuly ved! A ty zas, Messape, jízdu
vyzbroj s Corem a s bratrem a zaplavte rovinu širou!

Jiní obsaďte vchody a na věže hradební vstupte!
Ostatní půjdou se mnou, kam rozkážu, hotovi k boji.“
Rázem z celého města se na hradby rozběhnou všude.

Otec Latínus sám, tím smutným obratem zmaten,
přerušil jednání schůze a odloží veliký záměr,
trpkou si dáváje vinu, že svémocně nepřijal v město
Aenea dardanského a sám si ho za zetě nevzal.

Před branou kopou příkop a balvany vozí a koly,
drsný pak polnice ryk dá znamení krvavé bitvy.

Okolo celých hradeb se pestrý ovine věnec,
smíšený, hochů a žen, jež přiměla největší tíseň.

Také v Palladin chrám, až na sám vrcholek hradu
královna vezena je — dav matrón v průvodu jejím
s dary a Lavinia jí dívčina po boku sedí,
příčina takových strastí, a klopi milostné oči.

Po schodech vstoupí v chrám, ježž plní kadidla dýmem,
smutným volá hlasem a na prahu vysokém prosí:

„Bojovná vládkyně války, ó bohyně trítónská panno,
trójskému loupežníku rač kopí pravicí zlomit,
poraz ho do prachu tváří a pod branou vysokou polož!“

Turnus obsadí horskou rokli, chce přepadnout Aenea

O překot, nadšení pln, rek Turnus k bitvě se zbrojí:
krunýř se do ruda leskne a na něm se šupiny ježí,
potom na svá lýtka si zlaté holeně váže;
dosud má nekrytou skráň, však meč si už přivázal k boku.
Spěchal z paláce dolů a zlatou září se třpytil;
mysl mu jáсотem kypí a v duchu již vítězství vidí,
jako když uprchne kuň, jenž u jeslí přerhl pouta,
konečně jednou volný, a vyrazí do širé pláně,
budtože k pastvině kvapí, kde stádo klisen se pase,
aneb ke známým proudům, kde zvyklý je koupat se v řece,
do výše vztyčuje šíji, a do větru řehtaje bujně,
skáče a bohatá hřívá mu po šíji vlaje a plecích.

S Turnem se Camilla setká, s níž Volsků zástup se bere,
jede naproti němu a seskočí pod samou branou
— její veškerý voj pak po vzoru královny samé
z koní lehko se sveze — pak těmito slovy se ozve:

„Jestliže právem chrabrý má nějakou důvěru v sebe,
směle ti slibuji, Turne, že sama se s Trójany srazím,
že též etruské jízdě se hodlám postavit k boji.
Dovol, ať nejdřív se já smím pokusit o štěstí války,
ty stůj s pěchotou u zdí a pokus se hájiti hradby!“

Na tuto strašnou dívku se dívaje, odvětlí Turnus:
„Ozdobo italské země, ó jaké vzdát ti mám díky?
jak se ti odvděčit mám? — Nuž teď, když hrdinnost tvoje
nade vše jiné je větší, si se mnou velení rozděl!“

Jak mám bezpečnou zvěst, již stvrzují zvědové naši,
odeslal Aeneas lstný svou lehkou nejdříve jízdu,

aby se rozjela v kraj —, však sám má úmysl přejít
pustým horským hřbetem a průsmykem přepadnout město.

V srázném úvoze lesním chci zálohu položit lstivě,
osadit z obou stran svým mužstvem soutěsku úzkou.

Ty se tu srážkou v poli dej do boje s etruskou jízdou,
rázný Messapus s tebou a jízdne latínské čtyry,
také tiburská jízda — i jim bud' vůdkyní v bitvě!“

Praví a stejnou řečí i Messapa pobádá k boji,
také spojené vůdce — pak naproti Aeneu táhne.

Údolí pro úskok vhodné se lesem klikatě vine,
příhodné k válečným lstem. Jej svírá po obou stranách
hustým stromovím svah — jen stezička nadmíru úzká,
velmi to zrádný vchod — tou těsnou soutěskou vede.

Nad ním, na hřbetě hory a nejvyšším vrcholu jejím
ztajená plocha je rovná, kde zcela se jistě lze ukrýt,
ať by sis nalevo přál, ať napravo vyrazit k půtce,
aneb na hřbetě stanout a velké balvany válet.
Tam tedy pospíchá Turnus, jsa znalý cesty i směru,
zabere vojskem místo a osadí nerovné lesy.

Camilla

Zatím v nebeských sídlech se k rychlé obrátí Ópě,
k jedné ze sboru svého a z posvátné družiny dívek,
Diana, Létina dcera, a smutně k ní promluví takto:

„Viz tam Camillu naši, jak kráčí do kruté bitvy,
panno, a na sobě má svou výzbroj — docela marně —,
dívka mi nad jiné milá, a zajisté není to láska
nová a náhlou slastí se Dianě nehnulo srdce.

Prchal z Priverna kdys král Metabus, dávného města,
pro velkou krutost vlády byv svržen ze záští z trůnu.
Obklopen boji a válkou, ji unášel, dívku malou,
za družku vyhnanství svého a Camillou matčiným jménem,
která Casmilla slula, ji nazval pozměniv jméno.

Sám si ji v náruči nesl a krácel po horských hřbetech
vzdálených, v samotě hvozdů, vždy kruté střely ho tiskly
odevšad, Volskové též, jak jezdili kolkolem v zbraní.

Když tak s dítětem prchal, tu Amasen, rozvodněn právě,
přes okraj břehů se pěníl, vždyť průtrž mračen se strhla.

Metabus chtěl již plout — však láskou k dítěti váhal,
bál se o sladké břímě.

Když uvážil na mysli všecko,
náhle tu v poslední mžik v něm tento se ustálil záměr:

Oštěp měl náramně velký, jež v pádné pravici nesl,
válečník, s pevnými suky a ze dřeva ztvrdlého v ohni.

Nejdřív v lesní kork svou dcerušku zabalí lýkem,
potom ke středu kopí ji přiváže, příhodně k hodu,
zdvíhá mocnou rukou a volá k nebesům takto:

„Tobě ji, Latonská panno, ty milostná vládkyně hájů,
za družku dává otec: tvé zbraně se poprvé s prosbou
drží a odpůrcům prchá, hle, ovzduším — přijmi ji, prosím,
vždyť je tvá — však teď je svěřena nejistým vánkům.“

Praví, napřáhne ruku a s rozmachem vymrští oštěp.
Divoce ječí vlny a nad dravým bystřiny proudem
na kopí, svištícím v letu, se ubohá Camilla vznáší.

Avšak Metabus sám — vždyť jižjiž nepřítel kvapí,
vrhne se do řeky v proud — když přeplul bystřinu šťastně,
vytrhne, Dianin dar, svůj oštěp s dítětem z trávy.

Do domu nechtěl jej nikdo — též žádné do hradeb město —
také ze vzdoru myslí by nebyl se nikomu poddal.
Žil jen sám jak pastýř a bydlil v odlehlých lesích —
v houští měl své dítě, blíž doupat divokých šelem,
vemenem stádní klisny a kobyílím mlékem je živil,
pečlivě ze struků mléko jí do úst útlounkých dojil.

Jakmile první krůčky již začala dceruška dělat,
Metabus ostrým kopím jí vyzbrojil slabounké ručky,
na plece šípy a luk též pověsil dívence malé.

Namísto dlouhého roucha a zlaté vlasové sponky
tygří stažená kůže jí od hlavy po zádech visí.

Tehdy svou něžnou rukou i dětským už mávala kopím.
Nad hlavou točíc prakem, jenž na silném řemeni visel, jeřába
strýmonského neb labuť srazila bílou.

Nadarmo po tuských městech si přávaly přečetné matky
za svou snachu ji mít — jen Dianě oddána byla,
věčnou ke střelbě lásku a ke svému panenství měla,
ve stálé čistotě žila. —

Ó kéž by se nebyla dala
strhnout žádostí boje a nechtěla válčiti s Tróy,
jedna by z průvodkyň mých teď bývala, nad jiné milá!

Nuže když trpký osud jí nyní záhubou hrozí,
sestup z oblohy, nymfo, a do krajů latínských sejdi,
zhoubný kde vzplanout má boj, když neblahé znamení hrozí!

Tu máš! Mstící šipku si tadyhle vytáhni z toulce,
tou pak, kdokoli ranou by znectil jí posvátné tělo,
ať již Trójan či Ital, svou krví mi pokutu splatí.

Já pak zastru ji mlhou a zachráním před lupem výzbroj,
odnesu nebožce tělo a v otcině do hrobu vložím.“

Řekla — i sestoupla nymfa a šuměla lehounkým vzduchem
letíc a okolo ní se v temnotě rozpoutal vichr.

Jízdní boj

Zatím trójská jízda se blížila k latínským hradbám, také etruští vůdci a jízdní veškeré mužstvo, řazené do čet dle počtu — i řehtá po celé pláni radostně skákaje kůň, jenž těsně uzdě se vzpírá, hlavou toče sem tam.

Již zdaleka železné hroty strmí a celá se pláň skví odleskem jezdeckých zbraní.

Messapus z druhé strany a jízdní latínské čety, s bratrem bojovný Coras a panenská Camilly jezdcí jedou Trójanům vstříc, buď míří k zápasu zblízka rukou vzepjatou vzad neb dřevcem mávají k hodu. Lomoz jedoucích mužů a řehot koní se vzmáhá.

Když pak na dosah kopí se sblížila obojí jízda, stanou — najednou opět se s křikem řítí a hřebce soptící kupředu štvou — dešť kopí z obojí strany lítá hustě jak sníh, až nebe se zahalí stínem.

Rázem tu Aconteus prudký a Tyrrhenus oštěpy svými ze vší síly se srazí — a z vlastních koní se zřítí oba dva s rachotem velkým — a koňská praskají prsa, nesmírnou srážkou hrudí se tříští.

Aconteus prudký daleko letí jak blesk neb balvan, který je vržen těžkým házecím strojem, a vydechne do vzduchu život.

Hned se pak zmatou řady — i prchá latínská jízda, vhodí na záda štíty a k hradbám obrací koně, Teukři se za nimi ženou a vpředu je Asílás vede.

Jižjiž ke městským branám se blíží — najednou opět Latíni zvednou pokřik a koňům obrátí šije.

Nyní zas prchají Teukři a úplně popustí uzdu.

Jako když střídavý proud sem tam své pohání vody,
žene se jednak k souši a skalám přes vrch se leje,
zpěněn, a v zátoce mořské i vzdálený zalévá písek,
pak však chvatně se vrací a kaménky spláchnuté proudem
hltá a opouští břeh, když klesá vzkypělá vlna.

Dvakrát Rutuly Tusci až k hradbám zahnali městským,
dvakrát, zahnutí nazpět, se ohlédnou, kryjí si záda.
Když se však po třetí v boj již srazili, šiky se všechny
navzájem smíchaly spolu a každý si odpůrce vybral.
Sténají umírající a kupí se v záplavě krve
zbraně a pobitá těla i smíšení s padlými muži
napolo živí koně a zápas k vrcholu spěje.

Poněvadž Orsilochos se obával s Remulem střetnout,
mrštil po koni kopím a pod ucho ostří mu vrazil.
Divoce vzepjal se kůň, jenž týrán bolestí strašnou,
do výše vztyčil šíji a vysoko nohama zmítal,
rek pak, sražen, se svalil.

Pak Iolla, Herminia,
který byl velký duchem a velký byl tělem i zbraní,
Catillus srazil z koně: měl plavé nekryté vlasy,
nekryté měl též plece — a přesto se neděsil rány —
takový pro střely terč! —

Hrot kopí mu do širých plecí
zaražen chvíli se chvěl — pln bolu se hrdina prohnul.

Všude jen temnou krev je viděti, o závod sijí
zhoubu, a slavnou smrt zas hledají ve vlastních ranách.

Hrdinství Camillino

Camilla Amazonka v ten vražedný zápas se vrhne,
jeden do boje bok má odhalen, na pleci toulec,
jednak za hrotem hrot svou pravicí vysílá mrštně,
jednak sekyrou silnou se ozbrojí, únavy prosta.
Na plecích Dianin toulec a lučiště zlaté jí chřestí.

Avšak jestliže přec je nucena ustoupit nazpět,
obrací lučiště nazad a metá prchajíc šípy.

Vybraná okolo ní je družina: Larina panna,
Tulla a Tarpeia statná, jež kovovou sekyrou mává,
Italky; Camilla božská je zvolila k ozdobě vlastní,
aby i v míru i válce jí k věrné pomoci byly.

Thrácké jak Amazonky, když přes proudy Thermódontu
klusají, do boje táhnou a pestré štíty si nesou,
ať jdou za Hippolytou, ať vrací se Penthesileia
na voze, Martova dcera, tu s velkým rykem a vřavou
cválají ženské sbory a srpaté štíty si nesou.

Kohos tam, rekyně, nejdřív a koho jsi naposled sklála,
krutá, a kolik mroucích jsi na zem skolila lidí?

Eunéu z Klytia otce svým dlouhým oštěpem nejdřív
probodla nekrytou hrud', když k boji se naproti stavěl —
chrlil potoky krve a padl, v hodině smrti
do půdy krvavé hryzl a ve své ráně se svíjel.

Nadto i Pagasa, Líra — když ranila zesponu koně,
jeden padaje z něho chtěl opět se otěží chopit,
druhý přikvapil k němu a podal mu bezbrannou ruku —
na zem tu oba dva v ráz jsou sraženi, Amastros zabit,
Hippotův syn.

Pak stíhala též svým oštěpem z dálky
Térea, Harpalyka a Chromia, Démofoónta.

Kolika kopími mávla a pravicí mrštila jimi,
tolik Trójanů sklála.

Je opodál Ornytus lovec,
oděný v divnou výzbroj a na koni apulském jezdí,
jeho široká plec je býčí pokryta kůží,
z býka to zápasníka, a hlavu mu k ochraně halí
nesmírný vlčí jícen a čelisti s bílými zuby.
Selské zahnuté kopí má v pravici, sám ale jezdí
vprostřed vlastního lidu a o celou hlavu je vyšší.
V útěk mu obrátí sbory a pak jej zaskočí snadno,
protkne a potom ještě mu praví s urputným srdcem:

„V lesích že proháníš zvěř, sis patrně, Etrusku, myslil!
Přišel však den, jenž chlubitvou řeč vám ženinou zbraní
vyvrátil — přec však můžeš se v podsvětí otcově duši
pochlubit nemalou slávou, že Camilla kopím tě sklála.“

Zabit pak Orsilochos a Bútés, největší z Tróů;
Búta, jak odvrácen byl, svým dřevcem probodne v místě,
kterým od přílby krunýř je oddělen jezdcí tam šíje
svítí a z levé strany mu štít je zavěšen vzadu.

Druhého — prchá před ním a velkým kruhem se žene —,
šálí a drží se uvnitř a stíhá stíhače svého,
silnou sekyry ranou skrz přílbu a kosti ho dvakrát,
zvednouc v sedle se výš, ač vroucně ji prosil a žádal,
sekne — a teplým mozkem mu obličej svlažuje rána.

Setkal se s ní — však pohledem tím byl zaražen náhle
Aunův bojovný syn, jenž bydlil na Apenninách.

Dokavad klamat mu dopřával osud, byl z Ligorů přední.

Vida, že žádným cvalem už nemůže srážce se vyhnout, ani už královnu vzdálit, jež hnala se k útoku zblízka, zchytrale ve lstivé mysli se chystal nastrojít úskok; zvolal: „Co zvláštního je, když doufáš jen v statného hřebce, žena? Již v útěk se vzdej vši naděje! Sestup jen na pláň, se mnou a v pěší zápas se odhodlej zblízka — a poznáš, komu as přinese zmar tvá ješitná po slávě touha.“

Domluvil — Camilla zuří, a prudkým zjitřena bolem, odevzdá koně své družce a s jízdni staví se zbraní, s taseným mečem, pěšky a bez bázně se štítem prostým.

Soudě, že zvítězil lstí, ten mladík odejel prudce: v okamžik obrátil uzdu a rychlým útekem zmizel, ke spěchu pobádal hřebce a kovovou ostruhou bodal.

„Ligure, prázdný mluvko, jenž marně se nadýmáš pýchou, marně, ty kluzký hade, jsi klamů otcovských užil. Ó však lstivému Aunu tě živého nevrátí podvod!“ Camilla provolá takto a bleskem přerychlou nohou běží a předhoní koně a uchopí otěže vpředu, bojem a proudem krve si od něho pokutu vezme, zlehka jak posvátný jestřáb, jenž ze skály, strmící k výši, vzletí a holuba stihne svým křídlem vysoko v mracích, chytne a drží ho pevně a křivými drápy ho sápe, vyrvaná péra a krev pak z oblak padají k zemi.

Tarchon

Otec bohů i lidí se dívá na toto všechno nikoli lhostejným zrakem a na vršku Olympu sedí.

Tarchona etruského tu otec podnítl k bojům lítým a prudký hněv v něm budí ostrými ostny.

Tarchon tu krutou sečí se do šiků ustupujících
tryskem na koni vrhne a všemožně pobízí jezdce,
jménem každého volá a zahnané do bitvy vrací:

„Jaká to, Etrusci, bázeň!? Vy otrlí, bojácní vřdycky!
Jaký to zbabělý strach vám najednou do duše padl?!
Žena že rozhání vás — ten šik váš na útěk žene?
Nač tedy meč, proč nadarmo hrot v své pravici máme?
Ó však k nočním pŭtkám a k rozkoši liknaví nejste,
neb když píšřtala křivá vám hlásí Bakchovy reje!
Tak jen čekejte hody a poháry na plném stole!
To je váš cíl a chtíč: když hadač zdar oběti hlásí
a když v hluboký háj vás volá vydatná žertva!“

Praví a do středu vojsk hned pobídne, připraven na smrt,
hřebce a Venulu vstříc, jak vichřice, bleskem se vrhne,
mžikem z koně ho strhne a pravici odpŭrce chopí,
před sebe obří silou ho vsadí a unáší tryskem.

Výkřik až k samým hvězdám se pozdvihl, Latíni všichni
otočí naň svůj zrak, rek bleskem rovinou pádí,
muže i se zbrojí nese; pak na konci oštěpu jeho
ulomí rukou ostří a hledá nekryté místo,
na němž by smrtelnou ránu mu zasadil — on se však brání,
vzdaluje od hrdla ruku a silou uniká síle.

Jako když tmavý orel si vysoko unáší hada,
pařáty do něho zatne — a drápy mu uváznou v těle —,
avšak raněné zvíře se v klikaté kotouče stáčí,
šupiny ježí vzhůru a sykot vyráží z tlamy,
tělem se do výše vzpíná a na orla dotírá vztekle,
ten ho však odráží zobcem a tepá ovzduší křídly.

Nejinak z tiburských vojsk svou kořist unáší Tarchon
jásaže — etruský lid, jsa vzorem a úspěchem jeho
povzbuzen, obnovil útok.

Smrt Camillina i Arruntova

Tu Arruns, propadlý smrti,
držel házecí kopí, však dřív pln lstivosti jezdil
v okolí Camilly hbité a hledal příhodnou chvíli.

Kamkoli Camilla zuříc se obrátí uprostřed vojska,
tam byl i Arruns za ní a zticha jel po jejích stopách,
kudy se vítězně vrací neb před svým odpůrcem couvá,
couvá kradmo i jinoch a otáčí otěže kvapně.
Snaží se ze všech stran k ní přistoupit, odtud i odtud,
úskočně kolem jezdí a s jistotou po cíli míří.

Byl tam posvátný kněz, jenž Kybele sloužíval kdysi,
Chlóreus, zdaleka již svou fryžskou zbraní se svítíl.
Nosil ho zpěněný kůň, jenž kryt byl zvířecí kůží,
s lupínky z mědi jak peří a zlatá ji spínala sponka.

Sám pak barbarským nachem se třpytil, zarudle temným,
stříleje krétskými šípy, jež metal z lyckého luku.
Na plecích řinčel mu toul — byl ze zlata, zlatou měl prilbu,
plášť byl žlutý jak šafrán a šustící záhyby z kmentu
svázány v pevný uzel měl žlutou ze zlata sponkou,
sukni měl vyšitou pestře a barbarské pokrytí nohou.

Dívka buď trójskou zbraň má úmysl pověsit na chrám,
aneb zabraným zlatem snad chtěla se na lovu pyšnit,
z veškerých zápasníků se za ním jediným hnala
slepě a řadami vojsk jej stíhala, nedbala na nic,
ženskou chtivostí plála, by vzala mu skvělou tu výzbroj.

Arruns tu v příhodný mžik svým kopím z nástrahy mrštil, dřív však k nebeským bohům se modlil hlasitě takto:

„Svatého Sorakta strážce, ty z bohů nejvyšší, Foibe, kterého nad jiné ctíme a mohutný borový oheň pálíme ke tvé počtě, a zvláštní ctitelé tvoji, na zbožnost spoléháme, a chodíme po žhavém uhlí, otče, ty všemocný bože, ó dej, bych potupu naši odčinil oštěpem svým, já trofeje nechci, ni její zbraně, ni žádný lup — mně ostatní přinesou činy oslavu, jen když padne ta strašná morová rána mnou — já v rodné město se vrátím beze vší slávy.“

Slyšel a stanovil bůh z dvou přání jedno mu splnit, avšak druhou půli mu ve vzduch rozptýlil lehký; svolil ku prosbě jeho, by zvášněnou Camillu zabil náhle, však zamítl žádost, by vrátil se k otcovské hoře, nýbrž přání jeho mu rozvál po vzduchu vichr.

Když tedy pravíci hrot byl vymrštěn, ve vzduchu sviště, obrátí Volskové hned svou zbystřenou mysl a oči na svou královnu statnou.

Ta nedbala závanu větru, nedbala hvízdotu vzduchu ni odshora jdoucího kopí, až pak přiletěl oštěp a pod jejím odkrytým prsem utkvěl a hluboko vniklý se napil panenské krve. Chvatně se sběhnou družky a paní zachytí v pádu.

Avšak nad jiné zděšen, sám Arruns z bojiště prchá, strachu i radosti pln — již nemá důvěru v oštěp, ani si netroufá už jít naproti oštěpům dívek.

Nejinak divoký vlk, než počnou zbraně ho stíhat, raděj v hlubinách lesů se ukryje, daleko stranou, když dřív pastýře zabil neb zadával velkého býka, vědom si smělého činu — i zatáhne zděšeně ocas, pomalu pod břich dolů a zaleze do lesních houštín, podobně také Arruns, pln vzrušení, vzdálil se z očí, na mysli má jen útěk a vmísí se do vřavy vojska.

Camilla vyrvat chce hrot, již mrouc, však železné ostří hluboko projelo žebry a v kostech jí uvázlo pevně. Pobledlá klesá a v smrti jí klesají chladnoucí oči, barva, nachová dřív, jí navždy zmizela z tváře.

Když jí už prchal duch, tu k jedné z přítelkyň, Akce, nejvěrnější z družek, s níž o všecky starosti svoje vždycky se sdílela ráda, teď naposled promluví ztěžka:

„Dál, má milá sestro, už nemohu, hrozně mě rána zbavuje sil, již v černý stín kol všechno se halí... Odkvap a tento můj vzkaz, již poslední, Turnovi dones: hned ať do boje vstoupí a Trójany od města zdrží. S bohem tu buď!“

Jak skončila řeč, již pouštěla uzdu: padá bezděky na zem a lehá, jak pozvolna tuhne, na zemi celým svým tělem — již klesá malátná šíje s hlavou ochablou smrtí a zbraně jí padají z rukou. S lkáním ji opouští duše a prchá s nevolí k Stínům.

Hned pak hrozný nářek až k zlatým proráží hvězdám, jakmile Camilla padla, a boj zas prudčeji zuří.

Všecky teď trójské šiky se ženou do boje hustě, veškeří tuští vůdci a celá arkadská jízda.

Dávno už na horách Ópis, již Diana poslala na stráž, vysoko sedí a hlídá a na boj chladně se dívá,

až pak ve shluku mužů, kde zuří divoká vřava,
Camillu spatří z dálky, jak žalnou je ztrestána smrtí.

Zalká a z hlubin srdce jí vyrazí bolestná slova:
„Přílišný stihl tě trest, ó dívčino, přílišně krutý,
protože trójský lid sis troufala dráždití válkou.
Nebylo platno ti nic, žes v samotě Dianu v lesích
ctívala kdys, žes na svých plecích náš nosila toulec.

Nebylas vládkyní svou však nechána beze vší slávy
v poslední hodině smrti, a národy mluviti budou,
ty že jsi zemřela slavně a smrt tvá pomstěna byla,
neboť kdokoli z lidí tě znásilnil smrtelnou ranou,
odpyká smrtí svůj čin.“

Byl velký z násypu hlíny
vladaře Dercenna rov hned pod horou veliké výšky,
dávného v Laurentu krále, a dub jej košatý stínil.
Na něj tu kvapným letem se nejdříve bohyně krásná
spustí a po Arruntu se zvysoka od rovu dívá.
Vidouc, jak vítězstvím září a planou se nadýmá pýchou:
„Pročpak jinam,“ zvolá, „mi ujíždíš? Semhle řid' jízdu!
Sem pojd', propadlý smrti, ať hodnou odměnu vezmeš
za její smrt! Ted' Diana skolí i tebe svým šípem!“

Domluví thrácká nymfa a z toulu si zlatého vezme
rychlý Dianin šíp, pak luk svůj napíná s hněvem,
dozadu dlouho jej táhne, až kruhem sejdou se konce
k sobě a levá ruka se blíží ke hrotu šípu,
pravá pak stejným směrem se strunou dotýká hrudi.

Slyší svistot šípu a šumot vzdušného proudu
Arruns a v tentýž mžik již v těle mu uvázla střela.

Když pak vypouštěl duši a vydával poslední steny,
žádný z druhů naň nedbal — i zůstal v cizím tom prachu.

Ópis pak rychlými křídly se na Olymp nadvzdušný vznesla.

Útěk latínské jízdy do města

První se Camillin lid dá na útěk, jakmile padla,
Rutuli prchají v zmatku i bujarý Atinas prchá,
všichni se rozprchnou vůdci a vojíni samotni, bez nich,
myslí na vlastní spásu a k hradbám obrátí koně.

Žádný silám Teukrů, vždyť jistou záhubu nesou,
nemůže zbraní čelit ni vstříc se postavit k boji,
nýbrž vypjatý luk má každý na chabém pleci,
koňové kopyty dupou a ve prachu tepají půdu,
k hradbám pak zvířený prach jak černé mračno se valí.

Ženy tam stojí na zdech a rukama v ňadra se bijí,
zvedají ženský nářek až k samým nebeským hvězdám.

Ty pak, kteří tryskem se nejdřív do brány vrhli,
tísní nepřátel dav, jenž zároveň s nimi se vedral —
žádný bídné smrti se nevyhnul, ve vchodu města,
na svých otcovských hradbách, i v bezpečném útulku domů
proklání, pouštějí duši.

Část zavírá bránu a nemá
odvahu vpustit své druhy a ani je prosící přijmout
dovnitř do městských hradeb — i nastává žalostná srážka
hájících bránu i těch, kdož zbraní na zbraň se vrhli.

Ti, jimž zamezen vchod, buď před zraky slzících otců
střemhlav přes druhu druh je v příkop hluboký stržen,
jiní prudce jak slepí se plným přihnali tryskem,
buší do městské brány a pevné závory dveřní.

Ano i ženy se snaží, a z hradeb v zápale krajním
— nutká je k otčině láska, jak Camilla dala jim příklad —
o překot metají střely: i házejí namísto kopí

koly, jež opálil žár, neb tvrdé dubové kyje,
nahnuty přes okraj zdí jsou první dychtivé umřít.

Turnus opustí zálohu. Hned za ním přejde Aeneas horský hřbet

Zatím poselstvím zlým je v lesích zaujat Turnus:
Acca mu přinesla zvěst, jak všechno je v nesmírném zmatku,
Volsků jak poražen voj, jak Camilla zabita byla,
nepřítel, lačný pomsty, jak doráží; zvítězil v bitvě,
chvatem bojiště zabral a hrůza již na hradby kvapí.

Hněvu jsa pln — však Iovova moc tak žádala krutá —
musí zanechat vrch a opustit divoké lesy.

Sotva mu z očí sešly a na rovné půdě se octl,
do rokle, teď již prázdné, hned za ním Aeneas vstoupí,
výšiny horské přejde a z lesních vykročí stínů.

Takto se kvapem ženou a vedou celá svá vojska
k hradbám a nevelký prostor je oba dva od sebe dělí.

Aeneas viděl z dálky, jak celá se rovina kouří
prachem a v tentýž čas též viděl Turnovo vojsko.

Zároveň poznal Turnus i Aenea strašného v zbroji,
slyšel frkání koní a dupot příchozích pěších.

Byli by začali bitvu a zkusili válečné štěstí,
kdyby vtom růžový Foibos své umdlené v západní moře
nebyl ponořil koně a noc zas přiváděl po dni.
Tábory před městem zřídí a pevným náspem je hradí.

KNIHA XII

Aeneův souboj s Turnem

Turnus vyzval Aenea na souboj

Jakmile spatřil Turnus, jak Latíni nešťastnou bitvou ochabli, zlomeni v mysli — že žádají splnění slibů, že naň významně hledí — tím prudčeji po boji plana, vzpruží odvalu svou.

Jak na polích krajiny púnské těžce je poraněn lev, jež lovci do hrudi bodli, tu teprv k boji se chystá a na šíji radostně ježí k zápasu hustou hřívou a vbodnuté od zákeřníků, bez bázně zpřeláme kopí a tlamou krvavou zařve — nejinak zaplál Turnus a rostla v něm divoká prudkost.

Tehdy osloví krále a popuzen toto mu praví:

„Nezná odkladu Turnus a nemůže odvolat přece zbaběle slova svá Trójan a nesmí odmítnout smlouvu.

Srazím se s ním! Vzdej žertvu a vyjádři úmluvu, otče! Bud' dnes pravicí svou jej do Tartar, Dardana, pošlu, z Asie uprchlíka — lid sedne a bude se dívat — sám svým vlastním mečem nás všechněch pohanu smyju, nebo ať porobí nás, až Lavinii si vezme.“

Král pak s klidnou myslí mu dává odpověď tuto: „Jinochu výtečný duchem, čím větší smělostí myslí nad jiné vynikáš ty, tím větší je povinnost moje úzkostně uvážit všecko a veškeré případy zkoumat. Od otce Dauna máš říš, máš mnohá dobytá města, Latínus zas má zlato a též má ochotnou vůli.

Jiné jsou v laurentské zemi i v Latiu nevdané dívky, neslavný není jich rod — již dovol, ať nemilá slova upřímně říci ti smím —, jen hled' si je do srdce vštípit!

Dřívějším nápadníkům jsem nesměl zasnoubit dceru — hlásali lidé i bůh ten zákaz věštbami svými.

Dojat však láskou k tobě a krví příbuznou dojat,
přemožen ženiným pláčem, jsem zpřetrhal závazky všecky,
zeti jsem snoubenku vyrval a počal zločinnou válku.

Jaké od těch dob mám svízele, jaká mě stíhá
válka — to vidíš —, jak zvláště ty sám teď strastmi jsi tísněn.

Dvakrát velikou bitvou jsme potřeni: sotva již v městě
hájíme naděje vlasti a naší krví je dosud
zahřát tiberský proud, pláň množstvím kostí se bělá.

Proč jsem na vahách pořád? A jaké mě šílenství mate?

Mám-li je do spolku vzít, až Turnus zahyne v bitvě,
pročpak, dokud je živ, bych neměl skončiti sváry?

Co lid rutulský řekne, nám příbuzný, copak by řekla
ostatní italská země — ó osude, odvrát ta slova! —
tebe když vydám smrti, jenž dceru mou k sňatku si žádáš?

Viz, jak boj má střídavý zdar, měj útrpnost s otcem
starým — ten v Ardeji dálné je v úzkostech o syna svého!“

Avšak domluvou touto se nemírní Turnova prudkost,
nýbrž naopak roste, a léčením nemoc se horší.

Když zas nabył řeči, tu pobouřen takto se ozval:
„Starost, kterou máš o mne, ó prosím tě, předrahý otče,
pro mne zas odlož a svol, abych za slávu nabídl život.
Také oštěpem vrhám a hod můj nebývá slabý,
také prýští se krev, když někomu zasadím ránu!

Málo mu prospěje matka, ač bohyně, jež by ho skryla
v útěku ženským rouchem a v marné se zakryla stíny.“

Královna zděšena jsouc zas novým obratem boje,
obejme prudkého zetě a zapláče, hotova zemřít:

„Pro tyto slzy tě prosím a při úctě, jestliže jakou
v prsou k Amatě máš — tys jediná naděje moje,
jediná útěcha v stáří! I králova hodnost a vláda

v ruce je tvé, tys vladařství sloup, jež k pádu se chýlí!
Prosím tě za jednu věc: jen s Aeneem bojovat nechtěj!
Jakýkoliv by osud měl potkat tě v zápase tomto,
potká, Turne, i mne! Radš s tebou ten protivný život
skončím než v zajetí žít, než viděti Aenea zetěm!“

Matčin žalostný hlas též slyšela králova dcera.
Slzami planoucí tvář má zalitou, stydlivost mocná
v lících jí vznítla nach, jenž proběhl hořící tváří.

Jako když indskou sloň kdos zabarví krvavým červcem
nebo když růže se rdí, jsouc uprostřed lilií mnohých,
podobně dívčina tvář plá zážehem takových barev.

Turnus pomaten láskou tu napjatě na dívku hledí,
do boje vzplane tím více a k Amatě promluví zkrátka:
„Nechtěj mne slzami, prosím, a úzkostnou předzvěstí touto
nechtěj provázet, matko — jdu v zápas tvrdého Marta,
neboť není už možno, by smrt svou odkládal Turnus!“

Idmone, tento můj vzkaz hled' donést trójskému králi —
— sotva mu milý bude: až Aurora vyjede ráno
na svém nachovém voze a na nebi zítra se zardí,
Teukry ať nevolá v boj, necht' trójské v klidu jsou zbraně,
rutulské též — svůj spor necht' rozhodném vlastní svou krví!
Tam já, na té pláni, se pokusím o tento sňatek!“

Jakmile skončil tu řeč, šel do domu chvatně a ptal se
po koních svých, jež s radostí viděl, jak frkají před ním —
od samé Óreithýe je dostal Pilumnus kdysi
darem, bělejší nad sníh a během rychlejší větru.

Kolem sluhové stojí a hbitě je po hrudích hladí,
plochou je pleskají dlaní a hřívu jim na šjíjích češou.

Sám však na plece dá svůj krunýř, pokrytý celý
zlatem a mosazí třpytnou, pak zkouší, zdali se hodí
do ruky meč, pak štít, pak přilbici s chocholem rudým,
meč, jež sám pán ohně, bůh Vulkán, Daunovi otci
zhotovil kdys, pak do styžských vln jej ponořil žhavý.
Konečně mohutné kopí, jež vprostřed paláce stálo,
opřeno o mocný sloup, svou silnou pravicí popad,
Actoru aurunskému kdys odňaté.

Mávaje kopím
zvolal: „Ó oštěpe můj, jenž dosud nezklamals nikdy
volání mé — ted' nadešel čas! Dřív obrovský Actor,
nyní tě Turnova dlaň zas nosívá; popřej mi srazit
muže a silnou rukou mu krunýř rozbít a strhnout,
onoho půlmuže z Tróje a prachem mu zohyzdit vlasy,
zčechrané želízkem horkým a nasáklé myrrhovou mastí!“

Tak jím lomcuje vztek, déšť' jisker srší mu z obou
tváří a z jiskrných očí mu sálá planoucí oheň.

Podobně mohutný býk, jenž chystá se započít zápas,
vydává hrozivý řev a hněv svůj soustředí v rohy,
trká do kmene stromu a do vzduchu údery míří,
k bitvě se napřed cvičí a písek do vzduchu hází.

Nejinak Aeneas též, jenž v matčině zbroji byl strašný,
stupňuje bojovnost svou, vír hněvu ho k zápasu jitří,
rád jsa, že sjednat smlouvu a válku již ukončit může.

Potom konejší druhy a lulův bázlivý smutek,
poví jim výroky věšteg a velí pak latskému králi
donést odpověď jistou a oznámit podmínky smlouvy.

Jakmile vzešlý den svým světlem vrcholy horské
ozářil v čas, v němž z mořských vod již sluneční koně

vyjdou a ohnivou zář již dýchají do výše z nozder,
pode zdí velkého města jim rovinu k zápasu začnou
měřit rutulští muži i Trójané uprostřed pláně
obětní chystají pánve a oltáře společným bohům
z drnu a jiní zas oheň a ze zdroje snášejí vodu,
rouškou kryti kol beder a věnčení na skráních listím.

Vykročí italský voj, již zástupy s kopími v rukou
valí se z plných bran, též pospíchá ze strany druhé
trójský a etruský lid, jenž různé zbraně si nese,
nejinak ozbrojen kovem, než jako by volal je krutý
Martův boj.

A uprostřed nich, těch tisíců lidí,
jezdí vůdcové jejich a zlatem a nagem se třpytí,
Mnéstheus, původem Trójan, i Asílás udatný v boji,
Messapus, krotitel koní, jenž pochází z Neptuna rodem.

Jakmile znamení dáno a odešli na svoje místa,
kopí do pudy zatknou a opřou o ně své štíty.

V davech zvědavé ženy a lidé bez zbraně vyjdou,
také starcové slabí a na střeších domů a věžích
usednou — diváci jiní zas u bran vysokých stojí.

Iuno vyzve Iuturnu, aby zachránila Turna

Avšak Iuno z hory, jež nyní Albská se zove —
tehdy však neměla jména ni žádné slávy ni pocty —
zírá z temene v dálku a hledí na pláň, na oba —
trójský i laurentský — šiky a na město Latína krále,
k Iuturně, Turnově sestře, se obrátí, bohyně k nymfě,
která šumících vod je vládkyní, jakož i jezer —
vznešený Olympu král jí svěřil důstojnost tuto
Iuppiter za to, že kdys jí odňal nevinnost její:

„Nymfo, ty ozdobo řek, tys nad jiné milá mi v srdci,
víš, jak z Latínek všech, jež k Iovovi velkoduchému
v nevděčné lože kdy vešly, jsem přednost jediné tobě
dala a v nebeském sídle jsem ráda ti popřála místa,
slyš svůj, Iuturno, bol, však nijak vinit mě nechtěj!
Dokud přálo ti štěstí a trpěly Parky, že zemi
latínské dařil se boj, já chránila hradby i Turna —
ted' však mocnější osud, jak vidím, s bratrem se potká,
Park již nastává den, jich zhoubná moc se již blíží.

Nemohu na tento boj již hleděti, na tuto smlouvu!
Máš-li však odvahu ty cos většího učinit pro něj,
pospěš si! Tvá je to věc — snad nebohý bude mít štěstí!“

Domluví — slzný proud hned Iuturně vyhrkne z očí,
ve svou vnadnou hrud' ráz na ráz rukama bije.

„Není ted' na slzy čas,“ jí praví saturnská Iuno,
„pospěš, a možno-li ještě, hled' vyrvat ze smrti bratra,
nebo zas obnov bitvu a setřes tu sjednanou smlouvu!

K odvaze radím ti já.“

S tím vyzváním opustí nymfu
zmatenou, nerozhodnou a s ranou hlubokou v srdci.

Smlouva

Zatím se vládcové blíží: král Latinus, postavou obr,
na voze čtyřpřežném jede, jsa ověncen na skvoucích skráních
korunou: dvakrát šest z ní vybíhá paprsků zlatých
děda to Hélia znak.

Jel Turnus s dvojspřežím bílým,
nesa si v pravici své dvě kopí širokých hrotů.

Praotec římského kmene, rek Aeneas, ze strany druhé,
zářící třpytným štítem a ostatní nebeskou zbrojí,
po boku Askanios, ta druhá velkého Říma
naděje, z tábora jdou.

Těž kněz šel v bělostném rouše,
podsvinče nesa a jehně, jež nebylo stříháno dosud,
potom přistoupil blíže a stavěl je k oltářním ohňům.
Oni tu k východu vzhlednou, kde právě se zdvíhalo slunce,
sypou rukama tluč, pak mečem z vrcholu hlavy
zvířatům uřežou srst, a kropí oltáře z misek.

Nejdřív s taseným mečem se zbožný Aeneas modlil:
„Svědkiem modlitby mé bud' Sol, též tato zde země,
pro kterou tolika běd jsem dovedl snášeti břímě,
ty též všemocný otče a rovněž i saturnská choti,
laskava, prosím, mi bud' již konečně! — Slovný Marte,
který veškerý boj svou božskou spravuješ mocí,
volám řeky a zdroje a nadzdušné mocnosti svaté
volám i veškerá božstva, jež v modrých hlubinách sídlí:
kdyby snad italskému se vítězství dostalo Turnu,
k Euandru zmožený lid nechť odejde, jak zněla smlouva,
Iulus ze země vyjde a nikdy už Trójané žádné
nezvednou nové boje, by válčili s královstvím tímto!

Jestli však zápasu zdar dá bohyně Vítězství Tróům —
doufám to spíš, kéž bohové spíš svou mocí to stvrdí! —
nechci pak Italům velet, by Tróů poslušní byli,
nechci tu vladařem být — ať za týchž podmínek oba
národy nepřemožené se na věky sjednotí smlouvou!

Já jim dám bohy a kult, tchán Latinus vůdcem bud' vojska,
nejvyšší obvyklou moc měj tchán, lid Teukrů mi hradby
postaví, Lavinia dá název novému městu.“

Tak dí Aeneas dřív, pak Latinus promluví takto,
k širým nebesům hledě a pravicí zdvíhaje k hvězdám:
„Při týchž, Aenee, bozích i při Zemi, Moři a Hvězdách,
při obou Létiných dětech a dvojtvárném přísahám lanu,
při moci podsvětných bohů i při sídle krutého Dita,
nechať to slyší i Zeus, jenž chrání úmluvy bleskem:
bohové, oheň i oltář, jež držím, svědky mi buďte,
žádný že Italům den již nezmaří mít ani smlouvy,
jakkoli dopadne boj, mou vůli už na světě žádná
nezvrátí moc, byť ve vodu zem snad rozpustit měla,
potopou oboje smísit a do Tartar oblohu strhnout
tak jak toto zde žezlo — v té chvíli v ruce měl žezlo —
větve s hebkým listím a stínem už nevydá nikdy,
jakmile jednou v lesích je odřízli od kmene dole —
bez matky je, již haluz a list byl nožem mu odňat.
Kdys to byl strom, však umělec pak jej dokola kolem
okoval ozdobnou mědí a dal jej latínské šlechtě.“

Takou vládcové řečí ty úmluvy utvrdit hledí
na očích předních knížat — a ze žertev zabitých řádně
do ohně pouštějí krev, pak vnitřnosti žijícím ještě
vyjmou a v plných mísách je na oltář bohatě kladou.

Porušení smlouvy. Všeobecný boj. Iuturna se snaží zachránit od smrti bratra Turna

Rutulům drahný už čas ten smluvený zápas se nezdál
rovným a střídavý vzruch jim bouřil v hlubinách srdce,
právě tím spíš, že nerovnost sil teď viděli zblízka.

Nadto jim zvětšuje strach, že Turnus kročejem tichým pokorně k oltáři jde, pak sklopiv zraky se modlí; má již povadlou tvář — je bledý na mladé pleti.

Jakmile spatří sestra, že takový repot se šíří, lidu že mysl se viklá a smýšlení jeho se mění, vkročí do středu šiků, tvar Gamertův na sebe vzala, onen po předcích svých byl šlechticem, po otci slavný pro jeho chrabré skutky a sám byl bojovník rázný.

Vstoupí do středu vojsk, jsou účinných prostředků znalá, rozsévá různé řeči a těmito slovy se ozve:

„Není to, krajané, hanba, když za všechny takové muže, jednoho vydáme všanc? Což počtem a silou jsme Tróům nerovni? — Tohle jsou všichni, to arkadské vojsko i trójské, také etruský sbor, ten věštěný nepřítel Turnův! Nebude polovic nás mít odpůrce, vejde-li v zápas!

Turna sic vznese až k bohům, jichž oltářům vzdává život, sláva a v ústech lidu i nadále bude pak žítí, my však ztratíme vlast a budeme vladařů zpupných poslušní — kteří tu teď tak netečně sedíme v polích.“

Taková sestřina řeč jim jitřící smýšlení v prsou pořád víc a více a reptání v řadách se šíří.

Ano i Laurentští sami, i Latíni změňjí svou mysl: kdo dřív doufali v pokoj a přáli si záchrany státu, ti teď chtějí zas boj, teď přejí si zrušení smlouvy, želí ve svých srdcích té neblahé Turnovy smrti.

Jiný a vážnější zjev jim přidá Iuturna k tomu, znamení z nebes pošle — a jiné by s účinkem větším nemohlo Italy vzbouřit a pouhým zjevem je pomást: ryšavý Iovův orel se rozletěl po rudém nebi,

děsil pobřežní ptáky — i hnulo se křídlaté hejno tropic perutími hluk.

Vtom spustí k vodě se náhle,
uchopí křivými drápy ten dravec nádhernou labuť.

S napětím díval se lid: tu rázem labuť všechny s křikem zastaví útěk — a podivný napohled úkaz — zastíní oblohu křídly, v mrak hustý se shluknou a tísní ve vzduchu odpůrce svého, až útokem zmožen a tíhou pozbyl veškeré síly a kořist z pařátů pustil dolů do řeky zpět, sám daleko v oblacích zmizel.

Pozdraví rutulský lid ten výjev s velikým křikem: rázem po zbrani sáhnou a Tolumnius k nim věstec:

„To je,“ volá, „to je, zač často jsem v modlitbách prosil! Přijímám — poznávám bohy, teď za mnou, za mnou se chopte mečů, ubozí lidé, jež surový cizinec válkou děsí jak slabé ptáky a plení pobřeží vaše.

Ó však brzy se sám dá na útěk, na širé moře odpluje daleko pryč! — Teď svorně se shlukněte v šiky, krále pak, jenž vám vzat, svou zbraní statečně hajte!“

Řekl a vyrazil vpřed, svůj oštěp v odpůrce mrští naproti — zafičí zvučně a svištíc dřínové kopí s jistotou letí vzduchem. I nastal nesmírný poplach, všechny řady se vzbouří a vznítí lomozem srdce.

Letí kupředu hrot — tam devět náhodou bratrů nádherných postav stálo, jichž tolik z etruské choti Gylippu arkadskému se zrodilo — z jediné ženy.

Zasáhne jednoho v místě, kde řemen se dotýká těla, pošitý zlatými plátky a sponkou spjaty jsou konce — jinocha zvláštní krásy, jenž leskem zbraní se třpytil, vprostřed mu probodne žebra a v žlutavý písek ho svalí.

Bratři, celý to šik, vzor chrabrosti, vzplanuvše smutkem,
jedni se chopí mečů a jiní házecích kopí,
slepě se ženou v boj. Jim naproti laurentské šiky
statečně vyrazí vpřed — však z druhé strany se valí
trójské i etruské řady i Arkadi s pestrými štíty.

Každého jediná touha se zmocňuje rozhodnout zbraní.

Rozchvátí oltář bohů — i lítá dokola vzduchem
bouřná vichřice střel, déšť železa strhl se prudký,
pánve si z oltářů nosí i měsidla.

Latinus prchá,
uchvátí ztupené bohy — vždyť úmluva zmařena byla.

Někteří zapřáhnou koně a jiní skokem se hledí
vyšvihnout na koňský hřbet a ženou se s taseným mečem.

Messapus spatřil krále, jak odznak královský nese,
Aulesta etruského; a dychtiv porušit smlouvu,
žene jej útokem koně: ten před ním couvaje chvatně,
střemhlav hlavou a plecí se ubožák přes oltář skácel,
který mu v cestě stál. Vtom Messapus rozvášněn s dřevcem
přiletí, velkým jak trám — ač velmi jej o milost prosil —,
shůry, vysoko z koně, ho poranil těžce a zvolal:

„Tu máš! Lepší to žertva je bohům velikým vzdána.“
Sběhne se italské mužstvo a teplé údy mu svléká.

Zakročí Korynaios a uchopí z oltáře hlaveň,
Ebusu dřív, než mohl mu sám již zblízka dát ránu,
mrštil do tváře ohněm a dlouhé mu chytily vousy,
šířící páchnoucí čmoud, jak hořely; sám se naň vrhnul,
rukou ho za vlasy chopil, jak Ebusos celý byl zmaten,
silně se kolenem opřel a takto jej přidržel k zemi,
vrazil mu v bok svůj pevný meč.

Tam pastucha Alsus
vpopředí, středem zbraní se rozehnal, ale tu na něj
vyrazil Podaleirios a hlavu mu shora chtěl roztít,
ten však sekyru vzpřáhl a od čela k bradě mu hlavu
roztál a proudem krve mu celou postříkal výzbroj.

Padlému hned klid smrti a spánek železný tlačí
víčka a v temnou noc již navěky oči se zavrou.

Aeneas raněn.

Turnus pobije mnoho nepřátel

Zatím Aeneas zbožný svou bezbrannou pravicí zdvíhal
nemaje krytou hlavu, a na své vojíny volal:

„Kam se to ženete, kam? Jak svár ten najednou vzplanul?
Zadržte ještě svůj hněv! Je sjednána smlouva a všechny
podmínky smlouveny jsou — jen já smím *jediný* válčit!
Nechte mne, vyhostěte strach! Svou pravicí zpečetím smlouvu —
mně totiž patří Turnus již svatou obětí touto!“

Zatímco volá takto — než řeč svou domluvit mohl,
hle, vtom rychlý šíp naň letí a ve vzduchu sviští —
neznámo, kdo jím střelil a cí ho vyslala síla. —
Byla to náhoda pouhá, či bůh snad Rutulům zjednal
takovou čest? — Ten památný čin je utajen navždy!
Nikdo se nepřihlásil — že Aeneas od něho raněn.

Jakmile Turnus viděl, že Aeneas odchází z boje,
jak jsou zmateni vůdci, tu žhoucí nadějí vzplane,
žádá si koně a zbraň...

V týž mžik, pln zpupnosti vzdorné,
vskočí na vůz jak blesk — a rukama otěže řídí,
přemnohé statečné muže tam usmrtí lítaje vojskem,
povalí napolo mrtvé, ba celé zástupy drtí
koňmi neb popadne kopí a hází je na prchající.

Jako když krvavý Mars blíž proudů chladného Hebru
divoce začíná bitvu a kopím do štítu bije,
bodá soptící koně — ti letí po širé pláni
rychlejš než Zefyros, Notos a nejzazší krajiny thrácké
duní kopyty nohou.

Kol pádí průvodci jeho:

ponurá postava Strachu i Úklady Istivé i Hněvy —
podobně jarý Turnus své potem se kouřící koně
prohání středem bitvy a po tělech nepřátel padlých
tryskem rouhavě šlape — a podkova krvavou rosu
stříká a do písku dupe, jenž s prolitou krví je smíšen.

Sthenela vydal smrti i Thamyra, jakož i Fola,
s jedním srazil se zblízka, však druhé povalil z dálky,
z dálky též Glauka a Lada, jež Imbrasos, který je zplodil,
sám kdys vyživil v Lycku a stejnou je opatřil zbraní,
aby buď sváděli boj neb jezdili rychleji větrů.

Eumédés z jiné strany se rozehnal do středu bitvy,
dávného Dolóna syn, svou slávou proslulý všude —
po dědu dostal jméno, však po otci statnost a sílu.

Dolón kdys v řecký tábor se na zvědy chystal a přitom
samého Achilla spřež měl drzost v odměnu žádat;
jinou mu Týdeův syn dal výsluhu za jeho smělost,
takže ho přešla pak chuť chtít v odměnu rekovy koně.

Jakmile v širé pláni ho Turnus zdaleka zhlédl,
nejdříve lehkým kopím ho poranil z veliké dálky,
zastavil dvojspřežní koně a seskočil, stoupl si na něj,
kleslého bez ducha na zem, a nohou mu přišlápl šíji,
z ruky mu vykroutil meč, jež celý v hrdlo mu vrazil
třpytný, a potom ještě se ozval k padlému takto:

„Nuže, teď ornou půdu a Italsko, kterýchs chtěl dobýt,
Trójane, vleže si měř! — Tu odměnu dostane každý,
kdo mě chce válkou dráždit — nuž takto se zakládá město!“

Asbýta vrhem dřevce mu poslal za druhá smrti,
Chlórea, Thersilocha a Sybara, Daréta skolil,
Thymoita též, ježž svéhlavý kůň vtom ze šíje shodil.

Jako když Boreás thrácký svým bouřným burácím dechem,
po širém Aegejském moři se valí ku břehu vlny —
kamkoli padnou větry, tam z nebes prchají mračna,
podobně před Turnem též, ať kamkoli cestu si razí,
couvá a utíká šik — jej divá pohání vášeň —
vítr, jak naproti jede, mu vlajícím chocholem třese.

Fégeus nemohl snést, jak doráží, odvahou soptě,
vrhl se naproti vozu a u huby uchopil uzdu,
tryskem letícím spřež chtěl rukou na stranu stočit.

Jak tak na jármu visí, jsa unášen, široké kopí
zasáhne obnaženého i probodne dvoudrátý krunýř,
jen tak na vrchu těla jej ranou maličko škrábne.

On však nastavil štít, hnal naproti odpůrci přímo,
vytasí k obraně meč, v němž hledá pomoci v boji —
když vtom kolo ho srazí a během rozjetý povoz
střemhlav ho povalí na zem.

Vtom Turnus přikvapil za ním,
v místě, kde přilba se dole a krunýř nahoře stýká,
hlavu mu odťal mečem a trup tam na písku nechal.

Aeneas uzdraven vrátí se do boje

Zatímco tolik tam vražd rek Turnus po pláni páchal,
přivedl Aenea Mnéstheus i Achátés, společník věrný,
s nimi šel Askanios, a v krvi ho zavedli v tábor —
každý druhý krok svým dlouhým podpíral kopím.

Šíp vzal za zlomek třtiny a marně se rozzuřen pachtil
z rány si vytrhnout hrot — pak nejkratší prostředek radil
mečem roztít ránu a veskrze otevřít místo,
v kterém se skrývala šipka — a jeho zas do bitvy poslat.

Také již Iápyx přišel, jenž Foibovi zvláště byl milý,
Íasův syn.

Bůh Apollón kdys jej miloval vroucně,
proto mu nabízel sám své umění, vlastní své dary:
kitharu, umění věštné a také perutné šípy.

Onen však otcův život chtěl prodloužit na prahu smrti,
spíš chtěl znát moc rostlin a dovednost v léčení míti,
zvolil si umění tiché a konal je beze vší slávy.

Stál tam supaje zlostí a podepřen o velké kopí —
kolem byl vojínů shluk, však smutný Iulus obzvlášť —
slzami nedal se rek však pohnouti.

Dozadu stařec
po zvyku lékařů všech svůj úbor podhrnut maje,
horlivě znaleckou rukou a mocí léčivých bylin
marně mu pomoci chvátá a nadarmo pravicí viklá
šípem a v svíravé kleště to železo uchopit hledí.

Pokusy nemají zdar — též Apollón poradit nejde.

Zatím zuřivý děs čím dál tím více se vzmáhá,
blíží a blíží se zmar, již nebe je zakryto prachem,
vidí přijíždět jezdce a do středu tábora Tróů

lítají husté střely — jde k hvězdám strašlivý lomoz
vojínů válčících v poli a mroucích v zápase krutém.

Venuší otřese bol, jímž syn byl nevinně stížen:
ihned třemdaldu trhá, jež vyrůstá na krétské Ídě,
lodyhu šťavnatých listů a zdobenou rudými květy.

Není neznám ten lék též horským divokým kozám,
kdykoli rychlý šíp jim ve hřbetě zaražen utkví.

Přichvátá s bylinou tou, když hustým se zastřela vzduchem,
tajně ji smíchá s vodou, jež vlita je do lesklé misky,
dodá jí léčivých sil, pak přileje hojivé šťávy
z nebeské ambrosie a všelék lahodné vůně.

Lápyx netuše nic, tou vodou vymývá ránu —
divem tím všechen bol ted' rázem z těla mu zmizí;
také z hluboké rány krev všechna se zastaví náhle,
poslušně šíp šel za rukou sám, ač nenucen silou,
z rány mu vypadl sám — zas sílu měl svěží jak dřívě.

„Rekovi zbraň sem přineste hned — nuž nestůjte přece!“
zvolá Lápyx kmet, sám první k boji ji jitrí,
„není to lidskou mocí, ni uměním lékaře mistra,
není to pravice má, jež dává ti, Aenee, zdraví,
větší dělá to bůh, jenž k větším tě posílá činům!“

Aeneas, dychtiv bitvy, již holeně zlaté si připjal
okolo nohou, již chvatu je pln, již třese i kopím.

Když už k boku mu štít, když krunyř přiléhá k zádům,
obejme horoucně syna a rukama přitiskne k srdci.
Naposled líbaje jej skrz přilbici, toto mu praví:

„Ode mne, chlapče, se uč mé chrabrosti, poctivé práci,
šťěstí od jiných zas!

Ted' chvátá pravice moje
bitvou zachránit tebe a velkou ti odměnu zjednat.

Ty toho pamětliv buď, jak věk tvůj zralosti dojde,
vždycky a příklady svých hled' znova si uvádět v paměť,
vzorem budiž ti otec i Hektór, bratr tvé matky!“

Sotvaže vyřkl tu řeč, již vyrazil, velikán, z brány,
ohromným oštěpem třásl. A zároveň Antheus a Mnéstheus
vyrazí sevřeným šikem a veškeré zástupy lidu
proudí z tábora ven.

Již temným prachem se halí
pole a dupotem nohou se chvěje a otrásá země.

Ihned zhlédl je Turnus, jak naproti z náspu se hrnou,
zhlédlo je italské mužstvo — a v kostech jim pronikl morkem
mrazivý strach. Z nich všech však první Turnova sestra
slyší a pozná lomoz a uprchne zděšena hrůzou,
Aeneas letí plání a lid svůj strhuje s sebou,
jako když valí se smršť, jež z protrhlých mračen se řítí,
na souš ze středu moře. Tu nebohým chvěje se srdce
rolníkům tušícím zmar, vždyť brzy jim zporáží stromy,
zničí veškerou setbu a všecko jim pokácí vůkol.

Před ní se ženou větry a lomoz ku břehům nesou —
právě tak odpůrcům vstříc své vojíny do boje vede
Aeneas, trójský vůdce, a všichni jsou sraženi v klíny.

Mečem tu od Thymbraia byl těžký Osiris zabit,
Mnéstheus pak Arcetia tam usmrtil, Ufenta Gyás,
Achátés Epulona — sám Tolumnius byl zabit,
který vymrštil nejdřív své kopí naproti Tróům.

Výkřik zdvihne se v ráz až k nebesům — teď se zas dají
na útěk rutulské sbory a prchají, pokryty prachem.

Nechce však pobíjet ty, kdo na útěk dali se před ním,
ani kdo zblízka se v boj s ním pouštěli, ani kdo z dálky,

metali po něm střely — jen za Turnem v temnotě prachu
hledí pátravý zrak, jen jeho si k souboji žádá.

Iuturna, hérojská dívka, jsouc nad tím zděšena hrůzou,
za jízdy Metiska shodí, jenž řídil Turnovi povoz,
na zem a nechá ho tam, jak daleko od vozu ležel,
sama pak vstoupí na vůz a vlající otěže řídí,
ve všem Metisku rovna, i postavou, hlasem i zbraní.

Nejinak vlaštovka černá se prohání bohatým domem
všude a vysokou síň svým rychlým prolétá křídlem,
skrovný hledajíc pokrm a švitorným mláďatům stravu,
bud'to v podloubí širém neb u blízké nádrže vodní
švitoří kol — tak Iuturna též svým spřežením rychlým
středem nepřátel lítá a s chvatem projíždí vojska,
hned jej sem, hned tam jen předvede — plného pýchy,
avšak nedá mu válčit a jezdí daleko stranou.

Aeneas v zatáčkách křivých jim naproti dostat se hledí,
všude jen po něm slídí a rozraziv šiky ho volá.
Kdykoli trójský rek jej zrakem bedlivým zhlédne,
a když rychlým během chce dohonit běžící koně,
Iuturna otočí povoz a jinam zaměří jízdu.

Běda, co počít si má? Je různým neklidem zmítán
marně a starostí spor jej volá na různé strany.

Messapus mrštným skokem naň vyrazil, v levici nesl
tuhé oštěpy dva, jichž konec byl opatřen hrotem,
jedním kopím mířil a pak jím s jistotou mrštil.

Aeneas na místě stanul a za štít shýbl se rychle,
skrčil kolena hned — však přece mu letící oštěp
urazil kužel přilby a z temene shodil mu chochol.

Tu teprv hněv v něm vzkypěl a dohnán útokem lstivým,
vida, jak Turnův vůz zas uniká na jinou stranu,

vroucně se dovolal Iova i oltáře zrušené smlouvy,
vrazil do středu vřavy a strašný Martovou přízní,
děsnou bez rozdílu jim způsobil vražednou zkázu,
v odpůrcích postrach budil a povolil výbuchu hněvu.

Kterýpak mohl by bůh nám vylíčit všecky ty hrůzy,
tolika voj vůdců pád, jež po celém bojišti širém
navzájem jednak Turnus a tam zas hrdina trójský
způsobil?

Takovou vřavou se musily národy srazit
po tvé vůli, ó Iove, co věčně pak měli žít v míru?

Sucrona Aeneas sklál — tou bitvou byl zastaven teprve
v útěku trójský voj —, však Sucro ho nezdržel dlouho;
Aeneas v bok jej ranil, kde nejvíc je smrtelná rána,
do žeber v hrudním koši svým krutým mečem ho bodnul.

Amyka s Diórem bratrem zas Turnus z povozu srazil
pěší: jednoho sklál, jak blížil se, oštěpem dlouhým,
druhého mečem bodl a hlavy jim oběma uťal,
k vozu je připjal a vezl a krev z nich řinula čerstvá.

Tanais, Talos a Cethegus statný byl Aeneem zabit,
všichni jen v jedné srážce, pak Onites truchlící nad tím,
potomek Echíónův a z pramatky Perideie.

Turnus pak z Lykie bratry a z posvátných Foibových polí,
rovněž i Menoita sklál, jenž marně byl odpůrcem válek,
původem z arkadských niv, kde při proudech rybnaté Lery
skrovný měl domek a živnost a neznal bohatců prahy,
nýbrž se svým otcem jen oséval najatá pole.

Jako když ze dvou stran kdos vhodil planoucí požár
do lesních vyprahlých keřů neb vavřínu praskavých houštin
nebo dvou potoků proud, když dravým zpěněným pádem
ječí a z výšin vrchů se dolů do pláně řítí,
cestou pustoší kraj — tak Turnus a Aeneas trójský
bitvou neméně prudce se rozběhli: nyní jim, nyní
v prsou vlní se hněv, div nepraskne oběma rekům
porážky neznalá hrud' — vši silou dávají rány.

Murrana, který se dědů i pradědů starými jmény
honosil — každý z předků prý pocházel z latínských králů —,
ohromným balvanem mrštiv rek Aeneas z povozu srazil
střemhlav a povalil na zem — tam pod jeho a řemení koňské
kola ho skulila vpřed, kde podkova běžících koní,
nedbajíc vlastního pána, jej šlapala opět a opět.
Hylla, jenž útočil prudce a divou chrabrostí soptil,
Turnus, vyraziv vstříc, svým oštěpem v zlacené skráně
bodl — hrot projel přilbou a utkvěl hluboko v mozku.

Tebe ni pravice tvá, ó Kréthee, hrdino řecký,
nemohla Turnovi vyrvat, ni Cupenka bohové vlastní,
když se tam Aeneas blížil, on hrud' svou nastavil kopí,
neprospěl kovový štít svou překážkou nešťastnému.

Tebe tam viděly též, ó Aiolo, laurentské pláně
padnout a pokrýti zem svým hřbetem na dél a na šíř.

Zmíráš — ač nemohl dřív shluk řeckých šiků tě zhubit,
nemohl Achilleus sklát, ten zhoubce priamské říše,
zde je tvůj života cíl — máš hrdý pod Ídou palác,
v Lyrnésu hrdý palác — však na půdě laurentské hrobku.

Dokonce celá vojska se srazila: Latíni všichni,
veškerý trójský lid, rek Mnéstheus, Serestos rázný,

Messapus, krotitel koní, i Asilas, hrdina chrabří,
etruský bitevní šik, též vladaře Euandra jízda.
Každý, muž jak muž, své poslední napíná síly,
přestávky, průtahu není, jen zuřivý válečný zápas.

Aeneův útok na město Laurentum

Tenkrát překrásná matka ten úmysl Aeneu vnukla,
aby se na hradby vrhl a na město obrátil vojsko,
aby tou náhlou ranou byl zmaten Latínský národ.

Rek, jak po různých šicích se rozhlížel, hledaje Turna,
očima semtam jezdil, tu najednou zahlédl město,
netknuté takovým bojem a žijící v beztravném klidu.

Představa větší bitvy se rázem v duši mu vznítí.
Mnésthea, Sergesta volá i Seresta, statného reka,
vůdce, a vystoupí na chlum; tam sběhne se v sražených řadách
ostatní trójský voj, však podrží štítý i kopí.

Aeneas sám stál vprostřed a z výšiny pahorku mluvil:
„Nemeškej vykonat každý, co rozkážu — Iuppiter s námi!
Nebudte líknaví proto, že podnik vznikl tak náhle!
Město, ten původ války, chci dneska i s královským trůnem —
jestliže neprohlásí, že, zdoláno, přijímá uzdu —
zbořit a se zemí srovnat i dýmem kouřící střechy.

Mám já patrně čekat, až Turnovi zlíbit se ráčí
se mnou se utkat, až bude zas chtít, ač přemožen, válčit!
Tam je, občané, zdroj, tam hnízdo té ohavné války!
Pochodně sem! Nuž rychle — a ohněm si vynutíte smlouvu!“

Řekl a zároveň všichni jak o závod, s horlivým duchem,
sřadí se v klín, pak naproti zdem jdou zhuštěným šikem.

Hned tam žebříky byly a hned též zasvitly ohně,
jedni se rozběhnou k bráně a přední pobijí strážce,
jiní metají kopí a střelami zastíní nebe.

V popředí Aeneas sám a k hradbám pozvedá ruku,
zvolá mocným hlasem a dává vladaři vinu,
bohy si za svědky bere, že zas je do války nucen,
dvakrát že Ital chce boj, již druhá smlouva se ruší.

V občanstvu úzkosti plném se rozbroj začíná zdvíhat:
někteří otevřít brány a vpustit do města radí
dardanský voj — král Latinus sám je na hradby vlečen —,
jiní snášejí zbraně a těmi chtí hájit své město.

Jako as v dutinách skal, když pastýř vypátrá včely
skryté a čpavý kouř jim do jejich obydlí vpustí:
včely se o život bojí a uvnitř táborem z vosku
běhají, bzučí hlučně a hněv svůj zostřují samy.

Valí se černý dým jich příbytkem, bzučení temné
uvnitř skaliny zní, dým vychází v ovzduší prázdné.

Sebevražda královny Amaty

Zdrcený latínský lid však stihla i pohroma tato,
která celé město až k základům prohvěla smutkem.
Královna ze střechy zhlédla, jak Trójan k městu se blíží,
spatřuje útok na zdi a lítat na domy ohně,
nikde však rutulská vojska tam nevidí, Turnovy voje;
proto si ubohá myslí, že jinoch v zápase zhynul.

Rázem náhlý bol jí rozum nadobro zmatl,
křičí, že ona těch běd je příčinou, zdrojem a vinou.
Mnohou zoufalou řeč pak pronese v šíleném bolu,

roztrhne nachové roucho a sváže je, hotova zemřít,
v uzel vysoko na trám a smrtí škaredou zhyne.

Jakmile o té ráně se doslechly v paláci ženy,
první králova dcera si rozdrásá růžové tváře,
bujné vlasy si rve — kol veškerý ostatní zástup
šílí a celý palác se ozývá žalostným nářkem.

Odtud smutnou zvěst hned roznese po celém městě:
duchem klesne tu lid, sám král si roztrhne roucho,
ohromen ženinou smrtí a hrozící záhubou města,
hyzdí si šediny přitom, jež posypal špinavým prachem,
činí si trpké výtky, že Aenea, z Dardana rodem,
nepřijal do města dříve a sám si ho za zetě nevezal.

Zatím válečník Turnus už na krajním bojiště konci
několik rozprchlých mužů jen zdlouhavým útokem honí,
také ochablost koní ho těšit nemůže více...

Najednou vzduchový vánek mu přivál s tajemnou hrůzou
jakýsi zmatek hlasů, jenž ve sluch napjatý vnikal —
zmatený poplach z města a smutný jakýsi hukot.

„Běda, proč pevný ten hrad je poděšen takovým smutkem?
Jaký to strašný křik sem zdaleka doráží z města?“

Řekl a zmaten stanul a otěž přitáhl k sobě.

Jemu tu rodná sestra, jež v podobě Metiska vozky
Turnovy koně i vůz, též otěže řídila sama,
odpoví těmito slovy: „Jen stíhejme Trójaný tady!
Zde totiž nejdřív, Turne, nám vítězství otvírá cestu,
jiných je dost, kdo schopni jsou hájit příbytky svoje.

Aeneas italský lid tam napadl zuřivou bitvou,
my tedy také Trójům již připravme ukrutnou zhoubu —
nebudeš počtem padlých ni slávou vojenskou slabší!“

Turnus jí praví:

„Dávno jsem poznal, sestro, jak prvou úmluvu naši
dovedlas obratně zmařit a do těchto bojů se dala.
Marně se teď však skrýváš, ač bohyně! — Kdopak tě jenom
poslal z Olympu sem, abys snášela takové trudy?
Abys snad viděla smrt, jež krutě ti zahubí bratra?
Copak už já teď zmohu? Kde osud mi slibuje spásu?
Viděl jsem na vlastní oči, jak Murranus mroucí mě volal,
nad něhož žádný jiný mi nebyl milejší přítel,
jak ten veliký rek byl poražen velikou ranou.
Zhynul i nešťastný Ufens, by neviděl potupu naši,
načež se zmocnili Teukři i mrtvolý jeho i zbraní.

Mám snad zboření města — to jediné chybělo ještě —
strpět a Drankův smích bych neměl vyvrátit zbraní?
Prchati mám? Má země ta vidět, jak Turnus tu prchá?
Což je tak strašlivá smrt? Nuž vy aspoň, podsvětní bozi,

přejte mi milosti své, když nebe mi příznivé není!
Čistý duch můj přijde, jenž prost je zlověstné viny,
který velkých předků zde nebyl nehoden nikdy.“

Aeneův souboj s Turnem

Dořekl; nepřítel středem, jsa raněn ve tváři šípem,
na koni zpěněném v mžiku se přihnal hrdina Saces,
který k Turnovi mířil a jménem plačky ho volal:

„Turne, ty poslední spásu, ó smiluj se nad vlastním lidem!
Aeneas řádí jak blesk svým oštěpem, hrozí, že zboří
nejvyšší italské hradby a vydá je úplné zkáze.
Pochodně na střechy nám již lítají, k tobě je všech nás
s touhou obrácen zrak, sám Latinus v rozpacích váhá,
koho by zetěm zvolil a ke které smlouvě se sklonil.

Mimoto královna naše, jež věrně ti oddána byla,
zhynula vlastní rukou a zoufalá zřekla se žití.

Jediný Atinas ještě a Messapus před branou města
v řadách drží svůj lid; kol stojí bitevní řady
sevřené, tasená zbraň jak železné osení trčí —
ty však se svým vozem si jezdíš po prázdné trávě!“

Směsicí takových zpráv byl Turnus na mysli zmaten,
stál tam s pohledem němým, pln úžasu, v jediném srdci
klokotal nesmírný stud, vír zármutku, zuřivost hrozná,
vášní zmítaná láska a vědomí mužnosti vlastní.

Když duch zbaven mrákot a zas se mu vrátilo světlo,
velké planoucí oči zas k hradbám obrátil nazpět,
vzrušen a ze svého vozu se zahleděl k velkému městu —

Avšak hled': sloup ohně se nitrem poschodí prodral,
schvátil již celou věž a vírem k nebi se vlnil —
věž tu spojením trámů sám Turnus stavěti kázal,
vespod ji opatřil koly a navrch položil mosty.

„Již, již osud, má sestro, je vítězem, přestaň už bránit!
Pojďme, kam volá nás bůh, kam volá ukrutný osud!
Rozhodnut jsem vést s Aeneem boj, jsem rozhodnut snésti
veškerou trpkost smrti — mne neslavným nespatriš, sestro,
avšak zuřivým bojem se vyzuřit déle mi nebraň!“

Praví, seskočí z vozu a po pláni řadami vojska,
zbraněmi nepřátel běží a opouští smutnou svou sestru,
trhá odpůrcům šiky, jak kvapným během se řítí.

Nejinak horská skála, již oderve z vrcholu vichr,
bud'to že prudký liják ji podemlel nebo ji stáří,
které po dlouhá léta se plížilo, zviklalo z půdy,
v propast nezkrotný balvan se kolotá s prudkostí velkou,
od země vysoko skáče a lesy i stáda i lidi
střemhlav strhuje s sebou — tak Turnus rozrazil šiky
žene se k hradbám města, kde krví daleko kolem
zemská půda se máčí, a sviští oštěpy vzduchem,
rukou znamení dává a hlasem velikým volá:

„Zadržte, rutulští muži i Latíni! Odložte zbraně!
Jakýkoli je Osud, je můj — já jediný mohu
po právu rozhodnout za vás a zrušení úmluvy smýti!“

Všechny se rozstoupí šiky a ve středu nechají místo.

Jakmile Aeneas otec se doslechl Turnova jména,
ihned zanechal hradeb a zanechal vysokých věží,
odstranil překážky kvapně a přerušil začaté práce,
jásaje radostí velkou, a zbraní zařinčel strašně —
jako když burácí Athos neb Eryx nebo když hučí
otec, sám Apenninus, svých dubů třpytivým listím,
sněžným se vrcholem pyšně, jež zdvíhá do vzdušných prostor.

Všichni naň Trójané hledí i rutulské, italské sbory,
hledí naň všichni ti lidé, ať na zdech hradebních stojí,
nebo ať vysoké hradby se snaží beranem rozbít.

Oba dva skloní štíty — sám Latinus užasne v myslí,
tito že obrovští muži z dvou různých světových končin
spolu se k zápasu sešli a spor chtí rozhodnout mečem.

Oni, jak na širé pláni se volný otevřel prostor,
oba dva útokem divým svá kopí zpovzdáli vrhli,
nárazem zvučných štítů se v blízký pustili zápas.

Duní pod nimi zem, jak na ránu dopadá rána
mečem a náhoda, chrabrost se mísí pospolu vjedno.

Nejinak v rozsáhlé Sile neb na samém Taburna vrchu,
kdykoli dvojice býků se rozběhne k úporné půtce
čelem naproti čelu — tu pastýři uprchnou strachem,
oněmí veškerý skot, jat zděšením, čekají krávy,
kdo bude vládnout lesem a koho pak poslouchat stádo.

Rázem velkou silou si četné dávají rány,
vzdorně se bodají rohy a proudem prolité krve
zbrocují plece a šíjí a řvaní se ozývá hájem.

Podobně Aeneas trójský a Turnus, hrdina daunský,
štítem vráží v štít — jich třeskot nebesa plní.

Iuppiter zdvíhá váhy a postaví jazýček rovně,
načež na každou z mís dá jednoho hrdiny osud,
koho z nich zahubí boj, kam smrt svou vahou se skloní.

Vtom již vyrazí Turnus, jenž v jistotu útoku věří,
meč svůj vztyčí vzhůru a celým tělem se vzepne,
udeří — vzkřiknou Teukři i Latíni, vzrušení silně,
obou vojsk je v napětí duch — vtom meč se mu zrádný
zpréláme, opustí jej, když vráz chtěl rozhodnout zápas.

Ted' jen pomůže útěk — i prchá rychleji větru,
jakmile cizí jilec a pravici bezbrannou spatří.

Vypráví lid, že Turnus, hned na samém počátku boje,
prudce jak naskočil na vůz, meč otcův si do boje nevzal,
ve spěchu popadnul meč, jenž vozkovi Metisku patřil;

ten pak po dlouhý čas, když Trójané prchali před ním, stačil, však jakmile na zbroj, již Vulkán zhotovil, došlo, pozemský meč jak křehký led, když narazil na ni, praskl a na žlutém písku se třpytily úlomky meče.

Zmámen, různým směrem se plání na útěk dává, brzy sem, zas tam rej nejistých zatáček splétá, neboť hustým kruhem jej odevšad sevřeli Teukři, tam jej bažina širá a onde zas svírají hradby.

Tak ho i Aeneas honí, ač kolena od rány chabá dosud mu občas slábnou a v rychlém běhu mu brání, přece, jak ustrašen prchal, krok za krokem prudce ho stíhá.

Nejinak jelena někdy, když řeka jej obtéká kolem nebo když červená péra ho děsí dokola všude, dohoní lovecký pes, jenž štěká a doráží na něj. Jelen strašákem zděšen neb nadmíru vysokým břehem, porůznu běhá sem tam, však bujný umberský ohař doráží, zuby naň cení a jižjiž skoro ho drží — chňapne, však kořist zmizí a zuby mu naprázdno cvaknou.

Tehdy povstane křik, kol rozlehlý močál a břehy hlasitou ozvěnou zní, báh nebes lomozem hřímá.

Prchá s úsilím Turnus a Rutuly vyzývá s výtkou, každého volá jménem a žádá o vlastní meč svůj.

Aeneas hrozí smrtí a na místě záhubou náhlou, jestli se přiblíží někdo, a děsí je trnoucí hrůzou, že jim vyvrátí město, a stíhá ho, třebaže raněn.

Pět již proběhnou kruhů a zase je proběhnou nazpět, semo i tam, vždyť není to běh jen pro všední cenu, lacinou: o život Turnův a o krev závodí spolu.

Oliva hořkých listů tam náhodou stávala dříve,
Faunovi posvátný strom, jenž vždycky byl od plavců ctíván,
kteří, když unikli z vln, naň dávali za oběť dary
bohovi laurentskému a věšeli slíbené šaty.
Potom ho skáceli Teukři — a svátost vadila málo —
aby tu v prázdném poli se bitvou sraziti mohli.

Aeneův tkvěl v něm hrot, jež prudký útoku rozmach
do dřeva vrazil pevně, že uvázl v pařeze tuhém.

Aeneas opřel se oň, neb chtěl jej z pařezu vyrvat,
aby ho dostihl kopím, když během ho nemohl chytit.

Tehdy provolal Turnus, jenž hrůzou pozbýval ducha:
„Slituj se, prosím, Faune, ó zadrž, předobrá Země,
hrot ten, jestliže já vás ctíval pobožnou poctou,
za to však trójský lid vás naopak ve válce znectil!“

Pravil — a pomoc boží svou prosbou nevolal marně,
neboť ač dlouho se hmoždil a meškal při tuhém kmeni
Aeneas, neměl sílu, by rozemkl pařezu rozštěp.

Zatímco prudce se pachtil a čin svůj provésti hleděl,
Iuturna, daunská nymfa, jsouc v Metiska změněna opět,
k Turnovi s chvatem přišla a meč zas bratrovi dala.

Venus se zlobou v duši, že drzá nymfa to směla,
přijde a z pařezu hrot svou silou zhluboka vyrve.

Oba se opět vztyčí, zas duchem silni a zbraní,
onen s důvěrou v meč, ten mávaje bujaře kopím,
v zápas klopotné bitvy se stavějí naproti sobě.

Iuno smířena s Trójaný

Všemocný Olympu král tou dobou k Iunoně praví,
která z oblaků žlutých se na boj dívala shůry:

„Jaký bude už konec? Co konečně, manželko, zbývá?
Víš přec a přiznáváš sama, že Aeneas nebesům patří
jakožto zbožněný hērós a osud že k nebi ho zdvíhá.
Co zas kuješ, več doufáš — že meškáš tu na chladném mraku?

Copak se sluší, by bůh byl znectěn smrtelnou ranou?
Měl snad být vzatý mu meč (což Iuturna něco by zmohla
bez tebe?) — Turnovi vrácen a kleslému vzrůstí zas síla?

Přestaň konečně jednou a nakloň se k žádosti naší,
ať tě ten tajný bol již nesžírá, ano ať také
truchlivý stesk z tvých sladkých úst již nemusím slyšet.
Všechno již skončeno je.

Tys po souši mohla a moři
dosud Trójaný štvát, jim zanítit ohavnou válku,
poskvrnit Latínův dům, jich sňatek jim otrávit smutkem —
nesvolím hnáti to dál!“ — Tak Iuppiter k manželce mluvil.

Na to zas saturnská Iuno mu s tváří pokornou praví:
„Poněvadž tato tvá vůle je, velký Iove, mi známa,
proto, ač nevalně ráda, již opouštím Turna i zemi —
sic bys mne neviděl přec, jak sama tu na vzdušném sídle
vinna i nevinna trpím, však zastřena ohnivým mrakem,
vešla bych v šik, kde v záhubný boj bych Trójaný štvála.

Dala jsem Iuturně radu, by v neštěstí přispěla bratru —
pravda, i pro jeho život jsem schválila smělejší činy —
ne však střílet šípem a napnout k výstřelu oblouk.

Při zdroji styžské vody ti přísahám nesmiřitelné,
která jediná z přísah je závazkem nesmrtným bohům.

Nuže, já ustoupím tedy a zanechám odporné boje —
za jednu věc, jíž osudu rád už překážkou není,
prosím tě pro latskou zemi a vznešenost národa tvého,
jakmile zpečetí mír svým šťastným manželským svazkem,
až se též o své smlouvy a zákony dohodnou spolu,
nedej, by latínský kmen, lid domácí, změnil své jméno,
aby se nazval *Teukři* a stal se pak národem trójským,
nesvol, by zapřel jazyk a kroj svůj domácí změnil!
Latium dále ať trvá, ať Albští jsou navěky vládci,
nechat' i římský rod je silou Italů mocný!
Zašla už jednou Trója, ať zároveň zajde i jméno!“

Stvořitel světa i lidí se usmál lahodně na ni:
„Pravá jsi lovova sestra a druhé Kronovo dítě!
Takový hněvný vír v tvých ňadrech stále se vzdouvá!
Nuže již hněvu se vzdej, ježž pojalas docela marně!
Dávám ti všechno, co žádáš, a zmožen a rád se ti poddám:
podrží italský lid své otcovské mravy i jazyk,
zůstane jméno, jak je, jen s celkem smíšení Teukři
budou tam mít své sídlo. Jen předpisy obřadů přidám,
ze všech pak učiním já kmen *Latínů* jediné řeči.

Odtud povstane rod, jenž s krví italskou smíšen,
bohy a veškerý lid, jak poznáš, zbožností předčí,
žádný pak lidský národ tě nebude vzývati více!“

Iuno přikývne k tomu a radostně smýšlení změní,
hned pak z oblohy sejde a opustí vysoký oblak.

Turnův pád

Když to již otec skončil, cos jiného zamýšlel v duši,
hodlaje z bratrový pŭtky co nejdřív Iuturnu vzdálit.

Dvojice příšer prý jest, jež přijímám zovou se *Dirae*,
které hluboká Noc prý s podsvětní Megairou kdysi
zrodila porodem jedním a stejnými hadími kruhy
skráně jim opletla kolem a větrná křídla jim dala.

Iovovi, přísnému králi, jsou stále na prahu trůnu
k službám a zostřují strach, jenž souží nebohé lidi,
kdykoli strašný mor neb nemoc Iuppiter chystá
nebo chce krutou válkou, jak zaslouží, poděsit města.

Jeden z netvorů těch byl z nebes narychlo poslán,
aby se Iuturně zjevil a dal jí výstrahu božskou.

Letí a prudkým vírem se spustí z oblohy na zem.

Nejinak proletí šíp, byv vystřelen, prachovým mračnem,
když jej vystřelí Parth, jenž jedem zhoubným ho natřel,
Parth nebo krétský střelec, a zraňuje nezhojitelně,
sviští a proráží rychle, jsa neviděn, prachové temno,
podobně zrozená z Noci se letem řtíla k zemi.

Jakmile trójské šiky a Turnovo zahlédl vojsko,
ve tvar malého ptáka se netvor najednou scvrkl,
který na hrobech leckdy a hřebenech opuštěných
sedá za pozdní noci a temnem protivně hýká,
v takový proměněn tvar sem tam kol Turnových tváří
létá a hlasitě hýká a do štítu křídly mu bije.

Rázem strnulost divná mu zděšením zchromila údy,
vlasy mu hrůzou vstaly a hlas se mu zarazil v hrdle.

Jakmile Diřin hýkot a údery perutí pozná
Iuturna, bědná sestra, tu zcuchá a škube si vlasy,
nehty si hyzdí tváře a pěstmi se do hrudi bije:

„Jak teď, mileny můj, tvá sestra ti pomáhat může?
Copak mi zbývá ještě, mně ukrutné? Kteroupak cestou

zdloužit život ti mám? Jak mohu té stvůře se opřít?
Již, již boje se vzdám! Již nechtěj zděšenou déle
strašiti, hnusný ptáku! Vždyť poznávám údery křídel,
poznávám zhoubné zvuky a rozumím hrdému dobře
rozkazu velkého lova — mou nevinnost takto mi splácí!

Nač ten věčný život mi daroval? Proč mi je odňat
smrtný úděl? Ted' takový bol bych skončiti mohla!
Mohla bych s bědným bratrem tam v temnotách pospolu chodit.

Nesmrtná! Já? — Což může mi být cos milého ještě
bez tebe, drahý bratře?

Ó která mě pohltí země,
hluboká dost, bych ke Stínům jít já nebohá mohla?“

Řekla a zeleným rouchem si bohyně zakryje hlavu,
povzdychne z hloubi srdce a vskočí do hlubin řeky.

Aeneas útočí prudce a mává mohutným kopím,
hrozným, rovným stromu, a volá z hněvného srdce:

„Jaké odklady ještě a proč zas, Turne, se zdráháš?
Ukrutnou zbraní zblízka máš zápasit, nikoli během!

V kdejaký tvar svou podobu změň! Hled' všecko, co můžeš
umem i chrabrostí svou ted' sebrati! K vysokým hvězdám
na křídlech vzhůru se vznes, neb pod zem se ukryj a zavři!“

Turnus potřásá hlavou: „Mne neděsí prudká tvá slova,
zuřivče, bozi mě děsí, a nepřízeň Iovova zvláště.“
Víc již nemluví rek.

Vtom zahlédne veliký balvan,
velký, starý balvan, jenž ležel na zemi právě,
položen za mezník polím, by rovnal rozepři o ně.

Dvanáct silných mužů by stěží na šij ho zvedlo,
jaká lidská těla ted' na svět přivádí země.

Chopí jej chvatnou rukou a vztyčí do výše tělo,
prudký chce učinit náběh a mrštit balvanem po něm.
Ale ni v běhu ni v chůzi se sám již nemůže poznat,
ani když balvan zdvíhá a pak jím rukou chce hodit —
kolena klesají mdlá, krev smrtelnou hrůzou mu tuhne,
balvan pak hozený vpřed, jen naprázdno vzduchem se točil,
neprošel celou dráhu a nemohl donéstí ránu.

Jako to ve snách bývá, kdy tuhý spánek nám oči
zavírá v noční čas — nám připadá, marně že chceme
vykonat dlouhý běh, však bezmocní uprostřed snahy
klesáme zas, náš jazyk je mdlý, též obvyklá síla
opustí nás, nám selhává hlas, tím spíše pak slova.

Stejně tak všeliký zdar, byť kamkoli hrdinsky mířil,
Turnovi bohyně zlá jen odnímá — v srdci mu různých
pocitů střídá se směs, zas k Rutulům hledí a k městu,
váhá, zadržěn strachem, a hrozící kopí ho děsí.
Neví, jak uniknout má, jak napadnout odpůrce silou —
také již nevidí povoz a Iuturnu na něm, svou sestru.

Když tak váhal rek, svým kopím Aeneas mířil
zhoubným, pak vhodnou chvíli si vyhléd a s veškerou silou
oštěpem mrštil z dálky.

Tak nefičí veliký balvan
z hradebních házecích strojů jsa vymršten, takový rachot
nepraská z hromových blesků. I letí jak vichřice černá
strašlivý hrot, jenž přináší zmar — již prorazí zvučně
sedmerovrstvý štít i spodní krunýře okraj,
v mžiku pak do středu stehna se zarazí. Obrovský Turnus
úderem kolena prohne a na zem do prachu klesne.

Vyskočí rutulské mužstvo a zaúpí, veškeré horstvo
opáčí žalostný hlas, jenž vrací se ozvěnou z lesů.

Pokorně na zemi klečí a oči i pravici zdvíhá
prosebně vpřed: „Je vina to má, já nežádám milost!
Užij jen štěstí svého! Však může-li ubohý otec
dojmout tě bolestí svou — i ty jsi tak starého kdysi
otce Anchísa měl — měj soucit s Daunovým stářím!

Mne pak neb mrtvolu mou, když raději zvolíš mě zabít,
odevzdej mým... Tys vítěz — lid italský viděl mě zdvíhat
pravici, přemoženého — je Lavinia tvou chotí.
Dál tvá nesahej zášť!“

Stál Aeneas s ocelí v ruce,
očima koulel divě — však přece jen pravici zdržel,
již čím dál, tím víc jej znenáhla mírnila prosba,
váhal — vtom ve výši ramen mu neblahý do očí padl
řemen a známé hřeby se na něm zaskvěly jasně.
Pallantův býval to pás...

Jej přemohl Turnus a zabil,
chlapce, a na svých plecích pás nosíval — vítězný odznak.

Jakmile tuto trofej a vzpomínku hrozného bolu
Aeneas očima zhlédl, tím rozzuřen, strašlivým hlasem
zvolá: „Ty že bys měl, v zbroj po mém příteli oděn,
vyrván mi být? — Sám Pallás, můj Pallás touto tě ranou
vraždí a náhradu svou z tvé zločinné krve si bere.“

Zvolá a ostrou ocel mu vrazí hluboko v prsa
rozlícen — Turnovy údy se zhroutí smrtelným chladem,
s lkáním ho opouští duše a prchá s nevolí k Stínům.

Publius Vergilius Maro

Aeneis

Edice Eposy

Překlad Otmar Vaňorný

Ilustrace na obálce Thomas Jones

Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání

Verze 1.0 z 4. 12. 2018

ISBN 978-80-7602-148-8 (epub)

ISBN 978-80-7602-149-5 (pdf)

ISBN 978-80-7602-150-1 (prc)